

~~24/10/1936~~

తే ల ప్రో లు (కుష్ట)

IP 500B116

ప్రకృత్యయ పరబ్రహ్మణే నమః.

అ

అఖిలకలికల్పమాపహంబగు

శ్రీమదాభిగవతము

ఆంధ్రవచనము.

నాల్గవభాగము. (1011 - 1360)

బ్రహ్మశ్రీ, కేతవరపు - వేంకటశాస్త్రిగారిచే

ప్రణీతము.

శ్రీ దేవరాజసుధీమణిపరిశోధితము.

వేంకటాచలండ్ కో.,

అండ్ బుక్ సెల్లర్లు

బెజవాడ.

అనంద ముద్రణాలయ ముద్రితము.

ఆర్. వేంకటేశ్వర అండ్ కంపెనివారిచే

ప్రకటితము.

1926

Copy right Registered.

All Rights Reserved.

Copyright 1913—by R. Venkateshwar & Co., Madras. This book is fully protected by an Indian and Foreign Copyright. No one will be permitted to reproduce this book in whole or in part or translate it into any other language and offer it for sale. A substantial copy of the words, ideas or illustrations contained herein constitutes an infringement of a copyright, and notice is hereby given that suit will be filed in every case of infringement.

కాపీరైట్ 1913 వ సం॥ ఆర్. వేంకటేశ్వర్ అండ్ కంపెనివారు కాపీరైట్ దార్లు. ఈపుస్తకము ఇండియా కాపీరైటుచేతను పరకీయమైన కాపీరైటుచేతను సురక్షితమైనది. ఎవరుగాని యీపుస్తకమును సంపూర్ణముగాగాని, లేక యిం దొకభాగమునుగాని, తాము వేఱుగా ప్రకటించుటకును, మఱి యొకభావయందు తర్జుమాచేసి క్రయమునకు నిచ్చుటకును, పాక్కు ఇయ్యఁ బడదు. ఇందుఁ గలపదములనుగాని భావములనుగాని పటములనుకాని ఏమాత్రమైనను కాపీచేసినయెడల అది కాపీరైటును నుల్లంఘించినట్లుగుటచే అట్టివారు దావాకు లోనగుదు రని దీనిచేఁ దెలియనగును.

M. విషయసూచిక.

రాహు గ్రహణాది స్వరూపము.	1028
పాతాళముక్రింద నున్న సంకర్షణానంతాది నామకుని మహత్త్వము				1038
షష్ఠస్కంధము.				
అజామిఖుడు పశ్చాత్తాప పడుట.	1079
ఇంద్రుడు స్రవేతిసులకు హితము బోధించి మారిష యను కన్యక నొ				
సంగుట; దక్షుడు హంసగుహ్య మను స్తోత్రము చేయుట;				
నారాయణుండు దక్షునికి సాక్షాత్కరించుట...	..			1089
హర్యశ్వలకు నారదుండు నివృత్తిమార్గ ముపదేశించుట	...			1101
శుకుడు దక్షసంతతిని చెలుపుట; శుకుడు కశ్యపసంతతిని చెలుపుట				1109
ఇంద్రుడు బృహస్పతిని దిరస్కరించుట; ఇంద్రుడు తానొనర్చిన				
బృహస్పతి తిరస్కారమునకు వగచుట; సురలు విశ్వరూపు				
నాచార్యునిఁగా పరించుట; విశ్వరూపుఁడు సురల కాచార్యుం				
డగుట'	1115
నారాయణకవచ ప్రారంభ ము	1120
ఇంద్రుడు విశ్వరూపుని శిరంబుల ఖండించుట; త్వష్ట పృతాసురునిఁ				
బుట్టించుట; పృతాసుర పీడితులగు సురలు విష్ణుని నతించుట.				1127
దధిచి సురల యభిలషితంబు దీర్చుట; ఇంద్రుడు పృతాసురుని				
పయిఁ గవియుట	1143
ఇంద్రపృతాసురుల యుద్ధము	1147
ఇంద్రుడు బ్రహ్మహత్యకు జంకి మానససరస్సున దాగుట	...			1157
చిత్రకేతూపాఖ్యానము	1161
నారదాంగిరసులు చిత్రకేతునకు హితము బోధించుట	...			1171
నారదుండు చిత్రకేతునకు మంత్రము నుపదేశించుట. చిత్రకేతువు				
సంకర్షణుని నన్ను తించుట	1178

చిత్రకేతుఁ డీశ్వర ధిక్కారమువలన శాపమునొందుట; శివుఁడు విష్ణు

భక్తుల ప్రభావము జెప్పట 1195

శుకుఁడు సవిత్రాదులవంశమును దెలుపుట ; ఇంద్రుఁడు దితి గర్భ

జంతువును ఖండించుట... .. 1203

శుకుఁడు పుంసువనవిధానమును జెప్పట 1214

సప్తమస్కంధము

సనకాదులు జయవిజయులకు శాపమిచ్చుట 1219

హిరణ్యకశిపుఁడు తయ్యుని చావుకై విలపించి రాక్షసుల యెదుటఁ

బ్రతిజ్ఞ చేయుట 1231

హిరణ్యకశిపుఁడు తపం బొనర్చుట; బ్రహ్మ హిరణ్యకశిపునకు సాక్షాత్క

రించుట; హిరణ్యకశిపుఁడు బ్రహ్మను నుతించుట ... 1242

ఇంద్రభవన వర్ణనము ; సురలు హిరణ్యకశిపునకు భయపడి నారా

యణుని మఱువు సొచ్చుట 1249

గురువులు ప్రహ్లాదునిఁ దండ్రిపాలికిఁ గొనిపోవుట. హిరణ్యకశిపుఁడు

గురుపుత్తులఁ గోపించుట 1255

ప్రహ్లాదుఁడు తనజ్ఞానమూలము తెల్పుట. 1271

ప్రహ్లాద హిరణ్యకశిపుల సంవాదము ; నరసింహవతారావిర్భావము;

బ్రహ్మాదులు నరసింహుని నుతించుట 1282

ప్రహ్లాదుఁడు నరసింహమూర్తిని నుతించుట... .. 1293

ప్రహ్లాదుఁడు వరములు గోరుట... .. 1308

నారదుఁడు సనాతనధర్మముల నుపదేశించుట 1318

నారదుఁ డాశ్రమధర్మాదులను దెల్పుట 1324

ప్రహ్లాదాజగర సంవాదము 1329

నారదుఁడు ధర్మరాజునకు గృహశ్రమధర్మములను జెప్పట ... 1337

అ

మ

ప

ప ట ము ల ప ట్టి క.

(భాగవతము 4-వ భాగము.)

అజామిళుని యమదూతలు పాశములఁ గట్టి యీడ్చు నప్పుడు నారాయణ నామ మంత్రోచ్ఛారణ వలన విష్ణుదూతలు వచ్చి యమదూతలను అడ్డగించుట.	1064
శబళాశ్వులు తపం బాచరించుచుండఁగా నారదుఁడు నిన్మృత్తిమార్గము నుపదేశించుట ; దక్షుఁడు నార దుని శపించుట.	1107
ఇంద్రుఁడు వృత్రాసురుని నధించుట	1157
సనకసనందనాదులు జయవిజయులకు శాపమిచ్చుట	1229
బ్రహ్మగుండేంద్రులు క్షీరాబ్ధికి వచ్చి శ్రీమహావిష్ణు వును స్తోత్రము చేయుట ; శ్రీమన్నారాయణుఁడు దేవతలకు ప్రత్యక్షమై అభయ మిచ్చుట	1252
హిరణ్యకశిపుఁడు విష్ణునామోచ్ఛారణ చేసిన ప్రహ్లా దునిఁ గోపించి తన సమక్షమునుండి తొలగించి చండామర్కులను దూలుట	1261
శ్రీనృసింహమూర్తి స్తంభమునుండి వెడలి హిరణ్యకశి పుని జీల్చుట; ప్రహ్లాదుని కభయ మిచ్చుట	2285

VI

ఓరాజేంద్రా ! భూమండలపరిమాణ మిదియె. నేను దత్త
 మాణమును, దానియందలి విభాగములను వివరించి చెప్పితిని.
 భూమండలపరిమాణమును బట్టి యోజించి మండలపరిమాణ
 విదులు ద్యుమండలపరిమాణము సైత మేఁబదికోట్ల యోజన
 ముల పరిమితి గల దనియే చెప్పుచున్నారు. ఒకదానిపరిమాణ
 మును బట్టి రెండవదానిపరిమాణమును జెప్పుట కెట్లు వలనుపడు
 నని యడుగవచ్చును. భూమండల ద్యుమండలములు తిరుగలి
 తాలవలె నుండును. కావునఁ గ్రిందిఞ్ఞాతిపరిమాణము తెలిసిన
 తోడనే మీదిఞ్ఞాతి పరిమాణము తెలియవచ్చినట్లు భూమండల
 పరిమాణముచే ద్యుమండలపరిమాణము తెలియ నగును. ఆ
 రెండుమండలములకును మధ్యమున సంతరిక్షము గలదు. అదియే
 భూమండలముల సంధించుచున్నది. ఆ యంతరిక్ష మధ్యమున
 నుండియే తేజస్సులలో శ్రేష్ఠఁ డయిన సూర్యుండు తన ప్రభా
 సంతతిచే ముల్లోకంబులను బ్రకాశింపఁజేయుచున్నాఁడు; మఱి
 యుఁ దపింపఁజేయుచున్నాఁడు. “ఓయీ! సూర్యుఁ డొక్కచో
 నుండునా? లేక సంచరించునా? సంచరించుచుండిన సర్వకాలము
 లందు నొక్కరీతిగా సంచరించునా? లేక వివిధగతులతో సంచ
 రించునా? క్రిందికి సంచరించునా? లేక మీఁదికి సంచరించునా?
 లేక రెండువైపులను సంచరించునా? ఏ యేస్థానములందు సూ
 ర్యుఁడు సంచరించును? అతని గతివలన నహోరాత్ర విభాగ
 మెట్లేర్పడుచున్నది? వీనిఁ దెలిసికొన నీవు కుతూహలపడుచుండ
 వచ్చును. కావున వానిని సాకల్యముగా వివరించెదను వినుము.
 ఓరాజా ! భగవదాత్మకమై శింశుమార మనుషేరు గల కాలచ
 క్రము కలదు. అది సమస్తగ్రహములకును, నక్షత్రములకును

నాధార మయినది. అది నూటయెనుఁబదిమూఁడుమండలాకార
రేఖలచే నొప్పుచున్నది. అంతర్వలయ మనియు, బహిర్వలయ
మనియు, మధ్యవలయ మనియు మూఁడుభాగములు విభజింపఁ
బడినది. ఈ వలయత్రయమును బట్టియే సూర్యునికిఁ గతిభేద
ములు గలుగుచున్నవి. మఱియు సూర్యున కారోహణ మనియు,
నవరోహణ మనియు, సమ మనియు మూఁడవస్థలు గలవు. అందు
సూర్యుండు బహిర్వలయము నుండి యంతర్వలయమున కరు
గుట యారోహణ మనఁబడును. దానినే యుత్తరాయణ మం
దురు. అట్లే యంతర్వలయమునుండి బహిర్వలయంబున కరు
గుట యవరోహణ మనఁబడును. దానినే దక్షిణాయన మందురు.

మధ్యమండల గమనము సమావస్థ యనఁబడు. అదియే సమ
కాల మనఁబడును. దానినే వైషువతసమని యందురు. ఆ సూ
ర్యుండు భగవంతుఁడు నియమించిన కాలము నతిక్రమింపక సదా
వర్తించుచుండును. అం దారోహణమందుఁ జిరకాలము పట్టు
టచే నహంబులు దీర్ఘంబులుగను, రాత్రులు హ్రస్వంబులుగను
నొనర్పఁబడును. అవరోహణమందు శీఘ్రగతి యుండును గాన
తద్రూప మయిన దక్షిణాయనమునందును రాత్రులు దీర్ఘంబులు
గను, బవళ్లు హ్రస్వంబులుగను నొనరించు. రెండయనముల
లోను సంధికాలము కొంతవఱకు సూర్యుండు సమగతి నవలం
బించుటచే నప్పు డహోరాత్రములు సమములై యుండును. ఓ
నరపాలా! శింశుమారచక్రమందు మకరాద్యాకార రేఖారూప
మగుమండలముల నక్షత్రాభిముఖియై వర్తించుచు నహోరా
త్రముల దైర్ఘ్యదుల నొనర్చుచున్నాఁడు. ఏయేరాసులందు సూ
ర్యుండున్నప్పుడు దైర్ఘ్యద్యవస్థలు సంభవించుచున్నవై చెప్పె

దను వినుము. సూర్యుండు వృషభ మిఘన కర్కాటక సింహ
కన్యారాసులందున్నప్పుడు పవళ్లు దీర్ఘములగును. అప్పుడురాత్రు
లు హ్రస్వము లగును. వై నుదాహృతము లగురాసులందు రవి
వర్తించినప్పుడు ప్రతిమాసమందును రాత్రులు దొక్కొక
గడియతటిగి పవళ్లలం దొక్కొకగడియ యధిక మగుచుండును.
*అట్లే సూర్యుండు వృశ్చికము, ధనుస్సు, మకరము, కుంభము,

* ఇందులకు వేలువిధముగా వైష్ణవపురాణమునఁ జెప్పబడినది. సూర్యుం
డు మకరరాశిని బ్రవేశించినప్పుడు యుత్తరాయణము ప్రారంభించును. మకరకుం
భమీనములందు వర్తించునప్పుడు రాత్రిందివంబులు సమములయి యుండును.
పిమ్మట మేష వృషభ మిఘనములందుఁ బ్రతిదినంబును దినంబులు వర్ధిల్లుచు
రాత్రులు తఱుగుచుండును. అందులో మిఘనాంతమునఁ బవళ్లు మిక్కిలిదీర్ఘ
ము లగును. అట్లే సూర్యుండు కర్కాటకరాశిని బ్రవేశించి దక్షిణాయనంబును
జేయుచున్నాఁడు. అప్పుడు కర్కాటకసింహకన్యారాసులం దున్నప్పుడుసమ
ముగా నుండి తక్కినతులావృశ్చికధనూరాసులందు రాత్రులు దీర్ఘము లయి
పవళ్లు హ్రస్వ మగుచుండును. కులాలచక్రముయొక్క యంతమువలె శింశుమార
మతివేగముగాఁ జరించును. కాన నందున్న సూర్యుండు దక్షిణాయనమున
మిక్కిలి శీఘ్రముగాఁ జరించుచు నధికదూర మతిక్రమించును. కావుననే సూ
ర్యుండు పండ్రెండుముహూర్తములచేతనే పదుమూఁడునక్షత్రములను బదునా
ల్గవదానిలో సాభాగమును నతిక్రమించుచున్నాఁడు. కులాలచక్రము నాభి
సమీపభాగము మిక్కిలి మందముగాఁ దిరుగును. అట్లే యుత్తరాయణమున
శింశుమారముచక్రముయొక్క నాభికి సమీపస్థుడై సూర్యుండు మందగతి
కలవాఁ డగును. కావుననే తక్కువదూర మైన నధికకాలముచేఁ గాని యతి
క్రమింపజేకున్నాఁడు. అప్పుడు పదు నెనిమిది ముహూర్తములకాలముచేతఁ గా
ని పదుమూఁడునక్షత్రములను బదునాల్గవదానిలో సాబాలును నతిక్రమింపలే
కున్నాఁడు. యుత్తరాయణమునందు రాత్రిఁ బండ్రెండుముహూర్తములచేతనే

మీనము నాఁబడు నీయైదు రాసులందును వర్తించునప్పుడు రాత్రులం దొక్కొకగడియ యెచ్చి దీర్ఘము లగును. పవళులు హ్రస్వము లగును. మేషతులా రాసులందు సూర్యుఁ డున్నప్పు డహోరాత్రంబులు సమములై యుండును. మానసోత్తర గిరి యందు మేరుపరిధి దొబ్బిదికోట్ల యేఁబదియొక్క యోజనముల దూర ముండును గాన సూర్యుం డింతదూర మతిక్రమింపవలసి యుండును. ఆ మానసోత్తరమునందు మేరువునకుఁ బూర్వ భాగమున దేవధాని యనుపురం బున్నదని చెప్పుదురు. అట్లే మేరువునకు దక్షిణమున సంయమని యను పురంబును, బడ మట వారుణి యను నగరంబును, నుత్తరమున సుందర మగు విభావరీపురంబును, గల దని చెప్పుదురు. అందు సూర్యుండు దేవధానియం దున్నప్పుడు భూలోక వాసు లుదయం బని చెప్పుదురు. అట్లే సూర్యుండు సంయమనిని బొందినప్పుడు మధ్యాహ్న మనియు, వారుణిని బొందినప్పుడు సాయంసమయ మనియు విభావరిని బొందినప్పుడు నిశీథ మనియుఁ గల్గుచున్నది. అందుద యము మొదలుకొని యస్తమయాంతమును భూలోక వాసులు వ్యాపార మొనరించుకొని యదిమొదలు వ్యాపారనివృత్తు లగుదురు. మఱియు సూర్యుండు మేరువును జుట్టివచ్చును గాన మేరువుదక్షిణమున నున్నవారికై ంద్రిని బట్టి తూర్పుమొదలుగాఁ గలదిక్కు లగుచున్నవి. తత్క్రమముగానే యుదయాదిసమయము

యతిక్రమించును. సూర్యుఁ డొక్కయహోరాత్రముచే సమస్తరాసులను నతిక్రమించును. అతండు రాత్రియాలురాసులను బహులురాసులను నతిక్రమించును. ఆరాసులన్నియు సమములుగా నుండక యెచ్చతగ్గులు గలవై యుండును అని ఇత్యాదు లాహింపవలయును.

లును గల్గును. మేరువునకుఁ బడమట నున్నవారికిఁ దక్షిణము
 మొదలుకొనియే పూర్వాది దిక్కులవిభాగమును నుదయాది
 సమయములును గలుగును. ఉత్తరమున నున్నవారికిఁ బ్రతీచి
 మొదలుకొనియే దిగ్విభాగమును నుదయాదిసమయములును
 గలుగును. అట్లే తూర్పున నున్నవారి కుత్తరము మొదలు దిగ్వి
 భాగాదులు గలుగును. ఇది భూలోక వాసులకే కాని మేరువునం
 దున్నవారికిఁ గాదు. సూర్యుఁ డచ్చట సర్వదా ప్రకాశించుచుం
 డును గాన యచ్చటివారి కెప్పుడును బట్టపగలేగాని రాత్రి గలు
 గదు. ఓరాజేంద్రా ! సూర్యుఁడు మేరువున కెప్పుడును సవ్యము
 గాఁ దిరుగుచుండుటచేతను, దానినిబట్టియే దిగ్విభాగము గలు
 గుటచేతను, సర్వవర్షములకును మేరు వుత్తరముగానే యుండును.
 మఱియు సూర్యుఁడైంద్రపురంబున నుదయించినప్పు డచ్చ
 టి కన్యూనాతిరిక్తదూరము కాని వాగుణీపురంబునను, సం
 యమినియం దుదయించినప్పుడు విభావరియందును, వాగుణి
 యం దుదయమందినప్పుడు దేవధానియందును, విభావరియం
 దుదయమందినప్పుడు సంయమనియందును, నస్తమయము కలు
 గుచుండును. సూర్యుంఁడెచ్చట నస్తంగతుం డగునో యచ్చటికిఁ
 బశ్చాద్భాగంబున నున్నవారికి సూర్యుండు గానరాఁడు. మేరువు
 నకు నాల్గుదిక్కులందును గల పురంబులకుఁ బరస్పరమునురెండు
 కోట్ల ముప్పదియేడు లక్షల యిరువదివేల యోజనంబుల దూర
 ముండును. ఇంత దూరంబును సూర్యుండు పదునైదుగడియల
 కాలములో నతిక్రమించును. అట్లే తారాగణముతో వర్తించు
 చంద్రాది గ్రహంబులును, నశ్విన్యాది నక్షత్రములతోఁ గూడు
 కొని యింద్రాది పురములందుఁ గ్రమముగా నుదయించుచు,

న స్తమించుచు నుందురు. సూర్యుండు వేదరూపమున నుపాస
 నీయమగు రథముతో నానాల్గుపురంబులందును ముహూర్త
 కాలమునకు ముప్పదినాల్గు లక్షల యెనిమిదివందల యోజముల
 చొప్పునఁ బరిభ్రమించు చుండును. అతని రథమున కొక్కటియె
 చక్రము గలదు. దానికి మాసరూపము లగు పండ్రెండ్రములును
 ఋతువులనెడి నేమియు, మాఁడుకాలము లనెడి నాభియుఁ
 గలవు. ఆచక్రమునే సంవత్సరంబుగా నుపాసించుచుందురు. ఆ
 రథసంబంధి యగు నిరుసు మేరువుమూర్ధభాగమం దున్నది. అది
 వాయువుచే సంబద్ధమై యున్నది. చక్రసహితమగు రెండవకొన
 మానసోత్తరమున నున్నది. ఆచక్రము మానసోత్తరమునందుఁ
 దైలయంత్రమువలెఁ దిరుగుచున్నది. ఆచక్రప్రాంతమం దిరుసు
 పూర్వభాగము నిబద్ధమై యున్నది. రెండవభాగము ముప్పదితొ
 మ్మిదిలక్షలును, ముప్పదియేడువేలును నేనూఱుయోజనముల
 పరిమితిగలదై వాయుపాశముచేదృఢమూలమయి శైలయంత్రా
 క్షమువలెఁ దనరుచున్నది. ఆరథమం దుపవేశస్థానము ముప్పది
 యాఱులక్షలయోజనములమాయామము గలది. ఆరథయుగము
 తొమ్మిదిలక్షల యోజనముల వైశాల్యము గలది. ఆరథమున
 కేడుహయంబులు గలవు. అవి గాయత్రి, బృహతి, యష్టిక్కు,
 జగతి, త్రిష్టుష్టు, ననుష్టుష్టు పంక్తి యను ఛందోనామములచే
 వ్యవహరింపఁబడు చున్నవి. సూర్యునకు సూతుం డగునరుణుం
 డతనికిఁ బురోభాగమందుండినను బశ్చాత్తుఖుం డయి యశ్వము
 లను రథమునకుఁ బూనింప నవి కాంతిబహుళుండగు నాదిత్యుని
 వహించుచున్నవి. వాలఖిల్యాదు లగు నఱువదివేపురుఱుషు లం
 గుష్ఠ పర్వమంతప్రమాణము గలవారై సూర్యున కెదుట నుండి

భగవంతునియా దేశముచొప్పున నతని నుతించుచున్నారు.

*మఱియు మఱికొందఱు ఋషీశ్వరులును, గంధర్వులును; నచ్చ

* ఇందు భగవదాత్మకుఁ డయిన సూర్యునిఁ బదునల్పరుచొప్పునఁ బ్రతి
మాసమందును నుతించుచున్నారని చెప్పఁబడినది. ఇది విష్ణుపురాణోక్తమగు
రీతికి విరుద్ధముగానున్నది. ఎట్లన అందు ‘సతదాధిష్ఠితో దేవై రాదిత్యోయుని
భిస్తదా! గంధర్వాస్సరసాభిశ్చ గ్రామణీసర్పరాక్షసైః! ధాతాకృతస్థవిచైవ
పులస్త్యో వాసుకిస్తథా! రథకృద్ద్రామణీశ్చేతి తుంబురుశ్చైవ సప్తమః॥ ఏతే
వసంతివై చైత్రే మధుమాసే సదైవ హి! మైత్రేయస్యందనే భానో స్సప్తమా
సాధికారిణః! అర్యమా పులహశ్చైవ రథౌజాః పుంచికస్తథా! ప్రహేతిః
కచ్చనీరశ్చ నారదశ్చ రథే రవే! మాధవే నివసంత్యేతే శుక్రసంజ్ఞే నిబోధ
మే! మిత్రోఽత్రి స్తక్షకశ్చైవ పౌరుషేయోధమేవకా! హాహారథస్త
నశ్చైవ మైత్రేయైతే వసంతివై! అఽఽగా దేవతలును మునులును, గంధర్వులును,
నచ్చరలును, యక్షులును, నాగులును, రాక్షసులును, నాఁబడుగణము లాదిత్యు
ని నేవించురు. అందుఁ జైత్రమాసమున ధాతయుఁ గృతస్థలియుఁ, బులస్త్యుం
డును, వాసుకియు, రథకృత్తును, గ్రామణీయుఁ, దుంబురుండును, నాఁబడు
నీరేడ్వరును మాసాధికారు లయి భానునిరథమున కెదుట నివసించి నేవించు
చుందురు. వైశాఖమునం దర్యముండును, బులహుండును, రథౌజసుండును,
బుంచికుండును, బ్రహేతియుఁ, కచ్చనీరుండును, నారదుండును, మాసాధికారు
లై, సూర్యరథమున కెదుట నిల్వబడి నేవించుచుందురు. జ్యేష్ఠమాసమున
మిత్రుండును, నత్రియుఁ, దక్షకుండును, పౌరుషేయుండును, మేవకయును,
హాహరగుండును స్తనుండును మాసాధికారు లయి సూర్యుని నేవించుచుండు
రు” అనిభాషము. దీనివలనఁ బ్రతిమాసమందును నేడ్వరేసి మాసాధికారు లయి
నేవించుచుందురని చెప్పఁబడినట్లు తెల్లమగుచున్నది. ఇందుఁ బదునల్పరుని
చెప్పఁబడినది. ఇది దానితో విరోధింపలేదా? అని యడుగవచ్చును. విష్ణు
పురాణమందుఁ జెప్పిన “ఏడ్వరు” అనుదానికి మాసాధికారి యగుగణ
మందుఁ బ్రధానులగు నేడ్వరుని యర్థము చెప్పకొనవలె. అట్లయినచోఁ బ్రధా

రులును, నాగులును, యక్షులును, రాక్షసులును, దేవతలును
నాబడున ప్తవిధగణంబులును, బ్రతిమానమందును, బదునలువు
రేసిపోయి భగవదాత్మకుడయి, మానభేదముచే నానావిధనామ
ములతోఁ బిలువబడుచుఁ బరస్పరము విలక్షణ మయిన నామ
ములు గలవాడయి, యున్న సూర్యుని నృత్యము, స్తోత్రము,
గానము మొదలగు భిన్నకార్యములచే నుపాసించుచుందురు.
ఇట్లందఱచే నుతింపబడుచు సూర్యుండుతోఁమ్మిదికోట్లయేఁబది
యొక్క యోజనములపరిమితి గల భూమండలమందు క్షణము
నకు రెండువేల రెండుక్రోసులదూరముచొప్పున నతిక్రమించు
చున్నాఁడు. ఇది యిరువదియొకటవయధ్యాయము.

—

అని చెప్పినశుకమహామునిం గాంచి రాజేంద్రుం డిట్లనియె.
“ఓయోగివర్యా ! నీవు మొట్టమొదట సూర్యుండు నక్షత్రాభి
ముఖుం డయి మకరాదిరాసులందుఁ జరించుచున్నాడని చెప్పి
తివి. తరువాత సూర్యుండు మేరువును, ధ్రువమును జుట్టివచ్చు
నట్లు చెప్పితివి. మేరుధ్రువములను వలగొని వచ్చుసూర్యునికి
రాసుల కభిముఖముగాఁ బోవుట యెట్లు సంభవించును? ఒక్కని
కొక్కపర్యాయము గతిద్వయము సంభవించుట యనుభవ
విరుద్ధము” అని ప్రశ్నింప విని శుకుం డిట్లనియె. “ఓరాజా!
తిరుగుచున్న కుమ్మరిసాన నాశ్రయించి యున్న పిపీలికాదుల గమ
నము చక్రభ్రమణముకంటె వేఱగుచున్నది. అచ్చటఁ జక్రగతి

నులను బేర్కొన్నట్టును దక్కిన మఱికొందఱు గూడ నేవించుచున్నట్టును
స్పష్టమగును. ఇం దట్లు గాక ప్రధానాప్రధానులను గూడఁ బేర్కొనఁబడు
చున్నవి కాన విరోధము లేదు.

కంటఁ బిప్పీలికాది గతిభిన్నమైనది. పిప్పీలికాదు లట్లు తిరుగుచున్న కున్దురిసాన నాశ్రయించియుండి తిరుగుచునే తమంతఁ దాము నడిచి యాచక్రమందే వేటొకస్థలమం దున్న మఱికొన్ని పిప్పీలికా దులను గలిసికొనవచ్చును. అట్లే గ్రహములకును, నక్షత్రములకు నాధారభూత మగుశింశుమారచక్రము మేరువును, ధ్రువం బును జుట్టి వచ్చుచున్నవి. ఆకాలచక్రము నాశ్రయించి పరి భ్రమించుచున్న సూర్యాదిగ్రహములకును, నక్షత్రములకును స్వకీయ మగుగమన ముండవచ్చును. ఆచక్రమున నున్న మకరాది రాసులను నక్షత్రములను స్వకీయగమనముచే జేరి కలిసికొన వచ్చును. చక్రము నాశ్రయించుటవలన సూర్యాదులకు మేరు ధ్రువములను జుట్టివచ్చుట సంభవించుచున్నది. స్వకీయ మగు గమనముచే నందే యున్న మకరాదిరాసులను జేరుటయు సంభ వించుచున్నది. ఇట్లు సూర్యాదులకు గతిద్వయంబు సంఘటించుటలో ననుభవవిరోధ మేమియును లేదు. * ఓరాజా! జగ

* భగవంతుననుప్రవేశమువలననే సూర్యున కట్టి సామర్థ్య ములవడుచు న్నది. అంతయు కాని యతనికి స్వతస్సిద్ధ మగుశక్తి లేదు. ఇందులకు విష్ణు పురాణము ప్రమాణము. అందు “మాసిమాసి రవిర్యోయస్తత్ర తత్రభిదాపరా త్రయీమయా విష్ణుశక్తి రవస్థానం కరోతివై | విష్ణుశక్తి రవస్థానం సదా ౨ ౭దిత్యేకరోతి సా | నకేవలం రవే శ్చక్తి రైవ్విష్ణవీసాత్రయీమయా | ఏవం సాసాత్వికీశక్తి రైవ్విష్ణవీయాత్రయీమయా | అత స్సప్తగణోపేతం భాస్వంత మధితిష్ఠతి | తయాచాధిష్ఠిత స్సీతి జాజ్వలీతి స్వరశ్శిభిః | తమ స్సమస్త జగతాం నాశం నయతి చాఖిలం” అనఁగా సూర్యుడు ప్రతిమాసమందును భేదమును బొందుచున్నాఁడు. వేదమయ మగువిష్ణుశక్తి తాదృశవిభాగము ను జేయుచున్నది. ఆవిష్ణుశక్తి సర్వదా సూర్యునియందు నివసించుచున్నది. అంతయే కాని రవికి స్వతస్సిద్ధముగా నట్టిశక్తిలేదు. వేదమయ మగునా

తామరణుండగునారాయణుం డాదిత్యుండనుపేరుగల జీవునియం
దుఁ గాలవిభాగముఁజేయ నుపయుక్తమగుసంకల్పరూపజ్ఞానము
చే ననుప్రవేశించి శీతము, వాతాతపాదులును, గలిగి లోకమునకు
సుఖము గలుగుటకయి స్వకీయమగు శక్తిచేఁబండ్రిండువిధంబు
లుగాఁ దన్ను విభజించి పిమ్మట వసంతాదిఋతువులను జేయుచు
వేదచోదితుం డయి జ్ఞానులచే నుపాసితుఁ డగుచున్నాఁడు. ఈ
లోకమందలిపురుషు లందఱును వర్ణాశ్రమాచారానువర్తులై
యాదిత్యరూపమునఁ బ్రకాశించు భగవంతుని వేదవిద్యచే
శ్రద్ధాశువులయి యుపాసించుచున్నారు. మఱియు వారు, నానా
విధములును, వేదోక్తములును, నగుయాగాదికర్తృముల చేతను,
భగవంతు నారాధించుచు, సుఖముగా మోక్షోదిరూప మగు
శ్రేయస్సును బొందుచున్నారు. సమస్తలోకముల కంతరాత్మ
యైన భగవంతుఁ డాదిత్యరూపుఁడై భూమ్యంతరిక్షములమధ్య
నున్న శింశుమారచక్రమును బొంది యందున్న మేషాదిరాసు
లందు నక్షత్రాభిముఖముగా సంచరించుచుండుటంజేసి సంవత్సర
మున కవయవము లయిన మాసము లేర్పడుచున్నవి. అవి చాం
ద్రమాసముచేఁ బక్షద్వయ మనియు, సౌరమాసముచే సప్తద
శక్షత్రద్వయమనియు, బితృమాసముచే నక్తందివంబు లనియుఁ
జెప్పుచున్నారు. ద్వాదశభాగాత్తకమగు సంవత్సరమునందాఱవ

శక్తి విష్ణువునిదే. వేదమయ మగునావిష్ణుశక్తి సప్తగణసముపేతుఁ డగుసూర్యు
నధిష్ఠించుచున్నది. తాదృశశక్తి తన కలవడుటచేతనే సూర్యుండు తనకిరణ
ములచేఁ బ్రకాశించుచు సమస్తలోకములచీకటిని బాపుచున్నాఁడు” కా
వున నారాయణునిశక్తివలననే సూర్యుఁ డట్లు ప్రకాశించుచున్నాఁడు కాని
స్వతస్సిద్ధశక్తిచేఁ గాచని యెఱుంగునది.

పాలగు రెండురాసుల నెంతకాలములో సూర్యుఁ డతిక్రమించు నో యాకాలమును సంవత్సరావయవ మైన ఋతు వని చెప్పుచున్నారు. సూర్యుం డెంతకాలములో మకరాదిరాశిషట్కము నతిక్రమించునో, యాకాలమున కయన మని పేరు. ద్వాదశరాశి వాప్యధివీ మండలముల నంటియున్న ద్వాదశరాశ్యాత్మకమయిన నభోమండలమును సూర్యుఁడు, మందగతిచేతను, శీఘ్రగతిచేతను, సమగతిచేతను నెంతకాలములో నతిక్రమించునో యాకాలమునకు * సంవత్సర మనియు, బరివత్సర మనియు, షానత్సరమనియు, నిద్యత్సరమనియు, ననువత్సర మనియుఁ బ్రబడుచున్నది. ఇట్లే చంద్రుండు సూర్యునికంటె లక్షయో

* ఇచ్చట నిట్టిభేదములు కలుగుట యెట్లనఁగా, జ్యోతిశ్శాస్త్రమునందు సౌరమాన మనియు, జాంద్రమాన మనియు రెండువిధములు గలవు. సూర్యమనయునుబట్టి కాలమును బరిమాణముచేసినచో సౌరమాన మనియు, జాంద్రమనయునుబట్టి కాలమును బరిమాణముచేసినచో జాంద్రమాన మనియు నామములు గలుగుచున్నవి. రవి రాశిప్రవేశ మైనది నమే సౌరమానమాసమున కారంభము. శుక్లపక్షప్రతిపత్తు చాంద్రమానమాసమున కారంభము. శుక్లపక్షప్రతిపత్తునాఁడే రవిసంక్రమణమై చాంద్రమానముచేతను, సౌరమానముచేతను నప్పుడు మాసమారంభ మైనచో దానికి సంవత్సరమని నామము గలుగుచున్నది. ఆసంవత్సరమందు సౌరమానముచే నాటుదినంబులు హెచ్చిచాంద్రమానముచే నాటుదినంబులు తలుగును. అట్లే యెదువత్సరంబులు గతించినచో మధ్యమున రెండుమలమాసములు వచ్చును. ఈయెదుసంవత్సరంబుల నే క్రమముగా నవాంతరభేదముచే, సంవత్సర మనియు, బరివత్సర మనియు, నిషానత్సర మనియు, అనువత్సర మనియు, నిద్యత్సరమనియుఁ జిప్పఁబడును. ఇట్లయినపిమ్మట మగుడ నావివత్సరము సంవత్సర మగుచున్నది.

—●—●—●శుకుండు గ్రహదుల గతివిశేషములు చెప్పట.—●—●—

జనములదూరముమీఁదుగా వర్తించుచుఁద్వరితగతిగలవాఁడై,
 సూర్యుండు ద్వాదశరాసుల నతిక్రమించుటవలనఁ గలిగిన సంవ
 త్సరమును శుక్ల కృష్ణపక్షములచేఁ జేయుచున్నాఁడు. సూర్యుండు
 రాశిప్రవేశము చేయుటవలనఁగల్గినమాసమును సపాదనక్షత్రద్వ
 యము నతిక్రమణముచేతనే చేయుచున్నాఁడు. మఱియుఁజంద్రు
 నికళలు పూర్తిచేయుపక్షమునకు శుక్లపక్ష మనియు, వానిని
 క్షీణింపఁ జేయుదానికిఁ గృష్ణపక్ష మనియు, నామములు కలిగె.
 చంద్రుఁడు తన కళల వృద్ధిక్షయములవలన విభక్తము లయిన
 శుక్ల కృష్ణపక్షములచేతఁ బితృదేవతల కహోరాత్రమును జేయు
 చున్నాఁడు. అతడు సమస్తజీవుల ప్రాణంబులకును దనకిరణము
 లచేఁ జల్లదనంబు నిచ్చి హాయి గల్గించుచున్నాఁడు. అతఁ డొ
 శ్చోక్త నక్షత్రమును ముప్పది ముహూర్తముల కాలముచే
 నతిక్రమించుచున్నాఁడు. పదునాఱుకళలు గలచంద్రుఁడే శరీర
 ముగాఁ గల భగవంతుఁడు మాసమున కధిదేవతయగుటవలన
 మనోమయుం డనియు, నోషధీశుఁ డగుటవలన నన్నమయుం
 డనియు, సమస్తప్రాణి జీవనంబులకును హేతుభూతుం డగుట
 వలన నమృతనుయుం డనియుఁ జెప్పఁబడుచున్నాఁడు. మఱియు
 జంద్రశరీరకుఁ డయినయాభగవంతుఁడు దేవతలకును, బితృదేవ
 తలకును, మనుష్యులకును, బశువులకును, బక్షులకును, సరీసృప
 ములకును, వీరుత్తులకును, సుఖము గల్గించు సౌఖ్యము గల
 వాఁ డగుటచే సర్వమయుండని విద్వాంసులు వర్ణించుచున్నారు.
 ఓరాజా!చంద్రమండలమున కూర్ధ్వభాగమందు మూఁడులక్షల
 యోజనముల దూరమున నభిజిత్తుతోఁ గూడిన యిరువదియైది

మిది నక్షత్రములును సంతరాత్త యగు భగవంతునిచేఁ బ్రేరి
తము లయి కాలచక్రమున వర్తిల్లుచు మేరువునకుఁ బ్రదక్షి
ణము చేయుచున్నవి. ఆనక్షత్రమండలమున కుపరిభాగమున
రెండులక్షల యోజనముల దూరమున శుక్రమండలము కలదు.

* అతండు సూర్యుండు ముందుగా నతిక్రమించి చన్ననక్షత్రమును
దరువాత నతిక్రమించుచుండును. వేటొకప్పుడు సూర్యునికంటె
ముందుగానే యతిక్రమించును. ఒకప్పుడు సూర్యునితో సమ
ముగాఁ జరించుచుండును. అతండు శీఘ్ర మంద సమగతులచే
సూర్యుని కింతయేనియుఁ దీసిపోక ప్రవర్తించుచుండును. అతండు
లోకముల కెల్లప్పుడు ననుకూలుఁ డయి వర్తించును. అతండు
వరుసగానున్న నక్షత్రాదుల నతిక్రమించుటను బట్టియే ప్రజలు
తెలుచుగా వర్షము ననుమానించుచున్నారు. అతండు వర్షప్రతి
బంధము నుపశమింపఁ జేయువాఁ డని యందురు. ఓరాజా! శుక్ర
గతిభేదముఁ జెప్పుటచే బుధగతిభేదమును జెప్పినట్టే చుమా !
బుధుండును శుక్రునివలె సూర్యున కొకప్పుడు కొంచెముముందు
గాను, నొకప్పుడు సమముగాను, వేటొకప్పుడు వెనుకభాగము
నను సంచరించుచుండును. అయిన బుధునిగమనమున నొకవిశే
షము కలదు. బుధుండు శుక్రమండలముకంటె మీఁదుగా
రెండులక్షలయోజనములదూరమున నుండు. అతండు లోకముల
కశుభకారియని చెప్పుదురు. అతడతిచారముచే సూర్యునికంటె
ముందుగాఁ జరించుచుండినసమయమున మహావాయువు విజృం
భించు ననియు డట్టముగ మేఘములు వ్యాపించియున్నను ననా
వృష్టిదోషము సంభవించు ననియుఁ జెడ్దలు చెప్పుదురు. అంగా
రకుండు బుధమండలముకంటె మీఁదుగా రెండులక్షలయోజన

ములదూరమునఁ జరించుచుండును. అతఁడు మూఁడేసిపక్షముల కాలముచే నొక్కొక్కరాశిచొప్పునఁ బండ్రిండురాసులను మీఱుచుండును. కుజుఁ డశుభగ్రహ మైనను వక్రగమనము లేక వర్తించినచో లోకమునకు శుభకరుండే యగును. ఆకుజమండలమున కుపరిభాగమున రెండులక్షల యోజనముల దూరమున బృహస్పతి వర్తించుచుండును. అతఁడొక్కొక్కరాశిలో నొక్కొక్క సంవత్సర ముండును. అతఁడు వక్రగతుండు కానిచో బ్రాహ్మణ కులమునకు శుభ కారినై యుండు. ఆబృహస్పతిమండలమున కుపరిభాగమున రెండులక్షల యోజనముల దూరమున శనైశ్చరుండు వర్తించుచుండును. అతఁడు మందగతుండు యొక్కొక్క రాశియందు ముప్పదేసిమాసములు చరించుచుఁ గ్రమముగా ద్వాదశరాసులను ముప్పదివత్సరంబుల కతిక్రమించును. అతఁడు తఱుచుగా నండఱకు నశుభ కారినై యుండు నని చెప్పుదురు. ఆశనిమండలమున కుపరిభాగంబునఁ బదునొకండులక్షల యోజనముల దూరమున సప్తర్షులు చరించుచున్నారు. వారు లోకములకు సుఖము గల్గించుచు సర్వోత్కృష్ట మగు ధ్రువమండలమునకుఁ బ్రదక్షిణముగాఁ బరిభ్రమించుచున్నారు. ఇది యిరువదిరెండవయధ్యాయము.

ఓ నరపాలా! సప్తర్షి మండలమున కుపరిభాగమునఁ బదు మూఁడులక్షల యోజనముల దూరమునందు ధ్రువమండలము గలదు. అది విష్ణువునకభివ్యక్తిస్థానమగుటవలనఁ బరమపదంబని చెప్పుదురు. పరమభాగవతోత్తముండును నుత్తానపాదునికుమా? రుండు నగుధ్రువుండు తన్మండలంబున వెలయుచుండును. అగ్ని

యు, నింద్రుండును, బ్రజాపతియుఁ, గాశ్యపుండును, ధర్మిండును, సకాలమున సగౌరవముగా నాధ్యువునికిఁ బ్రదక్షిణము చేయుచుందురు. ఇప్పటికి నాధ్యువుండు స్వీయకాంతులతో నొప్పుచున్నాఁడు. అతనిప్రభావమును బూర్వము (చతుర్థస్కంధమున) చక్కఁగా వర్ణించి చెప్పితిని. స్పష్టముకాని వేగము గలభగవదాత్మక మగు కాలచక్రమువలనఁ దిరుగు చున్న తారాగణంబులకును, సూర్యాదిగ్రహంబులకును, నశ్విన్యాదినక్షత్రములకును, నాధారముగా స్థాపితుండయి స్థానపువలె సర్వదా యొక్కస్థలముననే వర్తించుచుండును. ఓనరేంద్రా! లోకమున దృఢస్తంభమునకు నుప్పిరిత్రాళ్లచే సంబద్ధములైనవృషభాదులు కొంచెము దూరమున నున్నధాన్యాదుల నాక్రమింపవలె నన్నతలంపుతో స్తంభంబునకుఁ జుట్టును స్వస్థానము నతిక్రమింపక యే వలయాధారముగాఁ దిరుగుచుండును. అట్లే నక్షత్రగణములును, సూర్యాదిగ్రహములును నీకాలచక్రమునందుఁ గొన్ని బయటను, మఱికొన్ని లోపటను గూర్చఁబడి వాయుపాశముచే ధార్యమాణములగుటచేతను, గర్భవశములగుటచేతను, ధ్రువు నవలంబించియుండుటచేతను నేలఁగూలకుండఁ గల్పాంతముదాకఁ బరిభ్రమించుచుండును. మఱియు డేగ మొదలగు పక్షులును, మేఘములును, నిజకర్తములే యూతగాఁగలవయి వాయుపాశసంబద్ధములై యూకసంబున నెట్లు సంచరించుచున్నవో యట్లే జీవులును గర్తాధీనమైనప్రకృతिसంబంధమువలన నక్షత్రరూపులయి యగ్నిహోత్రాదుల కూర్ధ్వగమనాదులవలె కర్తాధీనములైన భోగతి గలవారయి భూమియందుఁ బడరు. ఓరాజా! కొందఱు యోగులు శింశుమారచక్రమే శరీరముగాఁగలవాఁడును, చిదచి

దాత కజగంబును ధరించువాఁడును, నగుభగవంతుని నుద్దేశించి యోగధారణము చేసి యాజ్యోతిర్గణమునకు భగవద్రూప శింశుమార మాధార మైనట్లు దెలిసికొనుచున్నారు. మఱియు దక్షిణావర్తశంఖమువలెను, సర్పమువలెను భగవంతుఁడు తనదేహమును గుండలీకరణము చేసి క్రిందికి శిరంబును మీఁదికిఁ బుచ్చంబును నుండునట్లు చేసెను. ఆపుచ్చాగ్రమునందు ధ్రువుండున్నట్లును, నంతకంటెఁ గొంచెము క్రిందుగాఁ బ్రజాపతియునతనికిఁ గ్రిందుగాఁ గ్రమంబున నగ్నియు, నింద్రుండును, ధర్మండును, నుందురనియుఁ, బుచ్చమూలంబున బ్రహ్మయున్నట్లును, గటియందు సప్తర్షిమండల మున్నట్లును, యోగీంద్రులు యోగమహిమ చేఁదెలిసికొనుచున్నారు. మఱియు దక్షిణావర్తమువలెఁ గుండలీభూత మగుశరీరము గలశింశుమారము దక్షిణపార్శ్వమునందు నభిజిత్సహితము లయి శ్రవణాది పునర్వస్వంతము లయినపదునాల్గునక్షత్రము లున్నట్లును, పుష్యమి మొదల త్తరపాక్షాఢవఱకుఁ గల పదునాల్గునక్షత్రములును, నుత్తరపార్శ్వమందున్నట్లులు యోగీశ్వరు లుపాసించుచున్నారు. కావుననే కుండలాకారము గలసర్పమువలె నున్న శింశుమారమున కుభయ పార్శ్వములందును సమసంఖ్య గలయవయవము లేర్పడుచున్నవి. ఆశింశుమారము పృష్ఠభాగమున శీఘ్రగతి గల సూర్యుని దక్షిణాయనరూపమార్గవిశేషము కలదనియు, దానియుదరమందు గంగానదిగలదనియుఁ బండితులూహించుచున్నారు. ఓరాజేంద్రా! శింశుమారమునకు దక్షిణముననున్న నక్షత్రముల మొదటిదగు పుష్యమియు, నుత్తరమున నున్న వానిలోఁ గొన నున్న పునర్వసువును, శింశుమారరూపుఁ డగుభగవంతుని కుడియె

షను పిఱుందులందును, నార్ద్రాశ్లేషనక్షత్రములఁ గుడియెడమ
 పాదములందును, నభిజి దుత్తరాషాఢల దక్షిణవామలో
 చనములందును, ధనిష్ఠామూలనక్షత్రములను గుడియెడమ
 కిన్ద్రములందును, శతభిషజ్యేష్ఠలను గుడియెడమస్కంధములం
 దును, మృగశీర్షయు రోహిణియుఁ గృత్తికయు, నశ్వినియు, రే
 నతియు, నుత్తరాభాద్రయుఁ, బూర్వాభాద్రయు నను నీయెనిమి
 దియు దక్షిణపార్శ్వమందును, మఖయుఁ, బూర్వాఫల్గునియు,
 నుత్తరయు, హస్తయుఁ, జిత్తయు, స్వాతియు, విశాఖయు,
 ననూరాధయు ననునీయెనిమిదియు వామపార్శ్వమందును యో
 గీశ్వరు లనుసంధానము చేయుచున్నారు. మఱియు దక్షిణోత్తర
 కపోల ప్రాంతదేశములందు వరుసగా నగస్త్యములను, ము
 ఖమందుఁ గుజుని, గుండెలందు శనైశ్చరుని, గళమునకుఁ గ్రింది
 భాగమునందు బృహస్పతిని, వక్షఃస్థలంబున సూర్యుని, హృదయ
 మున నారాయణుని, మనంబునఁ జంద్రుని, నాభియందు శు
 క్రుని, స్తనములం దశ్విదేవతలను, బ్రాణాపానములందు బు
 ధుని, గళమందు రాహువును, సర్వాంగములందుఁ గేతువును,
 రోమకూపములందు సమస్తతారాగణములను ననుసంధానము
 చేయుచున్నారు. ఓనరపాలా! ఇది సర్వదేవతామయమై శింశు
 మార మనుపేరు గల విష్ణువుశరీరము. భగవంతునిరూప మగు
 శింశుమారమునందు ప్రతిదినమును సంధ్యాసమయములందు
 మనంబునుగూర్చి మానావలంబి యై చూచుచు, “ఓదేవా !
 జ్యోతిర్గణరూపుఁడ వయి, కాలమున కాధారభూతుఁడవయి బ్రహ్మ
 ళుల కధిపతి వయి, పరమపురుషుఁడ వయిననీకు నమస్కార మని
 నుతింపవలయును. ఓరాజేంద్రా! గ్రహనక్షత్రాదిరూపమై దేవ

తలకంటె నుత్కృష్ట మయి పాపాపహరక మయిన హరిరూప
మగుశింశుమారమును మూడుకాలములందును నమస్కరించి
నను స్కరించినను మూడుకాలములను నుక్తం బగుమంత్రము
ను జపించినను నప్పటికాలమునను, మఱి భూతభవిష్యత్కా
లము లందును బుట్టినపాపములు శీఘ్రముగా నశించిపోవును.
ఇది యిరువదిమూడవ యధ్యాయము.

—●●●●● రాహుగ్రహణాదిస్వరూపము. ●●●●●—

సూర్యునికిఁ బదివేల యోజనముల క్రింద రాహువు నక్షత్ర
మువలెఁ జరించుచున్నాడని కొందఱు చెప్పెదరు. ఆరాహువు
భగవ దనుగ్రహముచేత దేవత్వమును గ్రహత్వమును లభించిన
వాఁడయ్యె. నాయనా! వాడు సింహికకొడుకయిన యసురాధ
ముడు గాన యట్టి భగవదనుగ్రహమున కెంతమాత్ర మష్టుఁ
డు గాఁడు. ఆ యనుగ్రహమును బొందుట కయిన వాని
జన్మకర్తములను మీఁద (నష్టమస్కంధమునఁ) జెప్పెదము.
ప్రకాశించుచున్న ప్రసిద్ధమగు సూర్యమండలము విస్తారము పది
వేల యోజనము లని చెప్పెదరు. సూర్యునకుఁ బయినున్న చంద్ర
మండలము విస్తారము పండ్రెండువేల యోజనములు. సూర్యు
నికిఁ గ్రిందుగానున్న రాహుమండలము పదుమూడువేల యో
జనములు. సూర్యచంద్రమండలముల కంటె రాహుమండలము
విరివిగలిగియుండుటచే నొకప్పుడు నారెంటి నది యాచ్ఛాదించున
దగుచున్నది. ఆరాహు వమృతపానసమయమున వారినడుమఁ

జొచ్చుటచే వారి కెడతెఱపి గలిగించి వారిచేఁ జూపఁబడుటవ
 లనఁ గలిగిన వైరానుబంధమున నా సూర్యచంద్రుల పయికి
 బాటుతెంచు చున్నాఁడు. అట్లు వాఁడు పాటుతెంచుటను జూచి
 వారిరువురను రక్షించుకొంటకు పరమపురుషుఁడు భగవంతుఁడు
 తనదై తనకుఁ బ్రియంబునయిన సుదర్శనంబనెడి యస్త్రమును
 బ్రయోగించుచున్నాఁడు. తేజంబున నెట్టివారికి సైఁపరాని యా
 సుదర్శనము వారిచుట్టును మాటికిఁ దిరుగుచుండఁగా రాహువు
 దానికెదురఁ గొంతసేపుండి భయముతో మనసు చంచలింప
 దూరముననే తొలఁగి పోవుచున్నాఁడు. అట్లు వాఁడు సూర్యచం
 ద్రులను సమీపించితనమండలముచేఁ దన్తండలముల నాచ్ఛాదిం
 చుటకే జనులు గ్రహణ మని చెప్పుదురు. అందు రాహువు ఋజు
 నక్రగమనములం బట్టి యర్ధగ్రాస మనియు, సర్వగ్రాస మనియుఁ
 జెప్పుదురు. రాహుమండలమునకును, సూర్యచంద్రమండలముల
 కును, మిక్కిలిదూర ముండుటచే నాచ్ఛాదనమే కాని గ్రాస మె
 ప్పడును సంభవింపదు. ఆరాహుమండలమునకుఁ బదివేలయోజ
 నములక్రింద సిద్ధచారణ విద్యాధరుల నివాసమందిరంబులును,
 వానికిఁ గ్రింద యక్షపిశాచప్రేతభూతగణంబుల విహారస్థానము
 లును, గ్రహహీన మగునంతరిక్షమును గలదు. అది వాయు
 వెంతవఱకుఁ బ్రసరించునో, మేఘము లెంతవఱకుఁ జరించునో,
 యంతవఱకును వ్యాపించియున్నది. యక్షౌదులకు విహారస్థాన
 మగునంతరిక్షమునకు నూలుయోజనములు క్రిందుగా భూలోక
 ము వర్తించుచున్నది. బలముగల హంసాదిపక్షివిశేషము లెంత
 దిగవ్వెగురఁగలవో యంతవఱ కది వ్యాపించి యున్నది. ఓరాజా!
 ఇంతకుఁ బూర్వ మాభూమండలమునుగూర్చి యవయవవిన్యాస

పూర్వకముగా వర్ణించి చెప్పితిని. భూలోకమునకుఁ గ్రిందుగా నేడు భూవివరములు గలవు. అం దొక్కొకటి పదివేలయోజనములయాస్పత్యమును నంతియధైర్యమును, నంతియ నైశాల్యమును గలవయి యొప్పుచున్నది. భూలోకాదులకంటె నావివరములందు భోగాధిక్యము కలదు. అవి క్రమముగా నతలమనియు, సుతలమనియు, రసాతలమనియు, తలాతలమనియు, మహాతలమనియు, బాతాళమనియుఁ జెప్పఁబడుచున్నవి. ఈ బిలస్వస్థములందు స్వర్గాదులకంటె నధికముగ కామభోగము కలదు. వానియందున్న యైశ్వర్యము స్వర్గాదులందు లేదు. వానియందున్న యానందసమృద్ధియు విభూతియుఁ దక్కిన వానియందు లేవు. అది సర్వవస్తుసమృద్ధము లగుమందిరములచేతను; నుద్వానవనములచేతను, గ్రీడాస్థానములచేతను, విహారస్థానములచేతను, బొల్చుచున్నది. వానియందు దైత్యులును, దానవులును, గద్రాసంతతివారును, నసించుచుందురు. వారు సంతతానందంబును, ననురాగంబును గల్గిన, భార్యాజనమును, నపత్యములును, బంధువులును, మిత్రులును, ననుచరులును, బలిసికొలుచుచుండఁగా గృహపాలకులయి యుందురు. వారలకోర్కు లీశ్వరునకైనఁ బ్రతిహతములు కానేరవు. వారు సర్వదా మాయావినోదులయి వర్తించుచుందురు. ఓ మహారాజా ! మాయావియైనమయుం డావివరములందుఁ బురంబులను నిర్మించె. ఆపురములు నానావిధరత్నశ్రేష్ఠములచే విరచితము లగువిచిత్రభవనములచేతను, ప్రాకారములచేతను, గోపురములచేతను, సభామందిరములచేతను, రథావృక్షములచేతను, నాలుగిళ్లవాక్కిళ్లచేతను, నాగమిథునములచేతను, రాక్షసమిథునములచేతను, బా

పురములకును, శుక శారికాది పక్షులకును, నాటపట్టగుక్పత్రిమ
భూములచేతను, దత్తద్బిలాధిపతులయు త్తమగృహములచేతను,
నలంకృతములయి విరాజిల్లుచున్నవి. ఆవివరములందు సుందరము
లగునుద్యానవనంబులు గలవు. అందలి వృక్షములు కుసుమగు
* చ్చములచేతను, ఫలగుచ్ఛములచేతను, జిగుళ్లబరువుచేతను,
వంగిన వై సువర్ణలతలచే నాలింగితము లయి సుందరము లయి
ప్రకాశించుచున్నవి. అందున్నపద్మాకరములు జతలు గట్టి విహ
రించుచున్న నానావిధ విహంగకోలాహలధ్వనులచే నొప్పుచు,
నిర్మలజలపూరితము లయి, మత్స్యదులవిహారములచేఁ జలించు
చున్నజలములం దున్నపద్మములును, గలువలును, డెల్లగలువ
లును, నెఱ్ఱగలువలును, నీలోత్పలములును, నెఱ్ఱనిపద్మములును
మొదలగువానిసమూహములశోభాసంపదచే శోభితము లయి,
యాపద్మవనములందుఁ బలువిధములుగా విహరించుచున్న మధు
నరబృందములఝంకారములచే మనోహరము లయి, సకలేంద్రి
యముల కానందము గొల్పుచు, విలసిల్లుచున్నవి. అట్టియుద్యా
నంబులచే నవి స్వర్గాదులను మీఱుచున్నవి. ఓరాజేంద్రా !
అచ్చటివారు చిరకాలజీవు లయి యుండుటచేఁ గాలమున కవ
యవభూతము లగునహోరాత్రాదులచే భయపడ నవసరము
లేదు. అచ్చట నహోరాత్రముల విభజించుచు వెలుఁగు నిచ్చు
సూర్యాదులు లేకపోయినను, మహాసర్పముల ఫణామండలము
లందు వెలయురత్నములు కాంతిసంతతులచేఁ జీకట్లను దలుము
చున్నవి. అచ్చటివారు దివ్యోషధముల సేవించి రసాయనములఁ
† దిని త్రావి స్నానాదుల నాచరించినవా రగుటచేవారికి మనఃవీడ
యు, రోగములును, శరీరము ముడుతలుపడుటయుఁ దల నెఱ

యుటయు, ముదుసలితనము మొదలగునవి కాని, దేహవైవర్ణ్యము, చెడువాసన, చెమ్మట, శ్రమ, యనుత్సాహము మొదలగునవి కాని సంభవింపనేరవు. మఱియు భగవంతుని కస్త్రభూతమైనచక్రము తప్ప మఱెద్దియును వారికి మృత్యువు నీయఁజాలదు. కావున నాచక్ర మన్నవా రెంతయో భయపడుదురు. ఒకప్పుడాచక్రమువివరములఁ బ్రవేశించెనేని భయాతిరేకముచే నచ్చటిస్త్రీలగర్భములు నేలఁబడుచుండును. ఓరాజేంద్రా! యతల మనువివరమందు మయపుత్రుఁడు బలుండనువాఁడు నివసించుచున్నాఁడు. వాఁడు మహామాయావి. వాఁడు సృజించినతొంబదియాఱుమాయలలోఁ గొన్నింటిని మాయాపులిప్పుడునుధరించుచున్నారు. వాఁ డావులింపఁగా వానినోటినుండి మూఁడు స్త్రీగణములు పుట్టినవి. వారు సైవ్విరిణు లనియు, గామినులనియు, బుంశ్చలు లనియు, నామములు గలవారు. అందు స్వజాతివారితోఁ గ్రీడించువారు సైవ్విరిణు లనఁబడుదురు. స్వేతరజాతిసంభవులతోఁగూడ విహరించువారు, కామిను లనఁబడుదురు. అట్లు విహరించుటలో నతిచాంచల్యము గలవారు పుంశ్చలు లనఁబడుదురు. ఆస్త్రీగణములు బిలమును బ్రవేశించి వచ్చినపురుషుని హాటక మనురసాయనముచే సంభోగసమర్థునిగాఁ జేసికొనితమ విలాసావలోకములచేతను, ననురాగసూచకమగుమందహాసముచేతను, రహస్యసంభాషణములచేతను, నాలింగనాదులచేతను, స్వవశునిఁ గావించుకొని వానితో రమించుచుందురు. ఆహాటక రసము నిరుపమ ప్రభావము గలది. దాని నుపయోగించినపురుషుఁడు తన్నుఁ బదివేలయోజనముల దిగ్గజములబలము గలవానిగాఁ దలంచుకొనుచు మదాంధుఁడై. “నేనే యీశ్వరుఁడను”

“నేనే సిద్ధుడను” అని శ్లాఘించుకొనుచుండును. దానికిఁ గ్రిందు
 గా నతల మున్నది. అందు భగవంతుం డగురుద్రుఁడు హాట కే
 శ్వరుఁ డనునామము ధరించి తనభక్తులగు ప్రమథగణములచే
 సేవింపఁబడుచుండును. అతనికి హాట కేశ్వరుఁ డనునామము గల్గు
 టకుఁ గారణంబు చెప్పెదను వినుము. బ్రహ్మ ప్రజాభివృద్ధిచేయు
 మని రుద్రుని కాజ్ఞాపించెను. అంత రుద్రుఁడు తదాజ్ఞ శిరసా
 వహించి సృష్టి వర్ధింపఁగోరి భనానీదేవితోఁ గ్రీడించుచునందుం
 డెను. వారట్లు మిథునకర్త మొనర్చు చుండగా వారివీర్యము,
 ప్రవాహరూపముగాఁ బాటి హాటకినియను నది యయ్యె. ఆనది
 యం దగ్ని సహోత్పఁడు వాయుప్రసారమువలనఁ బ్రదీప్తుం డయి
 స్వబలముచేనానదిని బానముచేసి యుమి సెను. అంతనది హాటక
 మనెడిపేరుతో సువర్ణ మయ్యెను. వితలనివాసు లగు స్త్రీపుగుషు
 లాసువర్ణముతో నాభరణములు చేయించుకొని ధరించుచు
 న్నారు. ఇట్లు రుద్రుండు హాటకము నుత్పాదించుటంజేసి హాట
 కేశ్వరుం డనెడినామమును దాల్చెను. ఆవితలమునకుఁ గ్రింది
 భాగమున సుతల మనువివర మున్నది. భాగవతాగ్రగణ్యుండును
 విపులకీర్తియును విరోచనునికుమారుండును నగుబలిచక్రవర్తి
 యందు నివసించి యింద్రాదులకు సైతము లేని మైశ్వర్యము
 లతో వెలయుచు భయరహితుం డై స్వధర్మముచే భగవంతు
 నారాధించుచు నిప్పటికిని వర్తించుచున్నాఁడు. బలిచక్రవర్తి
 యం దుండుటకుఁ గారణంబు చెప్పెద విను. పూర్వము బలి
 త్రిలోకముల జయించి నిరర్థశముగాఁ బరిపాలించుచుండె. అంత
 భగవంతుం డగువిష్ణువు దేవేంద్రునకుఁ బ్రియ మొనర్పఁ దలంచి
 తానదితిగర్భమున వామనుఁ డయి యుదయించి బ్రహ్మచారివేష

ముఁ దాల్చి లోకత్రయము నతనివలనఁ దీసికొని యతనియందలి
దయాతిశయముచే నతనిఁ జంపనొల్లక సుతలమును బ్రవేశింపఁ
జేసెను. అది మొదలతఁ డాభగవంతు నారాధించుచు నందే
యుండెను. ఓరాజా ! సకలసంపత్సమృద్ధ మయినసుతలమునకు
బలియాధిపత్యము వహింపఁగల్గుట తా నొనర్చినభూదానమువల
ననేయనికొందఱూహింతురు. కానియదియు క్తముకాదు. భగవం
తుఁడుసమస్తైశ్వర్యసంపన్నుఁడు. అతఁడశేషభూతజాలములకును
జీవాత్మలకును సంతరాత్మయై ధారకుఁడై యొప్పుచున్నాఁడు.
అతఁడు మిక్కిలి పవిత్రత్వము గలవాఁడు. ఎవఁడయినను దుష్టు
నప్పుడును, బడినప్పుడును, నావలించినప్పుడును నింద్రియనిగ్రహ
ము లేనివాఁ డయినను భగవన్నామము నొక్కమా త్రైనను
స్తరించినచో వాఁడు ముముక్షువులు కర్తజ్ఞానయోగములచే నిర
సింపఁదగిన కర్తరూపబంధనమును సుఖముగా నిరసించుచున్నాఁ
డు. తన్నొక్కమాదైనను స్తరించినంతమాత్రముననే సమస్త
వృజినములను నిరసింపఁజాలిననామము గలభగవంతునికి నిరవ
ధిక శ్రద్ధాసముపేతుఁ డయి సమాహిత మనస్కుఁడయిలోకత్ర
యము నొసంగినబలిచక్రవర్తి కీబిలాధిపత్యమా సాక్షాత్కారి
ఫల మగును ? అట్టిపాత్రమునందట్టిదానముగావించిన యతనికి
నిరతిశయాపవర్గమే ముఖ్యఫలముకాని యిది ఫలము కానేరదు.
ఇంతియకాక సమస్తభక్తులకుఁదన్నైన నొసంగుచున్నంతవదా
న్యుఁ డయి నిరతిశయప్రీతివిషయుఁ డయినభగవంతుని యందు
నిరవధికభక్తిసముపేతుం డగుటయే కాక, నిర్మలచిత్తంబుతో
బలి లోకత్రయంబు నొసంగియుండ, నతఁ డతని కిట్టిసామాన్య
ఫలము నొసంగుట యయుక్తముకాకమానదు. ఓయీ! ఈదా

న మహావర్గమునకు ద్వారభూతమేయైనచో బలి మహాభాగవతుఁ
డే యైనచో భగవంతుఁడు తనభక్తులకుఁ దన్నెననిచ్చెడిదాత
యేయైనచో భగవంతుఁడు బలికపవర్గమునే యొసంగి యేలయ
నుగ్రహింపరా దని యడుగఁబనిలేదు. ప్రార్థకర్త మనుభవము
చేతనే నశింపవలెను. కాని జ్ఞానముచే నశింపదు. భగవంతుఁ
డపవర్గ మొసంగఁజాలినవాఁడైనను బలి యందుల కర్హుండేయై
నను బ్రస్తుతము ప్రార్థము ప్రతిబంధకముగా నుండుటచే నా
బలి నట్లనుగ్రహింపక ప్రార్థక్షయమున కుపయుక్తమై యా
త్మానుస్మృతికి విఘాతుక మయి నిజమాయాప్రకటిత మైనభోగ
రూపైశ్వర్యము ముందుగా నొసంగెను. ఇంతేకాక మహాభాగ
వతుఁ డగుటనలనబలినిలోకువగావించుకొనుటకు యాచించుట
దక్క వేఱొక యుపాయంబు లభింపమిచే దానినే యవలంబించి
యతనిశరీరము తక్కఁ దక్కినలోకత్రయము నపహరించి వక్షా
పాశములచే బంధించి పర్వతగుహలోనికిఁ దఱుమఁగా నప్పుడు
బలి “అక్కటా! ఇంద్రుఁడు పురుషార్థములతారతమ్య మెఱుంగని
వాఁడు. మహాబుద్ధిమంతుఁ డయినబృహస్పతి యాయంద్రున కా
లోచన చెప్పువాఁడట. అతఁ డయిన నుపదేశింపలేదేమి? లేక
బృహస్పతి గూడఁ బురుషార్థతారతమ్యము నెఱుంగనివాఁడే
యేమో. ఒక వేళనతఁడు చెప్పినను వినకయింద్రుండు స్వతంత్రుఁ
డయి ప్రవర్తించెనో, అట్లే కానిచోఁ బరమపురుషార్థభూతుఁడ
యిన భగవంతుని సోదరునిఁగా బడసియు నతనియనుగ్రహంబు
నకుఁ బాత్రుం డయ్య ననంతసుఖఫలంబును సమకూర్చునతని
దాస్యమును గోరుకొనక సుఖముకంటె మిక్కిలిస్వల్పమైనదియు
మన్వంతరపర్యంతము మాత్రమే యుండెడిదగుటచే నతివేగము

గల కాలమునకు వశమైనదియు నగు త్రిలోకాధిపత్యమునుగోరు
కొనునా? ఇట్లుండ నింద్రునకుఁ బురుషార్థతారతమ్యజ్ఞాన మేది?
అట్టిపురుషార్థజ్ఞానము గలవాఁడు మాతాతయగుప్రహ్లాదుం డొ
క్కఁడేకలండు. అట్టిడులోకమునమఱియొకఁడేడి? తనతండ్రియగు
హిరణ్యకశిపుఁ జంపి పిమ్మట నరసింహమూర్తి తండ్రియైశ్వర్యము
నుదయతో నొసంగుచున్నను ప్రహ్లాదుండు పరిమితఫలదాయక
మగుటచే, నాయైశ్వర్యమును గోరక యెప్పటికిని దఱుఁగనిఫల
ము గలదాసానుదాసత్వపురస్కరముగా దేహావసానమున ము
క్తిని గోరుకొనెను! అయారే! ప్రహ్లాదుని వివేకసంపద నుతింపఁ
దగినది కదా! కర్మబంధమును దొలఁగించుకొన నేరక భగవ
దనుగ్రహంబును సంపాదింపఁజాలక యున్ననావంటివాఁడెవఁడు
మహానుభావుఁ డగుప్రహ్లాదునిమార్గము ననుసరింపఁగలఁడు?"
అని తలపోసెను. ఇట్టియోగ్యతగల బలి మహాభాగవతుఁడగుటకు
సందియమేమి కలదు? నిఖిలజగద్గురుఁడును భగవంతుండునగునా
రాయణుండుగదాపాణియై తనభక్తుఁడయినబలియందనుగ్రహం
బు గలవాఁడయి యాతనిద్వారమును సర్వదా కాచుచు దిగ్విజ
యార్థము రావణుండచ్చటికివచ్చి యాద్వారము చొరఁబడుచుం
డగాఁ దనకాలిగోటిచేఁ బదివేలయోజనములదూరము పడునట్లు
మీటివైచెను. భగవంతుఁ డగునారాయణుని స్వవశము గావిం
చుకొన్నయాబలిచరిత్రమును బూర్తిగాఁ దరువాత వర్ణించి చె
ప్పెదను. ఓరాజేంద్రా! ఆసుతలమున కథోభాగమునఁ దలాతల
మనెడివివరము గలదు. అందు మయుఁ డనుదానవేంద్రుఁడు
గలఁడు. వాఁడొలోకవాసులచేఁ బూజింపఁబడుచుండును. వాఁడు
త్రిపురముల కధిపతియైయుండెడివాఁడు. ముల్లోకములను సుఖం

పఁజేయదలంచుచున్న భగవంతుం డగురుద్రుండు పురత్రయ
 మును బూర్వము దహించె. అప్పుడు మయుండు మిక్కిలి వేడు
 కొనఁగా నతనియం దనుగ్రహముంచి రుద్రుం డతని కాతలాతల
 మునొసంగిచ క్రమువలనిభయమునుబావె. దానంజేసిమయుండు
 * నిర్భీకుండయి సుఖవంతుఁడయియందు నివసించుచున్నాఁడు. దాని
 కధోభాగమున మహాతలమున్నది. అందుఁ గ ద్రూసంభూతులును
 ననేక శిరస్కులు నగుసర్పములసమూహము గలదు. అది క్రోధ
 వశ మనుపేరితో నొప్పుచున్నది. ఆసర్పగణమందుఁ గుహకుఁడు,
 తక్షకుఁడు, కాళియుఁడు, సుపేణుఁడు, మొదలగువారు ప్రధా
 నులు. వారు దీర్ఘ కాయములతో నొప్పుచున్నారు. వారు పరమ
 పురుషుం డగువాసుదేవునకు వాహన మగుగరుడునివలన నెల్ల
 ఘ్నుడును భయ మందుచుఁ, దమభార్యలందును, సంతానములం
 దును, స్నేహితులందును, నధికాసక్తి గలవారయి యొకఁ ఘ్నుడు
 ప్రమత్తులయి విహరించుచుందురు. ఆమహాతలమున కధోభా
 గమున రసాతల మున్నది. అందు దితిసంతతివారును, దనుసంత
 తివారును వసించుచున్నారు. వారు ఘణు లనునామమున నొప్పు
 చున్నారు. వారు నివాతకవచు లనియుఁ, గాలకేయులనియు, హి
 రణ్యపురవాసు లనియు, మూఁడుతెగలవారై యుందురు. వారు
 దేవతలకు శత్రువులై వర్తించుచుందురు. వారు పుట్టువుచేతనే
 మహాబలవంతులు. వారెక్కుడుసాహసము కలవారు. వారు
 సర్వలోకములందును బ్రభావము గలనారాయణుని చక్రముచేఁ
 బ్రతిహతబలులయి సర్పములచండమున వర్తించుచుందురు. ఇం
 త్రియకాక యింద్రదూతిక యగు సరమ పలికినమంత్రవర్ణరూప
 ము లగువాక్కులకును, నింద్రునకును భయమందుచుందురు. ఆర

సాతలమున కధోభాగమునఁ బాతాళమున్నది. ఆపాతాళమున వాసుకియు, శంఖకుళికుఁడు, మహాశంఖుఁడు, శ్వేతుఁడు, ధనంజయుఁడు, ధృతరాష్ట్రుఁడు, శంఖచూడుఁడు, కంబళుఁడు, నశ్వతరుండు మొదలగు సర్పరాజులును, మహాకోపవంతము లయి మహాఫణములు గల దేవదత్తాదు లగుసర్పములును, నివసించు చున్నారు. ఆమహాసర్పములందుఁ గొన్ని యైదుశిరస్సులుగలవి. కొన్ని యాఱుశిరస్సులు గలవి. కొన్ని యేడుశిరస్సులుగలవి. కొన్ని పదిశిరస్సులుగలవి. కొన్ని నూఱుశిరస్సులుగలవి. కొన్ని సహస్ర శిరస్సులు గలవి. వానిఫణములం దున్న మహామణులు సర్వదా ప్రకాశనశీలము లయి తమకాంతులచేఁ బాతాళమం దున్న చీకట్లను దఱుముచుండు. ఇది యిరువదినాల్గవయధ్యాయము.

— — — — —

{
 పాతాళముక్రింద నున్న సంకర్షణానంతాది
 నామమహాత్మ్యము.
 }

ఓరాజేంద్రా ! ఆపాతాళమున కధోభాగమున ముప్పదివేల యోజనములవై శాల్యము గలయంతరమొకటి కలదు. అందుఁ దామసాహంకారమున కధిష్ఠాతయు, సనంతసంజ్ఞగలదియునగు భగవత్కల యొకటి సుప్రసిద్ధమై యున్నది. సంకర్షణప్రోక్తము లగు సాత్వతములందుఁ బరాయణులై భగవత్కలాయాధాత్మ్యమును దెలిసిన మహాత్ములాభగవత్కలను సంకర్షణుఁడని చెప్పుచున్నారు. అతని కాపేరు యాదృచ్ఛికముగా వచ్చినది కాదు. అతఁడు జ్ఞాతకును జ్ఞేయమునకును, సతీంద్రియవిషయక మగు, జ్ఞానము నాపాదించుటంజేసి యట్లు చెప్పబడుచున్నాఁడు. ఇంతి

య కాక యతఁడు జీవవర్గమున కభిమాని దేవత యగుటవలన
 సహ మ్మనెడి బుద్ధివృత్తికి హేతుభూతుఁ డగుచున్నాఁడు. ఇతనికిఁ
 గల యనంతనామము గూడ యాదృచ్ఛికమైనదికాదు. సహస్ర
 శణములు గలయాసంకర్షణుని యొక శరంబున సమస్తభూమం
 *డల మావగింజవలెఁ గానవచ్చుచున్నది. ఇట్లతఁ డపరిచ్ఛిన్నఁ
 డగుటవలనననంతుఁడనిపించుకొనుచున్నాఁడు. రెండుపరార్థముల
 కాలము గడచినపిమ్మట నతఁడు సమస్తప్రపంచమును సంహరిం
 పఁదలంచి కోపమున బొమముడివేయఁగా నాభ్రామధ్యమునుం
 డి సాంకర్షణనామము గలయే కాదశక్తిస్రసమూహము మూఁడు
 నేత్రములతోను, ద్విశూలముతోను నుదయించి ప్రపంచమును
 సంహరింతురు. అచ్చటిసర్పరాజు లండఱును, నతనిపాదపద్మముల
 నఖికాంతిసమూహమునం దవ్యభిచరితభక్తి గలవారయి నమ
 → స్కరించుచు, భాసురకుండలముల కాంతిమండలములచే నలం
 కృతములగు గండస్థలంబులు గలవై, మిక్కిలిసుందరము లయిన
 తమనదనంబు లానఖికాంతులందుఁ బ్రతిఫలించుచుండఁగా మ
 నంబులు సంతసింప నధికసుఖము గల్గునట్లుగా నతనివిలోకించు
 చుందురు. అచ్చటినాగకన్యకలును నతనివలనఁ బురుషార్థముల
 స్థిలపించుచు, సుందరములగునంగదములచేతను, వలయములచే
 తను, బ్రకాశితములై, నిర్మలములై, దీర్ఘములై, కోమలములై
 సుందరములై, వెండిస్తంభంబుల బోలుచు, నున్నయతనిభుజ
 ములం దగరుకుంకుమచందనములఁ బూయుచు దదీయభుజస్ప
 ర్శనముచేఁ దమహృదయంబులు చంచలంబులు కాఁగా మన్మ
 థావేశముచే సుందరమందహాసము నదనంబులందొలయ, నను
 రాగమదాతిశయముచే ఘోరితములై యరుణములయి దయా

పూరితములై యున్న నరీకునయుగములు వెలయునాసంకర్షణుని
 నదనారవిందమును సప్రీడముగా నాలోకించు చుందురు. అనం
 తుండును, ననంతకల్యాణగుణములకు సముద్రమువంటివాఁడును
 జగత్కారణ భూతుండును, నగుసంకర్షణుండు స్వీయ తేజస్సుచేఁ
 బ్రకాశించుచు, జగత్సంహారవిషయమగు నసహనక్రోధము నుప
 సంహరించి లోకములకు మంగళములు గల్గించుచు వర్తించుచు
 న్నాఁడు. మఱియు సురులు, నసురులు, నురగులును, సిద్ధులును,
 గంధర్వులును, విద్యాధరులును, మునిగణములును, సర్వదా యా
 మహానుభావుని ధ్యానించుచుండ, స్వానుభవజనితమగుమదము
 చేముదితుండయి, ఘూర్ణితములై పరవశము లయిననేత్రములు
 గలవాఁడై, సుందరభావగర్భితములై మందహాసపూర్వకముగా
 వెలువడునచనామృతముచే నిజసేవకులను, విబుధనాయకులను
 సంతసింపఁజేయుచు, నధికమగురక్తిమగల నూతనకృష్ణతులసీసం
 బంధియును నామోదము గలదియునగు మకరందములను ద్రావి
 మదించినతమ్మెదలమధురఝంకారములనొప్పువై జయంతి యను
 నామము గలవనమాలచేఁ బ్రకాశించుచు, నల్ల నివస్త్రము కట్టి
 మండలమునఁ బ్రకాశింప నొకటి యగుమకరకుండలము చెలు
 వార సుందరసుకుమారభుజమున హలాయుధము వెలుఁగొంద,
 భగవంతుం డగునాసంకర్షణుం డై రానతముమాడ్కి శ్వేతాంశు
 వుల నలరారుచు, నద్దిగ్గజముచర్తమయపట్టికనుంబోలెఁగాంచన
 సూత్రమును దాల్చుచున్నాఁడు. మఱియు భగవంతుం డగు
 ననంతుండు తనచరిత్రములు విని తన్ను ధ్యానించుచున్నముము
 త్సువులం దపారప్రేమగలవాఁడై వారిహృదయములందుఁ బ్రవేశి
 శించి యనాది యగుకాలముచేఁ బ్రవృత్తమైనకర్మవాసనలచేఁ

గూర్చుబడి, యవిద్యామయ మై, సత్వరజస్తమోగుణప్రచుర
 మై యున్నహృదయగ్రంథిని విడిపించుచున్నాఁడు. అట్టిసంకర్ష
 ణుని ప్రభావమును దుంబురునారదులు బ్రహ్మసభలో నిట్లు
 గానముచేసిరి. “జంగముల సృష్టిస్థితిలయములకు స్వయముగా
 * ససమర్థములయినరజస్సత్త్వతమోగుణంబు లేమహాత్మునిసంకల్ప
 ముచేఁ దత్తత్కార్యసమర్థము లగుచున్నవియో, యట్లే ప్రకృ
 తియు స్వయముగా మహదాదికార్యవర్గమునకు హేతుభూతయ
 య్యు, సృష్టి కసమర్థయై యుండ నెవ్వనిసంకల్పము దానికట్టిసా
 మర్థ్య మొసంగెనో, యెవఁడు తనయందు దేవమనుష్యాది
 రూపములు లేకపోవుటచే నొక్కఁడై వలలుచున్నాఁడో, యెవని
 రూపము ప్రకృతిపురుషాత్మక మగుచున్నదో, కార్యావస్థయం
 దెవ్వనిశరీరము నామరూపవిభాగములచే నానావిధము లగుచు
 - న్నదో యట్టి భగవంతునిస్వరూపము మే మెట్టుగాఁ దెలిసికోఁ
 గలము? మఱియు, నే మహానుభావునియం దీ చిదచిదాత్మక
 జగంబు కానవచ్చుచున్నదో, యేపరమేశ్వరుఁడు భక్తుల నను
 గ్రహింపఁగోరి యీదివ్యమంగళవిగ్రహమును ధరించెనో,
 యెవఁడు బ్రహ్మాదిదేవతలకైన వెతకఁదగినవాఁడై యుండెనో,
 యీపరమాత్మ నిజభక్తజనులమనంబులను వశీకరించుకొనఁ
 గర్తనిమిత్తముకాని భూమండలభరణాదిలీలలను భరించు
 చున్నాఁడు. అతనిస్వరూపము స్వభావముచే దుర్జ్జయ మైనను
 లోకానుగ్రహార్థ మీదృశదేహముఁ దాల్చినవాఁడు కావుననే
 మీనంటి వారు కొంచెమైన నతని వర్ణించుట కధికారము గల్గు
 చున్నది. ఇంతియ కాక యీభగవంతునినామప్రభావము నిరు

పమానమైనది. రోగాదిపీడితుడైనను, మహాపాతకియైనను ఒరి
హాసమునకైన నాభగవంతునినామమును గీర్తించినను, నొరులు
కీర్తించినదాని విన్నను, వారు సమస్తదురితములకును దూరు
లగుచున్నారు. పరమాత్మను సంస్మరించుచున్న వారిపాపము
లన్నియు నవలీలగనే నశించుచున్నవి. కావున నాయనంతుని
కంటె నన్యుండగువాని నేముముఱ్ఱు వాశ్రయింప నెంచును ?
ఏమహాశక్తి మహాపర్వతములతోను, నదులతోడను, సముద్ర
ములతోడను గూడియున్న భూమండలమును లీలగాఁ దనసహ
స్రశిరంబులలో నొకదానియం దణువువలెఁ దాల్చెనో, యపరి
చ్ఛిన్నుండును, నమేయప్రభావుండును నగు నాయనంతుని కల్యా
ణగుణరూపములను వేయినాల్కలుగలవాడైన నెవఁడు తెక్కిం
పఁగలఁడు ? ఇట్లపరిచ్ఛిన్నప్రభావము గలయనంతుఁ డపార
వీర్యుడైన యమేయగుణుడైన యసహాయుఁ డయి రసాతల
మూలమున వర్తించుచుఁ బాలనమునకయి యీ భూమండల
మును ధరించుచున్నాఁడు". ఓరాజేంద్రా ! సమస్తకామము
లను నాకాంక్షించుచున్ననరులకుఁ బొందఁదగినదై, తత్తత్క
ర్తానుసారముగా నీశ్వరునిచే సృష్టములయిన లోకము లివియే.
ఈబ్రహ్మాండమందుఁగలవాని నన్నిటిని సంప్రదాయమునకవిరుద్ధ
ముగా వర్ణించి చెప్పితి. ఓరాజా ! సంసారు లొచరించు సకా
మమయిన ధర్మమునకు ఫలరూపము లగుగతులు సుఖదుఃఖ
తారతమ్యముచే నానావిధములయి యున్నవి. వానిని నీ వడిగి
నట్లుగానే పూర్ణముగా వర్ణించితిని. ఇక నీకేమి చెప్పవలయు
నని శుకుం డడిగెనని సూతుండు శౌనకాదులకుఁ జెప్పి వెండియు
ని ట్లనియె. ఇది యిరువదియైదవ యధ్యాయము.

ఓమునులారా ! రాజది విని సంతసించి శుకున కిట్లనియె. 'ఓ
 మహానీ ! నీవైక్కరీతిగా నాచరింపఁబడు ప్రవృత్తిధర్మమునకు
 భూరాదిలోకములందు ఫలము నానావిధములనియు, నందుఁ
 గొందఱకు దుఃఖమనియు, గొందఱకు సుఖమనియు మఱిగొంద
 * ఱకు మిశ్రఫలమనియుఁ జెప్పితివి. నీవు చెప్పినవ్యవస్థ యెట్లు
 సరిపడు నని సందేహించుచున్నాను. అది మిక్కిలి విచిత్రముగా
 నున్నది. దానింగూర్చి చెప్పు మనఁగా శుకుం డి ట్లనియె. *ఓరా

* ఇచ్చట నీయంశము గ్రహింపవలయును. "న తదస్తి పృథివ్యాంవా దివి
 దేవేషువా పునః । సత్త్వంప్రకృతిజైర్ముక్తం యదేభిస్సన్యత్త్రిభి ర్ముణైః" అని
 చెప్పిన ట్లందఱకును గుణత్రయయోగము తప్పదు. అగుణములొకప్పుడుసంకుచి
 తములై వేఱొకప్పుడు వికాసమును బొందుచుండును. అట్లాసత్వాదిగుణము
 లకు సంకోచవికాసరూపపరిణామము ప్రాచీనకర్తవాసనల కనుకూలముగా
 నుండును. ప్రాచీనకర్తవాసనలచేఁ గలిగినగుణత్రయపరిణామముషలననే ధర్మ
 కార్యకర్తలును, శ్రద్ధాబుద్ధులును, వన్నిమిత్తము లగుకర్మములును, మూడే
 విధము లగుమన్నవి. ఈవిషయము గీతలలో నిట్లు చెప్పఁబడినది. అందు సా
 త్వికుని లక్షణంబు- "ముక్తసంగో నహంవాదీధృత్యుత్సాహసమన్వితః । సిద్ధ్యసి
 ధ్యోర్నిర్వికారః కర్తాసాత్విక ఉచ్యతే" అనఁగా నెవఁడు ముక్తసంగుడై
 సర్వము నేనేచేయుచున్నానని తలంపకసంతోషోత్సాహములు కలవాడయి
 కార్యసిద్ధియందును, నసిద్ధియందును వికారమునొందక వర్తించునో వాఁడుసా
 త్వికుడని చెప్పఁబడు" ననిభావము. పిమ్మట రాజసలక్షణ మిట్లుచెప్పఁబడి
 యె. "రాగీకర్మఫలప్రేప్సుర్గుభోహింసా త్కోఽశుచిః । హర్షో కాన్వితః కర్తా
 రాజసః పరికీర్తితః" అనఁగా నెవఁడు వస్తువులం దనురాగముగల్గి ఫలాభిసం
 ధిలోఁ గర్మములాచరించుచు, లుబ్ధుడై, హింసాన్యభావముగలవాడై కార్య
 సిద్ధ్యసిద్ధులందు హర్షోకములు గలవాడై, యుండునో, వాఁడురాజసుండనఁ
 బడునని వక్కాణింపఁబడినది. అందే తామసలక్షణంబు, "అయుక్తః ప్రా

జేంద్రా ! జీవులు సత్వాదిగుణత్రయము క్తులగుటచేతను, సత్వా

కృత స్తబ్ధశ్శతోనైకృతికోలసః|విషాదీదీర్ఘసూత్రీచ కర్తా తామసఉచ్యతే”
అనఁగా నెవఁడయోగ్యుడై యవివేకియై, స్తబ్ధుడై, ధూర్తుడై, యపకారకా
రియై మందుడై దుఃఖభాగియై, ముందువచ్చున దాలోచింపక వర్తిండునో,
వాఁడు తామసుఁ డనఁబడునని చెప్పఁబడినది. అని యిట్లు సత్వాదిగుణభేదము
లచేఁ గర్తృభేదమును జెప్పిపిమ్మటగుణత్రయముచేభిన్నమయినబుద్ధులనుగూ
ర్చి యిట్లుచెప్పెను. “ప్రవృత్తింస నివృత్తింస కార్యాకార్యే భయాభయే, బం
ధంమోక్షంచయోవేత్తి బుద్ధి సాస్ని పార్థ సాత్వికీ” అనఁగా, ఓ యర్జునా! ఏ
బుద్ధి, ప్రవృత్తిధర్మములేవో నివృత్తిధర్మములేవో, కార్యమేవో, యకార్యమే
వో, భయమేవో యభయమేవో, సంసారమేవో, మోక్షమేవో, చక్కఁగా
దెలిసికొనునో యది సాత్వికబుద్ధి యనఁబడుననిభావము. “యయా ధర్మమధ
ర్మంచ కార్యం చాకార్యమేవచ| అయథావత్ప్రజానాతి బుద్ధి సాస్నిపార్థ రా
జనీ” అనఁగా జేనిచేత ధర్మాధర్మములను, గార్యాకార్యములను యథార్థమ
ముగాఁ దెలియఁజాలమో యది రాజసబుద్ధి యనఁబడుచున్నదనిభావము. “అధ
ర్మం ధర్మమితి యామన్యతేతమసావృతా| సర్వార్థాన్విపరీతాంశ్చబుద్ధిసాస్నిపా
ర్థతామనీ” అనఁగా నేది తమోగుణావృతమై యధర్మమును ధర్మముగాను సమ
స్తకార్యములను విపరీతములఁగాను దలపించునోయది తామసబుద్ధియనిభావము.
ఇట్లు సత్వాదిగుణములచే బుద్ధులకుఁ గల్గినభేదము చెప్పఁబడెను. ఓరాజా !
యిట్లు బుద్ధులకు భేదముగల్గుటచేత జీవులు వారివారికిఁ దోచినట్లు కర్తృము
లాచరించుచుందురు. వారివారి బుద్ధుల వర్తనముచేతనే యుత్తమమధ్యమాధ
మములగు దేవతలను గొల్చుచుందురు. ఈయంశము భగవద్గీతలలోఁ జెప్పఁబడి
నది. “యజంతే సాత్త్వికా దేవాన్యక్షాన్ రక్షాంసి రాజసాః| ప్రేతాన్భూతగ
ణాం శ్చాస్మ్యే యజంతే తామసాజనాః| అనఁగా సాత్త్వికులుదేవతలను, రాజసులు
యక్షరాక్షసులను, దామసులు భూతప్రేతగణములను గొల్చుచుందురని భావ
ము. పీఠలిట్లు తత్తద్దేవతలను గొల్చుట సత్వాదిగుణభేదముచే భిన్నమగుబుద్ధి
జలననే సంభవించుచున్నదని యెఱుఁగుము. రాజేంద్రా! సత్వాదిగుణములచే

దిగుణములచే శ్రద్ధ మూఁడుభేదములు కలదగుటచేతను, ధర్మా
దికార్యము లాచరించువారును వారిశ్రద్ధాబుద్ధులును దాదృశ

భిన్నులయిన కర్తలు తాదృశబుద్ధులచే భిన్నకర్తము లాచరించుచున్నారు.
అందు సాత్త్వికులు నియమయుతమైనదియు, సంగరహితమైనదియు, రాగద్వేష
ములు లేకుండ, ఫలమును గోరకుండఁ జేయఁబడినదియు నగుకర్మము లాచరించు
చుందురు. అది సాత్త్విక కర్తమనఁబడును. సాహంకారుడై ఫలాభిలాష కల
వాఁడయి యున్నవాఁడుచేసినదియు నధికాయాసము కలదియు నగుకర్మము
రాజసమనఁబడును “అనుబంధమును, నాశనమును, హింసను, చౌరుషమును
న పేక్షింపకుండ నజ్ఞానమువలన నేకర్త మారంభింపఁబడునో యది తామసమనఁ
బడును. ఈయంశము గీతలలోఁ జేర్చొనఁబడినది. “నియతం సంగరహితమరా
గద్వేషతః కృతం! అఫలప్రేప్సనాకర్త యత్తత్సాత్త్వికముచ్యతే! యత్తుకామే
ప్సనాకర్త సాహంకారేణ వాపునః! క్రియతే బహుశాయాసం తద్రాజసము
దాహ్యతం! అనుబంధం క్షయం హింసామన పేక్ష్యచ పౌరుషం, మోహదార
భ్యతే కర్తయత్తత్తామసముచ్యతే” అని యిట్లుకర్తము మూఁడువిధంబులగుచు
న్నది. సాత్త్వికుఁడయిన యేపురుషుఁడు సత్వగుణయుక్తమైన బుద్ధిశ్రద్ధలతో
ధర్మముల నాచరించుచున్నాఁడో, వాఁడు తారతమ్యరహితమై, యనంత
సుఖముగల మోక్షము నొందుచున్నాఁడు. రజోగుణయుక్తఁ డయినవాఁడై
పఁడు రజోగుణయుక్తములగు బుద్ధిశ్రద్ధలతో ధర్మముల నాచరించునో, వాఁడు
భూరాదిలోకములను బొంది పరిమిత సుఖమును బొందుచున్నాఁడు. అందు
లో శ్రద్ధాతారతమ్యమును బట్టి సుఖతారతమ్యమును బొందును. తామసుఁ
డయిన వాఁడెఁబడు తమోయుక్తములగు బుద్ధిశ్రద్ధలతో ధర్మముల నాచరిం
చునో వాఁడీలోకములను బొందినను గేవలము దుఃఖమునే పొందుచున్నాడు.
తామసరాజసులకు భూరాదిలోకములను బొందించు ప్రవృత్తిరూప ధర్మము
సమానమై యైనను నందు రాజసులు పరిమితసుఖమును, తామసులు గేవలము
దుఃఖమును బొందుదురు.

కార్యములును, వేలువేలువిధము లగుచున్నవి. ఆవిధము లన్నియుఁ గర్తృశ్రద్ధాది తారతమ్యమువలననే కలుగుచున్నవి. వాని ననుసరించియే భిన్నలోకప్రాప్తియును భిన్న ఫలములును గలుగుచున్నవి. ఓరాజా ! ధర్మములు కర్తృదితారతమ్యమును బట్టి సుఫలతారతమ్య మెట్లు కల్గించుచున్నవో యట్లే ప్రతిషిద్ధరూప మగు నధర్మములును, దమోగుణయుక్తములగు శ్రద్ధాబుద్ధులు గల తామసులచే నాచరింపఁబడి దుఃఖతారతమ్యమును గలిగించుచున్నవి. ఓరాజా! అజ్ఞానము తమోగుణమూలకమయి యనాదియై యున్నది. తాదృశాజ్ఞానప్రయుక్తములగు కామ్యకర్త రూపము లయిన సాపములు వాసనారూపము లొందియున్నవి. ఆసాపము లవాంతరభేదముచే సంఖ్యాతీతము లయి యున్నవి. తాదృశసాపము లనుభవించువారిగతులకును లెక్కలేదు. వారు పొందఁదగిన స్థానములకును మేరలేదు. అవి యన్నియు లెక్కకు మీఱియున్నవి. వానిని బూర్తిగా వర్ణింపఁదరముకాదు. కావున నధికదుఃఖము లనుభవించువారికిఁ గల్గుగతులను, వారికిఁదగిన స్థానములను గొన్నిమాత్రమే వర్ణించి చెప్పెదను' అనవిని రాజ తని కి ట్లనియె. “ఓమునీంద్రా! అట్లే సెలవిప్పు. కాని నరకము లుగలవని చెప్పుదురు. అవి కొన్ని దేశవిశేషములా? కాక యితరములా? అవి మూఁడులోకములకు వెలుపల నున్నవా? లేక యా లోకముల కంతర్వర్తులైయున్నవా? అట్లున్న నేలోకములకు మధ్యమున నున్నవి? వానిం గూర్చి సవిస్తరముగాఁ దెలుపుము” అన విని శుకుం డిట్లనియె! “ఓరాజచంద్రమా! ఆనరకములు బ్రహ్మాండమున కంతర్గతములై యున్నవి. అవి భూమికిఁ గ్రిందుగాను! నండజలమునకు మీఁదుగా నున్నవి. ఏదిక్కున నగ్నిష్వాత్మాది

పితృదేవతలు నిరుపమాన మగుసమాధి నవలంబించి తమగో
 త్రములవారికి సత్యము లగునాశీర్వాచనముల నొసంగుచు నివ
 సిండుచున్నారో, దేనియందుఁ బితృదేవతల కధిపతియు సూర్య
 పుత్రుఁడు నగుయముఁడు భగవదాజ్ఞ నతిక్రమింపనివాఁ డయి
 పరిచారక పరివృతుఁ డయి తనదూతలచే తనలోకమునకుఁ గొని
 రాఁబడిన జీవులకుఁ దత్తత్కర్తానుగుణమగుదండనమును జేయు
 చున్నాఁడో యాదక్షిణదిక్కునం దానరకము లున్నవి. ఓరాజా!
 కొందఱు చచ్చట నిరువదియొక్కవిధము లగునరకము లున్న
 వని చెప్పుచున్నారు. ఆనరకముల నామములను, వాని స్వరూ
 పములను, జెప్పెద వినుము. అందుఁ దామిస్త్రంబును, నంధ
 తామిస్త్రంబును, రౌరవంబును, మహారౌరవంబును, గుంభీ
 సాకంబును, గాలసూత్రంబును, నసిపత్రవనంబును, సూకరము
 ఖంబును, నంధకూపంబును, గ్రిమిభోజనంబును, సందంశంబును,
 దప్తసూర్తియు, వజ్రకంటకశాలలియును, వైతరణియుఁ, బూ
 యోదంబును, బ్రాణరోధంబును, విశసనంబును, లాలాభక్షం
 బును, సారమేయాదనంబును, నవీచిమంతంబును, నయఃపానం
 బును, ననునామంబులు గల యేకవింశతి నరకంబులును గలవు.
 మఱియు టౌరకర్ద మనియు, రక్షోగణభోజన మనియు, శూల
 ప్రోత మనియు, దండశూక మనియు, నవటనిరోధన మనియుఁ, బ
 ర్యవర్తనమనియు, సూచీముఖమనియు ననుపేళ్లు గలయీయే
 డింటితోను గలిసి యవి యిరువదియెనిది నరకంబు లయ్యె. ఈనర
 కంబులు దుఃఖము లనుభవింపఁ దగినస్థలంబులు. ఓరాజా! ఏక
 ర్థము లాచరించిన వా రాదుఃఖభూములను జెందుదురో యా
 యాకర్థములను, వానినాచరించిన వాఁడుండ వలసిననరకమును

దెల్పెదను వినుము. ఎవఁడు పరధనంబును, బరులయపత్యము
 లను, బరభార్యలను నపహరించునో, వానిని భయంకరులయిన
 యమదూతలు గాలపాశబద్ధుం గావించి కొనిపోయి బలాత్కార
 ముగాఁ దామిస్త్రంబునఁ బడవైతురు. తమఃప్రచుర మయిన
 యాతామిస్త్రమం దున్నజంతువున కన్నపానాదు లొసంగరు.
 పర్వతము నెక్కించి క్రిందికిఁ బడఁద్రోయుదురు. దంఢముతోఁ
 దాడింతురు. భయపెట్టుదురు. ఇట్లు పలువిధము లగుహింసా
 కృత్యములచే యమభటులు బాధించుచుండ జంతు వాబాధలను
 బడుచు దుఃఖాతిశయమున వెంటనే మూర్ఛిల్లును. ఓరాజా!
 ఏవాఁడు భర్తను వరించి యతనిధనమును, భార్యాదులను,
 స్వోపయోగార్థము చేయునో, యమదూతలు వాని నంధతామి
 స్త్రంబునఁ బడవైతురు. అందుఁ బాతితుఁ డయినశరీరి దుస్సహ
 బాధలచేఁ బీడింపఁబడును. ఆతీవ్రవేదనచే వాఁడు మతి నెడి నష్ట
 దృష్టి యై నిర్మూల నుగుతరువుచందంబునఁ గూలును. తామి
 స్త్రముకంటె నిది మహాతిమిరావృతమై జంతువు దృష్టిని నశింపఁ
 జేయుటచే దీని కంధతామిస్త్ర మనునామము గల్గినది. ఎవఁడు
 “ఈశరీరము నేను; ఈయపత్యకశత్రాదులు నాయవి.” అని
 యహంకార మనుకారములతో వర్తిల్లుచు, గేవలము భూత
 ద్రోహముగావించి స్వకుటుంబము ననుదినమును బోషించుచు
 న్నాఁడో, వాఁ డీలోకమందే యాకుటుంబమును విడిచి యసహ
 యుఁడై పూర్వము తా నాచరించుకొన్న పాపకర్త మనుభవింప
 రారవ మనునరకంబునఁ బడును. అప్పుడు వీఁడు పూర్వ మేభూత
 ములకు ద్రోహము చేసెనో, యవి యమయాతన ననుభవించు
 వానిని జేరి రుదుమృగము లయి వానిని మిక్కిలి బాధించును.

సర్వముకంటఁ గ్రూరతరము లయి దీర్ఘ శృంగములు గలజంతు
 వులకు రుగువు లనునామము గలదు. ఆ రుగువు లందలిజంతువు
 లను బాధించుటంబట్టియే దానికి రౌరవ మనునామము గల్గె.
 అట్లే మహారౌరవమందును రుగువులు హింసించును; కాని
 * యందు రౌరవముకంటె నచ్చట మఱియొకవిశేషము కలదు.
 మహారౌరవమం దున్నరుగువు లందుఁబడినవాని మాంసమునే
 భక్షించును. రౌరవమునందు హింసామాత్రమే యుండును.
 ఇచ్చట జంతువుమాంసమును దినుట యధికము. ఎవఁడు కేవల
 మును శరీరపోషణమాత్రపనుండయి క్రూరుఁడయి, పశువులు,
 పక్షులు మొదలగు స్రాణులను దహించునో, యా దయావిహీ
 నుఁడు రాక్షసులచే స్తైతము నిందితుండ్డై కుంభీనసమునఁ బడును.
 అచ్చట వానిని యమభటులు త ప్తతైలపూరిత మగుపాత్రము
 ✱ నఁ బచనము చేయుదురు. జంతువులను ద ప్తతైలకుంభమునఁ
 బచనముచేయుటచేతనే దానికిఁ గుంభీచాకం బనునామము గల్గి
 నది. ఓరాజా! కాలసూత్ర మనుసరక నుందుఁ బదివేలయోజన
 ములవై శాల్యము గలదయి తామ్రవికార మైనపెన మొకటి
 కలదు. క్రింద నున్నయగ్ని జ్వాలలచేతను మీఁద నున్నసూర్యుని
 వేడికిరణములచేతను, నది మిక్కిలి తప్త మగుచుండును. ఎవఁ
 డీలోకంబునఁదండ్రినిగాని తల్లినిగాని బ్రాహ్మణునిఁగాని జంపునో
 వాని నాపెనమందుఁ బడవై తురు. వాఁడచ్చట తుత్పిపాసానరి
 పీడితుండ్డై “అయ్యో ! చచ్చితిని. నన్ను బైకి బోనిం” డని
 స్రర్థించుచున్నను యమభటులు వానినిఁ గరుణింపక పశువునకు
 ✱ రోమము లెన్ని యుండునో యన్ని సంవత్సరములదాఁక నుం
 తురు. ఆశరీరి యందుచే లోపలను వెలుపలను గలశరీరము

దగ్ధము కాఁగా దానికిఁ దాళఁజాలక యొక్కొకమాటు శయ
సించు. ఒకమాటు నిలువఁబడు. ఒకమాటు పరువెత్తును. వేఱొక
మాటు దన్ను రక్షింపఁ బ్రార్థించు. * అధికమగు దుఃఖానుభవ
కాల మిందుఁ దెలియఁబడుచుండుటచే దీనికిఁ గాలసూత్ర మను
నామము గల్గినది. ఎవఁ డాపదాదులు లేకయే దేశకాలవై పరీ
త్యమువలనఁ గల్గినయశ క్తిచేత వేదవిహితము లయి స్వపర్ణాశ్ర
మోచితము లైనధర్మములను విడిచి వేదవిహితము కానిపాపం
డమతము నవలంబించునో, వాఁడు మృతిఁజెంది యసిపత్రవనము
ప్రవేశించి యమభటులు గొట్టుక శాఘాతములఁ దినుచు వానికిఁ
దాళఁజాలక యావనమందుఁ బర్వైత్తఁబోయి రెండుప్రక్కలను
వాడిగల యాఖిష్టధారలచే సకలాంగములును ఖండితములు
గాఁగా “అయ్యో చచ్చితి” నని హాహాకారములు సల్పుచు
నాబాధాతిశయముచే నడుగడుగున మూర్ఛిల్లును, స్వధర్మముల
విడనాడినవాఁ డిట్లు పాపండధర్మానుగుణ మగుఫల మనుభవించు
చుండు. అసి(ఖిష్ట)సదృశము లగుపత్రములు గలవృక్షములందుఁ
గ్రిక్కిరిసియుండుటచే దాని కసిపత్రవన మనుపేరు గల్గినది. ఏరా
జుగాని రాజభటుఁడుగాని దండనాథుఁడు గానివాని దండించునో,
దండింపఁ దగియున్నవాఁడని బ్రాహ్మణుని దండించునో, యా
పాపాత్ముఁడు సూకరముఖ మనునరమునఁ బడుచున్నాఁడు. అచ్చ
ట వాఁడు మిక్కిలిబలము గల్గి సూకరముఖమువంటి ముఖము
గలజంతువులచే మిక్కిలి పీడితుఁ డయి యేనుఁగు నమలినచెఱకు

* భూయాన్ దుఃఖానుభవకాలోసూత్ర్యతే జ్ఞాయతేయస్తిన్నితకాలసూ
త్రః॥ కాలఃసూత్ర్యతీతికాలసూత్రః॥ అని వ్యుత్పత్త్యర్థము. అనఁగా బహు
కాలానుభవ మిందుఁ గలదుగాన గాలసూత్ర మనఁబడుచున్నది.

గడవలె సర్వావయవములును బిప్పిగాఁగా నార్తధ్వనిఁ జేయుచు
 నొక్కొక్కప్పుడు మూర్ఛితుఁడై మోహపరీతుఁడై యీలోక
 మందు దోషరహితులు వానిచే నెట్లు హింసింపఁబడిరో యట్లే
 వాఁడును హింసింపఁబడుచుండు. సూకరముఖములు గలజంతువు
 * లందుంటుండే సూకరముఖమనునామము దానికిఁగల్గినది. పరుల
 బాధ నెఱింగినవాఁ డెవఁడు భగవంతునిచే జీవనవృత్తిగా నేర్ప
 టుపఁబడి మనుష్యరక్తపానాదులనుసల్పుచుఁ బరులు తమకొన
 రించినదుఃఖంబుల నెఱుంగక వర్తించునట్లులు, దోమలు మొద
 లగుజంతువులకు దుఃఖ మాచరించుచున్నాఁడో, వాఁడు పర
 మందు భూతద్రోహ మొనరించినపాప మనుభవింప నంధకూప
 మనునరకంబునఁ బడును. దానియందు వాఁడు పూర్వము తనచే
 హింసితము లైనపశుపక్షిసరీసృపాదులచేతను, సుశకమత్కుఱ
 * మక్షికాదులచేతను, మిక్కిలి హింసింపఁబడుచు, నిద్రాసుఖ మె
 ఱుంగఁజాలక యొక్కచో నిలువనేరక యా యంధకారమందు
 సంచారాదుల కసమర్థమగుశరీరంబును భేదించుజీవునివలె భేదిం
 చుచు నచ్చోటనే పరిభ్రమించుచుండు. అది యంధకారముచే
 నావృత మగుకూపమగుటచే నంధకూపమనునామము గల్గినది.
 ఓసరపాలా ! భిక్షుదులవలనఁగాని దైవమువలనఁగాని ప్రాప్త
 మగునన్నమును సతిధుల కీయక యెవఁడు స్వయముగా భుజిం
 చునో, యెవఁడు పంచమహాయజ్ఞము లాచరింపక భుజించునో,
 వాఁడు పరలోకమందుఁగ్రిమిభోజనమనునరకమందుఁ బడును.
 అది వేయియోజనములపరిమితి గల క్రిమికుండమై యున్నది.
 దేహియందుఁ బడితా నొకపురుగువలె వర్తించుచు నందున్న
 పురువులచే భక్షింపఁబడుచు నాక్రిమికుండ మెన్నియోజనము

లున్నదో యన్ని సంవత్సరములు దుఃఖము లనుభవించుచు “అక
 టా! యతిథుల కీయఁగా మిగిలినదాని నేల తినకపోయితిని. పంచ
 మహాయజ్ఞాదు లొనరించి తచ్చేషము నేల తిననైతి”నని పశ్చా
 త్తాపతప్తుఁ డగుచుండును. రాజేంద్రా! ఎవఁ డాపదలఁ బొరయ
 నప్పుడు దొంగతనమునఁ గాని బలాత్కారమునఁ గాని బ్రాహ్మ
 ణుని వైనను, నితరుని వైనను, రత్నములను, హిరణ్యమును,
 మొదలగువస్తువుల నపహరించునో, వానినిఁ బరలోకమునయమ
 భటులు సందంశ మను నరకమునఁ బడఁద్రోసి సంతాపాతిశయ
 ముచే నగ్నిహోత్రవర్ణము గలపట్టుకాగ్లచే ఛేదింతురు. శూల
 ములచే సందంశనము (ఛేదనము) చేయుదురు కాన నానరకము
 నకు సందంశన మనునామము గల్గినది. ఏపురుషుఁడు పొందఁ
 దగని స్త్రీని బొందుచున్నాఁడో, యేస్త్రీ పొందఁదగని పురుషు
 నిఁ బొందుచున్నదో, యట్టివారిని బరలోకమునఁ దప్తసూక్తి
 యనునరకంబున వైచి క శాఘాతము లర్పించుచు, నగ్నితప్తమై
 స్త్రీరూపము గల్గినలోహప్రతిమను బురుషునిచేత నట్లే పురు
 షాకార మొందియున్న లోహప్రతిమను స్త్రీచేతను, గాఁగి
 లించుకొనునట్లు చేయుదురు. తప్తమగు సూక్తి (లోహ
 ప్రతిమ) యిందుఁ గలదు గాన దీనికిఁ దప్తసూక్తి యనుపేరు
 వచ్చినది. ఓరాజా! ఎవ్వఁడీలోకమున లోభగుణముచే నీచకా
 ర్యము లొనరించునో, వానినిఁ బరలోకమున యమభటులు
 వజ్రకంటకశాల్మలివృక్షము నెక్కించి బాధించుదురు. వజ్రమయ
 ము లగుముండ్లు గలబూరుగువృక్షమందుఁ గలదు గాన దాని
 కాపేరు గల్గినది. ఈలోకమున రాజులు గాని, తద్భటులు గాని
 ధర్మమర్యాదల నతిక్రమించి ధర్మమర్యాదలను నాశనము చే

యుచున్నారో వాగుమృతినొంది పరలోకమున కేగి వైతరణీనది
 యందు నివసించును. ఆ వైతరణీనదిలోకమున కగ్రద్ధవలెనొప్పు
 చున్నది. అది యెల్లప్పుడును జీముచేతను మలమూత్రాదుల
 చేతను నిండియుండును. దేహులందు నివసించుచు నందున్న
 మత్స్యదులచే మిక్కిలి హింసింపఁబడియు దేహముల విడువక
 సజీవులై తమకర్మఫలపాకమును స్థగించుకొనుచు సంతత
 మత్యంతానుతాపము నొందు చుందురు. మలమూత్రములును
 బూయము, శోణితము, కేశములు, నఖములు, నెమ్ములు, మెదడు
 మాంసము, నరములు మొదలగువానితోఁ బ్రవహించు
 దానికే వైతరణీనది యందురు. లోకమున నెవ్వరు బ్రాహ్మణు
 లయ్యు శూద్రస్త్రీలను పరిచి శౌచమును, నాచారములను,
 నియమములను, విడిచి, లజ్జావిహీను లయి, యధేష్టముగా
 సంచరించుచుందురో, వాగు మృతినొంది పూయోదం బనునరక
 మునఁ గూలుదురు. అది పూయము, మలమూత్రాదులు శ్లేష్మము
 రేతస్సు మొదలగువానితో నిండి యుండును. వా రందు నివసిం
 చుచు మిక్కిలి యసహ్యము లయినవానినే తినుచుందురు.
 పూయమే యుదకముగాఁ గలది గనుక దానికిఁ బూయోదమను
 నామము లభించెను. బ్రాహ్మణాదు లెవ్వరై నను గుక్కలను గాడి
 దలను బెంచుచు మృగయాసక్తు లయి, లోకోపకారము కాక
 పోయినప్పుడు మృగములను వధింతురేని, యమభటులు వారిని
 బ్రాణనిరోధము గలుగుసంతెవఱకును బాణములచే శరీరముల
 ఖండించి బాధించుచుందురు. క్రాణముల కచ్చట నిరోధము కల్గి
 నది కావుననే దాని కాపేరు గలిగినది. ఎవఁ డీలోకమున దాంభి
 కుడయి పరుల నందించి “ఇతఁడు యజ్ఞము చేసినవాఁ” డని నలు

పురచే మెప్పు వడయుటకై యజ్ఞము లాచరించి పశువధ చేయు
 చున్నాఁడో వానిని యమభటులు గొనిపోయి వైశసన మను
 నరకమునఁ గూల్వైచి మిక్కిలి హింసింతురు. పాపులకు విశస
 నము (హింస) అచ్చటఁ జేయఁబడును గాన దాని కాపేరు గల్గి
 నది. ఈలోకమున బ్రాహ్మణుఁడు కామమోహితుఁడయి స్వజా
 తికిఁ జెందినభార్యచే రేతఃపానము చేయించునో పాపాత్ముఁ డగు
 నాబ్రాహ్మణుని లాలాభక్ష మనునరకమునం ద్రోయుదురు. య
 మభటులువానికి లాలాభక్షణమును (రేతోభక్షణమును) నొసం
 గుదురు. కావుననే దానికి లాలాభక్ష మనునామము గల్గినది.
 ఎవరు దొంగతనము చేయుదురో, యెవరు గ్రామములు దహిం
 తురో, యెవరు విషము పెట్టి చంపుదురో, యెవరు రాజభటులయి
 పురవాసులను, దదితరజనములను బాధింతురో, వారిని యమ
 భటులు సారమేయాదనమనెడి నరకమునఁబడవైచి వజ్రమయ
 ము లగుకోటలు గల్గి యేడువండలసంఖ్య గలకుక్కలచే సరభస
 ముగాఁ గఱపించుచుందురు. సారమేయములు (కుక్కలు) తినుట
 యిం దుండుటచేదానికి సారమేయాదనమను నామము గల్గినది.
 ఈలోకమున నెవఁడు సాక్ష్యమిచ్చునప్పుడుగాని, క్రయవిక్రయాది
 రూపవ్యవహారము చేయుచున్నప్పుడు గాని, యసత్య మాడినచో
 వాని నవీచిమంత మనునరకంబునకుఁ గొనిపోయి నూలుయో
 జనములపొడుగుననుండి తలక్రిందుగాఁ జేసి పర్వతశిఖరమునఁ
 బడవేయుదురు. వాఁ డచ్చటఁబడి నువుగింజలం తేసి ముక్కలుగా
 నూతీయు మృతి చెందక మగుడ నట్లే బాధింపఁబడుచుండును.
 అచ్చట శిలామయ మగుస్థలము జలమయ మగుస్థలమువలెఁగ
 గానవచ్చు. కావుననే దాని కవీచిమంత మనునామము గల్గినది.

ఈలోకమున బ్రాహ్మణుఁడు కాని తత్కళత్రము గాని సురా
 పానముచేయునో, నియమము నవలంబించి రాజుగాని కోమటి
 కాని ప్రమాదము వలననై నను సోమపానము చేయునో వారం
 ద అయఃపాన మను సరకమును చొందుదురు. అచ్చట యమ
 † భటులు వారిని నేలఁబడిద్రోసి వక్షఃస్థలమునఁ గాలు మోపి,
 యగ్ని చేద్రవరూప మయిననుమును నోళ్లలోఁ బోయుదురు.
 అయఃపానమం దుండుటచే దానికాపేరు గల్గినది. ఎవఁడీలోక
 మున జన్మముచేతను, విద్యచేతను, నాచారములచేతను, వర్ణా
 శ్రమధర్మములచేతను, నికృష్టుఁడయినను, దిన కథిక శౌరవమును
 గోరుచు, జన్మాదులచే వరిష్టులగు వారి నవమానించుచున్నాఁడో
 నాఁడు మృతుఁ డయి తొరకర్దను మనెడిసరకమునఁ బడును.
 అచ్చట వానిని యమభటులు తొరకర్దనుమునఁ దలక్రిందుగాఁ
 † బాఁతి హింసింప నాబాధలనన్నింటి ననుభవించుచుండును. ఉప్పు
 బురద యందుఁగలదు గావున దాని కాపేరు గల్గినది. ఏపురు
 షులు భద్రకాశ్యాదుల స్త్రీతికై స్త్రీలను జంపుదురో, యేస్త్రీలు
 పురుషులను జంపుదురో, యెవరిచే నెవ్వరు హతు లైరో వారు
 యమసదనము రక్షోగణము లయియుండి తమ్ము భూలోకమునఁ
 జంపినవారిని జేరి బాధించి శస్త్రములచే ముక్కలుగావించి వారి
 రక్తమును ద్రావుదురు. అట్లుచేసి యాడుదురు; కూయిడుదురు.
 రక్షోగణములు భోజనము చేయుదురు గాన దాని కాపేరు గల్గి
 నది. ఎవరు గ్రామములందును, సరణ్యములందును, నిరపరా
 ధులయి జీవించుజంతువులను బెంచినన్నింటి విలాసార్థము వానిని
 శూలాదులకుఁ గ్రుచ్చి చంపుదురో, వాగు మృతి నొంది యమ
 లోకమున కరిగి యచ్చట యమభటులశూలములకుఁ గ్రుచ్చఁ

బడి తుత్పిపాసాపీడితులై వాఁడిముక్కులు గల కాకులచేతను,
 కొంగలచేతను, గృధ్రాదులచేతను, ఖండింపఁబడుచుఁ దమపూ
 ర్వకర్తములఁ దలంచుకొని విచారింతురు. ఎవ డీలోకమున సర్ప
 ములవలె నత్యుగ్రస్వభావులై భూతములకు భయము కల్గింతు
 రో, వారు మృతినొంది దందశూక మనునరకంబునఁ బడుదురు. †
 అచ్చట నయిదేసిముఖములు గలవియు, నేడేసిముఖములు గలవి
 యునగు సర్పములు వారిని సమీపించి యెలుకలను మ్రింగునట్లు
 మ్రింగును. దందశూకములు గల దగుటచే దాని కాపేరు గల్గి
 నది. ఎవరు బొలకులను, నంధులను, నితగము లయినభూతము
 లను గర్తములు కుసూలములు, గుల్మములు మొదలగువాని
 యందు నిరోధించి చంపుదురో, వారు చచ్చి యచట నిరో
 ధ మనునరకమును బొందుదురు. యమభటు లచ్చట వారి
 నవటాదులందుఁ ద్రోసి విషయుక్తము లగువహ్నిధూమముచే ‡
 నిరోధింతురు. అవటాదులందు నిరోధమందుఁ గలదుగాన దాని
 కవటనిరోధ మనునామము వచ్చినది. ఎవఁ డీలోకమునఁ దన
 యింటి కరుదెంచినయతిథులను, నభ్యాగతులను, మహాకోపియై
 పాపీయ మగుచూపుతో మాటిమాటికిఁ జూచునో, వాఁడుచచ్చి
 యక్షిపర్యావర్తన మనునరకమును జేరును. భయంకర నేత్ర
 ములును, వజ్రతుండములును గల గ్రద్దలు, రాపులుఁగులు, కాక
 ములు మొదలగునవి మహాబలము కలవై యచ్చట వారివైఁ
 బడి హింసించును. ఎవఁ డీలోకమునఁ దానే ధనాధ్యుఁ డని
 గర్వించి యహంకారవంతుఁడై చుక్కలు చూచుచు దొంగలు
 తనధనమును హరింతురేమో యని సర్వదా భయపడుచు
 వ్యయనాశములవలనఁగల్గుచింతాతిశయముచేశుష్కహృదయుఁ

డై సుఖమన్న నెట్టిదో యెఱుంగక, పిశాచమునలె ధనమును
 సంతతమును రక్షించుచుండునో, వాఁడు మృతినొంది మూల
 ధనము సంపాదింపను, దరువాత దాని వర్ధింపను, బిమ్మట దాని
 రక్షింపను జేసినపాపము లనుభవించుటకు సూచీముఖమను నర
 కమును బొందును. అచ్చటయఃమభటులు సూదితో వస్త్రములను
 గుట్టినట్టు లాధనవంతుని సర్వాంగములను సూదులతోఁ
 గుట్టుదురు. సూచీముఖములచే బాధించుట దానియందుఁ
 గలదు గాన దానికి సూచీముఖమను నామము గల్గినది. ఓరా
 జేంద్రా! యమలోకమున నిటువంటినరకములు వేలకొలంది
 గలవు. అధర్మవర్తులైనదేహులు నేనిప్పుడు వర్ణించిననరకము
 లందును, దక్కినవానియందును బర్యాయముగాఁ బ్రవేశించు
 చుందురు. అధర్మవర్తనులు నరకములందుఁ బ్రవేశించినట్లే
 అర్థానువర్తనులును, ధర్మవర్తనులును, నరక స్వర్గలోకము
 లందుఁ దమతమ కర్మ ఫలముల ననుభవించుచు నుండి యనుభ
 వింపఁగా మిగిలిన ధర్మాధర్మములను బురస్కరించుకొని మగుడ
 జన్మింప భూలోకమునఁ బ్రవేశింతురు. ఓరాజా! ప్రవృత్తి
 ధర్మవర్తనుల ప్రాప్యస్థానములను జెప్పితిని. నివృత్తిధర్మవర్త
 నుల ప్రాప్యస్థానము నింతకుఁ బూర్వమే వివరించితిని. త్రైలో
 క్యాత్మకమగు బ్రహ్మాండ మిదియే పదునాల్గుభువనములుగా విభ
 క్తమైనట్టు పురాణములందు వర్ణింపఁబడు చున్నది. భగవం
 తుఁడును మహాపురుషుండు నగు నారాయణుని ప్రకృతిగుణ
 ప్రచుర మైనస్థూలరూపమును వర్ణించితిని. ఎవఁడు దీని నాద
 ర్శపూర్వకముగాఁ బఠించునో, యెవఁడు వినునో, యెవఁడు విని
 పించునో, వాఁడు శ్రద్ధాభక్తిసముపేత మగుబుద్ధి గలవాఁడై

మిక్కిలి సూక్ష్మమును, నుపనిషద్వాక్యగమ్యమును, నగు భగవంతుని దివ్యరూపమును దెలిసికోఁ గలఁడు. ఓరాజా! స్థూలరూపజ్ఞానము సూక్ష్మరూపమును దెలిసికొన సాధన మగుచున్నది. కావున భగవంతుని స్థూల సూక్ష్మరూపములను రెంటిని గూర్చియు ముందుగా నెఱింగి భగవంతుని స్థూలరూపమునందుఁ దమ చిత్తమును మొదలు మెల్లగాఁ బొందించి పిమ్మట స్థూలస్వరూపవిషయక జ్ఞానాసక్తమగు బుద్ధిసాయమున మనంబు నాభగవంతుని సూక్ష్మరూపము నందుఁ బొందింప వలయును. ఓరాజా! భూమి, ద్వీపములు, వర్షములు, నదులు, పర్వతములు, గగనము, సముద్రములు, పాతాళములు, దిక్కులు, నరకములు, నక్షత్రములు మొదలగువానిచే నిండి సమస్త జీవరాసులకును స్థానభూత మై, యాశ్చర్యకర మై, యున్న భగవంతుని స్థూలరూపమును వర్ణించితి నని శుకుండు చెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదులకుఁ జెప్పి వెండియు నిట్లనియె. ఇది యిరువదియావ యధ్యాయము.

పంచమస్కంధము సమాప్తము.

శు భ మ స్తు.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము

షష్ఠస్కంధము.

-----*-----

ఓమునీంద్రా! కామాది నివృత్తి పూర్వకమగునది నివృత్తి ధర్మమనియు, దానిచలనఁ బొందఁదగినది మోక్షమనియు, జ్ఞాన యోగకర్తయోగములచే నను గృహీతమయిన భక్తియోగ యుచే బ్రహ్మలోకమును బొంది పిమ్మట బ్రహ్మతోఁగూడ ముక్తి చెందుదురనియు, నీవు మొదటఁ దెలిపితివి. సుఖదుఃఖాది సాధన ధర్మములు ప్రవృత్తి ధర్మములనియు దాదృశ ధర్మములచేఁ బ్రాప్తమగునది ప్రవృత్తి మార్గమనియు, సాత్విక రాజసతామ సులనుద్రివిధములవారగు పురుషులకును దానియందగి యకారము గలదనియు, మాటిమాటికిని సుఖదుఃఖముల ననుభవించుటకు సత్వాదిగుణపరిణామ మగు దేహసంబంధము గలుగుటయే ప్రవృత్తిలక్షణ మార్గమనియును నీవువక్కాణించితివి. మఱియు నధర్మపరులు ఘృంజఁ దగిన నానావిధనరకములను గుర్చి చక్కఁగాఁ దెలిపితివి. దేనియందుఁ బ్రప్రథముఁడగు స్వాహం భావమనువును, సతనికుమారు లగు ప్రియవ్రతతోత్తానపాదు లును, దవీయ వంశజులును భూమండలమును ఒరిపాలించిరొ,

యామస్వంతరవృత్తాంతమును, ద్వీపములను, వర్షములను,
 సముద్రములను, బర్వతములను, నదులను, నుద్యానములను,
 వృక్షములను, భూమండల ప్రమాణమును, దానియవాంతర
 విభాగమును, దాని యసాధారణాకారమును, నట్టె సూర్యాది
 గ్రహములను, నతలాది భూవివరములను, బెక్కేల? భగవంతుని
 నిచ్చే సృష్టములగు నన్నింటిని వర్ణించి చెప్పితివి. ఓమహాభాగా!
 యుగ్రదములగునానావిధబాధలుగల నరకములను నరుడేయు.
 పాయమునఁ బొందఁడో, దేనిచే శీఘ్రముగా వాని నుత్తరింపఁ
 గలఁడో యాయుపాయములను నాకుపదేశింపనర్హుండ'వనియడి
 గిన రాజునకు శుకుండిట్లనియె. 'ఓరాజేంద్రా! మనోవాక్కాయ
 ములచే నొనరించిన పాపము నీలోకమునఁ బ్రాయశ్చిత్తాదుల
 వలనఁ దొలంగించుకొననిచో యాపాపి మృతినొంది నేనిదివఱకు
 వర్ణించిన నరకములను బొందును. అచ్చటఁ బలువిధములగు
 యాతసలను బొందును. రాజా! లోకమునఁ బలువిధములగు
 రోగములు గలవు. అవి నరులను బాధించునప్పుడు నిదానజ్ఞుఁడ
 యారోగముల కనుగుణ మగు నౌషధము నిచ్చి చికిత్సను జేయు
 చున్నాఁడు. అట్లే నరుడొనరించు పాపములు పెక్కులున్నవి.
 అట్టివానినిఁ జేసినచోనరుడు వాని తారతమ్యమును జక్కఁగాఁ
 గన్నెట్టి యీలోకమునందే వానికిఁ దగినప్రాయశ్చిత్తమును,
 జేసికొని తొలంగించుకొన యత్నింప వలయును' ననినవిని రా
 జేంద్రుండు ముసీంద్రున కిట్లనియె. 'ఓముసీంద్రా! ప్రత్యక్ష
 ముగాఁ జూచుటవలనఁగాని, పెద్దలవచనములవలనఁగాని పాప
 మని తెలిసియు, విషయవశుండ్ల పాపముల నాచరించినచో
 వానికిఁ బ్రాయశ్చిత్తమెట్లు? ఇంతియకాక యొకఁడొక పాప

కార్యమొనరించి దానికిఁ బ్రాయశ్చిత్త మొనరించి పాపనిరా
 సముఁ జేసికొనియు నింద్రియచాపల్యముచే మగుడఁ బాపము
 లొనరించు చున్నచో సర్వదా ధూళి శరీరమునం దలందుకొనెడి
 యేనుఁగునకుఁ జేయించిన స్నానమువలె నాప్రాయశ్చిత్తము వ్య
 థమేయగునని తలంచెడ. కావుననిందుల కునాయాంతర మేదయు
 ననుదెలుపుమని ప్రార్థించుచున్న రాజునకు శుకుండిట్లనియె. 'ఓ
 రాజేంద్ర! ప్రతిపదోక్తములగుప్రాయశ్చిత్తాదికర్త మాలవలనఁ
 బాపకర్తములు పూర్తిగా నివర్తింపవు. ఆప్రాయశ్చిత్తము
 జ్ఞానమువలెఁ బూర్వోత్తరకాల పాపములను సమూలముగా
 నున్నూలింపఁజాలదు. అది తాత్కాలికకోగముల నాపధమువలె
 నాపాపమును మాత్రమువారింను. అందువలనఁ బ్రాయశ్చిత్త
 విధులకు నైయర్థ్యములేదు. మరియుఁ బరమాత్మోపాసనము
 చేయనివారికిమాత్రమే పాపములుగొన్ని నశించుటకాప్రాయ
 శ్చిత్తములు విధింపఁబడినవి. పథ్యమగునన్నమును దినుచున్న
 వారిని కోగములు చేరలేవు. కావున వారు సుఖముగా జీవిం
 తురు. అట్లేనే ముందు చెప్పఁబోయెడి నియమములు గలవాడ
 యైనచోఁ బాపాదులవలన బాధింపఁబడిన నిరతిశయ సుఖమును
 భవించుచున్నాఁడు. చేయవలసిన నియమములను వినుము. దేహ
 ధారణమునకుఁ దగినంతమాత్రమే యన్నమును గైకొనుటయు
 ఋతుకాలమునఁ దప్ప నితరకాలముల స్త్రీలపొం దపేక్షింప
 కుండుటయు, నంతరింద్రియ నిగ్రహంబును, తనధనాదికమును
 సత్పాత్రవినియోగము చేయుటయు, భూతిములకు హితమొన
 గ్గుటయు, సదాచారంబును, గామ తిరస్కారమును, వర్ణాశ్రమ
 ధర్మములును, నివి నియమములు. సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వముల

సహించువారును, నిరతిశయ సుఖసాధనములగు ధర్మముల నెఱిగిన వారును, నగు పండితులు శ్రద్ధాసముపేతులై వెనుకటి నియమములచేత, నగ్నిహోత్రుండువెదురుపొదనుంబోలె గరణత్రయజన్య మగు పాపమును దహించు కొందురు. మఱికొందఱు మహాత్ములు వాసుదేవునియందుఁ దమచిత్తముల నెలకొల్పి తపము మొదలగు నియమములచే నుద్భూతమగు భక్తిచే సూర్యుండు మంచుమాయించునట్లు వాసుదేవప్రాప్తికిఁ బ్రతిబంధములగు పాపములను బూర్తిగాఁ దొలంగించు కొందురు. ఓ రాజా ! ఇందొక్కవిశేషము గలదు. కృష్ణాయ త్తచిత్తులై తదీయభక్తులను సేవించుటవలనఁ బాపవిముక్తులైనట్లు శమాదినియమములవలనఁ బాపి పాపవిముక్తుండు కానేరఁడు. కావునఁ బాపనిరసనము చేసికొని పవిత్రుండగుటకు భక్తియోగమును మించిన సాధనములేదు. శ్రేయస్సాధనమును గూర్చి యాలోచించినచో లోకంబున భక్తిని మించిన సాధనములేదు. దాని నవలంబించువారి కెందునుండియు భయములేదు. అది మోక్షోత్తమ మగుచున్నది. కావుననే సదాచారు లగుసాధువు లాభక్తియోగము నవలంబించియే నిరతిశయక్షేమంకరుఁ డయిననారాయణునిఁ జేరి సుఖించుచున్నారు. పెక్కులు ప్రాయశ్చిత్తము చేసికొన్నవాఁ డయినను. నొకానొకప్పు డయిన నారాయణుని సంస్మరింపని వాని నాప్రాయశ్చిత్తములు గంగాదినదులు కల్లుకుండనుంబోలెఁ బవిత్రునిఁగాఁ జేయలేవు. ఎవఁడీలోకమున భగవద్గుణములందు సక్త మగుచిత్తమును నొకమాత్రై నను విష్ణుపదారవిందములందుఁ జేర్తురో, వారు యమునిని పాశపాణులగఱి యమభటులను గల యం దయిననుజూడరు. అందులకుఁ గాఁ

ణము మనంబును భగవత్పదారవిందములందుఁ జేర్చుటయె.
 ఓరాజేంద్రా! మనంబును భగవంతునివై నొక మాటు చేర్చిన
 వారే యిట్టిఫలమును బొందుచుండ నిష్పన్న భక్తియోగము
 గలవారు నరకప్రాప్తికి హేతుభూతము లగుపాపములను దొలఁ
 గింనుకొని నిరతిశయానంద రూపుఁడగు భగవంతునిఁ బొందుదు
 రని వేఱచెప్పవలయునా? ఈ విషయమై పురాతనమై విష్ణు
 దూతయమదూతసంవాదరూప మైనయొక యతిహాసమును
 జెప్పెద విను. ఓనరపాలా! కన్యాకుబ్జ మనుదేశంబున నజామీ
 ఖండను నొక బ్రాహ్మణుఁడు గలఁడు. వాఁడు దాసిని బత్నిగాఁ
 జేకొని వర్ణాశ్రమాచారములనువిడిచి తత్సంపర్కముచేమిక్కిలి
 పతితుఁడయ్యె. నాఁ డార్యజననింద్య మగువృత్తి నవలంబించి
 జూడమాడియుఁ బరుల వంచించియుఁ, దస్కరించియుఁ దెచ్చిన
 ధనముచేఁ గుటుంబమును బోషించుచు సర్వదా యశుచియై,
 పశుపక్షి మృగాదులను హింసించుచుండెను. ఇట్లజామీఖండ
 దాసితోఁ గ్రీడించుచు దానిమందుఁ గుమారులను బడసి వారిని
 లాలించుచు నెనుబదియెన్నిది సంవత్సరములు కడపెను. అతనికిఁ
 గల పదిమంది పుత్రులలోను నారాయణుఁ డనువాఁడు కడపటి
 వాఁడు. వాఁడు తల్లిదండ్రులకు మిక్కిలి ప్రేమాస్పదుఁడయ్యె.
 ముదుసలివాఁ డగునజామీఖండ ముద్దుపలుకులు గల నాబా
 లునియందు సక్తచిత్తుం డయి వానిచేష్టలను జూచుచు,
 మిక్కిలి సంతసించుచుండె. మఱియు వాఁడు పుత్రప్రేమక
 లితుం డయి తాను భుజించునప్పుడు బాలకుని భుజింపఁ
 గజేయుచు, దాఁ ద్రావుచున్నప్పుడు వానిఁ ద్రావింపఁజేయు
 చు, దా నితరవస్తువులను దినుచున్నప్పుడు వానికిఁ దినిపిం

చుచు, బుద్ధిహీనుఁడై తన్నుఁ బొదవిన మృత్యుదేవత నెఱుంగకపోయెను. ఆ యజామీఁళుఁ డిట్లు వర్తించుచు, మృత్యుకాలము సమీపించినతోడనే, తన ముద్దులపట్టి యగునారాయణునియందుఁ దన మనంబును నిల్పెను. ఆసమయంబున వానికి మువ్వరు యమభటులు గానవచ్చిరి. వారు భయంకరము లగు నాకారములును గుటిలము లగుముఖములును, నూర్ధ్వముఖము లగురోమములును గలవారై పాశపాణులై వాని యపూలయమునకుఁ గొనిపోవనచ్చిరి. వాఁ డాయమభటులను జూచి వ్యాకులచిత్తుఁడై దూరమున నాడుచున్న నారాయణునిఁ దన సమీపమునకు రప్పింపనెంచి “నారాయణా” యని వాని సంబోధించి యుచ్చైస్వరంబుతోఁ బిలిచెను. ఓరాజేంద్రా! చావ నున్ముఖుఁ డయియున్న వాని నోటనుండి వెలువడిన భగవన్నామమును విని విష్ణుభటులును సరభసయుక్తులై యచ్చటి కరుదెంచిరి. అట్లు వచ్చి విష్ణుదూతలు హృదయాంతరమునుండి దాసీపతి యైనయజామీఁళుని లాగుచున్నయమదూతలను వలదు వల దని బలాత్కారముగా నివారించిన, వారిం గని యమదూతలిట్లనిరి. ‘ఓయీ! ధర్మరాజు శాసనమును బ్రతి వేధించుచున్న మీరెవ్వరు? ఎవ్వని దూతలు? ఎక్కడనుండి వచ్చితిరి? ఇతనిఁ బ్రతిబంధించుటకుఁ గారణమేమి? మీరు దేవతలరా? లేక యుపదేవతలరా? లేక సిద్ధశ్రేష్ఠులరా? మీరందఱును బద్ధపలాశములనంటి నేత్రములు గలవారై, పచ్చని పట్టునస్త్రములను ధరించి, తలలందుఁ గిరీటము లొప్పుచుండ, గర్జములందు మకరకుండలములు ప్రకాశింప, వక్షస్సలంబులఁబద్ధమాలికలు తుఱింగిలించుచుండ, నవవయస్సంపన్నులరై, సుందరము లగునాల్గేసి

1064. అజామీళుని యమదూతలు శాశిమూలఁ గట్టి యూడ్చునప్పుడు
 నారాయణనామమంతోఁ గ్చార్చణవలన విష్ణుదూతలు వచ్చి
 యమదూతలను అడ్డగించుట.

10646

భుజములతో నొప్పుచు, వానియందు, జాపతూణీరములును, ఖడ్గములును, గదలును, శంఖచక్రములును, లీలాపద్మములును, రాణింప, స్వకీయదేహకాంతులచే దిక్కులను, లోకములను నిస్తిమిరములఁగాఁజేయుచు వెలయుచున్నారు. ధర్మరాజకింక గులమగుమమ్మేల నిపేధించుచున్నారో 'చెప్ప'డనియడుగుచున్న యమకింకరులను గాంచి మందహాసముచేయుచు, విష్ణుదూతలు మేఘగంభీరవచనంబుల నిట్లనిరి. 'ఓయీ! మీరు ధర్మరాజు శాసనమును మన్నించు సేవకులేయైనచో ధర్మ మన నెట్టిదియో, యధర్మ మన నెట్టిదియో, మాకుఁ దెలియఁజేయుఁడు. ధర్మరాజు దూకులకు ధర్మాధర్మములు తెలియకుండునా? మఱియు సరులదండన మేరీతిగా విధింపఁబడుచున్నది? వీఁడు దండనార్హుఁ డెట్లు య్యో? నగు లందఱును దండనీయులా? లేక కొండతే దండనీ యులా?" అని యడిగిన యమదూతలు వారి కిట్లనిరి. "ఓయీ! వేదముచే బోధిత మగునది ధర్మము. దానికి షరుద్ధముగా నున్నది యధర్మము. ధర్మబోధక మగువేదము * నారాయణుని నిశ్వాసరూపమయినది. కావున నది నారాయణునివలన నావిచ్ఛి విచిన దని చెప్పవచ్చు. అది స్వయముగాఁ బూర్వానుభూత్వి కగాఁ బ్రాదుర్భవించె. అయిన నది స్వయంభువుగాన ఘోరది కార్యములవలె నశింప దని వినుచున్నాము. ఆవేదముల నుద్భవింపఁ జేసిన నారాయణుడే తన స్వరూపమునందు రజస్సత్త్వ తమోగుణమయము లయినవేద, దేవమనుష్యాది పదార్థములను శాంతి క్షమాదిగుణంబులను, వేద మని దేవుఁడు ననెడినామము

* శ్రు. "తస్య హవా ఏతస్య మహతో భూతస్య నిశ్వసిత మేత దృగ్వేదః" అనుశ్రుతి యందులకుఁ బ్రమాణము.

లను, ద్రవ్యప్రత్యానయనాదు లగుక్రియలను, శబ్దాత్మకము
 లును, ద్రవ్యాత్మకములు నగురూపములను, నేర్పఱచుచు
 న్నాడు. అట్టినారాయణునివలన నావిర్భవించిన వేదమునలననే
 ధర్మము బోధింపఁబడుచున్న దని చెప్పితిమి. సంసారులు ప్రతి
 యక్షణమును నాచరించు చున్నధర్మాధర్మము లనంతములై యుం
 డఁగా వాని నెట్లు తెలిసికోఁ గలుగుదుమని యడుగవచ్చు. నరుఁ
 డాచరించు చున్నధర్మాధర్మములకు సూర్యుండును, నగ్నియు,
 నాకాశమును, దేవతలును, గోవులును, చంద్రుఁడును, సంధ్య
 లును, నహర్నిశంబులు, దిక్కులును, జలమును, భూమియును,
 గాలమును, ధర్మరాజును, సాక్షిభూతు లయియుందురు. వీరి
 వలన నెవఁ డేక్షణమున నధర్మమాచరించెనో, యేక్షణమున
 ధర్మమాచరించెనో తెలిసికొనవచ్చును. వీరెవ్వని నధార్మికుఁ
 డని యందుకో, వాఁడు దండనార్హుఁ డగును. అట్లధార్మికు లగు
 వారుమాత్రమే కర్తానుసరణముగా దండింపఁబడుదురుగాని నరు
 లందఱునుదండింపఁబడరు. ఓసాపరహితులారా! శరీరులు శబ్దాది
 విషయములం దధికాసక్తిగలవా రగుటచేఁ బరవశు లయినవా
 రికిఁ బుణ్యంబులును, బాపంబులును సంభవింపవు. కావున దేహి
 యెప్పుడును గర్మకారియే యని చెప్పవచ్చు. వాఁడొనరించిన
 పుణ్యాపుణ్యకర్మములలో నపుణ్యకర్మ మనుభవించునప్పుడే దం
 డింపఁబడును. ఏరీతిగా దండింపఁబడుదు రని యడిగితిరి.
 దానికి సమాధానము వినుఁడు. గుణత్రయస్పృహఁ డయిన
 జీవుఁడు తన గుణము ననుసరించి ధర్మమునో, యధర్మమునో,
 యాచరించును. అట్లాచరించినవాఁడు తన కర్మముల కనుగుణ
 ముగా స్వర్గనరకములను బర్యాయమునఁ బొందును. అంతియ

కాని ధార్మికునకు నరకము లేదు. అధార్మికునకు స్వర్గము లేదు. అల్పపాపునికి మహాదుఃఖముగాని స్వల్పపుణ్యునికి మహాసుఖముగాని కలుగనేరదు. ఎంతెంత పుణ్యాపుణ్యము లొనరించునో యంతంతే సుఖదుఃఖము లనుభవించును. జీవులకుఁ గర్మానుసరణముగాఁ బరలోకమునందే తత్తత్ఫల మనుభవించుట గాదు; ఈలోకమందును ననుభవించును. ఓ దేవశ్రేష్ఠులారా! సత్వరిజస్తమోగుణముల వికాసమువలనఁ గల్గు ప్రాచీనసాత్వికాది కర్మముల వైచిత్ర్యమునలన నీలోకమున భూతములందు, సుఖులనియు, దుఃఖులనియు, మాధులనియు, భేద మెట్లు కలుగుచున్నదో యట్లే యిచ్చట నాచరించిన సాత్వికాది కర్మములను బట్టి పరలోకమందును జీవులందు మాఁడు భేదములుగల్గుచున్నవనియూహింపఁబడుచున్నది. ధర్మము, నధర్మము, ధర్మాధర్మము నాఁబడు త్రివిధకర్మములకును సత్వాదిగుణముల వికాసమేకారణమని తెలియనది. ధర్మాదులవలనఁ గలిగి వర్తమానకాలమున ననుభవింపఁబడఁసుఖదుఃఖమోహములుదమకునిమిత్తభూతములగుధర్మాదులకు సత్వాదిగుణోన్మేషము కారణమని తెలుపుచున్నవి. అట్లే వర్తమానకాలమందలి సుఖదుఃఖమోహములు పూర్వోత్తరజన్మములందలి ధర్మాధర్మములకు నిదర్శనములగుచున్నవి. సత్వాదిగుణములు ధర్మాధర్మముల నాపాదించుచున్నవి. అవి దమకు ఫలము లగుసుఖదుఃఖ మోహంబులఁ గల్గించుచున్నవి. సత్వాదులు సుఖదుఃఖాదులను గర్తృద్వారకముగానిచ్చుచున్నవి కాని ప్రత్యక్షముగా నీజాలవు. సుఖాదులు సత్వాదిగుణములకుఁ గార్యభూతము లగుటచేవానింబట్టి తమకునిమిత్తభూతము లగుధర్మాదులు సత్వాదులవలనఁ గల్గుచున్నటు లను.

మానింపంబడుచున్నది. దీనివలనఁ గర్తములే తమ కనురూప
మగుసుఖదుఃఖాదులకుఁ గారణ మయినట్లు స్పష్టమగుచున్నది
కదా? కర్తము లనిత్యము లయియుండఁగా నవి కాలాంతర
మందుఁ బ్రసరిల్లు సుఖాదుల కెట్లు కారణము లగునని సందే
హింపఁ బనిలేదు. దేహమున స్వయంప్రకాశుడయి వెలుఁగొం
దువాఁడును, జీవునకంతరాత్మయై యుండువాఁడునగుపరమాత్మ
నిత్యాసంకుచితజ్ఞానముచేఁ బ్రాప్తజన్మకృత్యము లగుపుణ్య
పాపకర్తములను జూచి తదనుసారముగా వారియం దనుగ్రహం
బును నిగ్రహంబును గలవాఁడై సుఖదుఃఖాదిఫలంబుల నిచ్చు
చుండును. అట్లయినచో జీవులు పరమాత్మానుగ్రహంబుసంపా
దించికొని శుభకర్తముల నాచరించి సుఖమునే పొందరాదా?
యని యడుగవచ్చు. అట్లు పరమేశ్వరుని నారాధించి యతని
యనుగ్రహము సంపాదించుకొనుట సముచితకార్యమే. కాని
జీవుఁడు దేహాభిమానముచేతను స్వతంత్రాభిమానముచేతను
గూడికొని యజ్ఞుండై కర్తాదులచే సంకోచావస్థను బొందిన జ్ఞా
నముగలవాఁడై పూర్వాపరజన్మముల సంబంధి యగు స్మృతి
లేకపోవుటచేఁ బ్రకృతదేహమున కుచితము లగుకర్తములనే
యాచరించును. కాని పరమాత్మానుగ్రహము సంపాదింపఁజాలిన
శుభకర్తము నాచరింపఁజాలఁడు. ఇట్లనాది యగునవిద్యచే
స్వస్వరూపమును మఱచి సత్వాదిగుణస్పృష్టులయి తత్త్వగుణో
న్మేషనిమిత్తములై పుణ్యాపుణ్యమిశ్రము లగుకర్తములు గల
వారయి దేవమనుష్యాది రూపములు దాల్చుచున్న జీవులకు, ధ
ర్మాదినిమిత్త మగుపరమేశ్వరానుగ్రహముసుఖము గల్గించునని
చెప్పితిమి. ఇప్పు డా జీవుఁడెట్లు సంసారమునఁ బడుచున్నాఁడో,

దాని దాటుటకుఁ దగినయుపాయమేదో వక్కాణింతుము; విను
 డు. జీవుఁడు పాణ్యాదిక శ్లేంద్రియములచే శమనాది కర్తముల
 నైదింటిని జేయుచున్నాఁడు. అయిదగు శ్రోత్రాదీంద్రియములచే
 శబ్దాదు లగునైదుగుణములను గ్రహించుచున్నాఁడు. జీవుఁడు
 స్వయముగా భూతపంచక దశేంద్రియ మనంబులకంటె వివిక్త
 మగు పదునేడవ తత్త్వమై సుఖదుఃఖమోహము లనుభవించు
 చున్నాఁడు. ఓ దేవతలాగా ! పదునాఱుక శలుగల్గియవిద్యయుఁ
 గర్తము, వాసన యనుశక్తిత్రయముతో నొప్పుచుఁ గార్యావ
 స్థాయందుస్థూలాకారము నొందుచు నున్నలింగశరీరము జీవులకుఁ
 సంసారబంధము గల్గించుచున్నవి. ఇట్లు లింగశరీరము సంసార
 మును గల్గించుచుండఁగా దేహి దేహత్కాభిమానవంతుఁడుకావు
 నమనంబును జ్ఞానేంద్రియములనుజయింపనేరక చేయవలెనన్న
 తలంపు లేకపోయినను శక్తిత్రయాత్మక మగులింగశరీరముచేఁ
 బుణ్యకార్యములను, బాపకార్యములను మిశ్రకార్యములను
 జేయుచున్నాఁడు. ఇట్లాచరించుచుఁ గర్తములచే దేహి కోశా
 కార మనుపురుషువలెస్వస్వరూపమును గప్పిపుచ్చికొని మోహ
 మును జెందుచున్నాఁడు. శరీరి సర్వకాలములందును దృణచ్ఛేద
 నాదు లగుకార్యము లొనర్చుచునే యుండునుగాని యూరకుం
 డఁజాలఁడు. అనాదిసిద్ధము లగుసత్వాదిగుణములు వానిని స్వాధీ
 నునిఁ గావించికొని బలాత్కారముగాఁ గర్తములఁ జేయించు
 చుండ నెట్లు విరమించి యుండఁగలడు. ఇట్లు శరీరి తెలియకుం
 డఁగనే చేసికొన్నదియు, విడువఁ దరముగానిదియు నగుకర్తవాస
 నల నాశ్రయించి లింగదేహ ముత్పత్తిదశయందు స్థూలాకార
 ముఁదాల్చి మరణదశయందు మగుడ సూక్ష్మరూపమును బొం

దును. అట్లు జన్మించుటలో బలీయ మగుకర్మానుసారముగా
మాతృసదృశమై పితృసదృశమై యుద్భవించు. ఓమహాత్ములారా!
జీవునకుఁ బ్రకృతिसంబంధముచే నిట్లే సంసారము సంభవించు
చుండు. ఇక నట్టి సంసారసాగరమును దరించుట కుపాయ మే
మో చెప్పెద విను. ప్రకృతికార్యరూప మగునాసంసారము
పరమేశ్వర భక్తిచే శీఘ్రముగానే నశించును. ఈయజామిఁళుఁడు
మొదట వేదాధ్యయనము చేసిన యోగ్యుఁడు. వీని స్వభావము
మిక్కిలి మంచిది. వీఁడు సదాచారమునకును శాంత్యాదిగుణము
లకును నిలయమైనవాఁడు. వీఁడు స్త్రీసంపర్కాదుల విడిచిబ్ర
హ్మచారియై యుండెడివాఁడు. వీని హృదయము మిక్కిలి కోమల
మయినది. వీఁడు బాహ్యేంద్రియముల జయించినవాఁడు. వీడు
సంతతమును సత్యమునే పల్కుచు సావిత్రియాది మంత్రముల
నుపాసించి పవిత్రుఁడై యుండెడివాఁడు. మఱియు వీఁడు గురువు
లను, నగ్నులను, నింటికి వచ్చినయతిథులను, వృద్ధులను సేవించు
చుండెడివాఁడు. ఇన్నిసద్గుణము లున్నప్పటికిని వీనికిఁ దజ్జనిత
మగుగర్వము లేకుండె. సర్వభూతములకును హితము గోరుచుం
డెడివాఁడు. మఱియు వీఁడు పరకార్యములను సాధించుచు, మిత
భాషియై యొరుల గుణములందు మచ్చరములేక వర్తించు
చుండె. అట్టి సద్గుణుం డగువీఁ డొకనాఁడు జనకాజ్ఞాచొప్పున
వనంబున కరిగి ఫలములను, బుష్పములను, సమిధలను, దర్భలను
సంపాదించి వచ్చుచుండె. ఆసమయంబున వీఁ డావనమం దొక
కామినితో వర్తించు చున్నయొకశూద్రునిఁ జూచెను. ఆశూ
ద్రుఁడు మిక్కిలి కామాంధుఁడై యుండెను. ఆకామినియు
మద్యపానమదముచే నేత్రములఁ బరిభ్రమింపఁ జేయుచు మత్త

యైవిడిపోవుచున్న నీవీబంధముగలదై, సన్తానమును విడిచి త్రా
 విహీనుడై క్రీడించుచు, బాడుచు, నవ్వుచుఁ దనసమీపమున
 నున్నయా శూద్రునిచే నాలింగితయై యుండెను. ఆకొమినిని
 జూచినతోడనే యీయజామీళుడు మన్మథునకు వశుండ్లై
 దురదృష్టవశమున మోహితుండ్లై వేదాధ్యయనాదులవలనఁగ
 ల్గిన బలముచేతను, వివేకముచేతను, మనంబును నిర్బంధించియు
 మదనపీడిత మగుదాని స్వవశము గావించుకొనలేక పోయెను.
 పిమ్మట వీఁ డాదాసీనిమిత్రక మగుమదనపిశాచముచేఁ బూర్వ
 స్మృతి విడిచి సంతత మాదాసీనే మనంబునఁ జింతించుచు సం
 ధ్యావందనాది ధర్మములను విడిచిపొయ్యెను. తరువాత వీఁడు తన
 తండ్రిసంపాదించిన ధనములచే నచ్చటచ్చట నున్నమనోహర
 వస్తువులఁ గొనితెచ్చి దానికేచ్చి సంతసింపఁజేయుచుండె. మఱి
 యు వీఁడు దాసీచంచలాపాంగములచే వివేకము గోల్పోయి
 పాపాచారుడై మహాకులంబున నుద్భవించినదియు, రజస్వలకా
 నిదియు, సౌందర్యవతియు సగుభార్యను విడిచివెట్టెను. మంద
 బుద్ధి యగువీఁడు పిత్రార్జితధనము వ్యయమైన పిమ్మట న్యాయా
 న్యాయములఁ బరిశీలింపక యన్నివైపులనుండియు ధనంబుదెచ్చి
 దాసిని, దానియందుఁ బుట్టినపుత్రాదులను బోషించుచుండె.
 ఈయజామీళుడు శాస్త్రపథ మతిక్రమించి స్వేచ్ఛాసంచారి
 యై సత్పురుషులచే నిందితుండ్లై, పాపాభివర్ధిత మగునాయువుఁ
 గలవాడై, దాసీసంగమముచే నశవిత్తుడై, చిరకాలము గడ
 ప్పెను. కావున మహాపాపియైయాపాపములఁ బ్రాయశ్చిత్తాదుల
 వలనఁ దొలగించుకొనక వర్తించుచున్నవీనిని యముని సన్ని

ధికి గొనిపోదుము. అచ్చట వీడు యమదండముచే శుద్ధుం
డగును.

ఇది ప్రథమాధ్యాయము.

అని యమదూతలు పలికినవాక్యములు విని న్యాయనిపుణు
లగు విష్ణుదూత లిట్లనిరి. 'ఓయీ! ఆకటా! ధర్మపరుల సభలో
సైతమధర్మము ప్రవర్తిల్లుట మిక్కిలికష్టకార్యముగదా! అట్టి
యధర్మమేమనియందురా! యమసభయందుఁ బాపరహితు
లైనదండనాథులకుఁగూడ వృథా దండము విధింపఁబడుచు
న్నది. ఇంతకంటె నధర్మ మేమికలదు? మీరు ధర్మాధర్మముల
శాసించువారు. మీరు వైషమ్యమును విడిచి పరుల పాపముల
దొలంగించుచుఁ బ్రజలకు హిత మొనర్చుచునున్నవారు. అట్టి
మీయందును వైషమ్య మున్నచోఁ బ్రజలింక నెవరిని శరణు
సొత్తురు? మీవంటి శ్రేష్ఠులు సమస్తమును దెలిసినవారు. వారే
కర్మము నాచరింతురో తక్కినయల్పజ్ఞులు నాకర్మమునే యాచ
రింతురు. వారేమి శాసించురో యల్పజ్ఞులకదియే ప్రమాణము;
దానినే యాచరింతురు. కావున ధర్మప్రవర్తకులై వేదానువర్తు
లయినమీరును నదండ్యులను దండించుట మిక్కిలియనుచితము.
ఓయమభటులారా! సాపరాధులనుమాత్రమే యముఁడు దండిం
చునుగాని నిరపరాధులను దండింపఁ డనుప్రతీతి యందఱకును
విశ్వాస విషయమై యున్నది. అట్లుండ యముఁడు నిరపరాధు
లను గూడ దండించినచో విశ్వాసఘాతుకుఁ డని యనుపించు
కొనకమానునా ? లోకములో విశ్వాసపాత్రుఁ డని విశ్వసించి

యొకనితోడవై దలనిడికొని సుఖనిద్ర ప్రాప్తుచుండెను. ఆజనుఁడు పశువువలె వర్తించుచు ధర్మముగాని యధర్మముగాని యెఱుంగఁడు. వాఁడు నాకీపురుషుఁ డెల్లప్పుడును హితమేచేయునని తలంచి విశ్వసించి బద్ధస్నేహుండయి తన్ను వాని కధీనునిఁగాఁ జేయును. అట్టిసమయమునఁ దన్ను విశ్వసించిన జనుని, భూతములకు విశ్వసనీయుఁడయి దయాళుఁడయి యున్న వాఁడెట్లు ద్రోహము చేయఁగలఁడు? కావున దయామయుండయి భూతవిశ్వాస పాత్రుఁ డయినయముఁడు తన్ను హితకారినిగా నమ్మిన నిరాపరాధుని దండింప నెట్లుఁడగును? ఆయజామీళుఁడు కోటిజన్మములచే సంపాదించుకొన్న పాపములకుఁ బ్రాయశ్చిత్తముగా బరవశుఁడయ్యును శుభావహమగు హరినామమును నుచ్చరించెను. ప్రాణప్రాయాణసమయమున నాల్గక్షరములు గల “నారాయణ” యని యుచ్చరించుటే వీనిసమస్తపాపములకుఁ బ్రాయశ్చిత్తము. అట్లు స్మరించుటవలన వీని పాపములు పూర్తిగా నశించినవి. భగవన్నామము కంటెఁ బాపనిరాసకమగు*ప్రాయ

* ఓయీ! “నాన్యః పంథా అయ నాయవిద్యతే” అనఁగా మోక్షప్రాప్తి కుపాసనము కంటె వేరొక మార్గములేదని యర్థము. ఇట్లుండ నెఁడేని సగవశుఁడయి యొకనికి సంకేతముగా నేర్పఱచిన భగవన్నామమునుచ్చరించినంత మాత్రమున సకల పాపములు నశించి ముక్తిసాధకమగుట యెట్లు? ఇదియే ముక్తిసాధన మయినచో వెనుకటి శ్రుతికి విరోధమురాదా? అని యందులేని, వినుఁడు. అంత్యకాలమున భగవన్నామోచ్చారణమువలన మనస్సు భగవదాయత్తమగును. ఇట్లు భగవన్నామస్తరణము మనంబు భగదాయత్తమగుటకుఁ బ్రతిబంధకములగు పాపములను నిరసించును. కాన భగవన్నామస్తరణయు దాని ఫలన నుదయించిన హరివిషయక మనంబుచు- భగవత్ప్రీతికిఁ

శ్చిత్తమేది గలదు? స్వర్గమునుహరించినవారును, సురాపానము

బ్రతిబంధకము లయినవాని నిరసించి ముక్తికి హేతువులగును. ముక్తిప్రాప్తి కుపాసనముతప్పవేఱుమార్గములేదన్నశ్రుత్యర్థముగూడ దీనికి సరిపోవుచున్నది. “యంయం వాపి స్తరణభావం త్యజత్యంతేక శేజరం” అనఁగా నేయేభావమును స్మరించుచు జీవనము విడుచునో, వానికాయు త్తరజన్తమున నారూపమువచ్చు నని యర్థము. కావున సంత్యకాలమున భగవన్నామము నుచ్చరించుచు జీవనము బాసినచో, వానికు త్తర జన్తమున భగవద్రూపము లభింపకమానదు. సంతతము భగవదుపాసనచేయవలయు నన్నవారియభిప్రాయ మేమనఁగా నరుల ట్లుపాసనముచేసినచో హరినామోచ్చారణమం దభ్యాసముగల మనస్సంత్యకా లమున భగవన్నామమును స్మరింపక మానదనియు, దానివలన భగవత్ప్రాప్తి కుపాయ మగుచున్నదనియు తలచియే, భగవన్నామోచ్చారణము వలన ముక్తిగల్గినచో నుపాసనాశాస్త్రము వ్యర్థమగునన్న సత్యమును దీనిచే నిర స్తమ్యగుచున్నది. ఆయుపాసనాశాస్త్రము మనంబునకు భగవన్నామమంద భ్యాసము గల్గునట్లు చేయుటచే మనంబంత్యకాలమున భగవంతు నుచ్చరించు. దానివలనఁ దద్రూపము లభించుచున్నది. అట్లునామోచ్చారణము చేయఁగలు గుట ప్రాచీనకర్మవాసనాబలములేకుండ నాకస్మికనామస్తరణముసంభవిం పనేరదు. అది ‘పంగూపరి గంగానిపతన’ న్యాయముచే సంభవించుచుండు. ఒక కుంటివాడుగంగాస్నానముచేయఁదలంచి వెళ్ల నేరకయుండఁగాగంగానదియే విచ్చి వానిమీఁదఁబడి పవిత్రుం గావించినది. అట్లేనరుడంత్యకాలముననామో చ్చారణముచేయనసమర్థుండయినను ప్రాచీనకర్మవాసనాబలముననదియాకస్మి కముగా సంభవించి ముక్తికైఁగారణ మగుచున్నది. ఓయీ! అంతిమస్తరణమే ముక్తికిసాధనముగాని తక్కినవి కాదనుచుంటివి. అట్లయిన జీవనదశయందల వేఱుచు కొనుచున్న భక్తియోగము వ్యర్థమనవచ్చునా? యని ప్రశ్నింపనవి కాశములేదు. అది యెప్పుడును వ్యర్థముకాదు. జీవనదశయందలి భక్తి నామో చ్చారణమం దభ్యాసము గల్గించుచున్నది. కానఁగ రక్షానయోగములు ముక్తికైఁ

చేయువారును, మిత్రద్రోహము చేయువారును, బ్రహ్మహత్య
గావించినవారును, గురుభార్యపొందుగావించినవారును స్త్రీహత్య
చేసినవారును, దండిని జంపినవారును, రాజును సంహరించిన
వారును, మొదలగు మహాపాతకులకును, దక్కిననానావిధ
పాపులకును, దదీయపాపములను దొలంగించునట్టి యుత్కృష్ట
ప్రాయశ్చిత్తము ప్రాణప్రయాణసమయమున మనంబున హరిని
దాల్చి భగవన్నామమును స్మరించుటయే. అంతకంటె

బరంపరాకారణము లయినట్లే యిదియుఁ గారణమగుచున్నది. అనుష్ఠింపఁబడు
చున్న కర్తయోగాదులు ప్రబలప్రతిబంధకములుండుటచేఁగాని, భక్తియోగాధి
కారములేకపోవుటచేఁగాని, విచ్ఛిన్నములగుచున్నను నవి వ్యర్థములుకాక,
సరక పరిహారకత్వమును, జన్తాంతరమందు భక్తియోగ జనకత్వమును గల్గించు
చున్నవి. కర్తాదులు వెంటనే భక్తియోగము గల్పింప సమర్థములు కాకపో
యినను, జన్తాంతరములందుఁ బ్రాచీన కర్తవాసనా వశమువలన భక్తియోగ
మును గల్గించుచున్నవి. అట్లుజీవనదశయందుఁ జేసిన నామోచ్ఛారణము వెం
టనే ఫలమీలేకపోయినను వ్యర్థముగాక యుత్తరజన్మములందుఁ దత్ఫలితము
లిచ్చుచున్నవి. కర్తయోగాదులు కామనచే ననుష్ఠింపఁబడినచో నైశ్వర్యా
దుల సాధించును. నిష్కామనచే ననుష్ఠితములయినచో భక్తియోగమునకుఁ
గారణము లగుచున్నవి. అనేకపర్యాయము లావృత్తమైన భగవన్నామో
చ్ఛారణమో, ఫలమపేక్షింపక చేయఁబడిన కర్తయోగాదులవలె భక్తియో
గోత్పత్తికిఁ గల ప్రతిబంధముల నిరసించి భక్తిని గల్గించు. కావున నజామీ
కుఁడు తనకుమారునిఁ బిలిచినను, నది భగవన్నామోచ్ఛారణమే కాన యతనికి
సమస్త దురితములును దొలంగి ముక్తిలభించుచున్నది. వాఁడు పూర్వజన్మము
లందు నిష్కామనతో నొనరించిన కర్తాదు లప్పుడు ఫలము లీజూలకపోయిన
ను, నవి వాసనారూపమున నాత్మసంతియుండి యీజన్మమున సంత్యకాలమున
భగవన్నామ స్మరణమునునుచ్ఛరించునట్లుచేసి ముక్తిగల్గించెనని యెఱుంగువది.

వేటాక ప్రాయశ్చిత్తములేదు. స్వాయంభువాదులగు బ్రహ్మవాదులు పాపములకుఁ గృచ్ఛము, చాంద్రాయణము, ప్రజాపత్యము, మొదలగు ప్రాయశ్చిత్తములు విధించినారు. వాని నాచరించిన పురుషుండు పాపములఁ దొలంగి శుద్ధుండునగును. కాని భగవంతుని యుత్కృష్టగుణములఁ దెలుపునామము నుచ్చరించుట వలనఁబురుషుండు శుద్ధుండు నట్లుచాంద్రాయణాదులచే శుద్ధుండుకా నేరఁడు. ఇంతియకాక మన్వాదులు విధించిన ప్రాయశ్చిత్తములత్యంత పాపశోధకములు కావు. వానినాచరించి పాపములఁ దొలంగించుకొనినను, మనస్సుమగుడఁ బాపమార్గమున కే పోవచ్చును. అవితాత్కాలిక పాపశుద్ధిని జేసినను మనశ్శుద్ధిని జేయజాలవు. కావునఁబూర్తిగాఁ బాపనాశనమును జేయఁదలంచినవారు, భగవంతుని గుణానువాదమగు నామోచ్చారణమునే చేయవలయును. అట్లు చేసిన పాపములు పూర్తిగా నశించుటయే కాక జ్ఞానముదయించి మనశ్శుద్ధినిగల్గించును. ఓయమదూతలారా! ఈయజామీళుఁడు మరణకాలమున భగవన్నామస్తోత్రమును జేసి సమస్తపాపములను నిరసించుకొనెను; గాన యితని యమాలయమునకుఁ గొనిపోకుఁడు. నిష్పాపుఁడగు నితఁడు దండనార్హుఁ డెట్లగును? వీఁడు తన కుమారునిఁ బిలిచెనుగాని భగవంతునిఁ బిలువలేదుకాన నిష్పాపుఁ డెట్లగునను సందియము విడుపుఁడు. పురుషుఁడు పుత్రుదులఁ బిలుచునుద్దేశముతో నైనను, బరిహాసముచేత నైనను, బిశాచావేశముచేత నైనను, నిందాదులచేత నైనను భగవన్నామము నుచ్చరించెనేని, యది సమస్తదోష పరిహారకమగు గావున నీయజామీళుఁడు పుత్రునియందు సంకేతితమగు నామము నుచ్చరించినను దానిచే వాని పాపములు పూర్తిగా నశించినవి.

ఇంతియకాక ప్రాసాదాదులనుండి పడుచుండికాని, వర్ణాశ్ర
 మాదులఁ దప్పిపోయి కాని, ఖండింపఁబడిన పాదాద్యవయవములు
 గలవాఁడై కాని, సర్పదష్టుఁడై కాని, జ్వరాది పీడితుఁడై కాని,
 దండింపఁబడికాని, పురుషుఁడు “శ్రీహరి” యని యన్నచో వాఁడే
 పృథును దండనాథుఁడు కాఁడు. మహాత్ములు మహాపాపములకుఁ
 బెద్దప్రాయశ్చిత్తములును, జిన్నపాపములకుఁ జిన్నప్రాయశ్చిత్త
 లును, పాపప్రాయశ్చిత్తముల తారతమ్యంబు నరసియే విధించి
 నారు. వారు విధించునట్లుగాఁ దపోదానాది ప్రాయశ్చిత్తములచేఁ
 బాపములు నివర్తించుచునే యున్నవి. కాని వానిచే నధర్మమును
 బుట్టించెడి హృదయము నిర్మలముకాదు. తాదృశపాపనివారణ
 మును జిత్తశుద్ధియును రెండును భగవంతుని పాదసేవచేఁ దక్క
 వేఱొక్కదానిచేఁ గలుగవు. జ్ఞానముచేతనైన నజ్ఞానముచేతనైన
 భగవంతుని నామమును స్మరించినచో నది పాపాత్ములపాపము
 లను నగ్నిహోత్ర ముడవినివలె దహింపక మానదు. అగ్నిహో
 త్రమును గాలునని యెఱిఁగి ముట్టుకొన్నను గాలును; ఎఱుఁగక
 ముట్టుకొన్నను కాలును. అట్లే భగవన్నామస్మరణ మెఱిఁగి
 యుచ్చరించినను నెఱుఁగక యుచ్చరించినను బాప నివారణము
 చేసి మనశ్శుద్ధిని గల్గింపక మానదు. దివ్యోషధము జ్ఞానముచేతఁ
 ద్రావినను నది నియతముగా నారోగ్యమును నిచ్చి తీలును.
 అట్లే భగవన్నామాత్మకమగు మంత్రము తన్నామప్రభావ మె
 ఱిఁగి యుచ్చరించినను నెఱుఁగక యుచ్చరించినను బురుషులపాప
 ముల హరింపకమానదు. ఓభటులారా ! ఈయజామీళుఁడు
 పాపముక్తుఁడగుటచే వై కుంతమును బొందుటయే ధర్మము. ఈ
 ధర్మమునందు మీకు సందియమున్నచో మీప్రభువు నడిగిరండు.

భగవంతుఁ డగుయముఁడు ధర్మరహస్యముల నన్నింటిని జక్కఁ గా నెఱుఁగును.” అనియిట్లు విష్ణుదూతలు భాగవతధర్మములను నిశ్చయించి చెప్పఁగా విని యాయమదూత లాయజామీఱుని, యమపాశములనుండి విడిచిపుచ్చుటచే మృత్యువు తప్పిపోయెను. ఓన రేంద్రా! అనంతరము యమదూతలు యమ సన్నిధానమున కేగి యచ్చటివృత్తాంతమును సర్వమును నివేదించిరి. అంత నిట నజామీఱుఁడు యమపాశమునుండి విముక్తుండగుటచే భయ రహితుండై మగుడజీవించి విష్ణుదూతలనుజూచి తద్దర్శనమునలన నధికానందముచెంది వారికిఁ దలసోకునట్లు నమస్కరించె. విష్ణుదూతలు తమ్ముంగూర్చి యేదియోచెప్ప నుద్దేశించుటజూచి యాయాజామీఱుఁడు చూచుచుండగనే శీఘ్రముగా నంతర్ధానముచెందిరి. ఆయజామీఱుఁడు విష్ణుదూతయమదూతలు పర

* ఇచట ‘మృత్యువుతప్పించి’ రనుట కభిప్రాయమేమనఁగా.—ఆయజామీఱుఁ డధికపాపము లాచరించుటచే నాయువు తఱిగిపోయెను. మృత్యువు సమీపించినది. మృత్యువు సమీపించినదని తెలిసికొని యమదూతలు వచ్చిరి. అంత నతఁడుఁ బూర్వ పుణ్యఫలమున నంత్యకాలమున భగవన్నామ స్మరణము చేసెను. అదియామహాపాపములందుఁబడి మొదలంట నశింపజేసినది. పాపాధిక్యమువలన నాకస్తికముగాఁ దారసిల్లినమృత్యువు పాపనిష్ఠుడైయైనతోడనే యది నివర్తించెనని తెలియఁదగినది. ఈయభిప్రాయ మంగీకరించుటచేతనే “సఏవంప ర్తమానోఽజ్ఞోమృత్యుకాలఉపస్థితే | మతించకారతనయే” అనుగ్రంథమునకును, “ద్విజఃపాశాద్వినిర్ముక్తో గతభీః ప్రకృతింగతః” అనును త్తరగ్రంథమునకును దీనికిని విరోధములేదు. మఱియునట్లే చెప్పకపోయినచో ప్రసక్తమైనమృత్యువు నివారింపకపోవుటవలన మగుడ నజామీఱుఁడు జీవించెననియు నతనికి భక్తియోగ ములపడినదనియుఁ జెప్పట యసంగతము కాకమానదు;

స్వరమును జెప్పకొన్న భాగవతధర్మములను సత్వాది గుణత్రయమునకును వశ్యులగు జనాధికారములను విన్నవాడగుటచేతను నారాయణమాహాత్మ్యమును విన్నవాడగుటచేతను, భగవంతునియం దధికభక్తిగలవాడాయెను. మఱియుఁ దానాచరించిన

—●—●— అజామిశుఁడు పశ్చాత్తాపపడుట. —●—●—

మహాపాపముల స్థరించికొని మిక్కిలి పశ్చాత్తాపపుడయి మనంబున నిట్లనుకొనియె. 'అకటా ! నేను నామనంబును జయింపలేక గొప్పకష్టము తెచ్చి పెట్టుకొంటిని. ఈశూద్రస్త్రీతో వర్తించి బిడ్డలనుగని నాబ్రాహ్మణత్వమును బూర్తిగా నాశనము గావించుకొంటిని. సత్పురుషులచే నిందింతుఁడ నగునాజన్మంబుకాల్పనా? నేను బవిత్రకులమునకుఁ బాప మార్జించి కళంకము గల్గించిన దుష్టుండను. మఱియుఁ గామాంధుండనై పవిత్రురాలగు భార్యను విడిచి సురాపానముచే దుష్టురాలగు నీశూద్రస్త్రీని బొందితి. నేను వివేకహీనుండనై వృద్ధులును, ననాథులును, దీనులును, నితరబంధులులేనివారును నగునాజననీజనకులను బరిత్యజించితిని. నావంటి కృతఘ్నుండు వేటొకఁడుండునా ! అకటా ! నీచునివలె నెంతపనిచేసితిని. అయ్యో ! నేను దప్పక నరకకూషమునఁ బడుదును. అచ్చట ధర్మజ్ఞులగు యమాదులచేఁ బరీక్షింతుండనై నావంటికాముకులను భవించుచున్న నరకబాధలపాలు గావెందురు. ఆలోచింప నిది స్వప్నమా ? లేక నేను మేల్కనియుండియే యదృతమును జూచుచున్నానా? నన్ను బాశములతో బంధించిన యాహూత లెచ్చటికిఁ బోయిరి. మఱియు సుందరవిగ్రహు లగు శానల్వరుసిద్ధులు పాశములచే బంధించి నన్ను నరకలోకమునకుఁ గొనిపోవుచుండ విడిపించి యెచ్చటికేగిరి. యాజంప నట్టిమహా

త్తులసన్నిధినిబడసియు మంగళముపొందలేక పోయిన నేను మంద
భాగ్యుండననుటకు సందియమున్నదా? అయినను నావిబుధోత్త
ముల సందర్శనమువలనఁ గల్గిన మంగళముచే నాయాత్మ నిర్మల
మగుచున్నది. అట్లే కానిచోఁ జావసిద్ధపడివృషలీసాంగత్యముచేఁ
బాపినై యున్న నాజిహ్వ నారాయణనామము నుచ్చరించుట
కెట్లర్థమగును. బ్రాహ్మణ్యహీనుఁడను, నిర్లజ్జుఁడను, నగు నేనె
క్కడ? మంగళావహమగు భగవన్నామమెక్కడ! పాపాత్ముఁడ
నగు నాకంఠ్యకాలమున భగవన్నామము నుచ్చరింపఁగల్గుట
మహాపుణ్యము లేక సంభవించు టెట్లు? తాదృశసిద్ధ దర్శన
పుణ్యముగల నేను మనంబును నిందియంబులను, బ్రాణమును
నియమించి దేనిచే నరకకూపమునఁ గూలనో, యట్టియుపాయము
కయి యత్నించెదను. దేహాత్మాదులనూలమగు నజ్ఞానమువల
నను, విషయాభిలాషవలలను, ధర్మముచేతను గలిగిన యీసం
సారబంధమును విప్పకొని సర్వభూతహితుండునై యంతరింద్రియ
ముల నిగ్రహించి భూతములందు దయాళుండునై ప్రశస్తమన
స్కుండునై, దేనిచే నేను జ్ఞానశూన్యుండునై క్రీడామృగమునలె
సంచరించితినో, స్త్రీరూపముననున్న యామాయనుండి తప్పిం
చుకొనెదను. దేహమునందును దదనుబంధుల యందును “నాది”
“నేను”లను మిథ్యాజ్ఞానమునువిసర్జించి, భగవంతునియందుఁ దదీ
యనామములనుచ్చరించుచునామనంబును జేర్చెదను” అనియిట్లు
జామీళుండు పశ్చాత్తాపత పుండ్ల సాధుసంగముచే సమస్తాను
బంధములను భేదించుకొని గంగద్వారమున కేగెను. భగవంతు
నికినివాసభూతమగు గంగాద్వారమందు ప్రవేశించి భగవద్భక్తి
యోగము నాశ్రయించి యంతరింద్రియ బహిరింద్రియముల

జయించి, ముందుగాఁ బ్రత్యగ్భాత్యను గుణపరిణామము లగు
 దేహదులనుండి విభాగించి దానియందు మనంబును జేర్చెను.
 అనంతరము జీవాంతరాత్తయగుపరమాత్మను ధ్యానించి స్వరూ
 పముచేతను నిరతిశయింపఁజే, జ్ఞానస్వరూపుఁడై, భగవచ్ఛబ్దవా
 చ్యమగు తేజమునందాత్మను స్థిరముగా నిల్పెను. ఇట్లు భగవం
 తునియందు స్థిరచిత్తుఁడై శబ్దాదివిషయములనుండి బుద్ధిని మర
 లించినకాలమందె యతనికిఁబూర్వము గానవచ్చినవిష్ణుదూతలు
 గానవచ్చిరి. అంత నజామీఁళుఁడు వారినిఁ బూర్వమందు వచ్చి
 నవారిఁగా నెఱింగి శిరస్సు వారిపాదములకుఁసోక మ్రొక్కెను. అ
 నంతర మతఁడు గంగాద్వారక్షేత్రమున గళేబరమును విడిచి
 వెంటనే భగవత్పార్శ్వనర్దులతో సమమగు రూపమునుధరించి
 యామహాపురుషులతోఁగూడ గనకవికారమైన విమానము సధి
 రోహించి యర్చితాదిగతిచే నారాయణుని కాస్పదమై వెలయు
 వైకుంఠమున కేగెను. ఓనరేంద్రా ! ఆయజామీఁళుఁడు సర్వ
 ధర్మముల నతిక్రమించి దాసీసాంగత్యముచేఁ బతితుఁడై, యా
 ర్యనింద్యమగు కర్మము నాచరించి వేదాధ్యయనాదివ్రతములను
 విడిచి, నిరయమందుఁద్రోయఁబడియు భగవన్నామసంస్తరణము
 చేయుచుఁ దత్కాలమందె ముక్తుఁడయ్యె. సంసారబంధమును
 విడిపించుకొనఁ దలంపుగలవారికిఁ దన్ముల కర్మబంధనమును
 ఛేదింపఁజాలినది భగవన్నామముకంటెమఱియొకయుపాయము
 లేదు. రజస్తమోగుణములచేఁ గలుషితమగుమనంబును సంసార
 హేతువులగు కర్మములందు సక్తముగాకుండఁజేయుటకు భగ
 వన్నామస్తరణమును మించినయుపాయము వేఱొక్కటి యేది ?
 ఓరాజా ! మిక్కిలి గోప్యమై సమస్తపాపహరమై యున్న యీ

యితోహాసమును శ్రద్ధాభువై వినినవాఁడును భక్తియుక్తుడై
చెప్పినవాఁడును, యమకింకరులచే వీక్షితులయినను నరకమున
కెంతమాత్రమును బోరు. మహాపాపియైనను మనుష్యుఁడు దీని
విన్నచో వై కుంతమును బొందుచున్నాఁడు. అజామీఁగుఁడు ప్రా
ణములవిడుచువాఁడై పుత్రునియందు సంకేతితమగు భగవన్నా
మమును నుచ్చరించినమాత్రముననే వై కుంతమును జేరినప్పుడు
శ్రద్ధాసముపేతుడై హరిగుణగణప్రతిపాదకములగు నారాయ
ణనామస్తరణ మొనర్చువాఁడు వై కుంతమును బొందఁగలండని
వేఱుగాఁ జెప్పవలయునా? అని చెప్పిన విని రాజేంద్రుండు
శుకున కిట్లనియె. ఇది రెండనయధ్యాయము.

—●●◆మనుండు దూతలకు నారాయణ మహిమను బెల్పుట.◆●●—

“ఓముసీంద్రా! యమధర్మరాజు తన భటులవలన నావృ
త్తాంతము విని వారితో నేమిచెప్పెను? ఆలోచింప నాయజ్ఞా
మీఁకుఁడు సంసారియగుటచే యమవశన ర్తియై యున్నవాఁడు
గదా! అట్లు తనకు వశుం డయినయాతనినిఁ దనభృత్యులు గొని
వచ్చుచుండఁగా విష్ణుదూతలు వారించి తనయాజ్ఞాభంగమును
గావించిరి. అందులకు యముం డేమనెను? ఓఋషిచంద్రమా!
యమునియాజ్ఞ పృతిబద్ధమైనట్లు నేనెప్పుడును గని విని యుండ
లేదు. మావంటి సామాన్యుల నంశయమును నీకంటె నితరుఁ
డెవ్వఁడును దొలంగింప లేఁడు” అని యడిగిన రాజుంజూచి శుక
యోగి యిట్లనియె. ఓనృపాలా! విష్ణుదూతలచే నివారితులైన
యమదూతలు తమప్రయత్నము మాని సంయమనీపురాధిపతి

యగు యమునిఁజేరి యిట్లు విన్నవించుకొనిరి. “ఓదేవా! యీ
 లోకమునఁ బుణ్యకర్తమును, బాపకర్తమును, పుణ్యబాపకర్త
 మును, జేయుచున్న జీవలోకమును శాసించి తత్తత్కర్తఫల
 మందఁజేయు వార లెందఱున్నార? జీవలోకమును శాసించు
 వారు పెక్కురుండినచో దుఃఖమెవనికో, సుఖమెవనికో, దుఃఖ
 సుఖము లెవ్వనికో వ్యవస్థచేయుటెట్లు? పరస్పరము విరోధకు
 లగుశాసకులుండి తలకొక శాస్త్రమును బురస్కరించుకొని జీవ
 లోకమును శాసింప నమకట్టినచో, నొకఁడు విధించినదాని మఱి
 యొకఁడు నివారించుచుండును. ఇందువలన జీవలోకము తత్త
 త్కర్తఫల మనుభవింపక యుండవలసివచ్చును. వివిధములగు
 కర్తముల నాచరించు జీవులు పెక్కురు కలరు. కాన వారిని శా
 సించువారు నొక వేళఁ బెక్కురుండిన నుండవచ్చును. కాని వారి
 శాసనములు పరస్పరవిరోధము లేకుండ నేకానుగతము లై
 యుండవలెను. మఱియు సామాన్య దేశాధిపతుల కందఱకు
 నధిపతి యగుచక్రవర్తినలెనీశాసకుల కందఱకును ముఖ్యుఁడొ
 కఁడుండవలెను. ఆముఖ్యపురుషుని శాసనము నిరంకుశమై యుం
 డవలెను. అట్లయినప్పుడే జీవలోకమునకుఁ గర్తానుసారియగు
 ఫలము గలుగనేర్చు. కావున నీవైకృండవే సమస్తభూతముల
 కధిపతివై, యాయాభూతముల శుభాశుభ కర్తములఁ జక్కఁగ
 విమర్శించి హితాహితములను దెలిపి యందులోఁ బాపులకు
 దండము విధించుచు దండధరుఁడ వగుచున్నావు. ఇంతవఱకు నీ
 శాసన మప్రతిహతమై వర్తించుచుండె. కాని నీశాసన మిప్పుడు
 ఖానవలోకమున నద్భుతరూపముగల నల్వరు సిద్ధపురుషులచేఁ
 బ్రతిహతమైనది. మేము నీశాసనమును దలఁదాల్చి యొక పాపా

త్తుని నరకమునకుఁ గొనివచ్చుచుండఁగా నాసిద్ధులు బలాత్కారముగా నీపాశములను ఛేదించి విడిపించిరి. ఆపాపి చచ్చునప్పుడు “నారాయణ” అని పలుకఁగా నాసిద్ధులు వచ్చిరి. మమ్ము నీవు తమించితివేని యాసిద్ధులెవ్వరో, వారి యధిపతి యెవ్వరో, వారి బలమెట్టిదో సాంతముగాఁదెలుప వేడుచున్నాము” అని యిట్లడుగఁగాఁ బ్రజాశాసకుఁ డగుయముండు మిక్కిలి సంతసించి నారాయణునిపాదకమలముల మనంబునన రించుకొనుచు, దూతలకిట్లనియె. ఓభటులారా! ఎవనియం దీవిశ్వమంతయుఁ దంతువులు పటమునందువలె నంతటను వ్యాపించియున్నదో, యెవని యంశమువలన నీవిశ్వమునకు సృష్టి స్థితిలయములు గల్గుచున్నవో, నాసికారజ్జువుగల వృషభము తదధిపతికివలె నెవ్వని కీవిశ్వమంతయు స్వాధీనమయి యున్నదో, యట్టి పరమేశ్వరుఁ డొకఁడు గలఁడు. అతఁడు నాకంటె గొప్పవాఁడు. నాకంటె నననేల? బ్రహ్మమొదలుకొని స్తంబపర్యంతము గల చరాచరాత్మక ప్రపంచముకంటెఁ గూడ గొప్పవాఁడు. ఆభగవంతుఁడు దృఢమగు రజ్జువులచే నృషభాదులను బంధించునట్లు వేదరూపమగు తన వాగ్దామమున బ్రాహ్మణాది జాతులు, బ్రహ్మచర్యా ద్యాశ్రమములు నాఁబడు నామములచే నీవిశ్వమును బంధించి తన కధీనముగాఁ జేసికొను చున్నాఁడు. ఈవిశ్వస్థులందఱును నామకర్తములచే బద్ధులయి భయపడుచు నతనికిఁ బూజల నర్పించుచున్నారు. నేనును, దేవేంద్రుండును, నిరృతియును, వరుణుండును, సోమముండును, వహ్నియు, శంకరుండును, వాయువును, సూర్యుండును, బ్రహ్మయు, ద్వాదశాదిత్యులును, విశ్వావస్వాదులగు నుష్ణదేవతలును, సాధ్యులును, దేవతలును, నేకాదశరుద్రులును,

సిద్ధులును, మఱియు దక్షిణి నవబ్రహ్మలును. సత్వప్రధానులయ్యు
 మాయామోహితులై యతని యభిప్రాయమును దెలిసికొనలేరు.
 తక్కినవారి సంగతి చెప్పనేల? శరీరులండఱును నింద్రియముల
 చేతను, మనస్సుచేతను, బాణాయామములచేతను, జిత్తము
 చేతను, వాక్కుశలముచేతను, జీవుల హృదయమం దంతరాత్మ
 రూపుడయి తమకంటె విలక్షణుడైన పరమపురుషుని, రూపా
 దులు తమకంటె విలక్షణమై, తమ్ముఁ బ్రకాశింపఁజేయు చక్షు
 నింద్రియమును వలెఁ జూడలేరు. ఓభటులారా! సర్వజ్ఞత్వాది
 గుణములచే నపరిచ్ఛిన్నుడయి, కావుననే చిదచిదాత్మకమగు
 జగంబునకంటె విలక్షణుడై, స్వతంత్రుడై మాయకు నియా
 మకుడై, సమస్తమున కధిపతియై, బ్రహ్మది దేవతలకంటెఁ
 బగుడై, నిరతిశయ ప్రభావము గలవాడై, యున్న నారాయ
 ఁని దూతలు, నారాయణుని వంటివగు గుణరూపములు గల
 వారై మనోహరాకారులై లోకమునఁ జరించుచుందురు. ఆలో
 చింప విష్ణుదూతలు బ్రహ్మదిసురలకు సైతము పూజనీయులు.
 వారుజ్జ్వలములగు రూపములు గలవారు. అద్భుతాకారములు
 గలవారు. వారు భగవద్భక్తితోఁ దులదూగుజనులను మృత్యు
 వునుండియు, సమస్త భూతములనుండియు సర్వదా రక్షించు
 చుందురు. నిరతిశయ పాపము లొనరించి భగవద్భక్తి శూన్యుఁ
 డగునీయజామీళ్లుఁ డెట్లు రక్షణీయుడగు? అని యడుగవచ్చు.
 ప్రత్యక్షముగా భగవంతునిచే నభిహితములగు, భాగవతధర్మము
 లతిసూక్ష్మములు. అట్టి ధర్మములను ఋషులు తెలిసికొనలేరు.
 దేవతలైనను, సిద్ధశ్రేష్ఠులైనను, నసురులైనను, విశ్వాధరులై
 నను, జారణులైనను దెలిసికొనలేరు. అట్లుండువానిని మానవు

అట్లు తెలిసికొనఁగలరు? కావున నాయజామీళునియం దతిసూక్ష్మములగు భగవద్ధర్మము లుండవచ్చును. కావుననే విష్ణుదూతలు వచ్చి రక్షించిరి. ఓ సేవకులారా? ఆ భాగవతధర్మము మిక్కిలి గోప్యమైనది. కేవలము సత్వగుణ ప్రధానమైనది. అది తెలిసికొన మిగుల నసాధ్యమయినది. అయిన నాధర్మమును, నేనును, బ్రహ్మయు, నారదుండును, శంకరుండును సనత్కుమారుండును, గపిలుండును, స్వాయంభువ మనువును, బ్రహ్మాదుండును, జనకుండును, భీష్ముండును, బలియు, శ్రీశకుండును మేము పన్నిద్దఱము నెఱుంగుదుము. ఆ భాగవత ధర్మ మెఱింగినవారు తప్పక ముక్తి చెందుదురు. ఆధర్మ మేదియని యడుగుదు రేని చెప్పెద వినుఁడు. నారాయణుని నామముల నుచ్చరించుటవలన భగవంతునియం దుఁగల్గిన భక్తియోగమే యాధర్మమని యెఱుంగుఁడు. అది యే లోకమున ముఖ్యమగు ధర్మము. ఆయుత్కృష్ట ధర్మమే పురుషులచే సాధింపఁదగినది. భక్తియోగ ప్రభావము నిరుపమానమైనదే. దానికేమి యటఁడనిండు. భగవంతుని నామోచ్చారణము గూడ నిరుపమానమైనదే. నామోచ్చారణ మట్టిదని చెప్పటకు ముక్తి కనర్హుఁడైనను, సజామీళుఁడు భగవన్నామము నుచ్చరించి సంసార బంధమునుండి ముక్తుండగుటయే ముఖ్య నిదర్శనము. హరినామోచ్చారణ మెంత మాహాత్మ్యము గలదియో చూడుఁడు. పాపాత్ముఁడుగ నజామీళుఁడును మరణోన్ముఖుండయి నారాయణనామముచేఁ దనపుత్రునిఁ బిల్చి ముక్తిని జెందెను. దీని నాలోచింప భగవంతునిగుణములను, చేష్టలను, దెలుపు నామములను నుచ్చరించుటయే సమస్తపాపములను దొలఁగించుకొనుటకు ముఖ్యమార్గము. ఇదియే నారాయణుని

మాహాత్మ్యాదిక మైనచో బ్రహ్మాదులనలెవేదాంతశాస్త్రములెఱింగిన యితరులుగూడ నేమి తెలిసికోలేరు! అని సంశయింపఁబనిలేదు. వేదములు స్వల్పములగు స్వర్గాదిఫలములను మనోహరముగా వర్ణించుచుండును; ఆఫలములు మధుపుష్పములనలె జనులచిత్తము లాకర్షించుచుండును. కావున జనులు భగవత్తాయామోహితులై కర్తనిరూపకమగు వేదములందే మనంబులఁ బ్రవేశింపఁజేసి కేవలము కర్తాసక్తులైయుందురు. కావున వారు నారాయణమాహాత్మ్యాదికమును దెలియఁజాలక కష్టపడుచుందురు. అకటా! యెంతకష్టము! ఏమానవులు బుద్ధికుశలులై భగవన్నామమాహాత్మ్యమును దెలిసికొని యపరిచ్ఛిన్నుఁడును, షాడ్గుణ్యపరిపూర్ణుఁడును, నగు వాసుదేవునియందు భక్తియోగమును జేయుచున్నారో వారు నిష్కాపులుగాన నాదండనమున కర్హులుగారు. వారికొక వేళ కొంచెముపాపమున్నను నది భగవన్నామోచ్చారణమువలన నశించును. ఓభటలారా! ఏమానవులు సాధుగుణసంయుతులొ, సమస్తమును భగవదాత్మకమని తలంచు భగవద్భక్తులొ, భగవంతుఁడే దిక్కని నమ్మియున్నారో, వారు దేవతలచేతను, సిద్ధులచేతను నుతింపఁబడు పవిత్రచరిత్రములుగలవారు. అట్టిమహాత్ములచెంత కెప్పుడును బోకుఁడు. వారిని వాసుదేవుని గదయనునాయుధమును సర్వభా సర్వభూతములనుండియు రక్షించుచుండు. కావున వారికి సంసారభయముండదు. వారిని దండింప మాకు సామర్థ్యము లేదు. నిష్కాములయిన పరమహంసలచేసేవింపఁబడుచున్న వాసుదేవహిదారవిందము లందలి మకరదిదమును ద్రావ విముఖులై, కావుననే పాపాత్ములై నరకద్వారమందుండ నధికాస్తకులయి

యున్నవారిని మాత్రమే సతతంబును నాచెంతకుఁ గొనిరండు. ఇంతియకాక యెవరినాలుక గుణ ప్రతిపాదకములగు వాసుదేవ నామములను బలుకదో, యెవరిమనస్సువాసుదేవునిపాదారవింద ములను స్మరింపదో, యెవరిశిర స్సౌకమౌతైనను భగవంతునికి నమస్కార మాచరింపదో, యెవరు విష్ణువు నారాధింపరో, యా పాపాత్ములను నాచెంతకుఁ దీసికొనిరండు.” అని తనభటులకాజ్ఞాపించి నారాయణునిఁ దలంచి ‘పురాణపురుషుండును, భగవంతుండును నగు వాసుదేవుండు నాభటులొనర్చిన యపరాధమును సహించుఁగాక. తనభక్తులమును, నజ్ఞానులమును, దనకునమస్కరించుచున్నవారము నగు మమ్మును భగవంతుండు మిక్కిలి ఊమించు. కాన మాభటులు చేసినదానిగూడ ఊమించుఁగాక. సర్వాంతరాత్మయగు నతనికి నమస్కారము’ అని నారాయణుని స్మరించుకొనెను. ఓనరేంద్రా! యముఁడు భటులకొనర్చిన యుపదేశముచేతను, నజామీళుని చరిత్రముచేతను, విష్ణుసంకీర్తనము లోకములకు మంగళావహమనియు, నుత్కృష్టమగు పాపములను సైతము నిరసించుననియు, సాపనిరసనమందుదాని మించిన ప్రాయశ్చిత్తము లేదనియు, దెలిసికొనుము. వాసుదేవునివిపులము లయిన చేష్టలను వినుచున్నవారికిని, జెప్పుచున్నవారికిని, నాశ్రవణాదుల వలన భక్తియుదయించి చిత్తముల నిర్మలములనుగాఁ జేయును. భక్తిచేఁ జిత్తములు నిర్మలములైనట్లు ప్రతాదులచే నిర్మలములు కానేరవు. విష్ణునిపాదారవిందమకరంద మాస్వాదించినవారు దురితాపాదకములగు శబ్దాదివిషయములందు సక్తులు కానేరరు. వారు పాపప్రాయశ్చిత్తములు చేసికొన నవసరములేదు. అట్లు భగవంతుని పాదారవింద

మరందమెఱుంగనివారు తమ పాపము దొలఁగించుకొనఁబ్రాయఁ
శ్చిత్తముచేసికొనవలయు. ప్రాయశ్చిత్తముచేఁబాపమును దొలఁ
గించుకొన్నచోనాపాపము వారికి మగుడ సంభవింపనేరదు. ఓనఁ
రేంద్రా! ఇట్లుచెప్పిన తమనాయకుని యుపదేశమువలనను విష్ణు
దూతల యుపదేశమువలనను, భగవంతాహత్యమునెఱింగి యది
మొదలు యమభటులుభగవద్భక్తునిసమీపించుటకే కాక దూర
మునుండి చూచుటకుఁగూడ భయపడుచుందురు. ఓరాజేంద్రా!
మలయపర్వతమున నివసించి యగస్త్యమహర్షి సర్వదా హరినా
రాధించుచుఁ బరమగుహ్య మగునీ యితిహాసమును జెప్పెను”
ఇది మూడవయధ్యాయము.

చంద్రుఁడుప్రచేతసులకు హితముబోధించి హరి
షయను కన్యక నొసంగుట. దక్షుడు శాంశ
గుహ్యమును స్తోత్రము చేయుట. నారాయ
ణుండు దక్షునికి సాక్షాత్కరించుట.

అనిన విని రాజు శుకున కిట్లనియె. “ఓమునీంద్రా! స్వామంభు
నమన్వంతరమునఁ బ్రసరిల్లిన దేవరాక్షసమునుష్కమృగపక్ష్యా
దుల సృష్టిని సంతోషముగాఁ జెప్పితివి. ప్రకృతివిలక్షణం డగు
పరమపురుషుఁడు తనశక్తిచేఁజేసినవ్యష్టిసృష్టిని సవిస్తరముగాఁ
దెలియఁ జేయుము.” అని యడిగిన రాజు ప్రశ్నమువిని యా
నందించి మెచ్చుకొని మహాయోగి యైనశుకమహాముని యిట్ల
నియె. “ఓరాజా! ప్రాచీనబర్హి యనురాజునకుఁ బ్రచేతసు
అనెడి పదుపురు పుత్రులు గలరనియు, నాప్రాచీనబర్హి నారదోప
దేశమువలన నివృత్తిమార్గ మవలంబించె ననియుఁ జెప్పితిని.

అప్రచేతసులు జనకాజ్ఞఁ దలఁదాల్చి సముద్రమధ్యమునకుఁ
 బోయి ద్రుమములచే దుష్ప్రవేశ మగు నా భూమినిజూచి కోప
 పరీతమానసులయి యావృక్షములను దహింపఁ దమ వదనముల
 నుండి యగ్నిని వాయువును సృజించిరి. అట్లు సృజించి వృక్షము
 లను దహించుచున్న యవసరమున వాని కధిపతియగు చంద్రుఁ
 డరుగుదెంచి వారి కోపమును శాంతి నొందించుచు నిట్లనియె.
 'ఓ మహాభాగులారా! దీనము లగునీ వృక్షములకు ద్రోహము
 చేయఁదగదు. మీరు లోకముల వర్ధింపఁ దలంపుతో నున్నవారు.
 కావుననే మీరు ప్రజాపతులరని పిలువఁబడుచున్నారు. లోక
 వివర్ధమాను లగుప్రజాపతులకు వనస్పతులను దహించుటయను
 చితము. ఈవనస్పతులవలన నేమిప్రయోజనమని సంశయింపఁ
 బనిలేదు. బ్రహ్మాదులకుఁ బ్రభువై సమస్తము దంతరాత్మరూప
 మున వెలయుచు నవ్యయుద్ధైయున్న భగవంతుఁడు జగదాది
 యందు దేవతల నుద్దేశించియు, బిత్తదేవతల నుద్దేశించియు
 వనస్పతులను, నోషధులను సృజించెను. కావున దేవ పితృదేవ
 తల కుపజీవ్య మగుచున్నముగాఁ బరిణమించిన వీనిని దహించుట
 యుక్తముగాదు. దేవతలకు వృక్షాదు లన్నమగుచున్నట్లై పాద
 చారులగు చరములకు నపాదచారులగు నచరములును, హస్త
 యుక్తు లగుమనుష్యాదులకుఁ జతుష్పాత్తులను భుజింపఁదగిన
 వయి యున్నవి. ఇట్లు భగవంతునిచే సర్వోపభోగ్యములుగా
 సృజించిన పదార్థములకు ద్రోహముచేయరాదు. ఓపాపరహితు
 లారా! మీరు మీజనకుఁ డగు ప్రాచీనబర్హి చేతనుమితపంబు
 నకు సంతసించిన భగవంతునిచేతనుఁ బ్రజాసృష్టి నొనరింపఁ
 గదా నియమింపఁబడితిరి. అట్టి మీ రీ వృక్షములను దహింపఁ

దగరు. కావున మీరు కోపమును విడుపుడు. మీజనకుడును, మీపితామహుండును, బ్రహ్మపితామహుండును ద్రోక్కిన సన్తాపము నవలంబింపుడు. బాలకులకుఁ దలదండ్రులును, గన్నులకు తెప్పలును, స్త్రీలకుఁ బతులును, బ్రజలకు రాజును, భిక్షులకు భిక్షయు బ్రయోగకులకు మీమాంసాభిజ్ఞుడు, నెట్లు రక్షించుచుండు రోగ్యైశ్వర్యమున భూతముల హృదయములందుఁ బ్రవేశించి నియమనముచేయుచు భగవంతుఁడున్నాఁడు. కానభగవంతునికి జగంబంతయు శరీరమనియెఱుంగుడు. మీ రిట్లుతలంచి భూతద్రోహమును ద్యజింతు రేని భగవంతుఁడు మిక్కిలి సంతసించును. ఇంతియకాక కోపశమనము మిక్కిలి యభ్యుదయకారి. కావునఁ బండితుఁడు హృదయవివరమునుండి సముత్పన్నమగు దుస్సహ కోపమును స్వాత్మపరమాత్మయాధాత్మ్యవిచారముచే సంహరింపవలయును. అట్లు చేసినవాఁడు క్రమముగా సంసారవిముక్తుఁడగుచున్నాఁడు. కోపత్యాగము మీకు మిక్కిలి హితకరము. ఇప్పటికి దగ్ధమయిన వృక్షములతోఁ జాలింపుడు. మిగిలిన వృక్షములకును మీకును శుభమగుఁగాక. ఈవృక్షములచేఁ బాలితయై శుభలక్షణములు గలిగి వర్తించు మారిషయను నీ కన్యను భార్యనుగా స్వీకరింపుడు.” అని చంద్రుండు పలికి యచ్చరగర్భమున ఋషివీర్యమువలన నుదయించి వివాహయోగ్యయై యున్న యాకన్యను వారికొసంగి వెడలిపోయెను. అనంతరము ప్రచేతసు లాకన్యను విధియుక్తముగా వివాహము చేసికొనిరి. పూర్వము బ్రహ్మయంగుష్ఠమున నుదయించి రుద్రాపరాధవశమున నాదేహమును విడిచి దత్తుఁ డప్రచేతసులకును మారిషకును నుదయించి ప్రచేతసుఁ డను నామము వహించెను.

తఱచుగా నీ లోకత్రయమందున్న వారందఱు నతని సంతతి
 వారె. ఆ దక్షుఁడు, దుహితృవత్సలుండై వీర్యముచేతను మన
 స్సంకల్పముచేతను, భూతముల నెట్లు సృజించెనో దాని వినరించి
 చెప్పెదను. నీవు సావధానుండయి వినుము. మొట్టమొదట
 నాదక్షుఁడు నభమంధును, భూమియందును, జలమందును నివ
 సించుచున్న దేవ మనుష్య రాక్షసాదు లగుప్రజలను మనస్సు
 చేతనే సృజించెను. కాని మనంబున నొనర్పఁబడిన ప్రజాసృష్టి
 వర్ధిల్లినదికాదు. అది తెలిసికొని యతఁడు వింధ్యప్రత్యంతపర్వత
 మునకుఁ బోయి యితరు లొనర్పఁదరముకాని తపఃబొనర్చెను.
 ఆ వింధ్యపాదమం దున్న యఘమర్షణ మనెడిపుణ్యతీర్థమున
 మూఁడుకాలములందును స్నానముగావించుచు దక్షుండు తపం
 బున హరి నారాధించెను. ఓరాజా! దక్షుఁడట్లారాధించి హరిని
 గుహ్యక మనుస్తోత్రముచే భగవంతుఁ డగుహరిని నుతింపఁగా
 నతని కాయఁడుప్రసన్నుండయ్యె. ఆతండ్రినర్చినయాస్తోత్రమును
 నిరూపించెదను, వినుము. అట్లు దక్షుండు సమాహితచిత్తుఁడయి
 “ఎవఁడు చిదచిత్తులకు విలక్షణుండయి వర్తించునో, యెవని
 సంకల్పరూపజ్ఞానము జీవులసంకల్పజ్ఞానమువలె వ్యర్థముకాదో,
 యెవఁడు సత్వరజస్తమోగుణముల యున్నేషమునకుఁ గారణ
 భూత మగుప్రకృతియే శరీరముగాఁ గలవాఁడో, యెవని స్వరూ
 పము గుణత్రయమునకుఁ గార్యభూతములగు పృథివ్యాదితత్త్వ
 ముల నెఱింగినవారికిఁగూడ గోచరము కాదో, యెవఁడు సర్వ
 కారణుఁడో యట్టిపరమేశ్వరునకు నమస్కారము. దేహమందు
 జీవాంతరాత్ముఁడై యుండి కేవలము హితమాచరించుచున్నయే
 సగమాత్మకుఁ దాను రత్నాదిద్రవ్యములకుఁ బ్రభాదిగుణములు

చలె నప్యథక్సిద్ధం డయియుండియు జీవుఁడు దేహఁగోచరజ్ఞానము
వలనఁ దెలిసికొనలేఁడో, యాపరమపురుషునకు నమస్కారము
లొనర్చెద. మఱియు, దేహమును, బ్రాణములును, మనోవృ
త్తులునుఁ బృథివ్యాది భూతములును, గంధాదితన్మాత్రలును,
దమకంటె వ్యతిరిక్తుఁడయి తమ్మును దెలిసికొనుచున్న జీవాత్మను
దెలిసికోలేని విధమున, జీవుండు, తన్నును, దనగుణములను,
దనదేహదులను నెఱింగి తనకంటె వ్యతిరిక్తుఁడై యున్న యే
సర్వజ్ఞుని, నతనిగుణములను నెఱుంగఁజాలఁడో, యట్టి పరమేశ్వ
రుని నుతించుచున్నాను. దేవమనుష్యాది నామరూపములు గల
మనస్సునకు స్వప్నావస్థ నివర్తించునుష్టావస్థ సంప్రాప్తమగు
చున్నప్పు డేపరమాత్మ*పొందఁబడుచున్నాఁడో, రాగాదులచేఁ
గలుషితముకానియుపాసనాత్మక మగుజ్ఞానమున నెవఁడుప్రాప్యఁ
డగుచున్నాఁడో, యెవఁడు నిత్యాసంకుచితజ్ఞానముచే శు
ద్ధుండు, యెవఁడుపాసనాజ్ఞానముచేఁ బరిశుద్ధ మగు నంతఃకర
ణమునకు సన్నిహితుఁడయి యుండునో, యట్టి పరమపురుషునికి
నమస్కారము. పరమాత్మయాధాత్మ్య మెఱింగినబుద్ధిమంతులు
కార్యోపయోగులై యప్యథక్సిద్ధములై యున్న + పండ్లెండుశక్తు
లతోను హృదయాంతరమునుఁ ‡ బ్రవేశించియు నరణికావ్యము

* ఈచెప్పటచే “ప్రాజ్ఞే నాత్మనా సంపరివ్యజ్య న బాహ్యం కించనవేద
నాంతరమ్” “ఏషసుప్తేషుజాగర్తి” యనెడి శ్రుత్యర్థము చెప్పఁబడినది.

+ ఆశక్తు లేవియెఁగా, “శ్రియాపుష్ట్యాగిరాకాంత్యా కీర్త్యాతుష్ట్యేశయోర్జ
యా, విద్యయా విద్యయా శక్త్యా మాయయా చ నిషేవితః” అనునవి
యని యెఱుంగుచది.

‡ ఈచెప్పటచే “తందుర్దర్శంగూఢమనుప్రవిష్టం గుహాహితంగవ్యశేవ్యం
పురాణం! అధ్యాత్మయోగాధిగమేనదేవమత్వా” అనెడి శ్రుతిచెప్పఁబడినది.

లందున్న యగ్నివలె నిగూఢుండై బాహ్యేంద్రియములకు
 గోచరుండుకాని యేమహాత్ముని యోగపరిశుద్ధ మగుబుద్ధితోఁ
 బ్రకృతిపురుషవిభిన్నునిఁగా నెంచుచున్నారో, యెవఁడు సమ
 స్తవికారములు గల మాయ నశించినపిమ్మట నిర్వాణసుఖంబు
 గల్గించువాఁడో, యెవఁడు మనంబునకును, వాక్కునకును,
 పరిచ్ఛేద్యములు గాని విచిత్రశక్తులు గలవాఁడగుటచే విశ్వ
 రూపుఁ డయ్యుఁ దద్గతదోషములు పైరయఁడో, యా భగవా
 నుండు న న్ననుగ్రహించుఁగాక. ఎవని స్వరూపము శబ్దాదులచే
 బోధితమగునదియు, బుద్ధిచే నిశ్చిత మగునదియు, నింద్రియం
 బులచే గృహీతమగునదియు, మనస్సున సంకల్పించునదియుఁ
 గాదో, యెవ్వని స్వరూపము జగదుత్పత్త్యాదులకుఁ గారణత్వ
 రూపమగు నసాధారణధర్మముచేఁ దక్కుఁ దన కసాధారణ
 ధర్మములుకాని సత్త్వాదికార్యములచే నుపలక్షితము కాదో,
 యట్టి పరమేశ్వరునకు నమస్కారము. మఱియు, నేవ స్తువునం దీజ
 గం బుత్పన్నమగుచున్నదియో యదియు, దేనివలన జగంబు
 పైడముచున్నదియో యావ స్తువును, దేనిచేత జగంబు
 జేయింపఁబడుచున్నదియో యావ స్తువును, నీజగంబు యత్సం
 బంధి యగుచున్నదియో యావ స్తువును, దేనికొఱకీప్రపంచము
 చేయింపఁబడుచున్నదియో యావ స్తువును, నేది జగంబును.
 జేయుచున్నదియో యావ స్తువు ని ట్లధికరణాపాదానాది కారక
 శక్త్యాశ్రయవ స్తువు లన్నియు నేవానికి శరీరభూత మగుచున్నదో.

యెవఁడు కార్యావస్థకుఁ బూర్వము కారణుఁడయి యున్నట్లు ప్రసిద్ధుఁడగుచున్నాఁడో, యెవఁడు విశ్వశరీరకుఁడయ్యు విశ్వముకంటె నన్యుఁడుగాఁడో, యెవఁడు సృష్టికిఁ బూర్వ మేర్పడని నామరూపములుగల సూక్ష్మ చిదచిత్తులు శరీరముగాఁగలవాఁడగుటచే నొక్కఁడయి వరలుచున్నాఁడో, యాపరమేశ్వరుఁడు నాకు దిక్కగుఁగాక. * గ్రంథనిఁబంధనముచే శాస్త్ర ముపదే

ఓయీ! కారక శక్త్యాశ్రయ ఐస్తువు లన్నియు భగవంతునికి శరీర భూత ములగుచున్నవి. కాన నతఁడే ముఖ్యుఁడై యాధారశక్త్యాశ్రయఁ డగుటవలన సర్వకారకవ్యాపారమును భగవదాయత్తమే యగుచున్నది కదా. భగవంతుఁడు గారకశక్త్యాశ్రితుఁ డయినచోఁ గ్రియాసహితుఁడు కాక మానునా? క్రియాసహితుఁడయినచోఁ దత్ప్రియుక్తమగు కార్యత్వము ప్రసంగింపకమానునా? ప్రసక్తమైన కార్యత్వమువలన “యజ్జ్యోతన్నశ్య” మనునట్లుగా నతని కనిత్యత్వము సంభవింపకవిడుచునా? దానినంగీకరించినచో, “నిష్క్రియం నిష్కలం” అనుశ్రుతికిని, “నిత్యంవిభు” మనుశ్రుతికిని విరోధముగలుగుచున్నదని ప్రశ్నింప నవకాశములేదు. “తత్సప్త్వా త దేవానుప్రపావిశత్ | తదనుప్రవిశ్య సచ్చాఽసచ్చాభవత్ ||” “అంతః ప్రవిష్టశ్శాస్తాజనానాగ్ం సర్వాత్తా || ఈశ్వరస్సర్వ భూతానాం హృద్దేశేఽర్జున తిష్ఠతి” అనెడి శ్రుతిస్తోతుల బలమువలనఁ గార్యమయినజగత్తు చిత్తుతోనునచిత్తుతోను, నీశ్వరునితోను నైయున్నది. కార్యమగుజగముత త్వత్వత్రయా త్తక (అనఁగాఁ బ్రకృతిపురుషేశ్వరాత్తకమగుచున్నదికావునను, గార్య మెప్పుడును గారణమునకు సజాతీయమై యుండును గావునను, గార్యమువలెఁ గారణమును బ్రకృతిపురుషేశ్వరులనెడి తత్త్వత్వమే యనితెలియఁదగినది. సృష్ట్యాదియం దున్న కారణముగూడఁ దత్త్వత్వత్రయా త్తకమై యున్నదనుట “సచేవ సోమ్యే దమగ్ర ఆసీత్” అను శ్రుతిచేతను “ప్రకృతింపురుషంచైవవిద్ధృనాదీ ఉభావపి” అను గీతావచనము వలనను స్పష్టమగుచున్నది. అట్లు తత్త్వత్వత్రయము సృష్ట్యాది యందున్నప్పటికిని

శించి జగత్కారణత్వమును గుఱించి వివాదము సలుపుచున్న
వై శేషికాదిమతస్థుల కెవని పృథివ్యాదిశక్తులు పరస్పరము విరు

“య ఆత్మనిత్యః, యః పృథివ్యాంత్యః యోక్షరమంతరే సంచరః | య
స్యాక్షరం శరీరం | యోవ్యక్తమంతరే సంచరః | యస్యావ్యక్తం శరీరం ||”
ఇత్యాది శ్రుతి ప్రమాణమువలన వానిలో నీశ్వరునికి విశేష్యత్వమును, బ్రహ్మ
పురుషులకుఁ దదీయ శరీరత్వమును సిద్ధమగుచున్నది. కావునఁ జిదచిచ్ఛరీర
కుఁడయిన యీశ్వరుఁడు కారణమని స్పష్టమగుచున్నది. కావున సూక్ష్మ చిద
చిద్విశిష్ట మగుబ్రహ్మము కారణమయియుండి కార్యావస్థయందు స్థూలచిద
చిద్విశిష్టమగుచున్నదని తెలియఁదగినది. ఇట్లు చెప్పకొనుటచేఁ బరమాత్మకుఁ
గారక శక్త్యాశ్రయశ్వము శరీరభూతమగుచిదచిత్తులవలనసంభవించుచున్నది
కాన గారకత్వాశ్రయఁడగుటవలన సంభవించెడి సక్రియత్వాదికముగూడ శరీ
రభూతమగు ప్రకృతిపురుషులమూలమున నేసంభవించుచున్నది కాని ప్రత్యక్ష
ముగా నతనికట్టివి సంభవింపవు. కారకత్వాదులును దత్ప్రియుక్తములగుసక్రి
యత్వాదులును బ్రకృతిపురుషగతములగుటవలన శరీరియయిన పరబ్రహ్మము
నిష్క్రియముండు కావచ్చునుగాన “నిష్క్రియం” అనుశ్రుతికివిరోధములేదు.
మఱియుఁ గారణావస్థయందును గార్యావస్థయందును జిదచిచ్ఛరీరుఁడగు పర
బ్రహ్మమే యున్నదనిచెప్పటచేఁ ఒకఁడయినపరమేశ్వరుఁడేకకాలమున సమ
స్తములగు దేవమనుష్యాది శరీరములందుండుటయు నందువలన విశ్వరూపుఁడని
చెప్పఁబడుటయు’న నెడిశంకకవకాశములేదు. ఏమన ‘ఏషోణురాత్మా’ అనెడిశ్రు
తివలనజీవుఁడణుపరిమాణుఁడగుటవలన నేక కాలమునన నేక శరీరములందుండుట
యసంభవమేయైనను, ‘సత్యంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మ’ అనుశ్రుతిచొప్పునబ్రహ్మస్వ
రూపమపరిచ్ఛిన్నమైయుండుటసమస్తశరీరములందును నేక కాలమునజీవాంత
రాత్తరూపముగానుండుటసంభవించుచున్నది. “ఓయీ! విశ్వరూపుఁడనగాఁ
నగ్ధమేమి? విశ్వము శరీరముగాఁగలవాఁడని చెప్పరాదు. అట్లుచెప్పినచో
ఈ సమస్తము బ్రహ్మమేకదా, యను ‘సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ’యనుశ్రుతికిని, ఈ

దావిరుద్ధములగువాదములకు విషయములగుచున్నవియో, యెవ
నికీ శక్తులైన పృథివ్యాదులను దెలిసికొనుచున్నప్పటికిని జగము
పరమాణువులవలనఁ గల్గుచున్నదా ? ప్రధానమువలనఁ గల్గు
చున్నదా? నిత్యమా? యనిత్యమా? భిన్నమా? యభిన్నమా?

ప్రపంచమంతయు బ్రహ్మమయ మేయనునర్థముగల “ఐతదా త్వమివగ్ సంసర్వం”
‘అనుశ్రుతియు’ ఈజీవుఁడే బ్రహ్మము’ అనునర్థముగల “అయహ త్తా బ్రహ్మ” అను
శ్రుతియును, “నీవేయా బ్రహ్మపు” అనునర్థముగల “తత్త్వమసి” యనుశ్రుతియువి
రోధించుచున్నవి. ఏమన ఆశ్రుతులన్నియుఁ బ్రపంచమునకును బ్రహ్మమునకును జీవ
బ్రహ్మములకును నభేదము బోధించుచున్నది. ఇట్లుండ నీవు చెప్పినయర్థమునే
స్వీకరించినచో భగవంతుఁడు విశ్వముకంటె వేఱయినట్లు గానవచ్చుచున్నది.
శ్రుతు లభేదమును బోధించుచుండఁగా నీవు భేదమును జెప్పుచుంటివి. ఎట్లు
నరిపడును? అని ప్రశ్నింప నవకాశము లేదు. భగవంతుఁడు విశ్వశరీరకుఁడని
చెప్పినను నతఁడు విశ్వముకంటె వేఱయినవాఁడుకాఁడని యెఱుంగునది.
సృష్టికిఁ బూర్వమందుఁ బ్రసిద్ధమైన సూక్ష్మ చిదచిద్విశిష్టమగు బ్రహ్మమే,
కారణావస్థయందు, స్థూల చిదచిద్విశిష్టమగుచున్నది. కారణావస్థయందు
సూక్ష్మ చిదచిత్తులనుబొందిన యీశ్వరుఁడే, కారణావస్థయందు స్థూల చిద
చిత్తులను బొందుచున్నాఁడు. పరబ్రహ్మముయొక్క చిదచిద్రూపము వికోచము
నొంది విశ్వముగా బరిణమించుచున్నది కాని ప్రత్యేకముగా జనింపలేదు. స్థూల
త్వమునుబొందినచిదచిత్తులే విశ్వమగుచుండుటచేతను, కారణావస్థయందు భగ
వంతుఁడు సూక్ష్మ చిదచిచ్ఛరీరకుఁడగునట్లుగా, కారణావస్థయందు స్థూల చిద
చిచ్ఛరీరుఁడని చెప్పటకు వలనుపడియుండుటచేతను, భగవంతుఁడు విశ్వశరీరు
డయ్యు విశ్వముకంటె వభిన్నుఁడై యున్నాడని చెప్పఁదగియుండుటచేతను
నభేదము బోధించెడిశ్రుతులకు విరోధములేదు. కారకత్వాదులు చిదచిద్వా
రకముగా భగవంతుని సంప్రాప్తములగుటవలన నిష్క్రియత్వనిత్యత్వాదుల
కసంగతము లేదనియుఁ దెలియఁదగినది.

సద్రూపమా ? అసద్రూపమా ? యని మతస్థులకే యవి
మాటిమాటికి మోహముఁగల్గించుచున్నవై, యాపరమపురుషుఁ
నకు, నాయనంత కల్యాణగుణునకు, నా పరబ్రహ్మమునకు నమ
స్కారములు. లోకమున “ ఉండుట ” “ లేకపోవుట ” యనెడి
విరుద్ధ ధర్మములు ఘటపటాదివస్తువులందుభిన్న కాలములఁ గాన
వచ్చుచున్నవి. యోగసాంఖ్యమతములలో నా విరుద్ధ ధర్మములు
రెండింటి నీశ్వరనిష్ఠములుగాఁ జేసి “ ఈశ్వరుఁడున్నాఁడనియు, లే
డనియు ” వాదింపఁదొడఁగిరి. ఇట్టిశ్వరుఁడనియొక స్థితి నా స్థితి
రూపములను విరుద్ధధర్మములు వ్యవహరింపఁబడుచుండఁగా నట్టి
సమయముల నతీంద్రియఁడయిన యీశ్వరుఁడున్నాఁడని నిర్ణయం
చుటకుఁ బ్రమాణముగాఁగై కొనబడుచున్న వేదాంతవాక్యముల
నేపరమాత్మ యేకరూపుఁడనియు, నానందరూపుఁడనియు, సర్వ
ముకం టెవిలక్షణుఁడనియు, నపరిచ్ఛిన్నుఁడనియు, దెలుపఁబడుచు
న్నాఁడో, యాతఁడుమాకుదిక్కగుఁగాక. ఇట్లే భగవంతుఁడుదుర్జా
యములగు స్వరూపగుణములుగలవాఁడైనను తాను గర్మకృత
ములగు నామరూపములు లేనివాఁడయినను, దన్ను భజించు
చున్నవారి ననుగ్రహించుటకు దురితక్షపణ సమర్థములగు రామ
కృష్ణాదినామములను, స్వేచ్ఛ చే నుపాత్తములగు నప్రాకృతశరీ
రములను బొంది, యత్యద్భుతములగు నవతారచేష్టలను జేయు
చున్నాఁడో, సమాభ్యధిక్షరహితుఁ డయిన యాతఁడునాకుఁబ్రస
న్నుండగుఁగాక. ఏపరమాత్మ ప్రాకృతార్థగోచరము లగునింద్రి
యములచే, మనోవృత్తి కనుగుణముగాస్వదేహమగు చిదచిద్వ
స్తువులందుండి పృథివీవిలక్షణుఁ డయిన వాయువు, పార్థివగుణమగు
పుష్కరాగముచే సంస్పృష్టుఁడై గంధవహుఁడని ప్రకాశించు

చున్నట్లు, తాను జగద్విలక్షణుడయ్యను, దన్నా మరూపములను
 బొందిప్రకాశించుచున్నాడో యా పరమేశ్వరుడు నామనోరథ
 మును సమకూర్చుఁగాక 'అని యిట్లు ప్రాచేతసుండు నుతింప భక్త,
 వత్సలుడయిన భగవంతుఁ డాయఘమర్షణక్షేత్రమునం దతనికి
 సాక్షాత్కరించెను. అట్లతనికి సాక్షాత్కరించునప్పుడు భగవం
 తుండుగరుడునిస్కంధముపయిఁ బొదములనుంచి యాజానులంబు
 లగు నెనిమిదిభుజములుగలవాఁడయి శంఖమును, జక్రంబును, ఖడ్గ
 మును, డాలును, బాణములను, జాపమును, బాశమును, గదను,
 ధరించి, పచ్చనివస్త్రమును గట్టికొని, మేఘమువంటి శ్యామల
 కాంతిగల కాయముగలవాఁడై వదనమును, నేత్రంబులును బ్ర
 నాదగుణమును సూచించుచుండ, వనమాల కంఠమున ప్రవేలాడ,
 శ్రీవత్సమును, గౌస్తుభంబును, వక్షస్థలమున నిజకాంతులతోఁ
 దొలఁకాడఁ బూజనీయ మగుకిరీటమును, గంకణములును, బ్రకా
 శించు మకరకుండలములును, బంగారు మొలత్రాడును, ముద్రిక
 లును, పాదభూషణములును, నూపురములును, నాయాయవయ
 నములందుఁ బ్రకాశించుచుండఁగా, ముజ్జగంబులకు మోహము
 గల్గింపఁజాలు సుందరరూపమును ధరించి నారదుడు, నందుడు,
 మొదలగు సేవకులచేతను, సురశ్రేష్ఠులచేతను, గానముచేయు
 సిద్ధులచేతను, గంధర్వులచేతను, జారణులచేతను, ఒరివృతుండై,
 నుతింపఁబడుచునుండెను. అట్లు సాక్షాత్కరించిన నారాయణుని
 యత్నాశ్రయరూపమును జూచి దక్షుండు సంతృప్తచిత్తుండై
 లంగి యతనికి దండప్రణామమొనర్చెను. కాని ని
 ండిననదులవలె నిరతిశయసంతోషంబున నింద్రియ
 ము లయియుండుటచేఁ దన మనోరథమునింతయే

నియు వెల్లడింపలేకపోయెను. అంత సమస్తభూతముల యభి
ప్రాయమెఱింగిన జనార్దనుండు తన కట్లు సమస్కరించి తనయభి
ప్రాయమును దెలుపనేరక సంతానకాంక్షియై భక్తుండైయు
న్న దక్షునింజూచి యిట్లు పలికెను. 'ఓప్రాచేతసా ! నీవు మహా
భాగ్యవంతుఁడవు, బుద్ధిమంతుఁడవు, నిరతిశయ మగుశ్రద్ధ నవ
లంబించి నాయం దుత్కృష్టభక్తిభావమును చూపితివి. కావున
నీవు తపంబున సిద్ధుండవై తివి. మఱియు నీచేయు తపంబుజగదభి
వర్ధకంబగుటచే నే నీకు మిక్కిలి ప్రీతుఁడనైతిని. నేనెప్పుడును
భూతసమృద్ధులచేజగంబునిండియుండవలయునని కోరుచుందును.
నీతపం భా నాకోర్కితో నేకీభవించినదిగాన మఱిమఱి సంత
సించితిని. చతుర్ముఖుండును, శంకరుండును, మీవంటి ప్రజాపతు
లును, స్వాయంభువసున్వాదులును, నింద్రునిదేవతలును,
నా కంశభూతములగుభూతముల సంవర్ధింపఁ గారణులు. ఓయీ
బ్రహ్మ ! తపము నాహృదయము ; మంత్రజపము నాశరీ
రము ; స్తూత్రజ్ఞియలు నాయవయవ సంస్థానము ; యాగ
ములు నాయంగములు ; దానాదిరూపధర్మము నామనంబు.
దేవతలు నాప్రాణములు. సృష్టికిఁ బూర్వమున నేర్పడని
నామరూపములు గల చిదచిత్తులు శరీరముగాఁగల నే నొక్కఁ
డనే యుంటిని. అప్పుడు కార్యావస్థనుబొందిన చిదచిద్రూపద్ర
వ్యము నుంతేనియు లేదు. నామరూపవిభాగరహితమగు నవ్య
క్తముమాత్రమే నిద్రించిన ట్టుండెను. ఇట్లుండ సూక్ష్మచిదచిచ్ఛ
రీరుండనైన నాకు శరీరభూతమును, ద్రిగుణాత్మకమును. మహా
దాదిక్రమముచే బ్రహ్మాండాత్మక మగునాశరీర మావిర్భవించెను.
ఓ నా శరీరమునుండియే సమష్టిపురుషుఁ డగుచతుర్ముఖుం

యించెను. అట్లుడయిచి బ్రహ్మ మత్సంకల్పరూపజ్ఞానముచే నుపబృగహితుడయి సృష్టికర్ణమందుఁ బ్రవృత్తుడయ్యెఁ దన్న సమర్థునిగాఁ దలంచుకొని విరమించియుండె. అదిచూచి నే నతనిఁ దపం బొనర్పమంటిని. అతఁ డట్లుత్కృష్ట మగుతపం బొనర్చి యాతపోబలముచేఁబ్రజాపతులగుమిమ్ము సృజింపఁగల్గెఁకావున. దపము విశ్వనర్థకమని యెఱుంగుము. పంచజనుఁ డనుప్రజాపతికి నాసిక్ష్మి యనుకుమారిక కలదు. ఓదత్తా ! నీ నా యువతిని భార్యగాఁ బరిగ్రహింపుము. మిథునకృత్యమేధర్మముగాఁగలగీవు. మిథునకృత్యమే ధర్మముగాఁగల యసిక్ష్మియందు బహువిధములుగాఁ బ్రజాసృష్టిని వర్ధింపఁగలవు. నీకంటెఁ దరువాతివారిగు ప్రజలందఱును నాసంకల్పమువలనమిథునకర్మముచేనుద్భవింపఁగలరు. వారిమదీయారాధనరూపము లగుయోగాదికర్మములను. శ్రేయదురు.” ఓన రేంద్రా! జగదుత్పాదకుఁ డయిన భగవంతుఁ డిట్లుపల్కి దత్తుఁడుచూచుచుండఁగా నచ్చటనేకలలోఁగాంచిన వస్తువునలె నంతర్ధానము చెందెను. ఇది నాల్గవయధ్యాయము.

—●—●—● హర్యశ్వలకు నారదుండునివృత్తిహర్షముపదేశించుట. —●—●—●

ఓతాజా! అనంతరము దత్తుఁడు భగవత్సంకల్పముచే వ్యాప్తుండై యాపాంచజనియందు హర్యశ్వ లనునామముగల పది వేవురుపుత్రులం బడసెను. ఆపదివేవురు దత్తపుత్రులును, సమాన ధర్మముల నాచరింపఁ దలంపుగలవారై ప్రజాసృష్టిచేయవలయు నన్న జనకాజ్ఞను దలఁదాల్చి పశ్చిమాభిముఖులై పోయి సింధు నదీసంగర సంగమమం దున్ననారాయణసరస్సును బొందిరి.

ఆనారాయణసరస్సు మిక్కిలి పుణ్యదాయకమైనది. పెక్కండ్ర
 మునులచే నది సేవింపబడుచుండెను. ఆపుణ్యతీర్థ సంస్కర్శము
 వలన సమస్తపాపములును నశించును. ఆహర్యశ్వు లాసరస్సును
 జేరి తదీయజల సంస్కర్శమువలన సమస్తపాపములను దొలంగిం
 చుకొని చిత్తము నిర్మలముగాఁ జేసికొని నివృత్తిధర్మపరాయణు
 లైరి. వారట్టివారలయ్యు జనకాజ్ఞను దాట నిష్క్రమింపడక యింద్ర
 యములజయించి ప్రజావృద్ధికుపయుక్త మగుతపంబునే యాచ
 రించిరి. అట్లు తపంబొనరించి ప్రజాభివృద్ధి నొనర్పఁబ్రయత్నము
 సలుపు చున్నయాహర్యశ్వులంగాంచి నారదుఁడు సమీపించి
 యిట్లనియె. “ఓహర్యశ్వులారా! ఓ బాలకులారా! మీరు నట్టి
 యజ్ఞానులు. పార్థివ దేహమునశించుచుండుటనాలోచింపక ప్రజల
 సృజింప నేల పూనుకొందురు? మీరీ దేహమవసానము నొందు
 నని తెలియనివారగుటచేసృష్టిప్రయత్నమునకున్ముఖులై తిరి. అది
 మీకుఁ దెలిసినచోఁదప్పక మీరాయత్నమునుండినివృత్తులై యే
 యుందురు. మఱియు నీశ్వర నియామ్య మగుజగంబును, సంసార
 బంధమునుండి తప్పించుకొనఁ దగినయుపాయమును, జీవాత్మ
 కధిష్ఠానమగు హృదయబిలమును, నానారూపములు గలబుద్ధిని,
 దాదృశ చపలబుద్ధితో సంబంధముగల జీవ స్వరూపమును,
 సృష్టిని, దల్లయమును నొనర్చేడి మాయారూపమును, పంచ
 వింశతి తత్త్వరూప మగుజీవశరీరముతోఁ గూడి బంధమోక్ష
 ములను దెలుపుకథలే ఐక్కులుగాఁ గలదయి వ్రజనిర్మితమగు
 టచే మిక్కిలి దృఢమై, స్వయముగా భ్రమించుచునుండెన
 కాలచక్రమును, ననేకజన్మములందు హితోపదేశము చేసి
 రక్షించు శాస్త్రానుకూల్యమును, దెలిసికొనమిచే నపండితులగు

మీరకటకటా! సృష్టి నెట్లుగా నాచరింతురు?' అని యిట్లు పలికిన నారదుని వచనంబులు విని హర్యశ్వలు స్వభావసిద్ధ మగు విచార శక్తిగలబుద్ధిచే నయోఘమువలె దుర్భేద్యములయిన తద్వచనములను విచారపూర్వకముగా విమర్శించి తదభిప్రాయమును నిశ్చయించిరి. "అవురా! జీవునికిఁ దెలియఁదగినదై యనాదులగు పుణ్యపాప కర్మములచే నిబద్ధమైన, యీ దేహము పార్థివమని చెప్పఁబడుచున్నది. జన్మ జరామరణాదులు గలదేహములను గల్గించు కర్మబంధమును నివర్తింపఁజాలక మీఁదు మిక్కిలి సంసారమును గల్గింపఁజాలు కర్మములచే నేమి పురుషార్థము లభించును? జాగరాద్యవస్థల నతిక్రమించి, తనకుఁ దానే యాధారుఁడై, ప్రకృతిపురుషులకంటె విలక్షణుఁడై జ్ఞానాదిషడ్గుణములకుఁ బూర్ణుఁడై నిఖిలదోషముల నిరసించియంతరాత్మయై యుండి సమస్తమును నియమించువాఁడై సంసారమునకు శత్రువై వఱలు పరమాత్మ నుపాసింపవలయుననియుపదేశింపని నీచ కర్మములవలన నేమి పురుషార్థము పొందనగు? పాతాళలోకమును బొంది మిక్కిలి భోగాసక్తుఁడై మదాంధుఁడై స్వస్వరూపమును మఱచి యచ్చోటినుండి నిర్గమింపఁజాలనివానివలె జీవుఁడు హృదయబిలమును బ్రవేశించి విషయసుఖాభిలాషతో వర్తించుచు, బ్రకృతివివిక్తమగు స్వస్వరూపము నెఱుంగక యట నుండి నివర్తింపఁడు. హృదయబిలమున నుండి, స్వప్రకాశమై యున్న జీవాత్మస్వరూపమును నెఱుంగనివానికి దేవమనుష్యాదుల హృదయబిలస్వరూపమును దెలుపు నీచకార్యములచే నెట్టి పురుషార్థము సాధింపనగును? బుద్ధి పలువిధము లగువృత్తులు గల్గదై చపలయైన జారిణివలె రాగాదిగుణములుగల్గదై వర్తించు

చుండును. జీవుఁ డాబుద్ధి కవసానము నెఱుంగఁ జాలకున్నాఁడు. అట్టిజీవునకు బుద్ధివివేకమును గల్గింపఁజాలని తుచ్ఛకర్తములచే నేమిపురుషార్థము సంస్కృప్తమగును? మీఁదుమిక్కిలి సంసార రూప మగుననర్థమే సంభవించు. లోకంబున నరుఁడు తన భార్య విలాసములకుఁ జిక్కి యదికోరినవస్త్రాభరణాదులను సంపాదింపఁ బాటుపడి పలుదుఃఖంబు లనుభవించుచు సంసారబంధము నొందుచుండును. అట్లే జీవుఁడు చపల యగుబుద్ధికిఁ బరవశుండై కర్తబద్ధుండై జన్మజరామరణరూప సంసారము నొందును. జీవుఁడు స్వస్వరూపమును, బుద్ధి కథినములగు స్వర్గనరకవృత్తులను దెలిసికొనఁజాలడు. అట్టి జీవునకు స్వర్గ నరకాదిగతులను దెలుపు నీచకర్తములవలన నేమి శ్రేయస్సు లభించును? మఱియు మాయ మహాప్రవాహమువంటిది. ఇహలోక పరలోకములు తీరములనంటివి. ప్రవాహము, స్వగత మగువస్తువును వేగవశమున నొకపరి యొకతీరమునకును వేటొకపరి వేటొకతీరమునకుఁ జేర్చుచుండును. అట్లే మాయయుఁ దనకథిను లగువారికి జనన మరణములను గల్గించుచు నొక్కతటి నీలోకమును మఱియొక పరిఁ బరలోకమును జేర్చుచుండును. తాదృశమాయకుఁ బర వశుం డయి యుంటచే మత్తుడయి “మాయ యిహలోక పర లోకములఁ బొందించుచున్న”దనియెఱుంగక వర్తించును. అట్టి వాని కిహపరలోకస్థాప్తికి హేతుఘ్న లగుకర్తములచే నెట్టి పురుషార్థము చేకూరును? మఱియుఁ బంచవింశతి తత్త్వము లును బరమపురుషుని కద్భుత మగు శరీరమగుచున్నవి. అది పరమాత్మకు భార్యమై యున్నదని యెఱుంగనివానికి దేహాత్మ భ్రమాదులు గల్గించుకర్తములవలన నేమిలాభము కలుగును?

ఈశ్వరుఁడు సమస్తదోషములను నిరసించువాఁడు. అతఁడు శాస్త్రముచేతనే ముఖ్యముగాఁ దెలియఁబడువాఁడు. అతఁడు ప్రవృత్తిధర్మము నాచరించుటచే బంధమును, నివృత్తిధర్మ మాచరించుటచే మోక్షమును గల్గించువాఁడు. అతఁడు సమస్తజీవుల హృదయకుహరమునందును వర్తించును. ఈశ్వరుఁ డట్టివాఁడని తెలియనివారి కీశ్వరగుణములఁ బ్రతిపాదించని కర్మములతో నేమి ప్రయోజనము? మఱియుఁ గాలచక్రము బ్రహ్మమొదలు స్తంబపర్యంతముగల సమస్తమును నశింపఁజేయును. అది గర్భజన్మ జరామరణాదులను గల్గించునదగుటచే దుస్సహమైనది. అది యొకరికి వశముగాక వర్తించుచుండును. అట్టి కాలచక్రము నెఱుంగనివారికిఁ గాలవశ్యత్వమును దెలుపు కర్మములవలన నేమి లాభమున్నది? ఇంతియకాక శాస్త్రము హితముపపాదించుచున్నదికాని సర్వమునకును దంష్ఠ్రివంటిది. అది ప్రవృత్తిధర్మముల మఱపించును. అట్టిశాస్త్రము నెఱుంగక శబ్దాదివిషయములందు విశ్వాసముగలవాఁడు శాస్త్రానుశాసనమున కానుకూల్యము నిమిత్తము సృష్ట్యాదులం దెట్లుగా బ్రవర్తించును? నివృత్తిధర్మబోధక శాస్త్రము ననుసరించువాఁడు సృష్టికై ప్రయత్నింపనే ప్రయత్నింపఁడు.' అని యిట్లు హర్యశ్వ లందఱు నేకచిత్తులై నారదునివచనంబులు విమర్శించుకొని నారదునిఁ బరిక్రమించి యరిగి బ్రహ్మాపాసనముచే ముక్తినిఁబొందిరి. ఆ నారదుఁడును బ్రహ్మసాన్నిధ్యమునుగల్గించువీణాస్వరమందును, బ్రసన్నుఁడయిన హరిపాదపద్మములందును, దనచిత్తము నవిచ్ఛిన్నభక్తితోఁ బ్రవేశింపఁజేసి యెప్పటివలె లోకములందుఁ బరిభ్రమింప నారంభించెను. అనంతరము దక్షుఁడు సుశీలురయిన

దనపుత్రులు నారదోపదేశమునఁ దానాజ్ఞాపించిన సృష్ట్యద్యోగమును మాని మా క్తిమార్గమునవలంబించినట్లు విని శోకించుచుఁ 'బుత్రులుగలవారు శోకములకుఁ దావయి యుందు'రన్న లోకోక్తిని స్మరించుకొని దుఃఖింప నారంభించెను. అట్లు దుఃఖించుచు దక్షుండును బ్రహ్మవచనములవలన శాంతించి పాంచజనియందు మగుడ శబళాశ్వ లనునామములుగలవేపురుపుత్రులను బుట్టించెను. ఆశబళాశ్వలును "ప్రజాసృష్టిచేయుఁ"డని తండ్రిచే నాజ్ఞాపితులై నియమపరులయి, తమపూర్వు లగుహర్యశ్వలు సిద్ధిచైందిన నారాయణసరమన కేగిరి. వా రట్లేగి యా తీర్థోదక స్పర్శమువలననే సమస్తపాపములనునశింపఁజేసికొనినిర్మలచిత్తులై యుత్కృష్ట మగుప్రణవమును జపించుచు, నచ్చట నత్యుగ్ర మగుతపం బాచరింప మొదలిడిరి. వారు కొన్ని మాసములు జలమునుమాత్రమే త్రావుచు, మఱి కొన్ని మాసములు వాయువునుమాత్రమే భక్షించుచు, నీమంత్రము నుచ్చరించుచు మంత్రాధిదేవత యగుభగవంతు నారాధించిరి. ఆమంత్రము "ఓన్న మో నారాయణాయ" అనునది. దానిని జపించుచు "ఓపరమేశ్వరా! జీవసమూహమునకుఁ బ్రాప్యఁడవును, బ్రాపకుఁడవును, నాధారుఁడవును. సమస్తజీవుల హృదయఃకమలములందుఁ బ్రవేశించి నియమించుచు, రజస్తమంబులచే నుపహతముకాని స్థానముగల్గి కల్యాణగుణాత్మకుఁడవయి సమస్తదోషములనిరసించుచు వర్తించు నీకు సమస్కారము. అట్టి నిన్ను ధ్యానముచేయుదుము" అని యిట్లు నారాయణమంత్రమును జపించుచుఁ బ్రజాసృష్టి నొనర్పఁ దత్పరులయి యున్నచో నాశబళాశ్వలదరికి నారదముని మగుడు వచ్చి పూర్వమువలె వారికిఁగూడ నివృత్తిమార్గము నుపదేశి

దీర్ఘనివారికి ముక్తియేలేదు. ఓనీపాపీ! నారదా! విషయభోగా
 దులందు విరక్తిపుట్టించినవాడవగుటచే నాపుత్రుల కిహలోక
 శ్రేయస్సు చెఱిచితివి. విషయపూర్వక మగుభోగము లేనివారు
 మోక్షమం దధికారులు కారు. కావున వారికిఁ బరలోక శ్రేయ
 స్సును జెఱిచితివి. ఓమహ్తా! ఇట్లు బాలకులబుద్ధిని జలింపఁజేసిన
 వాడవయి కృపారహితుడవై హరియశమును నశింపఁజేసి
 వర్తించునీవు సిగ్గుమాలి హరిభక్తులలో నెట్లు సంచరించుచు
 న్నావు? ఓనారదా! భగవద్భక్తులందఱును భూతానుగ్రహము
 గలిగి వర్తించుచుండ నీవు భూతవిప్రియకారివై యున్నావు. నీకు
 సిగ్గులేదా? మఱియు వైరము లేనివారికి వైరము గల్పించి
 స్నేహములను దొలగించు దురాత్ముండవు నీవుదక్క వేటా
 క్కరుండు లేడు. విషయాసక్తిరూపమగు స్నేహపాశమును
 ఛేదించుటయే వైరాగ్య మని తలంచుచున్నావు. అది జ్ఞానము
 వలన సంభవించునుగాని నీవంటియసాధువుల దురుపదేశముచే
 మతి చలించినంతమాత్రమున వైరాగ్యము గలుగనేరదును
 మా? విషయసుఖము లనుభవించి తదీయ దుఃఖములను దెలిసి
 కొని స్వయముగా విరక్తిచెందువానివలెఁ బరోపదేశమునఁ
 జంచలబుద్ధిగలవాడు విరక్తి నొందనేరడు. కావున నీవు కర్తా
 సక్తచిత్తులమయి యొరులకు విప్రియము చేయఁదలంపకయున్న
 గృహస్థుల మగుమాకు దుస్సహ మగు నపకార మొనర్చితివి.
 దానిని మేము సహింపఁజాలము. ఓసంతానవిచ్ఛేదకా! ఏ హేతు
 వువలన నీవు నాపుత్ర నాశనము గావించి వర్తించితివో యది
 కారణమున, ఓమూఢా! సర్వలోకములందును నెల్లప్పుడును భ్రా
 మించుచునే యుండువుగాక. నీవైకస్థలముననై నను జీరకాలము

నివసింపక వర్తితువుగాక''యని నారదునకు శాపమొసంగెను. అంత సాధుసమ్మతుఁడయిన నారదుఁ డాశాపమును స్వీకరించెనే కాని ప్రతిశాపమునొసంగ సమర్థుఁడయినను మాతాడక సహించెను. ప్రతిశాపము నీయకుండుటచేతనే నారదుని సాధుత్వము తెలియవచ్చుచున్నది. ఇది యైదవయధ్యాయము.

—●●●●● శుకుఁడు దక్షసంతతిని కశ్యపసంతతిని చెలుపుట. ●●●●●—

ఓరాజేంద్రా! పుత్రనాశమువలన విమనస్కుఁడయియున్న దక్షునొద్దకుఁ జతుర్ముఖుం డగుదేంచి యతనిదుఃఖము నుపశమింపఁజేసి స్రజాసర్గోపాయమును జెప్పెను. అంత దక్షుఁడు విచారమువిడిచి సృష్టికన్తుఁడయి యసిక్కి యనుభార్యయందుఁ బితృవత్సలలయిన యఱువదిమందికుమారికలఁ బడసెను. ఆయఱువదిమందిలోను బదుగురుకన్యలను ధర్మునకొసంగెను. పదుమూగురు తనయలను గశ్యపునకిచ్చెను. ఇరువదియేడుగురఁ జంద్రున కొసంగెను. రుద్రునకును, నంగిరసునకును, గృశాశ్వనకును, నిర్దురేసికన్యకల నిచ్చెను. మిగిలిననల్వరను, దాక్ష్యుఁడను దేవున కొసంగెను. ఓరాజా! ఎవరి సంతానములచే ముల్లోకములును నిండినవ్రా యా దక్షకన్యకలయు వారి సంతానములయి నామధేయములను వినుము. ధర్ముఁడు దక్షుఁ డొసంగిన భానువు, లంబయు, కకుష్పను, జామియు, విశ్వయు, సాధ్యయు, మరుత్వతియు వసువును, ముహూర్తయు, సంకల్పయు, నాబడు పదువురను ఒరిశాయమయి యందుభానువువలన వేదుండును, ఋషభుండునునను నిర్దురుపుత్రులఁ గాంచెను. అందు ఋషభునివలన నింద్రసేనుం

డుదయంబందె. రాజా! లంబవలన విద్యోతుండనువానిని బడ
 సెను. ఆవిద్యోతునకు స్తనయిత్నువు లనుగొందఱునుతులుగలిగిరి.
 ధర్మనకుఁ గకుప్ప నెడి భార్యయందుఁ గీకటుఁడు గలిగె. వానికి
 సంకటుఁ డుదయించె. ధర్మనకు జామియందు దుర్గాభిమాని
 దేవతలు గొందఱుదయించిరి. వారికి స్వర్గుండును, నందియునుద్భ
 వించిరి. ధర్మనకు విశ్వయనుభార్యయందు విశ్వేదేవు లనువారు
 పుట్టిరి. ఆవిశ్వేదేవతలకు సంతానములేదని చెప్పుదురు. సాధ్య
 యను కళత్రమునకు సాధ్యగణముదయించెను. వానికర్థసిద్ధుండు
 జన్మించె. ధర్మనకు మరుత్వతియందు మరుత్వంతుఁడును జయం
 తుఁడును గల్గిరి. అందు జయంతుఁడు వాసుదేవాంశమువలన
 జన్మించిన యుపేంస్రుఁడనియే చెప్పుదురు. మహార్తవలన
 నతఁడు మహార్తాభిమాను లగుదేవగణములను బడసెను.
 వారు తమతమ మహార్తకాలములందుఁ గల్గెడు సుఖదుఃఖ
 రూప ఫలమును సమస్తభూతములకు నొసంగు మాహార్తికు
 లనఁబడిరి. ధర్మనకు సంకల్పయనుభార్యయందు సంకల్పుఁడను
 వాఁడుదయించె. ఆసంకల్పనకుఁ గాముఁడుదయించె. ధర్మనకు
 వసువునం దష్టవసువులు జన్మించిరి. వారు క్రమముగా, ద్రోణుఁ
 డనియు, బ్రాణుఁడనియు, ధృవుఁడనియు, నర్కుఁడనియు, నగ్ని
 యనియు, దోషుఁ డనియు, వసువనియు, విభావసువనియు నా
 మంబులు వహించిరి. అందుద్రోణునకభిమతియనుభార్యయందు
 హర్షుఁడు, శోకుఁడు, భయుఁడు, మొదలగువారుదయించిరి. ప్రా
 ణున కూర్జస్వతి యనుశత్రుమున సహుండును, నాయువును,
 బురోజవుఁడును సంభవించిరి. ధృవునకు ధరణి యనుభార్య
 గలదు. ఆమె కతనివలనఁ బురాభిమాని దేవతలు పెక్కు రుద

యించిరి. అర్కునకశనయను భార్యయందుఁ దర్వాదు లనఁబడు
పుత్రులుడయించిరి. అగ్నికి వసోద్ధారయనుకశత్రమువలనద్రవిణ
కుఁడు మొదలగు కుమారులును గల్గిరి. ఆయగ్నికే కృత్తిక
లందు స్కందుఁడుద్భవించె. కావున నతనికి షాన్తాతురుఁడనియుఁ
* గార్తికేయుఁడనియు, నగ్నిభువనియు నామములుగలిగె. ఆస్కం
దునకు విశాఖాదు లుదయించిరి. దోషుఁ డనువసువునకు శర్వరి
యను భార్యయందు నారాయణాంశమువలన శంశుమారుఁడుద
యించె. వసువున కాంగీరసి యనుభార్యయందు విశ్వకర్తుఁడను
పుత్రుండు గలిగె. నాఁడు శిల్పాచార్యుం డని ప్రసిద్ధిగాంచె. ఆ
విశ్వకర్తునికిఁ జాక్షుషుఁడను మనువుదయించె. అతనికి విశ్వలు
సాధ్యులున నెడికుమారులు వెక్కురుగల్గిరి. విభావసుఁ డుషయను
భార్యయందు వ్యష్టని, రోచిస్సును, నాతపునిఁ గనియె. అం దాత
+ పునకుఁ బంచయాముఁడను దినాభిమానిదేవత యుదయించె. ఆ
పంచయామునందే సమస్తభూతములును దమతమవ్యాపారము
లందు జాగ కలయి వర్తించుచున్నారు. ఓరాజా ! ధర్మున
కొసంగిన పదువురుదక్షపుత్రీకలవలన నుదయించినసంతానము
లివి. కశ్యపచంద్రుల కొసంగిన దక్షకన్యల సంతానవృద్ధి పిమ్మటఁ
జెప్పెదను. శంభునిభార్య యగు సరూప కోట్లసంఖ్యగల రుద్ర
గణములను గనెను. ఆరుద్రగణములకుఁ బదునొకండు నాయకు
లయిరి. వారినే యేకాదశరుద్రు లందురు. వారు క్రమముగా,
రై వతుండును, నజుండును, భవుండును, భీముండును, వాముం
డును, నుగ్రుండును, వృషాకపియు నజై కపాత్తును, నహిర్బుధ్న్యుం
+ డును, బహురూపుఁడును, మహాంతుఁడును నను నామంబులతో
విలసిల్లిరి. వీరుగాక రుద్రపారిషదగణములు భయంకరరూపులయి

ప్రేతులు వినాయకులు నాబడునవి గొన్నిగలవు. ఈపార్షదగణ
 ములు రుద్రున కన్య యను భార్యయందుఁ బుట్టె. ఆంగిరసుఁడు
 దక్షుఁడొసంగిన యిరువురుకన్యలను జేపట్టి యందు స్వధయను
 దానియందు, బిత్తగణంబులును సతియనుదానియందు నధర్వాం
 గిరసుఁడనెడి వేదాభిమాని యగుపురుషునిఁ గనెను. కృశాశ్వఁ
 డర్చిస్సను భార్యయందు ధూమ్రకేశుని, భీషణ యనుభార్య
 యందు వేదశిరుండు, దేవలుండు, వయునుండు, మనువు నాబడు
 పుత్రులను బుట్టించెను. తాక్ష్యునకు దక్షుఁడిచ్చిన నల్వరు
 పుత్రికలలోను బతంగి యనుభార్యయందుఁ బతగు లుద్భవిం
 చిరి. యామినియందు శలభులుగలిగిరి. సుపర్ణ యను నామాంత
 రముగల వినతయందు నారాయణునకు వాహనమయిన గరుత్మం
 తుఁడు, సూర్యసారథి యైనయనూరుఁడును, గల్గిరి. కద్రువ పలు
 విధము లగునాగులనుగనియె. ఓరాజేంద్రా! చంద్రుఁడు కృత్తి
 కాదులగు నిరువదియేశ్వరను జేపట్టెను. కాని యతఁడందులో
 రోహిణినిమాత్రమే యెక్కుడుగాఁ బ్రేమించి తక్కినవారి నుపే
 షించె. దక్షుఁ డదియెఱిగి క్షయరొగపీడితుఁడ వగుదువుగాక
 యని శపించె. అందువలనఁ జంద్రుఁడు తద్రొగపీడితుఁడై, కృత్తి
 కాదులందు సంతానము వడయలేకపోయె. పిమ్మట నతఁడు
 దక్షునిఁ బ్రసన్నునిగాఁ జేసికొని కృష్ణపక్షమందు క్షయమునొం
 దుచున్న కళలనుమాత్రము పొందఁగలిగెను. ఓనరపాలా! కశ్య
 పభార్యల సంతానములవలననే యీజగమంతయుఁబూరితమ
 య్యె. వారినామములను వర్ణించెద వినుము. కశ్యపుఁడట్లదితిని,
 దితిని, దనువును, గాఢను, నరిష్టను, సురసను, నిశను, మునిని,
 గోధవశను, దామ్యను, సురభిని, సరమను, దిమిని బరిగ్రహించె

ననిచెప్పితిఁగదా ! అందుఁ దిమివలన యాదోగణములు సంభ
 వించె. సరనువలన శునకములును వ్యాఘ్రములును, మార్జా
 లములు మొదలగునవియు నుద్భవించెను. సురభివలన మహిషము
 లును, గోవులును, మఱియుఁ దక్కిన చీల్పఁబడిన డొక్కలుగల
 వియు జన్మించె. తామ్రవలన శ్యేనము, గృధ్రము మొదలగునవి
 జనించె. మునివలన నచ్చరల సమూహములు ప్రభవించె. ఓ
 రాజా ! క్రోధవశవలన దంశనస్వభావము గల సర్పాదులు
 వ్రేడమె. ఇలనలన సమస్తమగువృక్షములును సంభవించె. సురస
 వలన యాతుధాను లుదయించిరి. అరిష్టవలన గంధర్వులు సం
 భవించిరి. కాష్ఠవలన నశ్వ గర్దభాదులు ప్రభవించెను. దనువు
 వలన నఱువదియొక్కరు పుత్రులు గల్గిరి. వారిలోఁ బ్రధానులు
 పదునెనమండ్రు గలరు. వారు క్రమముగా, ద్విమూర్ధుఁడును,
 శంబరుండును, వరిష్ఠుండును, హయగ్రీవుండును, విభావసుం
 డును, నయోముఖుండును, శంకుశిరుండును, స్వర్భానువును,
 గపిలుండును, నరుణుండును, పులోముండును, వృషపర్వుఁడును,
 నేకచక్రుఁడును, సుతాపనుఁడును, ధూమ్రకేశుఁడును, విరూపా
 త్సుఁడును, విప్రచిత్తియు, దుర్జయుండును, నను నామములచే
 నొప్పువారు. వీరిలో స్వర్భానువుకుమారియగును ప్రభను నముచి
 వివాహమాడెను. బలవంతుఁడును, నహుషకుమారుండును సగు
 యయాతి వృషపర్వునికూఁతునుశర్త్తిష్ఠను బెండ్లియాడెను. వసు
 కుమారుఁడయినవై శ్వనరునికిసౌందర్యవతులగునల్వరుకుమారి
 కలుగలరు. వారిలోనుపదానవిని హిరణ్యాక్షుండును, క్రతువు హ
 యశిరసను, బ్రహ్మచోదితుఁ డయినకశ్యపుఁడు పులోమాకాలకల
 ను, క్రమముగా నుద్వాహమైరి. అందుఁ బులోమాకాలకలకు

జాలోమకాలకేయులను నలువదివేవురు దానవు లుదయించిరి.
 వారు సమరవిక్రములయినిరంకుశులై యాగంబులఁ జెఱుచుచు
 వర్తింపఁ గార్యవశమున స్వర్గలోకమునకేగి నీ తాత యగు నర్జు
 నుండు దేవేంద్రుని యనుమతిచొప్పున వారి నందఱను సంహ
 రించెను. విప్రచిత్తి సింహికను బరిణయమయి నూలువురు రాక్ష
 సులను గాంచెను. ఆ నూర్వరలోను రాహువనువాఁడు జ్యేష్ఠుఁ
 డు.వాఁడు దానవుఁడయినను భగవదనుగ్రహమువలన గ్రహత్వ
 మును బొందెను. ఓరాజేంద్రా ! ఏవంశమందు నారాయణుండు
 స్వాంశముచే నవతరించెనో, యాయదితివంశమును వర్ణించెద.
 సావకాశుఁడవయి వినుము. అదితికి వివస్వంతుండును, నర్యముఁ
 డును, బూషుండుఁ, ద్వప్తయు, సవితయు, భగుండును, ధాతయు
 విధాతయు, వరుణుండును, మిత్రుండును, శక్రుండును, నురుక్ర
 ముండును ననెడి పన్నిద్దఱు పుత్రులుగల్గిరి. వివస్వంతుఁడు సం
 జ్ఞయను భార్యయందు శ్రాద్ధదేవుని, యమయములనెడి యొక
 మిథునమును గనియెను. ఆసంజ్ఞయే బడబారూపము నొంది
 వర్తించుచు నశ్వీదేవతలను గనియె. ఛాయ యనుభార్యయందు
 శనైశ్చరుండును, సావర్ణిమనువును, ధపతి యనుకన్యకయుఁ
 గల్గిరి. ఆతపతి సంవరణునిఁ బతిగా వరించె. అర్యమునకు మాతృక
 యనుభార్యగలదు. వారిరువురకును గర్తశీలు రయినజనులు
 గల్గిరి. వారిమూలముననే మానుషజాతి భూమిపై స్థిరంబుగా
 బ్రహ్మచేఁ గల్పితంబయ్యె. పూషుండు పూర్వము దక్షునితోఁగల
 హించిన శంకరునింజూచి దంతములు వెలువడునట్లు నవ్వెను.
 పిమ్మట యాగధ్వంసకాలమున రుద్రసార్వదులు వానిదంతంబు
 లూడ్చిరి. అందువలనవాఁడుబోసినోటివాఁడయి పిష్టమునుదినుచు

నపత్యరహితుఁ డయియుండె. త్వష్టకు దానవులకు సోదరియగు
రచన యనుభార్య గలదు. వారిరువురకును వీర్యనంతుఁడయిన
విశ్వరూపుండు సంభవించె. బృహస్పతి యవమానితుఁడై తొ
లఁగిపోయినప్పుడు సురగణంబులు తమ శత్రువులగు దానవులకు
భాగినేయుఁడయినను నా విశ్వరూపునిఁ బురోహితునిఁగాఁ జేసి
కొనిరి. ఇది యాఱవయధ్యాయము.

— { ఇంద్రుండు బృహస్పతిని దిరస్కరించుట; ఇంద్రుఁడు
తానొనర్చిన బృహస్పతి తిరస్కారమునకు వగచుట;
సురలు విశ్వరూపు నాచార్యుని గావరించుట;
విశ్వరూపుఁడు సురల కాచార్యుండగుట. } —

అనిన విని రాజు యోగీంద్రునింజూచి “ఓమునీంద్రా ! సురా
కాచార్యుఁడయిన బృహస్పతి తన శిష్యులగు సురలను విడిచి చను
టకుఁగతమేమి? శిష్యులుగురువున కేదియో యప్రియము చేసియుం
డవలయును. లేనిచోనతఁడు వారిని విడిచిపెట్టఁడు. కావునశిష్యులు
చేసినయక్రమమునువర్ణించిచెప్పు” మనియడుగ శుకండ్రిట్లనియె.
‘ఓరాజేంద్రా! ఇంద్రుఁడు ముజ్జగంబుల కధిపతి కావునఁ దదైశ్వ
ర్యమదముచే సన్తానమును విడిచి మరుద్గణములచేతను, నేకాదశ
రుద్రులచేతను నష్టవసువులచేతను నాదిత్యులచేతను, మునుల
చేతను బరివృతుఁడై విశ్వేదేవులును, సాధ్యులును నశ్వినీకుమా
రులును, బలసి కొలుచుచుండ, సిద్ధులును, జారణులును, గంధ
ర్వులును, బ్రహ్మవాదు లగుమునులును, విద్యాధరులును, నచ్చ
రలును, గిన్నరులును, బతగులును, నాగులును నుతించుచు సే
వించుచునుండ, నందఱును మనోహరముగా గాన మొనర్చుచుం

డఁగా సింహాసనాసీనుండై చంద్రమండలమువలె సుందర మగు
 శ్వేతాతపత్రములును, మనోహరము లగుచామరములును మహా
 రాజచిహ్నముల సూచింప, నర్ధాసనమందు శచీదేవి విరాజిలు
 చుండఁ బేరొలగం బున్న సమయంబున దేవతలకును దనకును
 గురువై, పరమపూజ్యుడయి సురాసుర నమస్కృతుడైన
 బృహస్పతి సభలోనికి విచ్చేసెను. ఇంద్రుఁ డతనిఁజూచియు నాసన
 మునుండి లేవలేదు; ఆదరముతో నమస్కారాదియుక్త కర్తము
 లాచరింపలేదు. అంత విద్వాంసుఁడును, సమర్థుఁడును నగుబృహ
 స్పతి యింద్రుని మదాంధత్వమును గనుఁగొని మాతాడక
 తన గృహంబున కరిగెను. ఇంద్రుఁడు తదుత్తర క్షణమందే
 తా నొనర్చిన గురుహేళనమును సెఱింగి విచారించుచు నాసభ
 యందే తన్నిట్లు నిందించుకొనెను. “అకటా ! మహాకష్టము సం
 ప్రాప్తమైనది ! అయ్యో ! నేను మిక్కిలి యసాధుకర్త మాచరించి
 తిని. ఐశ్వర్యమత్తుండనై నేను గురు తిరస్కారము కావించితిని.
 నాకంటె నల్పబుద్ధి లోకంబునఁ గలఁడా ? సాత్విక స్వభావు
 లయిన దేవతలకు నే నీశ్వరుడనయ్య రాక్షసస్వభావముగలవాఁ
 డనైతి. నన్నింతకుఁ దెచ్చినదీ యైశ్వర్యమేకదా ? నిత్యానిత్యవివేక
 సంపన్నుడయినవాఁ డెవ్వఁడు సత్యలోకాధిపతి లక్ష్మీనై స నపే
 క్షించును ? సింహాసనస్థుడయిన మహారాజు ప్రత్యుత్థానాదిక
 మును జేయ నవసరము లేదని వృద్ధులు పలుకుదురు. కాని యట్లు
 చెప్పెడివారు ధర్మజ్ఞులుకారని నామతము. ఒక వేళ నట్టి కుమార్తొ
 పదేశము చేయువారి వచనంబుల నెవ్వఁ డాదరించునో వాఁడు
 శిలానావ నధిరూఢుం డయినవాఁ డడుగంట మునిఁగినట్లు నరకం
 బుల మునుంగును. కావున నేనుబోయి శాత్రుమును విడిచి నాశిర

స్సతని పాదములు సోమనట్లు మృక్కి మాయాచార్యుడగు
 బృహస్పతినిఁ బ్రసన్నునిఁగాఁ జేసికొందును” అని యిట్లు దేవే-
 దుఁడు చింతించుచుండ బృహస్పతి యోగప్రభావముచే గృహ-
 మందుఁ దిరోహితుండయ్యె. పిమ్మట నిందుండు గురుసందర్శ-
 నోపాయ మాలోచించియును బడయ నేరక బుద్ధిచే దానినే చింతి-
 చుచు శోకయత్తుడయి సుఖమును జెందలేక పోయెను. గురు-
 వును గానక చింతించుచున్న యింద్రునిగాంచి యదియే తగిన
 యుద్ధసమయమని యెంచి శుక్రుండు ప్రోత్సాహింప రాక్షసు-
 లండఱును దుర్గదులై క్రూరకర్మపరులై దేవతలతో సమర-
 మొనర్పసమకట్టిరి. ఆయుద్ధమున దానవులు ప్రయోగించిన తీవ్ర-
 ములయిన శరపరంపరలచే ఖండితావయవులై దేవత లింద్రునిఁ
 బురస్కరించుకొని యవనతవదనములతోఁ బోయి బ్రహ్మను శర-
 ణుఁజొచ్చిరి. అంతఁ గమలాసనుండు శత్రుపీడితు లయిన దేవత-
 లను జూచి మిక్కిలి జాలిపడి వారి నిట్లుారడించెను. “ఓసుర-
 శ్రేష్ఠులారా ! అక్కటా ! మీరు గొప్పయపరాధము చేసితిరి.
 కావుననే మీ కింతటి గొప్ప కష్టము సంపాద్యమైనది. ఆలో-
 చింప బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్నుఁడును జితేంద్రియుండునునగు బృహ-
 స్పతి నవమానించుట మహాపరాధముగదా? మీరొనర్చిన
 గురుతిరస్కార రూప మగుమహాపరాధమునకీ శత్రుపరాభ-
 వము ఫలమని తలపోయుఁడు. కాని-చో నైశ్వర్యరహితు లయిన
 మీశత్రువు లైశ్వర్య సంపన్ను లయిన మిమ్ము జయించుట
 యెట్లు పొసఁగును ! ఓయింద్రా ! మీశత్రువులును మొదట
 గురుతిరస్కారము వలననే క్షీణబలు లయిరి. కాని యిప్పుడు
 భక్తితో శుక్రునారాధించి బలసమృద్ధులయిరని యెఱుంగుము.

మఱియు శుక్రుని దేవతగా భావించు చున్నయాదైత్యులు బల
 శాలులయి గర్వితులై నేడొ, తేపో, యెల్లుండియో నానిలయ
 మును గూడ నాక్రమింపక మానరు. భార్గవశిష్యు లయినవారు
 గూఢాలోచన పరులై యీ త్రివిష్టపమును లెక్కింపరు. మఱియు
 వారు విపులను, గోవిందుని, గోవులను దిరస్కరింపక మాన
 రు. అప్పుడు వారిని దప్పక దుఃఖింబులు చుట్టు మొట్టును. కావున
 నిక మీరు త్వష్టకుమారుండును, జితేంద్రియుండును దపస్వియు
 నగువిశ్వరూపునిఁ బురోహితునిఁగా వరింపుడు. పూజితుఁ
 డయిన యావిశ్వరూపుడు మీయభిలషితములను నెఱవేర్పఁ
 గలఁడు. ఒకప్పుడు విశ్వరూపుడు దానవపక్షపాతము నుజూపినను
 మీరు సహింపుడు” అని బ్రహ్మ పలికిన నచనంబులచే బాధా
 రహితులయి సంతృప్తులై దేవతలు విశ్వరూపుని సమీపించి
 యాలింగనము చేసికొని యిట్లనిరి. ‘ఓమునివర్యా! మేము నీకత్తి
 థులుగా వచ్చితిమి. మాకాతిథ్య మిచ్చుటచే నీయాశ్రమము
 శుభ ప్రదమగుఁగాక. ఇందువలన నీపితృదేవతల మగుమాకు సమ
 యోచిత మగుసర్థము సమకూడుఁగాక. పుత్రవంతులైన వారికిఁ
 గూడఁ బితృశుశ్రూషణముకంటె నుత్కృష్టధర్మము వేఱొకటి
 లేదని చెప్పనొప్పునప్పుడు బ్రహ్మచారులకది పరమ ధర్మమనివేఱు
 చెప్పవలయునా? ఆచార్యుండు భగవద్దస్పష్టిచే నారాధింపఁ దగిన
 వాఁడు. తండ్రి విధాతవలె నారాధనీయుండు. సోదరుండు దేవేం
 ద్రునిగతిఁ బూజనీయుండు. తల్లి భూదేవివలెఁ బూజనీయురాలు.
 సోదరి దయాస్వరూపురాలు. తాను ధర్మము రెండవరూపము.
 అతిథి తనరూపమేకాని వేఱుకాదు. అభ్యాగతుండు వహ్నిశ్వ
 రూపుండు. సమస్తభూతములును దనతో సమానములుగాఁ

జూడవలయును. కావున నీపితృదేవతల మగుమేము శత్రుపీడితులమయి నీకతిధులమై వచ్చితిమి. అందువలన నీకు వేమత్యాదరణీయులము. నీ తపఃప్రభావముచే శత్రుతిరస్కారరూప మగు మాదుఃఖమును దొలంగించి నూసందేశమును జేయనర్హుండవు.

ఓమునితిలకా ! బ్రహ్మజ్ఞాన సంపన్నుడవును బ్రాహ్మణుడవును నమస్తవర్ణములకు గురువవును నగునిన్ను నుపాధ్యాయునిగా వరించితిమేని మేము తప్పక సులభముగా శత్రువులను జయింపఁగలుగుదుము. నీవట్లుండట కనుగ్రహింపుము. ఇదిగో నీకు నమస్కరించుచున్నవారము. స్వప్రయోజనమును నెఱవేర్చుకొనఁదమకంటఁ గనిష్ఠుఁ డగువాని వాదములకు మృక్కిననుసందార్హులుగారు. మఱియు వేదాధ్యయనసంపన్నులు చిన్నవారియినను జ్యేష్ఠులు; కాని యేండ్లుమీఱినవారు జ్యేష్ఠులుగారు. నీవు చిన్నవాడవయినను వేదజ్ఞుడవగుటవలన మాకుఁ దప్పక వందనీయుడవే” అని యిట్లు దేవగణములు దమకుఁ బురోహితుఁడవయి యుండవలయునని కోరఁగా మహాతపశ్శాలి యగువిశ్వరూపుఁడు నవ్వుచు మృదునచనములతో వారికిట్లనియె! ‘ఓవిబుధులారా ! పురోహిత్యమును ధర్మశీలురు నిందించుచుందురు. అది బ్రహ్మవర్చసమును నశింపఁ జేయుచుండును. అది యట్టిదయినను లోకాధిపతులగు మీరు ప్రార్థించుచుండఁ బితృసేవాపరాయణుఁ డయిననావంటివాఁడు నిరసింపఁగలఁడా ! మఱియు లోకాధిపతు లగుమీరు శిష్యునిరక్షకునిగా నియోగించుటయేపరమార్థముగదా ! ఆలోచింపఁ బురోహిత్య మవలంబించుటనలనఁదనము, దానివలన ధర్మమును సిద్ధించుచున్నవి. కానిసిష్కాముల కాధనముతో నవసరములేదు. వారికి శిలవృత్తిచే సంపాదించిన

ధనమే ధర్మాదులు నిర్వర్తింపజాలును. పౌరోహిత్యము దుర్మతులకు సంతోష హేతు వగును గాని మావంటివారికిఁ గాదు. “ఓవిబుధులారా! అట్టి గర్హితకర్తము నేనెట్లుచేయుదును? అయినను బిత్తదేవతలును బూజ్యులునునగు మిశ్రాధనమును నేను నిరసింపజాలను. నేను ధర్మములచేతను, బ్రాణములచేతను మియభిలషితమును సాధించెదను” అనిపలికి మహాతపస్వియైనవిశ్వరూపుఁడు సావధాన చిత్తముతోఁ జౌరోహిత్యము సంగీకరించి శుక్రుని నీతిచాతుర్యముచే సురక్షిత మగుచున్నను దైత్యుల సంపదను నారాయణకవచరూపక మగుమంత్రబలముచే నాకర్షించి యింద్రున కొసంగెను. అనంతరము నిరూపమబుద్ధిశాలియైనవిశ్వరూపుఁడు నారాయణకవచ మంత్రమును నింద్రునకుపదేశింప నతఁడు దానివలన సురక్షితుఁడై సమర్థుఁడై రాక్షస సైన్యములఁ దునుమాడెను” అని చెప్పెను. ఇది యేడవ యధ్యాయము,

—●●●నారాయణకవచ ప్రారంభము.●●●—

అదివిని రాజేంద్రుండు యోగీంద్రుంజూచి “ఓయోగీశ్వరా! ఇంద్రుఁడు విష్ణువిద్యచే సురక్షితుఁడై వాహనసహితు లగుశత్రువులను లీలగాజయించి త్రైలోక్యలక్ష్మీననుభవించె ననిచెప్పితివి. అందుల కా నారాయణకవచప్రభావమే ముఖ్యముగదా! ఆతతాయు లగుశత్రువుల నవలీల యుద్ధమున జయింపజాలు సామర్థ్య మొసంగిన యానారాయణకవచమును నాకుపదేశింపుము” అని యడిగిన రాజునకతం డిట్లనియె. “ఓరాజా! దేవతలకుఁబురోహితుఁ డయినవిశ్వరూపుఁడు తన్నడుగుచున్న మహేంద్రునకు

నారాయణకవచము నుపదేశించెను. దాని నీకుఁ జెప్పెద సావ-
 ధానచిత్తుండవయియాలింపుము. విశ్వరూపుఁడింద్రునకిట్లుచెప్పె.
 ‘ఓమహేంద్రా! స్నానాదుల నాచరించి కాలుసేతులను గడిగి
 కొని పురుషుఁడు దర్భపవిత్రము నుంచుకొని యుదజ్ఞుఁడై యు-
 పవేశించి యాచమనంబుగావించి వాక్కును బంధించి నారా-
 యణాష్టాక్షర మంత్రముచేతను, వాసుదేవ ద్వాదశాక్షరమంత్ర-
 ముచేతను, నంగన్యాస కరన్యాసముల నొనర్చి యాధ్యాత్మికాది-
 తాపత్రయమువలన నేదేని భయము సంప్రాప్తమైనచో స్వయా-
 ముగా నారాయణ ప్రతిపాదనముచేఁ బ్రచురమై కవచమువలె
 సంరక్షకమయియున్న మంత్రమును జపింపవలయును. అంగన్యాస-
 కరన్యాసములొనర్చుట యెట్లనఁగాఁబురుషుఁ “ఓన్నమోనారా-
 యణాయ” యనెడి యెనిమిది యక్షరములను బ్రణవసంపుటితము
 లనుగాఁ జేసి క్రమముగా శిరమనందును, ముఖమందును, వక్ష-
 స్థలమందును, నుదరమందును, దొడలయందును, జానువులం-
 దును, బొదములందును, నంగన్యాసము చేయవలయును. అట్లే
 “ఓన్నమో భగవతే వాసుదేవాయ” యను ద్వాదశాక్షరపిద్య-
 గలయక్షరములను బ్రణవసంపుటితముగాఁ జేసి క్రమముగా రెం-
 డేసి యంగుష్ఠపర్వములందును, దర్జన్యాదులగు నాలుగేసి వ్రేళ్ల-
 యందును, గరన్యాసము చేయవలయును. నుటియు విష్ణుషడక్ష-
 గీమంత్రమునం గలయక్షరములను బ్రణవయుక్తములుగాఁ జేసి
 హృదయమం దోంకారమును, వికారమును మూర్ధమందును,
 షకారమును భ్రూమధ్యమందును, ణకారమును శిఖయందును,
 వేకారమును నేత్రములందును, సకారమును సమస్తసంధులయం-
 దును, విన్యసించి మిగిలినమకారవినర్గమును ఫడంతముగాఁ జేసి.

దిగ్బంధనము చేయవలయు. ఇట్లుచేసినచో జప్త చెప్పబడినషడక్షరియు, నష్టాక్షరియు, ద్వాదశాక్షరియు ననెడిమంత్రత్రయమును నావృత్తిచేయ యోగ్యుండగును. పిమ్మట నతఁడు ధ్యానయోగ్యుఁడును, జ్ఞానాది షడ్గుణములతోను, నపృథక్స్థిద్ధంబు లగుశక్తిలతోను గూడిన పరమాత్మను ధ్యానముచేసి జ్ఞానమునకును, బ్రభావమునకును, సత్కర్తృములకును, నాధారమయిన నారాయణవర్తమంత్రమును జపించుచు, “నేతన్మంత్ర ప్రతిపాద్యుఁడై, నాశ్రితులకష్టములను హరించుచు, గరుత్మంతునిమూఁపుపై పాదపద్మములనుంచి, శంఖచక్రములను, డాలును, ఖడ్గమును, గదను, ధనుర్బాణములను, బాశమును ధరించి యెనిమిది బాహువులతో నొప్పుచు, నిత్యావిర్భూతములును నిరుపాధికములు నగునపహతపాపత్వాదు లగుగుణములుగలపరమేశ్వరుఁ డన్నింటినుండియు నన్ను రక్షించుఁగాక. యాదోగణములకు, వరుణపాశమునకుఁ బ్రతిభటుఁడయి జలములనర్తించు మత్స్యమూర్తి జలమందు నన్ను రక్షించుఁగాక. స్వసంకల్పముచేత నే మాయావటురూపము దాల్చినవామనమూర్తిస్థలమందునన్ను రక్షించుగాక. పాదత్రయముచేతనులోకత్రయమునువశముగావించుకొన్న త్రివిక్రమండు నాకాకసమున రక్షుకుండగుఁగాక. రాక్షససేనలకును, దదధిపతులకును శత్రువయి సమర్థుఁడయి దిశలు ప్రతిధ్వనించు నట్లును భయాతిశయమున గర్భపాతములు గలుగునట్లు నట్టహాసముగావించెడునారసింహుఁడుదుర్గమములగునరణ్యాసీమలయందును సంగరంబులందును రక్షించుఁగాక. యజ్ఞస్వరూపుఁడును దంష్ట్రగ్రముచే భూమినుద్ధరించినవాఁడును నగువరాహమూర్తి మార్గమున నన్నుఁ గాపాడుగాక. పరశురాముఁడు పర్వతకూటములం

దున్న దుష్టులఁజంపి రక్షించుఁగాక. ప్రవాసమందు దశరథ
 కుమారుఁడగురాముం డోముఁగాక. అభిచారాదు లగుసమస్త
 క్రూరధర్మములనుండియుమూర్తిపుత్రుఁడయిననారాయణుండు
 గాచుఁగాక. యోగవిరోధుల నిరసింప సమర్థుఁడయినదత్తాత్రే
 యుండు యోగవిరోధులనుండి ప్రోచుఁగాక. జ్ఞానప్రదానముచే
 గర్తృబంధమును నిరసింపఁజాలినవాఁడును సిద్ధగణముల కధిపతి
 యు సగుకపిలుండు కర్తృబంధనమునుండి కాపాడుఁగాక. కామ
 నిగ్రహుం డయినససత్కుమారుండు మదనునివలన రక్షించు
 ఁగాక. చతుర్ముఖాదిదేవతలను బరిహాసముచేసి వేదములహరించిన
 మధుకైటభాదుల సంహరించిన హయగ్రీవుండు నన్నుఁ గాపా
 డుఁగాక. అవిచ్ఛిన్నమగుభగవదారాధనము గలనారదుండు
 భగవదుపాసన కంతరాయము కలుగకుండఁ జూచుఁగాక. ఆశ్రి
 తార్తిహారుఁడయినకూర్మమూర్తి సమస్తసరకములనుండియు
 రక్షించుఁగాక. వైద్యశ్రేష్ఠుఁడయినఙ్గన్వంతరి శీతోష్ణాదులగు
 ద్వంద్వంబులనుండికాచుఁగాక. విజితేంద్రియుఁడయినఋషభుండు
 భయములనుండి కాపాడుఁగాక. సర్వాంతరాత్మ యగువిష్ణువు
 లోకాపవాదమునుండి నన్నుఁ గాచుఁగాక. దుర్జను లొనరించు
 నుపద్రవముల నడఁగించు బలభద్రస్వామిమృత్యువునుండిరక్షిం
 చుఁగాక. సర్పరాజయినశేషుండు సర్పములనుండి సంరక్షించు
 ఁగాక. జ్ఞానప్రదుఁడయిన వ్యాసుఁడజ్ఞానమునుండి కాచు
 ఁగాక. జగన్మోహకములయిన పాపండుధర్మములనుండి బుద్ధుం
 డుద్ధరించుఁగాక. ధర్మసంరక్షణార్థ మవతరించెడి కల్కిమూర్తి
 కాలమల మగుకలిదోషమునుండి రక్షించుఁగాక. గదాపాణి
 యై ప్రాతఃకాలమందును, గేశవుండును, వేణుధరుఁడై

సంగవకాలమందు గోవిందుడు నన్ను రక్షించుగాక. శక్తిసాక్షియై
 నారాయణుండు పూర్వాష్టామునఁ గాచుఁగాక. చక్రధరుఁడయిన
 విష్ణువు మధ్యాష్టాకాలమునఁ బోచుఁగాక. మధుసూదనుఁడు
 స్వతేజంబున దీప్తుఁడయి భయంకర మగుచాపమునుదాల్చి
 యపరాష్టాంబునఁ గాచుఁగాక. మతియుసాయంకాలమునమాధ
 వుండును బ్రదోషమునహృషీ కేశుండును, సర్ధరాత్రంబునఁబడ్డ
 నాభుండును నపరరాత్రంబునశ్రీవత్సాంకితుండగు శ్రీధరుండును
 బ్రత్యూషకాలమున ఖడ్గపాణియగు జనార్దనుండును, బ్రతిసంధ్యః
 యందును దామోదరుండును, బ్రభాతమునఁగాలశరీరకుండును,
 విశ్వనియంతయు నగుభగవంతుండునురక్షించుఁగాక. స్రవయకా
 లనిర్ఘాతమువలెఁ దీవ్రమయిన యంచులుగలిగి భగవత్ప్రయు
 క్తమై సర్వస్థలములందును భ్రమించుచు వాయుప్రేరితమగు
 నగ్ని శుష్కతరువులనుంబోలె శత్రుసైన్యములను దహించెడి
 చక్రము నన్ను రక్షించుఁగాక. అశనివలెనగ్ని కణములను జల్లెడి
 యోగదాయుధమా! నీవు పరమపురుషునికిఁ బ్రియమయినదాన
 వు. నేను నతనికి దాసుండను. కావున నీవు కూర్మాండులను, వై
 యకులను, యక్షులను, రక్షస్సులను, భూతములను, బిశాచము
 లను నుగ్గునూచముగాఁజేయుమా! శత్రువులనుబూర్తిగా సంహ
 రింపుమా! ఓశంఖరాజమా! నీవువిష్ణువుచేఁబూరింపఁబడిభయం
 కరముగా ధ్వనిచేయుచు, శత్రువుల హృదయములను జలింపఁ
 జేయుచు, యాతుధానులు, ప్రమథులు, మాతలు, పేతలు,
 పిశాచములు, విప్రులు మొదలగు గ్రహవిశేషములను భయంక
 రాకారు లగుసితరరాక్షసులను బలాయితులనుగాఁ జేయుమా!
 తీవ్రధారగల యోఖడ్గమా! నీవు భగవంతునిచేఁ బ్రయుక్తమ

వై నాశస్త్రసైన్యములను ఖండ ఖండములుగాఁ దునుమాడు
 మా! నీవు మార్గకుచంద్రులవంటి కాంతిగలదానవు. నీవు పాపా
 శ్చలచూపులను నాచ్ఛాదించి వారినేత్రముల హరింపుమా !
 గ్రహములవలననుదోఁక చుక్కలవలననుజోరాదులై ననరులవల
 నను, దంశనస్వభావముగల సర్పాదులవలనను, బాపస్వభావము
 గల భూతములవలనను, మాకు సంభవించెడి భయములన్నియు
 భగవంతుని నామములను రూపమును, నాయుధములను స్మరిం
 చుటవలనఁ దత్కాలమందే నాశనమొందుఁగాక. మఱియు
 మాశ్రేయస్సును బ్రతిబంధించెడు నవన్నియును నశించుఁగాక.
 బృహద్రథంతరము మొదలయిన సామవాక్కులచే నుతింపఁబడు
 వాఁడై ఛందోమయుఁడై సమర్థుఁడై, యన్న గరుత్మంతుఁడు
 సమస్తాపదలనుండియు రక్షించుగాక. విష్వక్సేనుఁడు తన నామ
 ఖములచే రక్షించుఁగాక. శ్రీహరినామములును, రూపమును,
 వాహనమును, జక్రాదులగు నాయుధములును, విష్వక్సేనాదులగు
 సారిషదజసంబులును, గౌస్తుభాదులగు సలంకారములును, మాబు
 ధ్ధిని, నింద్రియములను, మనస్సును, బ్రాణములను సంరక్షించుఁగాక
 చిదచిదాత్మక మగు నీజగత్తువాస్తవముగా భగవదాత్మకమే. ఈ
 జగం బట్టిదేయని దృఢముగా నమ్మి స్మరించుటచే సమస్తమగు నాప
 దలును నాశముచెందుఁగాక. మఱియుఁ దానొక్కఁడే చిదచిదా
 త్మకమగు జగంబునం దంతరాత్మగానుండఁదగిన ప్రభావముగల
 న్నాఁడగుటచే భగవంతుఁడు, దేవమనుష్యాదు లగు నామరూప
 ములవలనఁ గల్గు భేదములేనివాఁడై జీవునివలెఁ గర్తాధీనతచేఁ
 గాక స్వసంకల్పరూపజ్ఞానముచేతనే భూషణములను నాయుధ
 ముల నెల్లు ధరించుచున్నాఁడో యల్లు ద్వివ్యమంగళవిగ్రహము

లను; రామకృష్ణాది సామములను, ధరించుచున్నాఁడని ప్రార్థిం
చుచున్న మాప్రార్థనను సత్యమగుదానిఁగాఁజేసి యస్త్రసార్వ
దాది పములను దాల్చి సర్వకాలములందును, సర్వప్రదేశ
ములందును, సర్వావస్థలయందును, రక్షించుఁగాక. ఆగ్నేయాది,
విదిక్కులందును, దిక్కులందును, నూర్ధ్వభాగమందును, నధో
భాగమందును, శరీరాంతర్భాగ మందును, బహిర్భాగమందును,
గానవచ్చుచున్న సరసింహమూర్తి స్వతేజముచే సూర్యాది
తేజస్సుల నాచ్ఛాదించుచు, తనయట్టహాసధ్వనిచేతఁ దనభక్తుల
భయమును దొలంగించుఁగాక," యని యీచెప్పఁబడినది నారా
యణకవచ మనెడిమహామంత్రము. ఓయింద్రా! ఈమంత్ర
రాజమును నీకుపదేశించితిని. ఈనారాయణకవచము నీశరీరము
నకుఁ గవచమగును. నీవీ సాయమున సులభముగా రాక్షసవీరు
లను జయింపఁగలవు. ఈ నారాయణకవచము ననుసంధానము
చేసికొనెడి పురుషుఁ డేయే భయంకరవస్తువును నేత్రముచేఁ
జూచుచున్నాఁడో, కాలితోఁదాఁకుచున్నాఁడో, యాయాపదా
ర్థములన్నియు భయమును బొంది స్వయముగానే పలాయితము
లగును. ఈకవచమును దాల్చినవానికి రాజులవలనఁగాని, చోరు
లవలనఁగాని, గ్రహదులవలనఁగాని, యాధివ్యాధులవలనఁగాని
భయ మెంతమాత్రమును సంభవింపనేరదు. ఓయింద్రా! ఈ
విద్యాప్రభావమును దెలుపు నొక యితిహాసమును జెప్పెదను.
వినుము. పూర్వకాలమునఁ గౌశికగోత్రజుఁడగు నొక విప్రుఁ
డీవిద్యను ధరించి యోగధారణము నవలంబించి నిర్జలప్రదేశ
మందు దేహమును విసర్జించెను. ఆదేహమునకుపరిభాగమునొం
దొకానొకప్పుడుచిత్రరథుఁ డనెడిగంధర్వపతి స్త్రీపరివృతుఁడై

విమానముతో సంచరించుచుండెను. వాఁ డట్లు బ్రాహ్మణుని దేహా
మున్నస్థలమునకు వచ్చినతోడనే వాని విమాన మాకసమునుండి
తలక్రిందుగా నేలకుఁ బడియెను. అనంతర మతఁడు విచారింపు
చుండఁగా వాలఖిల్యమహర్షి వచ్చి యాకాశికుని ప్రభావమును
నతఁ డవలంబించిన మంత్రప్రభావమునుజెప్పి “నీ వాతనియస్థు
లను గొనిపోయి నదిలోవేసిననీకు శ్రేయంబు గల్గు”నని చెప్పెను.
అంతనతఁడు తత్ప్రభావమును విని మిక్కిలి యాశ్చర్యముచెంది
యాయస్థులను బోవుచేసి సరస్వతీనదికేఁగి వాని నందువైచి
స్నానముగావించి తొంటిప్రభావమును బొంది, విమానారూ
ఢుండయి తనస్థానమునకేఁగెను. ఈవర్తప్రభావ మెట్టిదియో దీని
నలనఁ దెలియఁబడినదికదా! భయాగమనకాలమున నీ నారా
యణవర్తము నెవఁడు వినునో, యెవఁ డాదరించునో, యెవఁ డవ
లంబించునో, వాని నెట్టిభయంబులును స్పృశింపనేరవు. సమస్త
భయములును దప్పకనశించును.” అని విశ్వరూపుండు చెప్పె
ననిచెప్పి, ఓన రేంద్రా! దేవేంద్రుఁడు విశ్వరూపునినలన నీవర్త
మును బొంది యుద్ధమున సమస్తరాక్షసులను జయించి త్రై
లోక్యలక్ష్మిని బొందెను. ఇది యెనిమిదవయధ్యాయము.

—•—•—

—•—•— { ఇంద్రుఁడు విశ్వరూపుని శిరంబుల ఖండించుట.
శ్వష్టవుత్రాసురునిఁ బుట్టించుట. శ్రుతాసురపీడి
తులగు సురలు విష్ణుని నుతించుట. } —•—•—

ఓరాజేంద్రా! దేవతలకుఁ బురోహితుఁ డయినవిశ్వరూపు
నికి సోమపీఠమనియు, సురాపీఠమనియు నన్నాద మనియు
మూడు శిరస్సులు గలవని వేదములవలన వినుచున్నాము. ఆ

విశ్వరూపుఁడు సవినయుఁడై యాగమునందుఁ బితృసంబంధులగు
 దేవతల నుచ్చైస్త్వనముతోఁ బిల్చి భాగములఁ బ్రత్యక్షము
 గా నర్పించుచు మాతృప్రయుక్త మగు స్నేహమును బురస్కరిం
 చుకొని తద్వంశజాతు లగు రాక్షసులకుఁగూడఁ బరోక్షముగా
 యాగభాగముల నర్పించెను. అప్పు డింద్రుఁడు దేవనంచనాత్మక
 మగు కపటకర్తమును దెలిసికొని భయసంచలితహృదయుఁడయి
 కోపమున నావిశ్వరూపుని శిరంబుల ఖండించెను. ఖండితము
 లగు నతని శిరంబులలో సోమపీఠమనునది కపింజలపక్షిరూపము
 నొందెను. నురాపీఠ మనుశిరంబు కలవింక పక్షియయ్యె. అన్నా
 దమనెడి శిరంబు తిత్తిరిపక్షియయ్యె. ఇంద్రుఁ డాబ్రహ్మహత్యను
 నిరసింపఁ దగినంతసామర్థ్యము గలవాఁడయ్యుఁ నట్లుచేయక
 బద్ధాంజలియై యాపాపమును స్వీకరించెను. ఇట్లు బ్రహ్మహత్యా
 పీడితుఁడగు నిందునిఁజూచిభూతములు “ఓబ్రహ్మహంతా!” యని
 సంబోధింప నారంభించెను. ఒక సంవత్సరపర్యంత మట్లు పిలు
 వఁబడి యిందుఁడు తాను శుద్ధుఁడై భూతాక్రోశమును దప్పించు
 కొనవలెనని యెంచి యాబ్రహ్మహత్యను నాల్గువిధములగాఁ గా
 వించి భూమియందును, జలములందును, వృక్షములందును, స్త్రీల
 యందును జేర్చెను. భూమి బ్రహ్మహత్యలో నాలవపాలు గ్రహిం
 చినందుల కొకవరమిమ్ముని యిందునియూచించెను. ఇందుఁడు
 దాని యభిప్రాయం బెఱింగి “నీయందు గోతులుండెనేని శీఘ్ర
 కాలములోనే పూర్తిచెందుఁగాక” యని వరమొసంగ భూమి
 సంతోషపూర్వకముగా నారెండింటిని స్వీకరించెను. ఆదోషమే
 భూమియందు దిప్పటికిని జవుడుగాఁ గానవచ్చుచుండును. అట్లే
 ఇంద్రుఁడు పాపభాగము నొందుచున్న వృక్షములకు “భేదింపఁ

బడిన ప్రదేశములు మగుడఁ జిగుర్చుగాక" యని ఎరమొసంగెను, అంత వృక్షము లారెండింటిని వహించెను. వానియందుఁ బ్రహ్మహత్యజిగటపదార్థముగాఁ గానవచ్చుచుండును. అసంతరము స్త్రీలకు బ్రహ్మహత్యాభాగమును "మీరు మాటిమాటికి భాగయోగ్యులై యుందురుగాక" యనువరంబును నొసంగెను. వారావరమును బాపమును గ్రహించిరి. వారియందాపాపము ప్రతిమాసమందును రజోహంబునఁ గానవచ్చును. పిమ్మట నుడికములకుఁ బాపభాగముతో "మీకు ద్రవాధిక్యముండుఁగాక" యనివరంబునొసంగనవి సంతోష పూర్వకముగా స్వీకరించెను. వానియం దాయుండుని పాపము బుద్బుదములుగాను నురువుగాను గానవచ్చును. త్వష్ట తనకుఁబుత్తశోకము గల్పించిన యింద్రునిఁ గోపించుచు, నింద్రునకు శత్రు వగువాఁడు వర్ధిల్లి యతని సంహరింపవలయు నని తలచి హోమమును గావించెను. ఆ హోమానంతరమందుఁ బ్రళయకాలమం దుద్భవించిన యముని చందంబున దక్షిణాగ్నియందు ఘోరదర్శనుఁ డగునొకరిక్కనుండు సంభవించె. ఆరాక్షసుఁడు ప్రతిదినంబు నిషుప్రమాణమన్నివైపులను వర్ధిల్లుచు నగ్నిదగ్ధమగుసర్వతంబు చందంబునఁ బాడసూపుచు, సంధ్యాకాల మేఘములవంటి దేహకాంతితో నొప్పుచు, సంతప్తము లగురాగితీగలవంటి శ్మశ్రువుగలనాఁడయి, మాధ్యందిన మార్తాండునివలె నుగ్రములగు లోచనంబుల భీకరుఁడయి, తనచేతనున్న త్రిశూలమునకు భూమ్యాకాశములకు నడుమనున్న పదార్థములఁ గ్రుచ్చి నృత్యము చేయుచు, మేఘమువలె గంభీరముగా నార్చుచు, బాద విక్షేపములచే భూతలమును జలింపఁ జేయుచు, గొండగుహవలె గంభీరము

గాఁ గానవచ్చు వక్త్రబిలముచే నాకాశమును మ్రింగుచున్నట్లు
 కనఁబడుచు, నాలుక చే నక్షత్రములనాకి రుచిచూచుచు, భయం
 కర మగుదంష్ట్రలుగలిగి భువనత్రయమును గ్రసింపఁదగినంత
 విపులమయిన నోటిని మాటిమాటికిఁ దెఱచుచు, వర్తింపఁ
 జొచ్చె. వానిఁజూచి సర్వలోకములవారును, దశదిక్కులవారును
 మిక్కిలి భయముచెంది స్యాణరక్షణార్థము పర్వెత్తిరి. ఓ
 రాజేంద్రా ! మూర్తీభవించిన త్వష్టప్రజాపతి తపంబువలె
 నున్న యారక్కసునిచే ముల్లోకములును వృతములయినవి
 కాన వానికి వృత్రుండను నామముకలిగె. వాఁడు లోకపాలు
 రకు విరోధి యగుటవలన ధర్మవిరోధియై లోకదుస్సహుఁడయి
 వర్తించుచుండెను. వానిఁ జూచి దేవతాశ్రేష్ఠులందఱును సైన్య
 సమేతులైవచ్చి తమతమయాయుధముల నొక్కమాఱు ప్రయో
 గించిరి; కాని యావృత్రుఁడు వాని నన్నింటి నొక్కపరి మ్రింగి
 వైచెను. దేవత లదిచూచి తమ తేజస్సంతయు వ్యర్థమయినందు
 లకు మిగుల వగచుచు, వృత్రుని సామర్థ్యమున కచ్చెరువైందు
 చు జీవశరీరకుఁడును, జగత్కారణభూతుండును నగు పరమాత్మ
 ను స్థిరచిత్తములతో నిట్లునుతించిరి. 'ఓపరమపురుషా! వాయువు,
 వహ్నియును, నుదకములును, భూమియును, లోకత్రయాంత
 ర్గతు లగుబ్రహ్మాదులును, మేమును, నీకు భయపడుచు, నీశాసన
 రూప మగునారాధనము సల్పుచుంటిమి. సుప్రసిద్ధుఁడయిన
 యంతకుండు సైతము నీవలన భయపడును. ఇట్లు సమస్తలోక
 వాసులవలనను బూజలుగొనుచున్న నీకన్న మాకు రక్షకు లెవ్వ
 రుగలరు? ఓదేవా ! నీవు స్వాభావికమహిమ గలవాఁడవగుటచే
 విస్తయరహితుండవయి, సమస్తకామములచేఁ బరిపూర్ణుడవై,

స్వానుభవానందముచే రాగాదిశూన్యఁడవై, యూర్కిపట్క
రహితుఁడవై వర్తించుచున్నాఁడవు. ఇట్లన్నివిధంబులచేతను శర
ణుండగు నీవుండ నిన్ను విడిచి యెట్టిబుద్ధిహీనుఁడైనను సముద్ర
మునుదాటఁ గుక్కతోఁక నూతగాఁ గొన్నట్లు తుదదై వము
ల ననుసరింతురా? ఓమహనీయా! పూర్వము ప్రళయకాలపయో
నిధియందుమునుఁగుచున్న భూమియ నెడినావను మత్స్యమూర్తి
వయిన నీశ్వంగంబున బంధించి సత్యవ్రతాదు లనుదుర్గమ మగు
నాపదలనుండి తరింపఁజేసిన నీవిష్ణుడు శరణాగతుల మగుమమ్ము
ను, దురంతమగు వృత్రభయమునుండి తప్పక రక్షింపఁగలుగు
దువు. కావుననే నిన్ను శరణుసొచ్చితిమి. ఇంతియకాక జగదాది
యందు బ్రహ్మయు నీ నాభికమలమున నుదయించి ప్రచండ
వాయువుచేఁ దరంగితమయి భయంకరముగా ధ్వనిచేయుచున్న
ప్రళయకాలపయోనిధింజూచి మిక్కిలి భీతుఁడయి నీసాయము
వలననే తద్భయంబును నిస్తరించె. అప్పుడు బ్రహ్మను భయాతీ
తునిఁగాఁజేసిన నీవే సూకిష్ణుడు పాలకుఁడవగుదువుగాక. ఓపర
మాత్మా! నీవు నిస్సముండవై నిరధికుండవయి యొప్పుచున్నావు.
నీవు నీసంకల్పరూపజ్ఞానములచే మమ్మును సృజించితివి. భగ
వంతుఁడ వగునీయనుగ్రహంబును బొందియే వ్యష్టివర్గమును సృ
జించుచున్నాము. మాకట్టిశక్తియొసంగినది నీయనుగ్రహమేకాని
వేఱుగాదు సుమీ? అట్లయ్యు మే మీశ్వరత్వాభిమానము గల
వార మగుటచే మాహృదయ కుహరములం దంతరాత్మరూపుఁడ
వయి నియమించుచున్న నీదివ్యవిగ్రహమును జూడఁజాలకున్నా
రము. ఓదేవదేవా! నీవెష్ణుడును మాసంరక్షణమునే కోరుచు
బ్రతియుగమందునుసంకల్పరూపజ్ఞానముచేరామకృష్ణాద్యవతా

సంబులఁ దాల్చుచుంటివి. అట్టి నీవు మిక్కిలి శత్రుపీడితుల
 మగు మమ్ము నీపట్టునఁ జేపట్టి రక్షింపుమా? ఓయీ శ్వరా! నీవు
 భక్తవత్సలుండవు. మాకు దైవమవు. నీవు కార్యకారణావస్థల
 లోనుండు చిదచిత్తులు శరీరముగాఁగలవాఁడవయ్య నాచిదచిత్తు
 లకు విలక్షణుండవయి యుందువు. నీ వందఱకంటె నుత్కృష్టుం
 డవు. అందువలన నీవే మాకు శరణ్యుండవని నమ్మియున్నారము.
 నిన్నే శరణుచొచ్చితిమి. నీవార మగుమమ్ముఁ జేరదీసి శత్రునిరా
 సమును గావించి సుఖంపఁ జేయుమా?" అనియిట్లు సురలు భక్తి
 యుక్తులయి నుతించుచుండఁగా శంఖచక్రాదిసాధనసంబులఁ
 దాల్చిన భగవంతుండు వారికిఁ బశ్చిమభాగంబున నావిర్భవించె
 ను. అట్లు సాక్షాత్కరించినవాఁడును, శ్రీవత్సకౌస్తుభములుమా
 త్రముదక్కఁదక్కినవానియన్నింటియందును దన్నుఁబోలుచున్న
 నందాదులచేఁ బరివేష్టించును, శరత్కాలపద్మములకెన వచ్చు
 కన్నుఁగవగలవాఁడును నగుపరమాత్మను జూచి యా సురలంద
 లును నీశ్వరసందర్శనజనిత మగునానందముచేఁ బరనశు లై
 యతనికి దండప్రణామము లాచరించి మెల్లమెల్లనలేచి యిట్లు
 నుతింపఁదొడంగిరి. 'ఓదేవా! నీవు షాడ్గుణ్యసంపూర్ణుండవు. నీవు
 జీవసమూహమునకుఁ బ్రాప్యమవై ప్రాప్తుఁడవై యాధారుఁడ
 వై యున్నావు. జగముల కాధారభూతుండవు. జగములకుఁ
 గారణభూతుండవు, అచింత్య మగుప్రభావముగలవాఁడవు. పురు
 షోత్తముఁడవు, మంగళస్వరూపుఁడవు, ఒరులకు మంగళములఁ
 గూర్చువాఁడవు, స్వార్థమ పేక్షింపకయె పరులదుఃఖములసహింప
 లేనివాఁడవు. అన్యోపేక్షలేకుండ జగముల కాధారుఁడ వగు
 చున్నావు. లోకై కనాథుఁడవు, పరమహంసుండవు, జ్ఞానకర్మ

యోగనిష్ఠులగు మునులకు సమాధియోగముచేఁ దెలియఁబడుచున్నావు. పరిస్ఫుటమయిన భక్తిరూపధర్మముచే నీసందర్శనమునకు విరోధి యగునజ్ఞానకవాటము నున్తూలించుకొని భగవద్దర్శనసాధన మగుచిత్తము గలయాత్మలోకమునకు సాక్షాత్కరించుచున్నాఁడవు. నీవు నిత్యమై నిరుపాధికమై, యపరిచ్ఛిన్నమై యున్న జ్ఞానానందముగలవాఁడవు. అయినప్పటికి జగద్వ్యాపారరూపమగు నీ లీలావిహారము లోకమందలి మృత్కులాలాదుల వ్యాపారమువలెటిది కాకపోవుటచేఁ దెలియఁ దరముకానిది. కులాలాదులు ఘటాదులను సృజింప భూతలాదిరూప మగునాధారము నపేక్షించుచున్నారు. నీవు నీకంటె నితర మగునాధారము నపేక్షింపక యాధారభూత మగునీయందే సృజించుచున్నావు. మఱియు నీవు మావంటి సహాయసంపదను నపేక్షింపక యే సృజించుచున్నావు. కులాలుఁడు దండచక్రాదిసాధనములు లేకుండ ఘటముల నిర్మింపఁజాలఁడు. నీవు గుణత్రయరహితుఁడవు. కులాలాదులు సత్త్వాదిగుణములు గలవారు. సూక్ష్మ చిదచిద్రూప మగు నీశరీరమునే వికోచించిస్థూలావస్థను బొందించి విశ్వాకారముగాఁ బరిణమింపఁజేయుచున్నావు. కులాలాదులు తమకంటె భిన్న మగుమృత్పిండాదులచే ఘటాదులను నిర్మించుచున్నారు. *కావున నీవ్యాపారమునకును గులాలాదుల వ్యాపారమునకును

* 'ఓయీ ! విశ్వమునకుఁ గేవల మీశ్వరుఁడే కారణమా? లేక చిదచిత్తులతోఁగూడిన యీశ్వరుఁడు కారణమా? ఆలోచింప మీ మతమందుఁ జిదచిద్విశిష్టుఁడే కారణముకాని కేవల మీశ్వరుఁడుకాఁడు. అట్లయినచో లోకమునందలి ఘటమునకు మృత్తిక యుపాదానమును గులాలుఁడు నిమిత్త కారణమును నగుచున్నట్లు ప్రపంచమునకు బ్రకృతియుపాదానమగుచుండెను.

మిక్కిలి యంతరము గలదు. సంతతమును బరిణామశీలములగు చిదచిత్తుల సంబంధముగలవాఁడ వయినను దద్గతవికారములను జెందనివాఁడవు. నీవట్లు విశ్వమును సృజించివెంచి సంకోచింపఁ జేయుచున్నావు. ఓదేవా! నీవు కర్తృనిష్ఠుఁ డగు సంసారి చందంబున సత్త్వరజస్తమోగుణాత్మక మగుప్రపంచమునఁ బడి స్వకృతము లగు కర్తృఫలము లనుభవించుచుంటివ్రా? లేక యంతరింద్రియ బహిరింద్రియ వ్యాపారముల మఱచిన

భగవంతుఁడు ప్రపంచమునకు నిమిత్తమగుచుండెను. ఇట్లుండ భగవంతులాలాదుల వ్యాపారమున కేమి వ్యత్యాసముగలదు? అని శంకింప నవకాశములేదు. ప్రకృతిపురుషవిశిష్టుఁడే విశ్వమున కుపాదానము. అట్లయినను బ్రకృతిపురుషులకంటె సుతక్ష్ణుఁడును, విశేష్యమును నగుపరబ్రహ్మము విశ్వమునకు నిమిత్తకారణమగుచున్నాఁడు. ఈశ్వరుఁడు సత్త్వాదిగుణములు లేనివాఁడు. కులాలుఁ డట్లు కాక సత్త్వాదులు కలవాఁడు. అందుచే ఘటమునకుఁ గులాలుఁడువలె విశ్వమున కీశ్వరుఁడు నిమిత్తకారణమైనను మిక్కిలి వైలక్ష్యము చూడఁబడుచున్నది. మఱియు భగవంతుఁడు ప్రకృతిపురుషభూతమగు స్వశరీరమును విశ్వాకారముగాఁ బరిణమింపఁ జేయుచున్నాఁడు. కాన జగమునకు నిమిత్తకారణమయ్యు నుపాదానకారణమగుచున్నాఁడు. కులాలుఁడు స్వభిన్నమగుమృత్పిండముచే ఘటమును నిర్మించుటచే నుపాదానకారణము కాలేదు. దీనింబట్టి భగవంతులాలాదుల వ్యాపారములకు వ్యత్యాసముగలదు. ఒక్కఁడు నిమిత్తోపాదానకారణములగుట యనుభవవిరుద్ధముగా నున్నదని శంకింపఁబనిలేదు. అట్లు చెప్పటకు లోకదృష్టాంతమును వేదప్రమాణమును గలవు. సాలెపురుగు తనదేహమునుండియే పటాదులను నిర్మించుచున్నది. అట్లే భగవంతుఁడును దనశరీరమునే విశ్వముగా మార్పవచ్చును ఇందులకు 'శ్రు'. యథోర్థనాభి సృజతే గృహ్లాతేచ' ప్రమాణము. కావున పరమేశ్వరుఁడు నిమిత్తోపాదాన కారణములు గలవాఁడు కావచ్చుననట నిర్వివాదాంశము.

వాఁడును, సమదర్శనుఁడును, నగు తత్త్వజ్ఞాననిష్ఠుని చందంబున నుదాసీనుఁడవయి వర్తించుచుంటివ్రా, దెలియఁజాలకున్నాము. ఆలోచింప నీవు కర్త నిష్ఠునివంటి వాఁడవునుగావు. జ్ఞాననిష్ఠునివంటి వాఁడవునుగావు. కర్త నిష్ఠునివలెఁగర్త ఫలమును భవింపక, జగత్సృష్ట్యాదుల నొనరించుచున్నవాఁడ వగుటచే జ్ఞాననిష్ఠునివలె నుదాసీనుఁడవును గాక, వర్తించుచుండ నీవు వారి నెట్లు వ్రాలుదువు. నిశ్చయముగా నీవు కర్త ఫలానుభవమునం దుదాసీనుఁడవును, గర్తవును నగుచున్నావు. ఉదాసీనత్వమును, గర్తృత్వమును బరస్పరము, విరుద్ధధర్మము లయినను నీయం దట్టివిరోధము లేక యే సంఘటించుచున్నది. నీవు కర్త నిష్ఠులును జ్ఞాననిష్ఠులు నగుచేతనముల కంతరాత్మవయి యాయర్వురకంటె విలక్షణుండ నయి, వివిధశక్తి సముపేతుండవయి యుండఁగా నీయం దవి యెట్లు విరుద్ధములగును? సంసారి ముక్తులకంటె నీవు కేవలము విలక్షణమయినవాఁడవు. నీవు జ్ఞానాదిషడ్గుణములచే సంపూర్ణుండవు. అమేయములగు ననంత కల్యాణగుణములు గలవాఁడవు. సంసారిముక్తు లట్టి వారు కారు. మఱియు నీవు కర్త జ్ఞాననిష్ఠు లగుచేతనముల కంతరాత్మవు. దురవగాహ మగు మాహాత్మ్యముగలవాఁడవు. మఱియు సర్వాచీనులసంశయమూలకమగు నూహామార్గములలో నొకదాని స్థాపింపఁ బ్రమాణాభాసములను దెలుపు తర్కశాస్త్రాభ్యాసముచేఁ గలుషితము లగునంతఃకరణములతో దురాగ్రహులయినవాది ప్రతివాదులవాదములకువిషయభూతుండవుకావు. సమస్తములగు ప్రాకృతదోషములను నిరసించినవాఁడవు. నీ వేకరూపుఁడవు. నీవు మాయనుగూర్చి తిరోధానముచెంది వర్తించు

చున్నాడవు. అట్టి నీయందుఁ గర్తృత్వము, కారయితృత్వము ఉదాసిత్వత్వము మొదలగు ధర్మములలో నేవి నీయందు సంఘటింపవు? సమస్తము సంఘటించును. *కావునఁగర్తృత్వోదాసీన

* ఈచెప్పటవలనఁ దెలియఁదగినయంశ మేమనఁగాభగవంతుఁడుసృష్ట్యాదివ్యాపారములు గలవాఁడయ్యు నావ్యాపారములం దతఁడు స్వతంత్రుఁడగు కర్తయగుచున్నాఁడు. ప్రయోజ్యకర్త యగుజీవునికిఁ బ్రేరకుఁడగుటవలనఁబ్రయోజకకర్తయు నగుచున్నాఁడు. కావున భగవంతునికిఁ గర్తృత్వముప్రయోజకకర్తృత్వము అనెడి ధర్మములుగలవని చెప్పవచ్చును. కర్తృత్వమున్నచో గర్తృఫలానుభవము తప్పనా యని శంకింపరాదు. భగవంతుని కర్తృత్వము కర్తృధీనముకాదు కావునను, నతనికిఁ గర్తృఫలముఁ గుడిపెడిమఱియొక యీశ్వరుఁడు లేఁడు కావునను, నతనికిఁ గర్తృఫలానుభవములేదు. సమస్తశాసకుఁడగు భగవంతునికంటె వేఱొకఁడు లేనప్పడు ఫలానుభవరూపమగుననిష్ఠము నతనికెవఁడుచేయును. పోనియ్యు. కర్మ మేస్వయముగా ననిష్ఠమును గల్గించుననరాదా? అందులకు వేఱొక యీశ్వరుఁడుండనేల? యని ప్రశ్నింప వలనుపడదు. కర్మఫలములును భోక్తలు నున్నప్పటికిని వానికి సంధానముచేయువాఁడు వేఱొకఁడుండకతీతదు. జీవులును దత్కృతకర్మములు నుండఁగా నీశ్వరుఁ డాయా జీవుల కాయాకర్మఫలమును గూర్చుచున్నాఁడు. ఈశ్వరునకట్లు సమకూర్చువాఁడు మఱియొకఁడు లేనిచో నది సరిపడదు. జడమగు కర్మము దనంతటఁ దానే ఫలమొసంగ శక్తిగలదిగాదు. జీవులు సుఖాపాదకము లగుకర్మఫలము లనుభవింపఁ బ్రవృత్తులగుచున్నను ననిష్టాపాదకములగుకర్మఫలము లనుభవింపఁబొటుపడరు. స్వీయానర్థమున కెవఁడయిన సమకట్టునా? కావున ధర్మఫలములకును దాని ననుభవించు జీవులకునుసంధానముచేయువాఁడుండకతీతదు. లోకమున సమస్తవిధములగు మొలకలకును జలము సామాన్యకారణము. బీజము విశేషకారణము. అయినను జలబీజములకు సంధానముచేయువాఁడు లేనిచో నంతురములు వొడమవు. అట్లేకర్మఫలమునకునుభోక్తకునుసంధానముచేయువాఁడొకఁడుండవలయును. ఇట్లు భగవంతునియందుఁ గర్తృత్వమున్నను నుదాసీన

త్వములు పరమాత్మ వగు నీస్వరూపమున విరోధింపవు. మఱియు
 లోకమున నొకఁడు ద్రాటినిఁజూచి సర్ప మనుభ్రాంతిని జెందు
 చున్నాఁడు. మఱియొకఁడు దాని రజ్జువునుగానే తెలిసికొనుచు
 న్నాఁడు. దానిఁగూర్చి వారు సల్పెడి వాదములకు రజ్జువు హేతు
 వయి యనుసరించుచున్నది. అట్లేనీవును నిన్నుఁగూర్చి వాదోప
 వాదములు సలుపు సమబుద్ధులకును, విషమబుద్ధులకును వారి
 వారి మతములకనుగుణముగానే వర్తించుచు నుదాసీనుఁడవయి
 యుందువు; కాని యసద్వాదములఁ బ్రతిపేధింపవు. కావున వారి
 వారి వాదములకు సను విషమబుద్ధులేకారణములు; కాని నీవు
 కావు. ఓదేవా ! జగంబునకు నిమిత్తకారణమవును నుపాదాన
 కారణమవును నయియున్నను, నన్నివస్తువులందు నున్నవాఁడ

త్వముకూడఁ గలదు. భగవంతునియందుఁ గర్మత్వమే యంగీకరింపఁబడినది;
 యుదాసీనత్వములేదే! ఉదాసీనత్వమేయున్నయెడల యద్విషయకిమయినది
 కలదని యడిగెదేనిచెప్పెననిను. సుఖదుఃఖములకు సాధనములగు పుణ్యాపుణ్య
 కర్మములందు భగవంతునికిఁ గర్మత్వములేదు. కాన తాదృశ కర్మఫలము
 లనుభవింపఁ బ్రాప్తినవాసనానుసారముగా జీవులకుఁ బ్రేరకుఁడుమాత్రమే య
 గుటచేఁ దద్విషయకమగు నుదాసీనత్వముండవచ్చును. కావున నీశ్వరుఁడుసమ
 స్తము చూచుచున్నాఁడు గావున సాక్షియగుచున్నాఁడు. కర్మములందుఁ
 బ్రవృత్తులగు జీవులకుఁ బ్రవర్తకుఁడగుచున్నాఁడు కావున ననుమోదకుఁడగుచు
 న్నాఁడు. అట్లే సమస్తమునకుఁ బ్రభువయియాశ్రితరక్షకుఁడయిఫలమొసంగును
 గాన ఫలప్రదుఁడగుచున్నాఁడు. ఇట్లు సర్వశక్తిసమన్వితుం డగునీశ్వరుని
 యందు సమస్తము సంఘటించును. జీవుఁడు కర్తాధీనుఁడగుటవలనను, మాయా
 మోహితుఁడగుటవలనను, నవిద్యచే నావృతమగు స్వభావము గలవాఁడగుటచే
 తను బుణ్యపాపఫలముల ననుభవించుచున్నవాఁడగుటవలనను జీవునియందు గిట్ట
 ధర్మము లుండ నేరవు.

వయినను, నిర్వికారుండవయి యొప్పుచున్నాడవు. కారణమేమన
నచేతనవిశిష్ట లగునమ స్తజీవులును నీకు శరీరమగుచున్నవారు.
కాన యచేతనసంపర్కజనితము లగువికారములు జీవులనేకాని
నిన్నుఁ జెందనేరవు. మఱియుఁజిదచిత్తులు కాలముమొదలగు విశే
షణములచే నవభాసించుచున్న నీవైక్కడవే సమాధిక రహి
తుడవయి వర్తించుచున్నాడవు. ఓయీశ్వరా! నీవట్లసాధార
ణములుగలవాడవయి సర్వసముడవయి వర్తించుటంబట్టియే,
పురుషార్థమును నిర్ణయింపఁగలవారయి నిన్నును బ్రియతమవస్తు
వునుగా నెంచుచుఁబరోపకారమందుసాధువులయి రాగాదిరహి
తులయి వర్తించు పరమభాగవతులందఱును, నీమహిమయనెడి
యమృతసముద్రమందలి బిందువు నాస్వాదించి తమమనంబుల
నిరతిశయసుఖ మనుభవించి దానివలన, దృష్టములును శ్రుతము
లును నగునైహికాముష్మిక సుఖలేశములను మఱచి తన్నుఁ
గొల్చినవారి నెప్పటికిని సంసారమును బొందింపని నీదుచరణాం
బుజసేవను జేయుచున్నారు. ఓదేవా! నీవు త్రిభువనమునందును
బ్రవేశించి నియామకుడవయి యున్నాడవు. త్రివిక్రముడ
వగు నీకసాధ్యమగునది సుతేనియులేదు. సూర్యచంద్రాగ్నులు
నీకు నేత్రములయి యొప్పుచున్నవారు. ముజ్జగంబులకును మనో
హరమగు ననుభవముగలవాడవు. అట్టి నీకు నమస్కారంబు
లొనరించెదము. ఓ పరమపురుషా! దైత్యులును, దానవులును,
మనుజులును నీవిభూతులేకదా! అట్టివారిని సంహరించుట యను
చితము. అయినను దైత్యాదుల కిది యభ్యుదయకాలము కాదని
తలంచి వారిని జయింపఁదలంచితివేని పూర్వమున నీవు స్వీయ
మాయచేతవామనావతాగమును రామకృష్ణాద్యవతారములును

వరాహద్యవతారములును దాల్చి విరోధినిగసనముచేసిసట్లుగా
 నిప్పు డీ వృత్రాసురుని జయింపుము. ఓజగద్రక్షకా ! దయా
 రసముచేసానురాగములయిమందహాసముచే మనోహరములయి
 యున్న నీకడకంటిచూపులచేతను, సుధారసము నీసడింపఁజాలిన
 నీ మధురవాక్యములచేతను సంతతమును నీ పాదపద్మధ్యాన
 సక్తము లగుహృదయకమలములు గలవారమయి, నీకు సేవకు
 లమయి నీకు శరీరభూతుల మగుటచే భవదీధీనుల మయి
 వర్తించు మాదుఃఖంబులఁ దొలంగింప నర్హుండవు. ఓమ
 హాత్మా ! నీవు సకలజగంబుల సృష్టిస్థితి లయములకు నిమిత్తమగు
 నిత్యమాయచే వినోదించువాడవు. సమస్తజీవ సముదాయ
 ముల హృదయములందుఁ బ్రత్యక్షరీగుఁడవయి బహిర్భాగము
 లందుఁ బ్రకృతిశరీరకుఁడవయి, యీ దేశమున, నీకాలమున,
 నీదేహమున, నీసుఖదుఃఖాదుల సనుభవింపవలయున నెడి న్యనిస్థ
 కనుకూలముగా వ్యాపించుచు, సమస్తజీవుల చిత్తవృత్తికి సాక్షి
 భూతుండవయి, దహరాకాశమే శరీరముగాఁగలవాడనై సాక్షా
 త్పరబ్రహ్మమయిననీకు మేము విజ్ఞాపించుకొనినకార్యము బహ్మకి
 విస్ఫులింగములవలనఁ గల్గిన ప్రకాశమువలె లెక్కింపఁ దగినంత
 గొప్పదికాదు. ఓపరిమపురుషా ! మేమిన్వల్పప్రయోజనమునపే
 ట్తించి వివిధములగు పాపములవలనఁ గల్గిన సంసారపరిశ్రమ
 ముపశమింపఁజేయుచున్ననీపాదపద్మముల నీడనుజేరితిమి. కావున
 మాయీకార్యమును నిర్వహింపుము. ఓకృష్ణా ! ఆపృత్రాసురుఁడు
 మాతేజంబులను మాయాయుధములను మ్రింగినై చెను.
 అంతియకాదు. ముల్లోకమునుగూడ మ్రింగుచున్నాఁడు. అట్టి
 భయంకరుఁ డగు నారక్కసునిఁ జక్కాడుము. నిఖిలదోషములను

నిరాకరించి యాశ్రితుల కష్టములఁ బోకార్చుచు, సమస్తజీవుల హృదయ పుండరీకమునవిలసిల్లుచుఁ, జిత్రవృత్తికిసాక్షిభూతుండ నయి, భారమును హరించి భూమికి సుఖముగల్గించుచుఁ బవిత్ర కీర్తినాఙ్గించుచు నిజభక్తజనుల ననుగ్రహించుచు, సంసారతాపమున శ్రమచెందినవారికి శరణ్యుండవై యెహికాముష్మిక సుఖంబుల నీయఁగలిగి నిరతిశయపురుషార్థస్వరూపమవై యొప్పు నీకు నమస్కారము" అని యిట్లు దేవతలు సాదరులయి నుతించిన తన స్తోత్రమును విని భగవంతుఁడు సంతసించి వారల కిట్లనియె. "ఓ సురశ్రేష్ఠులారా ! మీయొనరించిన స్తోత్రమునకుఁ బ్రీతుండ నైతి. మీయొనరించిన స్తోత్రమువలనఁ బురుషులకు నాభక్తి యుదయించును. దానివలనఁ బరమాత్మస్వరూపమహిమ తెలియ నగుచున్నది. నాస్వరూప మహిమను నెఱింగినవారికి నేను బ్రసన్నుండ నగుదును. నన్నుఁ బ్రీతునిగాఁ జేసినవారికి లోకములోఁ బొండఁ దరముకాని దేదికలదు ? సమస్త వాంఛితము లును వారికి సమకూడును. అయినను బ్రయోజనాపేక్ష విడిచి నాయందు భక్తిని జూపుచున్నవాఁడు నావలనఁ గొంచెమైనను బ్రతిఫలము నొంద నిష్టపడఁడు. మీరు నన్నును బ్రసన్నునిగాఁ జేసికొనియు శత్రుజయరూప మగుకోరిక వాంఛించుట మిక్కిలి తెలివిమాలినపని. ఇంద్రియాధీనుఁ డగుజనుఁడు శబ్దాది విషయములందు దృష్టిగలవాఁడై తనకు నిరతిశయపురుషార్థ మేదియో తెలియఁజాలఁడు. నే నట్టివారికి నిరతిశయపురుషార్థము నీయసమర్థుండనయ్యు, వాఁడు కోరినదానినే యొసంగుచు వాని కనుకూలముగానే నర్తించుచుందును. నిరతిశయ పురుషార్థమును, దత్సాధనములును దెలిసినవాఁడు తాదృశ పురుషార్థమును

సాధనములను నెఱుంగనివానికిఁ గర్మయోగమే - యాచరింప
వలయునని యుపదేశింపఁడు. రోగి తనశ్రేయస్సు నెఱుంగకయ
పథ్యవస్తువులను గోరుచున్నను వానిహితమెఱింగిన వైద్యశ్రేష్ఠుఁ
డందుల కంగీకరించి యొసంగునా ? కావున మీకు నిరతిశయ
పురుషార్థమును గూర్చుట నాకు విధి. ఓయింద్రా ! మీరంద
ఱును దధీచిమహామునిని జేరుఁడు. అతనివలన మీ యభిలషి
తము నెఱవేఱును. విద్యావ్రత తపంబులసార మయినయమ్ముని
గాత్రమును వేగముగా యాచింపుఁడు. అతనిశరీరము మిక్కిలి
సారవంతమయినది. అతనిప్రభావమును వర్ణించెదను. వినుఁడు
* దధీచియను మహాముని ప్రవర్గ్య మను ధర్మవిద్యయందును,
బ్రహ్మవిద్యయందును నసమానుఁ డయియుండెను. అతఁ డట్టి

* ఇక్కడ భాగవతమునఁ గంఠోక్తిగాఁ జెప్పకపోయినను గొన్నిపదము
లచే సూచితమయ్యె. అది గ్రంథార్థమందున్నను నవసరమగుటచే నిందుఁ
జేర్పవలసివచ్చె. ఆగ్రంథార్థమందలికథాంశ మేమనఁగా. “దధ్యజ్ఞాధర్వణో
దక్షః ప్రవర్గ్యబ్రహ్మవిద్యయోః | ఇతిజ్ఞాత్వాఽస్మిన్సాదేవో గత్వాతమిదమూచ
తుః | బ్రహ్మవిద్యాంప్రవర్గ్యంచ వేదత్వం సాంప్రతంద్విజ | తదావాభ్యాంప్రవ
త్త్వమాగతాత్వాంతదర్శినా | దధ్యజ్ఞశితదాప్రాహ తత్పశ్చాత్తి ద్భ్రీవీ
మ్యహం | కర్తవ్యవస్థితోద్యాహ మధునానతు సాంప్రతం | తచ్ఛ్రీత్వాతా
తథేత్యుక్త్వా జగ్ముఃస్వామయంకిల | ఏతస్మిన్నంతరేశత్రో విద్యాతిశయమా
త్మినః | అసహంస్త్వరితోగత్వా దధ్యంచమిదమబ్రవీత్ | ప్రవర్గ్యంబ్రహ్మ
విద్యాంశకస్త్వైచిద్వత్తుమర్హసి | శిరశ్చింద్యాం యది బ్రూయా రాగలో
భాదినా తవ | తథాబహుతిథేకాలే నాసత్యావుపజగ్ముః | ఊచతుశ్చాప్యధ
ర్వాణం బ్రూహిపూర్వోక్తమావయోః | ఇంద్రదేణాహం నిషిద్ధోస్తీ త్యాహ
తాద్విజసత్తమః | యదివక్ష్యేశిరశ్చింద్యా దింద్రోమేనాత్రసంశయః | పూర్వ
మేవశిరశ్చిత్వా తర్హ్యశ | శిరసంతథ్వాసంధాస్యావస్త్వమధునాబ్రూహి తేన

విద్యాశాలియని యెఱింగి యశ్వినీసుతు లతనివలన విద్య నభ్యసింపవలెనని తలంచివచ్చి “మాకు విద్య నుపదేశింపు” మని యడిగిరి. అది విని యమ్ముని “నే నిప్పుడు కర్తయోగాసక్తుడనై యున్నాను. వేటొకప్పుడువచ్చినఁ దప్పక యుపదేశించెద” నన వారు వెడలిపోయిరి. అనంతర మింద్రుం డతని పాలికి వచ్చి “నీవెవ్వరికిని విద్య నుపదేశింపవలదు. నీవట్లుచేసెనవేని నీశిరంబును ఖండించెద” ననిచెప్పి పోయెను. అట్లుకొంతకాలము చన్నపిమ్మట నశ్వదేవతలువచ్చి “మాకు విద్య నుపదేశింపు” మనఁగా నతఁ డింద్రశాసనమును దెలిపెను. అది విని యశ్వదేవతలు “దేవేంద్రుఁడు నీశిరంబును ఛేదించినచో మాశిరంబును ఛేదించి నీకు సంధానముచేసి గురు ఋణమును దీర్చుకొందు” మని పలికిరి. అందులకు ధైర్యమొంది యమ్ముని తనకుఁ దెలిసినంతవఱకు బ్రహ్మవిద్యను వారలకుపదేశించి తద్విద్యాప్రభావముచే నారి నమరులఁగాఁ జేసెను. ఆమహాముని యట్టిప్రభావముగలవాఁడు. ఆదధీచి మదాత్మకమై యభేద్యమయిన నారాయణకవచమును ద్వష్టకొసంగె. అతఁడు తన కుమారుఁ డగువిశ్వరూపున కొసంగె. దానినే నీవు విశ్వరూపునివలనఁ బడసితివి. మఱియు నాధధీచి దేవతారక్షణరూపధర్మము నెఱింగినవాఁడు. కావున మీనిమిత్త మశ్వదేవతలు యాచించినచో నతఁడు తప్పక తనయంగముల నొసంగును. అతనియెఱ్ఱులనుగొనిపోయి విశ్వకర్మ కొసంగుఁడు. అతఁడు వానితో శ్రేష్ఠ మగునాయుధ

ప్రవర్త్యకం! తచ్చేదింద్రశ్చింత్యాశు స్వకీయం శిరసం తతః! సంధాయదక్షిణాంచైవ దాస్యావఇతిహోచతుః । ఏవముక్తోధదధ్యజ్ఞ తయోస్తదుభయం జగం! ప్రవర్త్యబ్రహ్మవిద్యాభ్యాంసత థావీర్యవాన్యతః । అనిచెప్పఁబడియున్నది.

మును నిర్మించును. మదీయశక్తిసంయుతమయిన యాయాయు
ధము నింద్రుఁడు స్వీకరించి వృత్రాసురునిఁ దెగటార్చును.
వాఁడు నశించినచో మీమీయాయుధంబులును, దేజంబులును,
మీరు స్వీకరించి తొంటివలె వర్తింతురు. నాభక్తులను లోక
మున నెవ్వరును బాధింపలేరు. కావున నాభక్తులగు మీకు
బాధ కలుగక భద్రంబులు సంప్రాప్తమగుఁగాక' 'నిది తొమ్మిదవ
యధ్యాయము.

—●●●— { దధీచి సురలయభిలషితంబుఁదీర్చుట; ఇంద్రుఁడు }
వృత్రాసురునిపయిఁ గవియుట.

అని యిట్లు దేవేంద్రుని నియమించి యాదేవతలు చూచు
చుండఁగ నచ్చటనే యంతర్ధానమును చెందెను. ఓభారతా!
అనంతరము దేవతలందఱు నమ్మునిపాలికరిగి యాచించిరి. ఆధర్వ
ణపుత్రుఁడును, పరబ్రహ్మ మననశీలుఁడును, మృత్యువును బ్రియ
బంధువునుగాఁ జూచువాఁడు నగునాదధీచి దేవతలకోరిక విని
సంతుష్టచిత్తుఁడై పరిహాసము చేయుచున్నట్లు లీవిధముగాఁ బలి
కెను. “ఓసురలారా! మీరు చావులేనివారు. కావున మరణకా
లమందు శరీరుల కెంతదుస్సహ మగుక్షేళము సంభవించునో
తెలిసికోలేరు. జీవింపఁ దలంపుగలవారికి జీవులకు దేహము ప్రియ
తమమై యుష్టమైయుండు. అట్టిదేహమును నారాయణుఁడువచ్చి
యాచించినను నిచ్చుట కెవఁ డుత్సహించును?” అని పల్క విని
దేవత లిట్లనిరి. “ఓమునీంద్రా! ఓపుణ్యకీర్తీ! నీచరిత్రము నుతిం
పఁదగి యున్నది. నీవు భూతదయగలిగి వర్తించుచున్నవాడవు.
అట్టి మీవంటిమహాత్ములకు విడువఁదరముగాని వస్తువైకళియుం

డునా? మరణకాలమున దేహుల కధికశ్రమమగునని చెప్పితివి
 అది సత్యమే. లోకమున స్వప్రయోజనమునే ముఖ్యముగాఁ జూ
 చుకొనెడివాఁడు పరుల బాధల నెఱుంగఁజాలఁడు. కావున వాఁడు
 యాచింపవచ్చును. ఆదాత యియ్యనని ప్రత్యాఖ్యానము చేసిన
 చో సతం డా యాచకుని బాధల నెఱుంగనివాఁడే యగును.
 అట్లే మేము స్వార్థపరులము కాన నీకష్టములను బాటింపక యా
 చించితిమి. నూ పార్థనమును దిరస్కరించిన నీవును మా
 కష్టముల నెఱుంగనివాఁడవే” యని నుడువుచున్న సురలంగాంచి
 మునీంద్రుం డిట్లనియె, “ఓసురలారా! మీధర్మబుద్ధిని దెలియ
 నెంచి నే నట్లుపలికితిని, కాని వేఱుకాదు. నాపార్థనము యే
 మునుబొందినది. కాన నాదేహమును దప్పక విడువవలసినవాఁ
 డనే. అట్లు పరిత్యజనీయమయిన నాశరీరమును మీకుఁ బ్రിയ
 మగునట్టుగా విడుచుట కభ్యంతరమేమున్నది? లోకమునఁబురు
 షుఁడైనఁడుభూతదయాసమన్వితుఁడై యస్థిరమగుశరీరముచేతస్థిర
 మగు ధర్మమునుగాని కీర్తినిగాని సాధింపఁఁగో, వాఁడు పరోప
 కార మొనరించుచున్న నృతౌద్ధిస్తావరములకంటెఁదక్కువవాఁ
 డని యెన్నఁదగును. ఎనఁడు భూతములు శోకముచెందిన శోకించి,
 సంతసించిన సంతసించునో, యట్టివాఁడు సంపాదింపఁదగిన. యక్ష
 యధర్మ మీనువంటి దేకదా! అహహా! కుక్కలు మొదలగు
 జంతువులకు భక్షణీయములై తమజ్ఞాతులకు విగ్రహకారులై
 తమకుఁబనికిమాలినవై యున్న తమశరీరములను పరోపకారార్థ
 ముపయోగింపని మానవులజన్మము వ్యర్థమయినది. అంతకంటెఁ
 గష్టములేదు. దైన్యములేదు.” అని యిట్లుపలికి నిశ్చితబుద్ధియగు
 డధీచి తనస్మృత్యుగాత్తును బగబ్రహ్మమునందు సమర్పించి యిం

ద్రియములజయించి, మనోబుద్ధులనుమరలించి, పుణ్యాపాపకర్మములను నశింపఁజేసికొని, జీవశరీరకుఁ డగు పరమాత్మ యాధాత్మ్యమును జూచుచు, యోగము నాశ్రయించెను. అతఁడు తన దేహము నెఱుంగ నె యెఱుంగఁడు. అసంతర మా యెఱుఁగఁగో జేసిన వజ్రాయుధమును గేలఁగీలించి దేవేంద్రుండు భగవత్తేజంబుతో సంయుతుఁడై సమస్తదేవగణములును బరివేష్టించి సేవింప నై రావతారూఢుండు మునులచే నుతింపఁబడుచు ముల్లోకముల సంతసింపఁజేయుచున్న వానివలె సత్వరముగఁ గదలి స్రవణకాలముననశింపఁజేయనెంచి స్రవణముపైఁగవిసినగుద్రునివలెఁ జూపట్టుచు రాక్షసానీకములమధ్యమున నున్న వృత్రాసురు నెదుర్కొనెను. ఓరాజా! అట్లుగూడిన సురాసుర సైన్యములకుఁ గృతత్రేతాయుగ సంధికాలమున నర్కదానదీ తీరమున ఘోరసంగ్రామము ప్రవర్తెను. అప్పుడు వృత్రాదులగురిక్కసులు దుద్రులచేతను, వసువులచేతను, నాదిత్యులచేతను, సశ్వసుతులచేతను, బిత్తదేవతలచేతను, నగ్నులచేతను, సురిలచేతను, సాధ్యులచేతను, విశ్వేదేవులచేతను, సరిసృతుఁడై స్వీయకాంతులచేఁ బ్రకాశించు నింద్రునిఁజూచి సహింపఁజాలక వృత్రపక్షముననున్న, నముచియు, శంబరుండు, ననర్వుండును, ద్విమూర్ధుండును, వృషభుండును, నంబరుండును, హయగ్రీవుండును, శంకుశిరుండును, విప్రచిత్తియు, నయోముఖుండును, బులోముండును, వృషపర్వుండును, బ్రహేతియు, హేతియు, నుత్కటుండును, ధూమకేశుండును, విరూపాక్షుండును, గపిలుండును, విభావసుండును, నిల్వలుండును, వాతాపియుఁ బల్వలుండును, దండశూకుండును, వృషధ్వజుండును, గాలనాభుండు

డును, మహానాభుండును, భూతసంతాపనుండును, వృకుండును, మాళియు, సుమాళియు, మొదలగువీరాగ్రేసరులును, వేలకొలదిసంఖ్యగలదై తేయులును, దానవులును, యక్షులును, రాక్షసులును, గనకవికారము లగుపరికరముల౧ధరించి మృత్యువునకయిననుదుష్పాపమగు నింద్రుని సేనాముఖమును నిరోధించి జాగరూకులయి గర్వాతిరేకంబునఁ జెనుబొబ్బలువెట్టుచు, గదలను, బరిఘులను, బాణంబులను, బ్రాసంబులను, ముద్గరములను, దోమరంబులను, శూలాంబులను, బరశ్వధంబులను, ఖడ్గములను, శతఘ్నులను, మొదలగు నానావిధ శస్త్రాస్త్రములనుదాలించి, సురవీరుల నెదుర్కొని పోరాడిసాగిరి. ఆసమయంబునఁ బుంఖములుగాఁ బ్రయోగించిన రాక్షసుల శరజాలములచే సంఘన్నలయి మేఘావృతములగునక్షత్రములచలె సురలు గానరాజైరి. అయినను రాక్షసస్త్రయుక్తము లగు నాయాయుధజాళములు హస్తలాఘవముగలనురనై నికులచేఁబడినఁ బడి నడుమనే నశించెను; కాని వారిని జెందలేకపోయెను. తమయాయుధములు వ్యర్థములగుటకుఁ గోపించి రక్కసులు, గిరిశృంగములను, వృక్షములను, బాషాణములను జేకొని దేవసైన్యములపైఁ దొంటివలె వర్షించిరి, కాని యవియు నిష్ఫలంబులయ్యె. అప్పుడు రాక్షససైనికులు తమశస్త్రాస్త్రసమూహములును, దమవర్షించిన గిరిశృంగాదులును దేవతలకు హాని గల్గింపకపోవుట నెఱిగి మిక్కిలి భీతిల్లిరి. ఓరాజా! రాక్షసులు చేసిన యొకయపకారమును దేవతలను బొందలేకపోయెను. తగుద్రులుపల్కిన నిందావాక్యములు మహాత్ములను క్రోధింపఁజేయలేనట్లు భగవద్రుకూలు రయినదేవతలను నాదానవాదుల శస్త్రాదు లేమిచేయఁ

గలవు ? అనంతరము విష్ణుభక్తివిముఖు లయినరాక్షసవీరులు హతబలులై, యుద్ధగర్వమును విడిచి తమప్రయత్నములు వ్యర్థమగుటకు మిగులఁ జింతించి బలపరాక్రమాదులచే సుప్రసిద్ధులయ్యును సంకోచింపక యుద్ధావనియందు వృత్తునివిడిచి పర్వైత్తుటకు నిశ్చయించిరి. ధీరాగ్రేసరుఁ డయినవృత్తుఁ డాసమాచారమెఱిగి తీవ్రమగుభయముచేఁ బలాయితు లగువారినినిలిపినవ్యూహఁ గాలోచితమును ధీరులకు మనోహరమునగు నీవచనమును బలికెను. 'ఓవిప్రచిత్తీ ! ఓశంబరా ! ఓపులోమా ! ఓయనర్వుఁడా ! ఓరాక్షసవీరులారా ! నావచనము నాలింపుఁడు. పుట్టినవానికెల్లను మరణము తప్పదు. అది నిశ్చయము. ఆమృత్యువునకుఁ బ్రతిక్రియ వేఱొకటి లోకమున లేదు. లోకమున రెండువిధములగు మరణములు యుక్తములని పెద్దలునచించియున్నారు. ఆరెండును సామాన్యులకుఁ బొందఁ దరముకానివి. ఇంద్రియంబుల జయించి, బ్రహ్మవిషయక ధారణాయోగముచే శరీరము విడుచుటయొకటి. రెండవది యుద్ధమునకు విముఖుఁడఁ కాక దేహమును విడుచుట. కావున యుద్ధమరణము సామాన్యులకు లభ్యముకాదు. ధైర్యమునఁబోరుఁడు. మనము జయించితిమేని సంతోషమే. లేనియెడ మనకుఁ గీర్తియు వీరస్వర్గంబును గలుగును. అట్టి యశోవీరస్వర్గంబులఁ గల్గించు మృత్యువునెఱఁడిష్టపడఁడు. కావున ధైర్యవంతులరయి నిలిచి యుద్ధమొనర్చుట యుక్తము" ఇది పదియవయాధ్యాయము.

—

—ఇంద్రపృతాసురుల యుద్ధము.—

అని ఇట్లు తమయధిపతి యగువృత్రాసురుఁడు ధర్మపచన

ముల నుపన్యసించుచున్నను నతిభయముచెంది పలాయనపరులయిన యారక్కసులు యుద్ధమునకు మొగియరైరి. అప్పుడు వృత్రుడు కాలానుకూల్యము గలసురలచే బాధితమై సేనాసీవి రహితమైనట్లు పర్విడుచున్న తన సైన్యమును జూచి సహింపఁజాలక కోపావిష్టుండయి, పలాగుతు లగువారిని వెంబడించి పర్విడు దేవతలను స్వబలముచే నివారించి నిందాపూర్వకముగా నిట్లు పలికెను. 'ఓసురలారా! తల్లి విడిచిన పురీషమువలె దుర్బలులై పలాయితులగు రక్కసుల వెంబడించి కొట్టుటవలన మీకుఁగీ ర్తిసంభవింపనేరదు. భయపడినవారిని జంపుట శూరధర్మముకాదు. స్వర్గదాయకమునుగాదు. ఓ సీచులారా! సురలారా! మీకు విషయభోగేచ్ఛలేనిచో, మీహృదయమున సమరమొనరింపఁదలంపున్నచో, నందులకుఁ దగిన బలమున్నచో, నాయెదుట క్షణమాత్రము నిలువుఁడు.' అని యిట్లు పలుకుచు మహాబలవంతుఁ డగువృత్రుండు లోకములు మూర్ఖిల్లునట్లు భయంకర మగుసింహనాదమొనర్చెను. ఆనాదమునువిని సమస్తదేవగణములును మూర్ఖిల్లి పిడుగడిచినవారివలె నేలఁబడెను. అంత వృత్రుడు రణమందు మదోస్త్రుఁడై శూలమునుదాల్చి భూమిని జలింపఁజేయుచు మదపుటేనుఁగు వనంబునుంబోలె మూర్ఖిల్లిపడి నిమిలితనేత్రులయియున్న సురసైనికుల బలముచే తను బాదములచేతను మర్దింపనారంభించెను. అదిచూచి దేవేంద్రుడు సహింపఁజాలక తన శత్రువగు వృత్రునివై భయంకర మగు నొకగదను బ్రయోగించెను. వాఁడా వచ్చుచున్నగద దుస్సహమైనదైనను నెడమచేతితో లీలగా నొడిసిపట్టె. కోపోద్దీక్షితుఁడై భయంకరముగా సింహనాదము చేయుచుం బెద్దపెద్ద

యడుగులిడుచువచ్చి యాగదాదండముతోనై రావతము కుంభ
 స్థలమునుగొట్టెను. దానిఁజూచినవారందఱు నావృత్తునిఁజనిని
 మెచ్చుకొనిరి. అంత గదాతాడిత మగునై రావతము నజ్రభిన్న
 మగుపర్వతమువలె సుడివడుచుఁ బీడను సహింపఁజాలక రక్త
 మును గార్చుచు దేవేంద్రునేడువిండ్లదూరమునకుఁగొనిపోయెను.
 ఓనరేంద్రా! అట్టైరావతంబును, దేవేంద్రుండును దుఃఖిత
 చిత్తులై సమరభూమినుండి తొలంగుచుండఁగాఁ జూచి మహా
 త్తుఁ డయినవృత్తుండు దేవేంద్రునిఁ జంపఁదగినసమయ మలవడి
 నను నధర్తమని మగుడ గదనుబ్రయోగింప నిష్టపడలేదు. అనంత
 తర మింద్రుం డమృతస్యందులగు తన హస్తములతోనై రావత
 ముశరీరముఁ దడవిదానిబాధదొలంగించియుద్ధాభిముఖుఁడయ్యె.
 సమరాభిలాషతో వచ్చి వజ్రాయుధహస్తైశ్చై యున్న దేవేంద్రు
 నిఁజూచి వృత్తుండు తనసోదరుఁ డగువిశ్వరూపుని నిర్దయుఁడయి
 చంపిన యింద్రునిఁఘోరకృత్యమును స్మరించుచు శోకసంతప్తుఁ
 డై పిమ్మట మోహాక్రాంతుండు పెద్దపెట్టున నవ్వుచు నింద్రున
 కిట్లనియె. 'ఓరీయింద్రా! నీవు నాభ్రాతనుజంపి బ్రహ్మహత్యకును
 గురుహత్యకునునొడిగట్టిన పాపాత్ముండవు. అట్టి నీవునేడు దైవనశ
 మున నాయెదుటఁ బడితివి. పాపాణకఠోర మగు నీహృదయము
 నిప్పుడే యీ శూలమునభేదించి నిన్ను సంహరించి నా భ్రాతృ
 ఋణమును దీర్చుకొందును. అకట! నాసోదరుండు బ్రాహ్మ
 ణుండు. వేదాధ్యయనసంపన్నుఁడు. మతియు నీకు గురువు.
 అపరాధమేమియుఁ జేయనివాఁడు. యజ్ఞదీక్షవహించి వర్తిం
 చున్న యోగ్యుఁడు. అట్టి మహాత్ముని నీవు విశ్వసింపక కరుణా
 రహితుండవై యాజ్ఞికుఁడు పశువు శిరంబులంబోలె నతనిశిరంబు

లఖండించితివి. నీవంటి పాపాత్ముడు వేటొక ండుకలఁడా? నీవుపుత్ర
 హీనుండవు. సంపద్విహీనుండవు. లోకాపవాదమునకు జంకనివాఁ
 డవు. గురుహత్యారూపమగు నీవైనర్చిన క్రూరకృత్యము పిశాచ
 ములకును నిందనీయమైనది. అట్టిపాపాత్ముడవగుటచే మదీయ
 శూలభిన్నుండవయిన నీశరీరము పవిత్రమగు నగ్ని దహింపఁ
 జాలదు. కావున గృధ్రములు లెస్సగా భుజించును. మఱియుఁ
 గూఁగుండవగు నిన్ననుసరించివచ్చిన మూఢు లయినదేవతలంద
 టును నస్త్రముల ఛరించి నావైఁ గవిసినచో నిశాతమగు నీత్రి
 శూలముచే పారి శిరంబులఁ జీల్చి భూతములకు బలిపెట్టెదను.
 ఓరీయిందా! వీరుండవయిన నీవు వజ్రాయుధంబున నాశిరం
 బును ద్రుంచితివేని, యప్పుడు నాదేహముచే భూతబలియొనర్చి
 కర్మబంధనమును విడిచి జ్ఞానవంతులు పోవుమార్గ మనుసరించె
 దను. ఓనురేశా! నీయెదుట నిలువఁబడి నీకు శత్రువునై యున్న
 నాపయి నప్రతిహత మగువజ్రాయుధము నేల ప్రయోగింపవు?
 నీగదవలెను, స్వల్పప్రయోజనమగు యాచనవలెను, వ్యర్థమగు
 నేమోయని సం దేహించుచున్నావా! నీవజ్రమట్లువ్యర్థముకాదు.
 కావున సందియము విడిచి ప్రయోగింపుము. ఇంతియకాక నీ
 వజ్రము భగవంతుని తేజంబుచేతను, దధీచి తపంబుచేతను,
 మిక్కిలి తీవ్రమైయున్నది. కావున శ్రీహరిచే నాజ్ఞ పుండవయిన
 నీవాయాయుధమున నన్నుఁ జంపుము. భగవదనుకూలపక్షము
 గలవారికి రాజ్యసంపదయును బ్రభుత్వాదిగుణంబులును గల్గు
 నని చెప్పుదురు. విష్ణుపక్షాశ్రయుడవగు నీకట్టివి గలుగుటకు
 లోపములేదు. మఱియు నాగురువయిన నారాయణుండు “నాచ
 రణారవిందములందు మనంబు నిలుపు” మని చెప్పె. నే నట్లు

నామనంబునుదచ్చరణారవిందముననిలిపి విషయాసక్తుండనుగాక
 నీవజ్రంబున భిన్నుండనై స్వర్గాదిలోకముల నపేక్షింపక మోక్ష
 మును బొందెదనుగాని నరకమును బొందను. మాకుఁ బ్రభు
 వగున సంకర్షణుండు ప్రయోజనాంతరము నపేక్షింపని తన
 భక్తులకు భూమియందును, స్వర్గమందును, భూతాళాదిలోక
 ములందును, సంపదల నొసంగఁడు. అదియె మిక్కిలి సముచిత
 మయినది. అట్టిసంపదలు వినాశసభయమును మనోన్యశను,
 మదమును, గలహము, నభిమతము లగువస్తువులు కలుగమి
 వలని దుఃఖమును, యుద్మసుఖాభిలాషమును గల్గింపకమానును.
 వానివలన మోక్షప్రాప్తి గలుగనేరదు. అందుచే, నో శక్రా!
 మాప్రభునగు సంకర్షణుండు తనభక్తునికిఁ ద్రివర్గరూపఫలమును
 గలిగింపక స్థిరఫలరూపమగుముక్తినిగల్గించును. తాదృశముక్తిని
 గల్గించు భగవత్ప్రసాదము నిష్కాములగు మావంటి భక్తులకే
 లభించును. మావంటివారికే భగవంతుఁడు ప్రసన్నుండగును.
 కాని విషయభోగపరాయణు లగుమీవంటివారికిఁ బ్రసన్నుండు
 కానేరఁడు. తాదృశభగవత్ప్రసాదము సంపాదింపలేని మీవంటి
 వారికి స్థిరఫలముదక్క స్థిరఫలము లభించుటెట్లు?" అని యిట్లు
 పలికి భక్తివశమున భగవంతు నభిముఖునిఁగాఁ జేసికొని "ఓనా
 రాయణా! నీసాదమూలము నాశ్రయించిన దాసులకుదాసుండనై
 వర్తించెద. నామనంబుప్రాణనాథుఁడవగు నీగుణంబుల స్మరిం
 చుఁగాక. నావాగింద్రియము నీగుణములనే నుతించుఁగాక. నాశ
 కీరము, భవదారాధనతత్పర మగుఁగాక. ఓనారాయణా! సకల
 శ్రాభాగ్యవిధి వగునిన్ను విడిచి నేను నైకుంతము నపేక్షింపను.
 చతుర్ముఖైశ్వర్యమును గోరను. సార్వభౌమత్వము నభిలషింపను.

పాతాళాది లోకాధిపత్య మంగీకరింపను. అణిమాది యోగసిద్ధులను వాంఛింపను. మోక్షము నిష్టపడను. ఓయరవిందాత్మా! ఆత్మలు రానిపిల్లలు తల్లులనువలె, విరహదుఃఖిత యగుప్రియురాలు తనప్రియునివలెను, నామనంబు నీన్నఁజూడఁ గాంక్షించుచున్నది. ఓవాసుగేవా! ఉత్తమశ్లోకు లయిననీభక్తులతో నాకు స్నేహము సంఘటిల్లుఁగాక. త్వన్తాయామోహితుండ నై విషయాసక్తుండనయి పలువిధములగుకర్మము లొనర్చుచు సంసారచక్రమునఁ బరిభ్రమించు నాకిఁకమీఁద విషయాసక్తిగలుగకుండునట్లు లనుగ్రహింపుము". ఇది పదునొకండవ యధ్యాయము.

అని యిట్లు వృత్తుండు పలువిధములఁ దలపోసి, స్వశరీరమును విడువనెంచి, యుద్ధమందలిజయముకంటె మరణమే శ్రేష్ఠమైనదని తలంచుచు భయంకర మగుశూలమును గ్రహించి ప్రళయకాలోదకమందుఁ గైటభాసురుఁడు నారాయణునితో బోలె, నింద్రు నెదుర్కొనెను. అనంతరము వృత్రాసురుండు సరసంబుగాఁ బ్రళయకాలాగ్నివలె దుస్సహమగుశిఖి గలయాశూలమును గిరగిరఁ ద్రిప్పి పెద్దపెట్టిన సింహనాదంబుచేసి "ఓపాపీ! యింద్రా ! దీనిచేఁ జచ్చితి" వని పలికి రెట్టించిన కట్టలుకతో నిందువైఁ బ్రయోగించె. అట్లు ప్రయుక్తమై, భ్రమించుచు నుల్కవలె దుర్ణిరీక్ష్యమై, యాక సమునుగడి వచ్చుచున్న యాశూలమును సురపతి గనుఁగొని, దానికిఁ జంచలింపక, నూఱుధారలు గలవజ్రమును గేలసంధించి యాయాయుధమును, సర్పరాజువలెఁ బొల్చు నావృత్తుని బాహుదండమును జూపఁ బచ్చెరునడ ఖండించెను. తన బాహువు దెగినందులకు వృత్తుండు మిగులఁగ్రద్ధుండై భయంకర మగుపరిఘమును జేపట్టి వజ్రహస్తఁ

డయియున్న యింద్రునిసమీపించి యింద్రునిఁగొట్టె. అట్లే యై
రావతమును మర్దించెను. ఆ దెబ్బచే నింద్రాయుధముచేతనుండి
పడెను. అంత వృత్రుని యద్భుతకార్యమును జూచి యచ్చటి సుర
లును, జారణులును, సిద్ధసంఘములును, నాదనుజాధిపతిని నుతిం
చి, యింద్రునిదురవస్థకు మిగుల వగవసాగిరి. ఇంద్రుండు తనచేతి
యాయుధము శత్రుసన్నిధియందు నేలఁబడినందులకు మిక్కిలిసిగ్గు
పడి మగుడ దాని గ్రహింప నదిచూచి వృత్రుండతని కిట్లనియె.
ఓయింద్రా! ఏలవిచారించెదవు? మగుడనాయుధమును స్వీకరించి
తివి కాన నీశత్రువ నగునన్నుఁ జంపుము. ఇది విషాదమునకుఁ
గాలముకాదు. ఈస్వల్పపరాజయమునకు దుఃఖింపకుము. జిఘాం
సులును, యుద్ధేచ్ఛగలవారు నగుపురుషుల కెల్లప్పుడును జయమే
సంభవింపదు. ఒక దేశంబున నొకకాలంబునఁ బరాజయము
గూడసంభవించు. పురుషులుకర్తవ్యశ్యులగుటవలనను, బరమపురు
షునికి నియామ్యులగుటవలనను, నాయా దేశములకును, దనకర్త
మునకును ననురూపము లగుసుఖదుఃఖాదుల ననుభవింప నీశ్వ
రుండు జయాపజయాదుల నిచ్చుచుండు. ఈశ్వరదత్తములగు
వానికై లజ్జాశోకములఁజెందరాదు. సృష్టిస్థితిలయమును గావిం
చువాఁడును సర్వజ్ఞుండును, జగత్కారణుండును, సనాతనుఁడును
నగుపరమపురుషునకుమాత్రమే సర్వస్థలంబులందును జయము
గల్గుచుండును. కాని మనవంటిసామాన్యుల కన్నిస్థలములందును
జయముగల్గునని చెప్పఁజాలము. మఱియుఁ బరమపురుషునికి
బ్రహ్మాదిలోక పాలురతోఁగూడినలోకములన్నియుఁ బాశబద్ధము
లగుపక్షులు తదధిపతులకువలె వశములయి వత్తిరించు. అట్లుండ
నీశ్వరున కొరులవలనఁబరాజయ మెట్లు సంభవించును? ఇంతియ

కాక కాలరూపుడగుభగవంతుఁడేజయాపజయంబులకుఁగారణ మగుచుండును. ఒక్కజయాపజయములకేయన నేల? ప్రసన్నత్తిసా మర్థ్యంబు, వేగము, బలము, ప్రాణము, మోక్షము, సంసారము మొదలగు నన్నింటి కీశ్వరుండే కారణుండు. అట్లుండఁ దత్వము గ్రహింపనేరక యవివేకి జయాదులకుఁ దానేకారణుండని తలం చుచుండు. అట్లుతలఁచుటమిక్కిలి తెలివిమాలినపని. భగవంతుం డొక్కఁడే స్వతంత్రుఁడు. దాడువికారమగు బొమ్మలును, యం త్రగృహీతములగు మృగములును బురుషునకు స్వాధీనములయి నట్లు సమస్తభూతములు నీశ్వరున కధీనము లయియుండును. కావున మనమెంతనూత్రమును స్వతంత్రులము కామని తలం చుము. మఱియుఁ బ్రకృతిపురుషులును, మహదహంకారములును, భూతములును, నింద్రియంబులును, సంతఃకరణంబును మొద లగుననన్నియుం గూడియు భగవదనుగ్రహము లేకుండ సృష్టి స్థితిలయంబుల నొనర్ప సమర్థములు కాకపోయెను. వెక్కేల? అతని యనుగ్రహంబు లేకుండఁజేతుర్ను ఖుండయినను సర్గమునందు సమర్థుండు కానేరఁడు. ఇట్లుండ నజ్ఞుండు కార్యములం దసమర్థుం డయినను దన్ను సమర్థునిఁగానే తలంచుచుండును. ఆపరమపురు షుఁడు స్వయముగా భగవదను గ్రహమునకుఁ బాత్రములగు పృథివ్యాది భూతములచేతనే భూతములఁ బుట్టించుచున్నాఁడు. చంపుచున్నాఁడు. ఆయువు. ప్రభుత్వము, తేజస్సు, మొదలగునవి యన్నియుఁ బరమపురుషున కధీనములయి యుండును. అట్టియా యురారులన్నియు నుచితకాలములందు నిజకర్తృములకు ఫలం బులయి సంప్రాప్తమగుచుండు. అందువలన మరణ దారిద్ర్యాదులువలె నాయురారులును గోరకుండఁగనేవచ్చి జీవులనుబొందు

చుండును భగవదనుగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడవగు నీకు సమస్త
 సంపదలును గలుగక మానవు. వెఱవకుము. జయాపజయోదాక
 ము సర్వమును భగవదధీనములయి తదనుగ్రహమునలనను నిగ్గ
 హమునలనను, గలుగుచుండుటచే నప్పటప్పట మనవంటినాతికి
 సంభవించు కీర్తిదుష్కీర్తులందు, జయాపజయంబులందును,
 సుఖదుఃఖములందును జీవితమరణములందును, వికారము చెందో
 రాదు. అట్టివాఁడే వివేకవంతుఁడనఁబడును. సత్వరజస్తమోగు
 ణములు కేవలము ప్రకృతివేకాని జీవునివికావనియు, సత్వాది
 గుణపరిణామ మగు దేహమున నున్న యాత్మను సాక్షియనియుఁ
 దలంచినవాఁడెప్పుడును సంసారబద్ధుండు కానేరఁడు. ఓయింద్రా
 కాపున వివేకవంతుఁడవయి పోరుము. నీవు సంగరమునందు నా
 యాయుధమును బాహువును నతికి పరాభూతునిఁ గావించితివి.
 అయిన నేనంతతో నూరకుండక శక్తికొలందిని బ్రయత్నించును
 నీప్రాణము లపహరింప యుద్ధమొనర్చుచున్న నన్నుఁజూడుము.
 సంగరమును జూదముతోఁ బోల్పనచ్చును. ఇందు జీవములే
 పణముగా నుంపఁబడును. కరితురగాదులు ఫలకములుగా నుం
 డును. బాణములు పాచికలుగా నుండును. ఇట్టి దానియందు వీనికి
 జయమనియు, వీనికిఁ బరాజయమనియు నెవఁడు నిశ్చయింపఁ
 గలఁడు. అయిన నీకు భగవత్సహాయము కలదు. కావున నీకే
 జయముగలుగునని నిశ్చయింపవచ్చు” అని యిట్లు పలికిననృత్రుని
 నిష్కపటవచనములు విని సంతసించి యతని మెచ్చుకొని వ్రజ
 మునుదాల్చి యాశ్చర్యమును విడిచి వెద్దవెట్టున నవ్వుచు నిం
 ద్రుఁ డతనికిట్లనియె. “ఓవృత్రాసురా! నుతింపఁదగిన యిట్టిబుద్ధి
 గలవాఁడగుటవలన నీవు తప్పక కృతకృత్యుఁడనయితివి. నీవన్ని

విధములచేతను నీకంతరాత్మయై నిరతిశయప్రియుడయియున్న
భగవంతుని సేవించితివి. నీవు జనమోహినియగు విష్ణుమాయను
ధరించితివి. కావున నికఁ దామసత్వమును విడిచి సాత్త్వికపురు
షత్వమును బొందితివి. రాజసస్వభావము గలనీకు షాన్ధ్యణ్యపూ
ర్ణుడయినవాసుదేవునియందు నిశ్చలబుద్ధిగలుగుట కచ్చేరువు.
వ్రేడము చున్నయది. మోక్షాధిపతియును, నాశితబంధహారియు.
నగు నీశ్వరునియందు భక్తిగల పురుషుఁడు బ్రహ్మనందసముద్ర
మున విహరించుచు, స్వల్పములై గుంటనీటికి సరివచ్చు కైవ
ల్యాది నుఖముల కింతయేని సరకుగొనఁడు” అని యిట్లనోన్యన్య
మును భగవద్ధర్మ విచారమును సలుపుచు వీరశ్రేష్ఠు లగునింద్ర
వృత్తాసురులు తనతన యపారవీర్యంబును జూపుచు సంగరంబొ
నరించిరి. ఓరాజా! అప్పుడు వృత్రుఁడు భయంకరమైన లోహ
మయపరిఘమును వామహస్తంబునఁ దాల్చి యింద్రునిపై
వినరెను. ఇంద్రుండా వచ్చుచున్న పరిఘమును దిగ్గజశుండా
దండమువంటి యతని వామహస్తమును, దన వజ్రముననొక్కట
ఖండించెను. ఇట్లు ఖండితము లయిన బాహుమూలముల
నుండి స్రవించు నెత్తుట వజ్రదలచేఁ దడిసిన వృత్రుఁడు,
వజ్రాయుధమున తెక్కలు దెగ నాకసమునుండి జాటిపడిన
పర్వతమువలె నొప్పెను. అనంతరము దనుజపతి మృత్యు
తుల్యము లగుదంష్ట్రలచే జగత్త్రయమును గ్రసించు
చున్నట్లు కానవచ్చుచు మిక్కిలి దీర్ఘకాయుడై బలముచేఁ
బర్వతముల నిట్టటు చలింపఁజేయుచు, నడగొండవలెఁ జూప
ట్టుచుఁ బాదములచే భూమిని జూర్ణముగా నొనర్చుచు, భూ
మ్యంతరిక్షములకుఁ దాకునట్లు నోరుదెఱచి యాకసమువలె

1157. ఇంద్రుడు వృత్రాసురుని వధించుట.

గంభీరమగు వక్త్రబిలమున సర్పరాజువలెఁ గాననచ్చు భయం
కరమగు నాలుకచే మహాబలముగల సర్పము గజము నట్టు
లై రావతసహితఁ డగునింద్రుని గ్రసించెను. ఇట్లు వృత్రగ్రస్తుఁ
డగు తమప్రభువును గాంచి సురలును, బ్రజాపతులును, మహా
ర్షులును “అక్కటా! గొప్పకష్టము సంభవించె” నని చింతా
క్రాంతులయి హాహాకారంబులు చేసిరి. ఓరాజా! ఇంద్రుఁడు
పరమపురుషునిచే సంరక్షితుఁడగుటచేతను, భగవంతుని యొగ
మాయాబలముచే వర్ధితుఁడగుటచేతను, వృత్రుని గర్భగోళ
మునుజొచ్చినను మృతినొందలేదు. అనంతరము బలానుగునిఁ
జంపిన యింద్రుఁడు తనవజ్రముచే వానికుక్షిని జీల్చి నైకినచ్చి
పర్వతశృంగమువలెనున్న వానిశిరంబు బలాత్కారమున ఖండిం
చెను. ఓరాజేంద్రా! నిశాతధారలు గలవజ్రము వృత్రుని కంఠ
ముచుట్టును బరిభ్రమించుచు, నొక సంవత్సరకాల మతిక్రమిం
చునప్పటికి ఛేదింపఁ గలిగెను. వృత్రునిశిరంబు ఖండితమయిన
పిమ్మట గంధర్వులును సిద్ధులును మిక్కిలి సంతసించి గగనమున
దుందుభులు మోయించిరి. మహర్షులు వృత్రునిఁ జంపఁ డగు
వీర్యమును బ్రకటించెడి మంత్రములచేత నింద్రుని సుతించిరి.
సురలు పుష్పవర్షములు గురియించిరి. స్వప్రకాశరూప మగు
నాత్మ వృత్రశరీరమునుండి నిర్గమించి లోకులందఱుఁ జూచుచు
డఁగనే నై కుంతమును బొందెను. ఇది పండ్రెండవయాధ్యాయము.

—ఇంద్రుండు బ్రహ్మహత్యకు జంకి మానససరస్సున దాగుట.—

ఓనరనాథా! వృత్రుండు చచ్చుటవలన మూఁడులోకము
లును లోకపాలురును, మనోవ్యధలను విడిచి సంతసించి నిగతి

శయ నుఖంబును గాంచిరి. కాని యింద్రుడుమాత్రము నుఖంబునుండలేకపోయెను. అనంతరము దేవతలును, ఋషులును, బిత్తుదేవతలును భూతములును, దైత్యులును, దేవానుచరులును, బ్రహ్మయు, రుద్రుండును, సురేంద్రుండును తక్కినవారును దమతమ నిలయంబుల కరిగిరి” అని నుడువుచున్న మునింగాంచి రాజిట్లనియె. ఓమునీంద్రా! వృత్రవధానంతరమం దింద్రుండు దక్కందక్కినవారందఱును నుఖంబుగాంచిరని చెప్పితివి. ఇంద్రునకు నుఖంబులవడకపోవుటకుఁ గారణంబేమి? దేవతల కందఱకు నుఖముగల్గి. నింద్రునకుఁగూడ నుఖము గల్గి తీరవలయును. అట్లుండ సురలకు నుఖమును సురేంద్రునకు దుఃఖమును గలుగుటకుఁ గారణంబును వివరించి చెప్పుము. వినఁ గుతూహల మగుచున్నది’ యని వచింప మునీంద్రుం డతనికిట్లనియె. ‘ఓమా నవేంద్రా! మొదట సురలును, మునులును మొదలగువారు వృత్రుని పరాక్రమమునకు భీతులయి యింద్రుని సమీపించి వృత్రునిఁ జంపి తమ భయమును దొలఁగింపవలయునని ప్రార్థించిరి. కాని యింద్రుండు బ్రహ్మహత్యకు భయపడి యప్పని కిష్టపడక “ఓనురలారా ! మునులారా ! పూర్వము విశ్వరూపునిఁ జంపుటవలన బ్రహ్మహత్యనన్నుఁ జుట్టుముట్టి బాధింపఁగాదానిని స్త్రీలును, భూమియును, జలములును, వృక్షములును; బంచి స్వీకరించినవి. ఇప్పుడు వృత్రునిఁ జంపుటవలన జనితంబగు పాపము నెందుంచి పవిత్రుండనగుదును” నని సవిచారముగాఁ బల్కఁ గా. మునీశ్వరులు విని యింద్రుంజూచి “ఓయీ! నీవు బ్రహ్మహత్యకై వగవకుము. భగవత్ప్రీతిగా నీచే నశ్వమేధమును జేయిచెదము. దానివలన నీకు మంగళములు లభింపకమానవు.

నీవు భయపడ నవసరములేదు. అశ్వమేధమువలన బ్రహ్మహత్య నివర్తించునా? యని సంశయింపఁ బనిలేదు. లోకత్రయమునకు నంతరాత్మయై సమస్తమునకును నియామకుఁడై స్వయంప్రకాశుఁడై యున్న నారాయణుని హయమేధముచే నారాధించితివేని ద్రిభువనమును సంహరించుటవలనం గల్గిన పాతకమునైతము తొలఁగిపోవునని చెప్పఁ దగియుండ వృత్రవధ జనితపాపము తొలఁగి పోవునని వేటచెప్పవలయునా? మఱియు బ్రాహ్మణునిఁ జంపినవాఁడైనను, దండ్రుని ఖండించినవాఁడైనను, గోవును సంహరించినవాఁడైనను, దల్లిని సమయించిన వాఁడైనను, గురువును దోరించినవాఁడైనను, శ్వపచుఁడైనను, బుల్కును లను పాపజాతివారైనను భగవంతుని సభక్తికముగాఁ గీర్తించి నంతమాత్రమున సంశుద్ధులగుదురు. అట్లుండ నీవు శ్రద్ధాసమన్వితుఁడవై భగవంతునుద్దేశించి యశ్వమేధమువంటి మహాక్రతువు నొనర్చుచుండఁగా, మేము చేయించుచుండఁగా, దానివలన బాపములు తొలఁగిపోవుట కబ్బరమేమున్నది? పరబ్రహ్మమునకు శరీరభూతమగు సచరాచరంబగు జగంబును సంహరించినను నశ్వమేధమొనరించిన నీకుఁ బాతకముండదనిచెప్ప నొప్పునప్పుడు ఖలుఁడగు వృత్రాసుగువధవలని పాతక మీ మహాయాగముచే దొలంగుట వింతయా? అనియిట్లు బ్రాహ్మణులు పలుమాఱు పలువిధములఁ దన్నుఁ బ్రోత్సహింపఁగా విని యింద్రుండు నిర్భీతుండయి వృత్రునిఁ దెగటార్చెను. వృత్రుఁడు ఖండితుఁడయిన తోడనే బ్రహ్మహత్యాపాతక మనివార్యమై యింద్రుని జుట్టుముట్టెను. ఓరాజా ! ఆబ్రహ్మహత్యాసంగతివలన నింద్రునకు దుఃఖమేకాని సుఖము కలుగలేదు. ధైర్యాది గుణముల

వలన నది సమకూరరాదాయని యడుగ నవకాశములేదు. లజ్జా
 వంతుండును, నింద్యత్వ మందినవాఁడు నగువానిని ధైర్యాది
 గుణము లేన్నియున్నను సుఖింపజేయ లేవు. కావున నింద్రుఁడు
 ధైర్యాది గుణవంతుఁడయినను సుఖమందలేకపోయెను. పిమ్మట
 బ్రహ్మహత్య చండాలస్త్రీవలెఁ గానవచ్చుచు మూర్తిమతియై
 ముదుసలితనముచేఁబాదాద్యవయవములుకంపించుచుండ, క్షయ
 రోగముచే వ్యాపూరాలయి యెఱ్ఱనిజటలు దాల్చి, నెఱసిన
 మోటువెండ్రుకలు మొగముపై వ్యాపింపఁగా మాటిమాటికిని
 “నిలునిలువు” మని పల్కుచుఁ జేపలవంటి దుర్వాసనగల
 ప్రాణవాయువులచే, మార్గమును దోషయుక్తముగాఁ జేయు
 చుఁ,దన్నుసమీపింప నింద్రుండు దానింజూచి భీతుండయి దాని
 దప్పించుకొన దశదిక్కులకును నేఁగెను. కాని యెచ్చటను
 విశ్రాంతిస్థానము లభింపలేదు. ఓరాజా ! అనంతర మింద్రుఁడీ
 శానదిక్కునకేఁగి మానససరోవరమును బ్రవేశించి సూక్ష్మరూ
 పమున నందున్న పద్మనాశము నాశ్రయించి తనదూతయగు నగ్ని
 కేఁ బ్రవేశింపరాని జలము లందుండుటచే యజ్ఞాదిభాగ వర్జితుఁ
 డై బ్రహ్మహత్యకుఁ గానరానివాఁడై తన్ని నృత్తికుపాయమాలో
 చించుచు, వేయవత్సరంబులకాలంబు గడపెను. ఆసమయమందే
 విద్యాతపోయోగాదులచే సమర్థుం డయిననహషుం డింద్రా
 ధిపత్యంబు వహించి భోగ్యవస్తువులును భోగకరణములును
 సమృద్ధిగ సంప్రాప్తించుటవలన మదాంధుం డయి వివేకశూ
 న్యుండై యింద్రపత్ని యగుశచీదేవినిగోరి యందువలన నా
 సంపదలనువదలి సర్పమై పుడమిని జన్మించె. అనంతర మింద్రుం
 డెచ్చటనేయుండి విప్రవాక్యముల స్మరించుకొని చిరకాలము

భగవద్ధ్యానాన క్తుండయ్యె. మానస సరోవర పద్మ ములందు విహరించు లక్ష్మీదేవి, విష్ణుభక్తిచే నొప్పు నింద్రుని కాపాతకము లేకుండ రక్షింప సురక్షితుడయి కొంతకాలమునకు స్వర్గమున కరుదెంచెను. అంత బ్రహ్మార్షులందఱును దేవేంద్రుని సమీపించి సంతసముతో భగవదారాధనయాపమగు నశ్వమేధయాగమున కతని దీక్షితునిగాఁజేసిరి. బ్రహ్మవాదు లగుమునులు ఋత్విక్కులై యాగకృత్యంబులు నెఱవేర్చుచుండ నింద్రుండు శ్రద్ధాసమన్వితుండయి సర్వనియామకుడయిన పరమపురుషు నారాధింప నందువలనవృత్రనధజనిత మగుపాపము గొప్పదయినను, సూర్యునివలన మంచునలెఁ బూర్తిగా నశించెను. ఓరాజేంద్రా ! మరీచి మొదలగు మహామునులు చేయించిన యశ్వమేధము వలన నింద్రుండు బ్రహ్మహత్యారహితుండై స్వర్గరాజ్యమును బొంది సుఖంబులనుభవించెను. సమస్తపాపములను దొలంగించునదై భగవంతుని సంకీర్తనముకలదై భగవద్భక్తిచివర్ధించునదై భక్తజనుల వర్ణనమున నొప్పుచు, నింద్రుని జయమును, బ్రహ్మహత్యావిముక్తియుఁ గల్గిన యామహాఖ్యానమును నిరుపమానమగు ప్రభావముగలది. దీనిని బ్రతిపర్వమునందును బఠించిన పండితులు ధనమును, యశంబును, రిపుజయమును, నాయువును, సమస్తమంగళములను, బొంది నిఖిలపాపవిముక్తులగుదురు. ఇది పదుమూడవ యధ్యాయము.

—●●●● చిత్ర కేశూపాఖ్యానము. ●●●●—

అని చెప్పుచున్న శుకుంగాంచి రాజిట్లనియె. 'ఓమునీంద్రా ! రజస్తమో గుణస్వభావుడయి, వాపకారియైన వృత్రాసురునకు

భగవంతుడగు నారాయణునియందు నిశ్చలమగుభక్తి యెట్లు కలిగినది? కేవలము సత్త్వప్రధానులగుదేవతలకై నను నిర్మల చిత్తులగు ఋషులకై నను, ముకుందునియందుఁదఱుచుగా భక్తి సంఘటిల్లుట దుర్లభము. అట్లుండ నీవృత్రాసురున కట్టిభక్తి యుదయించుట యచ్చెరువు కలిగించుచున్నది. పృథివీసంబంధులగు రేణువులవలె తెక్కింపఁదరముకాని శరీరు లిందుఁ గలరు. కాని వారిలోఁగొందఱుమాత్రమే మానవత్వముకలవారు. ఆ మానవులలోఁ బెక్కిండ్లు త్రివర్గరూపమగు శ్రేయస్సునే కోరుచుందురుకాని నిరతిశయసుఖదాయకమగు ముక్తిని పేక్షింపరు. దైవవశమువలనఁ గొందఱు ముముక్షువులున్నను, వేయింటి కొక్కఁడుమాత్రమే రాగాది విముక్తుడగును. అట్లు ముక్తులగు వారిలోఁ గోటి కొక్కఁడుమాత్రమే రాగాదిరహితమగు చిత్తముగలిగిన నారాయణభక్తుఁడు సంభవించు చుండును. అట్లుండఁగా రజస్తమోభిహతుఁడై సర్వలోకములకును సంతాపము గల్గించువృత్రున కట్లు దుర్లభమయినను, దృఢబుద్ధి భగవంతునియం దుదయించెనుగాని శబ్దాదివిషయములం దుదయింపలేదు. ఓమునీంద్రా! ఈవిషయమై నామనంబు మిక్కిలి సందేహించుచున్నది. కావున నతనిచరితమును సంపూర్ణముగా వినిపింపుము. విన మనంబు కుతూహలపడుచున్నది. ఆ వృత్రుఁడు విష్ణుభక్తియందేకాక పరాక్రమమందుఁగూడ గొప్పవాఁడు. లేనిచో నింద్రునంతటివానికిఁ జారుషముచే సంతనము గల్గింపఁగలఁడా! కావున నోమునివర్యా! భగవద్భక్తి చేతను, జారుషముచేతను నుదారుడగు వృత్రునిచరిత్రము వినిపింపుమా. విదము” అని కుతూహలముతో నడుగుచున్నరాజు

నకు మునిపుంగవుం డిట్లనియె. ఓన రేంద్రా! నీప్రశ్నము మిక్కిలి
 యుచితమయినది. నీవెక్కుఁడగు శ్రద్ధతో వినుచు నిట్లుప్రశ్నించి
 నందులకు నుతింపనచ్చును. నీవడిగినదాని కొకయితిహాసము.
 కలదు. ఆ యితిహాసమును నేను మాతండ్రియగు వ్యాసునివల
 నను, నారదునివలనను, దేవమునివలనను వినియుంటిని. నే
 నెట్లుగావింటినో యట్లెచెప్పెద. సావకాశచిత్తుండవయి వినుము.
 ఇంద్రునిచేఁ జచ్చినవృత్తుండు పూర్వజన్మమునశూరసేనదేశము
 లందుఁ జిత్రకేతుఁడను సార్వభౌముండ్ల యుండెడివాఁడు. వాఁడు
 మిక్కిలి ప్రఖ్యాతికెక్కినవాఁడు. వాని పరిసాలితకాలంబున
 భూమి సమస్తకామములను బూరించుచుండె. వానికిఁ గోటి
 మంది భార్యలుగలరు. అయిన నతని కొకభార్యయందయినను
 సంతానము గలుగలేదు. అతఁడు లావణ్యమును, నౌదార్య
 మును, యశావనమును నుత్తమకులప్రసూతత్వమును శాస్త్ర
 జ్ఞానమును సార్వభౌమత్వమును, సమస్తసంపదలను బొందిన
 వాఁడయినను, మఱియుఁ బలువిధములగు సద్గుణములు గల
 వాఁడయినను, సంతానములేదనెడి విచారము దుర్నివారమయి
 బాధింపఁజొచ్చెను. అందువలన సార్వభౌముఁడయిన యాచిత్ర
 కేతువునకు, సమస్తసంపదలుగాని సౌందర్యవతులగు భార్యలు
 గాని సస్యసంపదలతోఁ బొల్పెడిభూమిగాని సంతసము గొలుప
 లేక పోయినవి. ఇట్లు సంతతంబును సంతానముగూర్చి చింతించు
 చున్న యాభూకాంతుని మందిరమునకు భగవంతుఁడును, జ్ఞాన
 సిద్ధుండును యథేష్టముగా లోకములఁ దిరుగువాఁడును నగు
 నంగిరసుండను మునిపుంగవుం డొకనాఁడు వచ్చెను. చిత్రకేతుఁ
 డతని కెదురేగికొనివచ్చి యాసనమిచ్చి పూజించి యతిథిసత్కా

రములను జేసి సుఖోపవిష్టుఁడగు నమ్మనిచెంతను సమాహిత
 చిత్తుండయి యుపవేశించెను. అంత నమ్మహర్షిః వినయావనతుఁ
 డయి భూమివైఁగూర్చుండిన చిత్రకేతుని సముచితముగా గౌర
 వించి కొంతవఱకే సంభాషించి యిట్లుపలికెను. 'ఓసార్వ
 భౌషా! నీవార్యోగ్యవంతుఁడవయి యున్నావా? నీ బంధువుల
 కందఱకుం గుశలమా? రాజ్యాంగములన్నియు సురక్షితము
 లయి కుశలముతో నర్తించుచున్నవియా? జీవుఁడు మహదహం
 కారాదులచే రక్షితఁడయి తదాయ తమగు సుఖముఁ జెందు
 చున్నవిధమున రాజుగూడ రాజ్యాంగములందుఁ బ్రజాభారము
 నుంచి నిర్భరసుఖముల నందవచ్చును. రాజునకు మిక్కిలి సుఖా
 పాదకములు రాజ్యాంగములే. కావున నీరాజ్యాంగములకుఁ
 గుశలముకలనుగదా? రాజ్యాంగములవలన రాజు సుఖమనుభ
 వించునట్లు రాజువలన రాజ్యాంగములుగూడ మనోదుఃఖరహిత
 తములై హితముఁజెందును. ఒక్కరాజ్యాంగములే యననేల?
 స్నేహితులు, బంధువులును, దేవతలునుగూడ సుఖంబులఁజెందు
 దురు. ఇంతియకాక యెవ్వనికి భార్యలును, బ్రజలును, గార్య
 సహాయులగు సమాత్మ్యులును, మిత్రులును, బరిజనులును, మంత్ర
 లును, బురజనులును, దేశవాసులును, నితర భూపాలకులును,
 బుత్తులును, నధీనులయి యుండురో, యారాజునకు మిక్కిలి
 శ్రేయస్సుగల్గును. కాని భార్యాప్రభృతులందఱును సామాన్య
 ముగాఁ బ్రతిరాజునకును నధీనులయియుండుట దుర్లభము.
 వారినందఱి నధీనులనుగాఁ జేసికొనవలెనన్న రాజు విషయా
 నక్తుండుకాక జితేంద్రియఁడయి వర్తింపవలయును. ఆరాజు
 వర్తించి వారినందఱును స్వాధీనులఁగాఁజేసికొన్నచోవానికిలోక

పాలురతోఁగూడిన సమస్త లోకములును జాగరూకతతోఁబూజు
లను బన్నుఁజూ గొనివచ్చి యిచ్చి వశ్యులగుచుందురు. అట్టిరాజు
నిత్య సంతృప్తుఁడయ్యుండును. నీ కీసర్వమును సంఘటింఁచియుం
డును. కాన నీవును సర్వదా సంతృప్తుఁడనయి యుండవలసినది.
కాని నీయాత్మ ప్రీతిని జెందుచున్నట్లు కానరాదు. ఆయసంతు
ష్టికిఁ గారణము నీవా? పరులా? నీముఖము కాంతిపూరితమై
యుండక వెలవెలపోవుచున్నది. ఆలోచింప నీకభిలషితవస్తువెద్ది.
యో లభింపకపోవుటచే నిట్లు విచారపరీతుఁడవయి యున్నట్లు
తోఁచెడిని. ఆ కారణమును దెలియఁజెప్పు”మని యంగిరసుండు
చిత్రకేతుని విచారకారణమెఱిగియున్నను బలువిధములుగ వి
కల్పించి యడుగుచున్న నతనికి సంతాన మభిలషించుచున్నచిత్ర
కేతువువినయావనతుఁడయి యిట్లు పలికెను. “ఓమునీంద్రా! కర్మ
యోగముచేతను, జ్ఞానయోగముచేతను, భక్తియోగముచేతను
సమస్త పాపములఁ దొలంగించుకొని నిర్మలచిత్తులగు తమవంటి
యోగులకు దేహుల యంతర్భాగ బహిర్భాగములందుండునది.
యేది తెలియఁబడదు? సమస్తము తెలిసియుండును. అయినను
నాచి త్తమునందున్న యథమును దెలియఁగోరియడిగితివి కాననా
యభిప్రాయమెఱిగిన నీయాజ్ఞనుబడసి చెప్పెదను. ఓ మహా
నీయా! లోకపాలుర కపేక్షణీయములగు సమస్త సంపదలును
నాకున్నను, నవి సంతానములేక కుందుచున్న నన్నును నాకటి
చేతను దగచేతను బీడితులయి యన్న పానములను గోరువారిని
జంధనవనితాదు లట్లు సంతసింపఁజేయఁజాలకున్నవి. కావున నో
మహాభాగా! నేను నాపూర్వులతోఁగూడదుస్తరమగునరకమును
దరించుటకును ముఖ్యసాధనమగుపుత్రుఁడు నాకులభించునట్లును

గృహింపుము” అని యిట్లు చిత్రకేతుండు యాచింపఁగా బ్రహ్మ కుమారుండును గృహింపఁడును నగు నంగిరసుఁడు స్వయముగా ఋత్విజుఁడై త్వష్ట దేవతాకమగు చరువును బచింపఁజేసి త్వష్టను బూజించి యాగ శేషమును జిత్రకేతుభార్యలలో జ్యేష్ఠురాలును శ్రేష్ఠురాలును, నగు కృతద్యుతియనుదాని కొసంగి చిత్రకేతు నుద్దేశించి “ఓరాజా! నీకుఁ దప్పక పుత్రుఁడు జనించును. నీకు వాఁడు హర్షమును శోకమునుగూడఁ గల్గించు”ననిచెప్పి యతని వీడ్కొనిపోయెను. అనంతరము కృతద్యుతి యా యజ్ఞావశేషమును భక్షించి యగ్నివలన గృత్తికవిధంబునఁ జిత్రకేతునివలన బుత్రరూపమగు గర్భముధరించెను. ఓనరేంద్రా! శూరసేన దేశాధిపతి వీర్యముచే నామెగర్భము శుక్లపక్షచంద్రుని చందంబునఁ గ్రమముగా నర్ధిలైనది. పిమ్మటఁ గొంతకాలమునకు శూరసేనదేశ ప్రజలకధికానందము కలుగునట్లొకపుత్రుఁడు పుట్టెను. పుత్రజననవార్త విని చిత్రకేతుండు పరమానందము వైంది తత్కాలముందే స్నానముచేసిశుద్ధుండు యలంకృతుండై కుమారునికివిప్రులచే నాశీర్వాదముల నిప్పించి జాతకర్మమొనరించెను. ఆసమయమున నారాజుహిరణ్యమును; వెండిని, వస్త్రములను, నలంకారములను, గ్రామములను, గజములను, హయములను, నాటర్బుదముల లెక్కగలవాని విప్రులకుఁ బంచి యిచ్చెను. ఇంతియకాక యమృతహిపతి కుమారున కాయువుగలుగునట్లుగాను, ధనకరముగాను, గీర్తికరముగాను, సమస్తదేహులకును, శోరినకోర్కెలను మేఘునివలె వర్షించి సంతృప్తిగల్గించెను. అతికష్టమువలనఁ బొందఁబడిన కుమారునియందా చిత్రకేతునకు బహు ప్రయాసమువలన సంపాదితమగు ధనమందు నిలుపేదకుఁ

బలెఁ బ్రేమమధికముగా వర్ధిల్లఁజొచ్చెను. కృతద్యుతికిఁగూడఁ
 గుమారునియందు నిరతిశయమగు ప్రేమము వర్ధిల్లుచుండె. అ
 ట్లుండ నదిచూచి తక్కిన రాజపత్నులుగూడఁ బుత్రాభిలాష వీడి
 తలు కాఁజొచ్చిరి. ఇంతియకాక ప్రతిదినంబును బాలకుని లాలిం
 చుచున్న చిత్ర కేతునకు సంతానవంతురాలగు కృతద్యుతియం
 దున్నంత ప్రేమము తక్కినకాంతలందు లేకపోయెను. అంత నా
 రాజభార్యలు భర్త తమ్ముఁ దిరస్కరించుచుండుటచేతను సంతా
 నము లేకపోవుటచేతను, మిక్కిలి దుఃఖితలై తమ సవతియగు
 కృతద్యుతియం దసూయచూపుచు నొక్కొక్కమాటు శిష్టునిం
 దించుకొనుచు సంతతము నిట్లు పరితపించుకొనుచుండిరి. అక
 ట్లా ! సంతానములేని మావంటి పాపాత్మురాండ్ర జన్మమేల ?
 కాల্পనా? సంతానములేని స్త్రీభర్తచేఁ దిరస్కృతురా లగును.
 సంతానవంతురాండ్రగు సవతు లాగొడ్డురాలిని దాసిని జూచిన
 ట్లు చూతురు. ఆలోచింప వంధ్యదాసికంటెను నీచురాలు. దాస
 స్త్రీలు ప్రభువును బచరించి యతనివలనఁ దమకు వలయుపదా
 ర్థములను బడసి సుఖముగ వర్తింతురు. వారలకు సంతాపమే
 యుండదు. గొడ్డురాండ్రగుమావంటిరాజపత్నులకు సంతాపము
 దక్క సుఖమేమి కలదు. కావున మేము దాసీజనముకంటెను దుర
 దృష్టవంతురాండ్రము' 'అని యిట్లు రాజపత్నులు తమనవతి
 పుత్తునిఁ జూచి దందహ్యమానము లగుచిత్తములు కలవారై
 కావుననే రాజున కసమ్మతురాండ్రయి యుండుటచే ద్వేషబుద్ధి
 వర్ధిల్లఁజొచ్చెను. అట్టివిద్వేషముచే వివేకము నశింపఁ గఠినచిత్త
 లయినస్త్రీలు చిత్ర కేతువును సహింపలేక యాబాలకునకు విష
 ముపెట్టిరి. అదితిని యాబాలుఁడు నిశ్చేష్టితుఁడై యుండెను. తల్లి

యగు కృతద్యుతి తన సవతులు చేసిన దుష్టకృత్యము నెఱుంగఁ జాలక పిల్లవాఁడు నిద్రించుచున్నాఁడనియే భావించుకొనిగృహ మందుఁ గార్యాంతరాసక్తురాలయ్యె. అనంతరము కొంతసేపటి కాకాంత దన దాదిని జూచి 'బాలుఁడు చిరకాలము నిద్రించుట యచ్చెరువుగానున్నది. కావున మేల్కొలిపి బాలునిఁ గొనిరమ్మని యాజ్ఞాపించెను. ఆదాది పిల్లనియొద్ద కేగి పై కుబికిన నల్లగుడ్డు గలవాఁడై ప్రాణేంద్రియ జీవములచే సంత్యక్తుఁ డయినట్లు గానవచ్చు వానింజూచి 'హా! చచ్చితిని. హాచచ్చితిని' అని యా క్రోశించుచుఁ బుడమిపైఁ బడెను. దాని యాక్రందనమును విని తల్లితోట్రుపడుచుఁ జేతులచే గుండెలు బాదుకొనుచు, నెలుఁ గైతి యుచ్చైస్వరంబున నేడ్చుచుఁ ద్వరగానచ్చటికివచ్చిచచ్చి పడియున్న బాలకునిఁజూచి మోహతిశయముచేతను, దుఃఖాతి రేకముచేతను భ్రాంతురాలయి కట్టుపుట్టము వీడ్వడుచుండఁగాఁ గేశపాశమువిరియుచుండ మిక్కిలిగా నేడ్చుచు భూమిపైఁ బడెను. అంత నంతఃపురమందున్న పురుషులును స్త్రీలును వారి రోదన ము విని సత్వరముగా వచ్చి రాజపత్నితో సమానముగా నేడ్వఁ జొచ్చిరి. పిమ్మటఁ గృతద్యుతి సవతులు కృతాపరాధలయ్యును నేమియు నెఱుంగనివారివలె వచ్చి యచ్చెరువడి లేని దుఃఖము ను దెచ్చుకొని విలపింపఁజొచ్చిరి. అప్పుడు చిత్రకేతుఁడు మరణ కారణము లేకుండఁ జచ్చిన కుమారుని విని పుత్రప్రేమముచే వర్ధిల్లిన దుఃఖాతిశయముచేఁ బీడితుఁ డయి యొకచోఁ గ్రిందఁ బడుచు, నొకచోఁ దూలిపోవుచు, నొకచో మూర్ఛిల్లుచు, వివేక హీనుఁడయి యనుసరించి వచ్చుచున్న యమాత్యాదులతోను, విపులతోనుగూడి యాస్థలముచేరి కేశపాశమును, నంబరమును

జాటుచుండఁగా నిట్టూర్పు పుచ్చుచు బాష్పబిందువులు కంఠమును నిరోధించుటంజేసి మాటాడలేక యాబాలుని సాదమూలము చెంతఁబడి విలపింప నారంభించె. ఇట్లు మహాశోక పరీతుఁడయినభర్తనుజూచి సమీపించి చచ్చినకుమారునిఁగూర్చి బహుప్రకారముల విలపించుచుఁ జూచుచున్న జనులను, మంత్రులను భర్తను, దక్కుఁగలవారిని మఱింత దుఃఖింపఁజేసె. మఱియు నారాజపత్ని రక్తచందనపుఁబూఁతలు గల స్తనములను గన్నీటి ధారలచేఁ దడుపుచు ధరించినపుష్పమాలికాదులు రాలిపడఁబుత్తుఁగూర్చి యెలుఁగెత్తి కురరినలె నిట్లు విలపింపఁజొచ్చెను. 'హదై వమా! నీకు సుతేనియుఁ గరుణలేదు; హా! ఏమనుదాన, నీవు వివేకహీనుఁడవు. కానిచోఁ బిత్రాదిమూలకమునఁ బుత్రాదులను సృజించిన నీవు ముందు పిత్రాదులకు మరణము కల్పించుటకు బదులుగాఁ జిన్నవారగు పుత్రాదులకేల మరణము కల్పింతువు? ముందుదయించిన జనకాదులు జీవించియుండఁ దగువాఁతఁ బుట్టిన పుత్రాదులు మృతిచెందుట యితేని యుక్తముగాలేదు. మఱియు నిట్లు మరణము కల్పించుట నీసృష్టికి మిక్కిలి విషకీతముగా నున్నది. ఆలోచింప నీవు సర్వోత్కృష్టుఁడవుకదా! నీకాసాటి తెలియవలదా? ఈప్రకృతిమండలమున సమస్తదేహులకును నుత్పత్తిక్రమము ననుసరించియే మరణక్రమము లేనిచో స్వకీయమగుపుణ్యపాపకర్తముల ననుసరించియే యుత్పత్తిమరణము లెల్లనుం బ్రవర్తిల్లుగాక. అందు నీవుచేసెడి దేమున్నది? "నేనుజేసెడి దిఁకేమి, కర్మానుసారముగా ఫలమును జూందించువాఁడ" నని యందువేని నిజసృష్టి వర్ధిల్లుటకై కల్పించిన పుత్రాదిరూపమగు స్నేహపాశమును స్వయముగానే

ఛేదించుచుంటివి. కావున నదియు యుక్తముకాదు' అని
 యిట్లు కొంతసేపు దైవమును నిందించి కుమారుం గూర్చి
 'ఓకుమారా ! దిక్కులేని నన్నీ దుఃఖసాగరంబునఁ దోచి
 యడుగఁట ముంచుట నీకింతేనియు యుక్తముకాదు. నీ నిమి
 త్తము కడు విలపించుచున్న నీజనకునిఁ జూడవేమి? సంతతిలేక
 పోవుటవలనఁ గల్గినదుఃఖము నొకవేళ సహించిన సహింపవచ్చు.
 కాని పుత్రశోకమును సహించుట దుర్భరము. ఇట్లు దుఃఖతప్తు
 లగుమమ్ముఁ జూడుము. చూడనిచో మమ్మునుగూడ యమాం
 తికమునకుఁ గొనిపోమ్ము. ఓకుమారా! నీతోడిబాలకులు నిన్నుఁ
 జూడవచ్చిరి. త్వరగా తెమ్ము తెమ్ము. నీమిత్రులు నిన్నాటలకుఁ
 బిల్చుచున్నారు. త్వరగాఁబోవేమి? ఓముద్దులపట్టి! చిరకాలము
 నిద్రించితివి. ఆకలి గొనియున్నవాడవు కాఁబోలును. వేగము
 గా లేచి పాలు ద్రావుము. మాదుఃఖమును దొలంగింపుము. ఓ
 పుత్రా! దృష్టిదోషము దగులునేమోయని, యుత్పలములనంటి
 నేత్రములుగల నీసుందరముఖారవిందమును గన్నులారఁగాంచి
 యెఱుంగను. నిర్భాగ్యురాలనగునే నిష్పడు చూచుచున్నాను.
 అవ్యక్తమధురము లగు నీవచనంబులు వినరావేమి? అకటా !
 దయాంరహితుడగు దైవమునిన్నుఁ బరలోకమునకుఁ గొనిపోయె
 నాయేమి?" అని యిట్లురోదనముచేయుభార్యంజూచి చిత్రకేతుం
 డును మిక్కిలి యెలుఁగెత్తి విలపింపఁ జొచ్చెను. వారిరువురట్లు
 విలపింపఁగాఁజూచి యనుచరు లందఱును విలపించుచుఁ జిత్రస్త
 తిమలవడువున నుండిరి. ఆచిత్రకేతుఁ డిట్లు వివేకహీనుఁడై దారు
 ణదుఃఖమునుభవించుచుండఁగాఁ దెలిసికొని యంగిరసుండు నాథ
 దునితోఁగూడ నచ్చటికి వచ్చెను. ఇది పదునాల్గవయధ్యాయము.

◆◆◆నారదాంగిరసులు చిత్రకేతునకు హితముబోధించుట.◆◆◆

అనంతరము నారదాంగిరసులు చచ్చినకుమారునిచెంతనుండి చచ్చినవానివలె, గాననచ్చుచు, దుఃఖసంత పుండ్రై యున్నచిత్రకేతునిజూచి వేదాంతవచనములచే నతని బోధింపనెంచి యిట్లు నుడివిరి. ఓరాజేంద్రా! యెవనిగూర్చి నీవువిలపించుచున్నావో వానికిని నీకును గల సంబంధమేమి? నీవెవండవు? వాడెవడు? సృష్టి ప్రవాహకూపముగ వర్తిల్లుచున్నది. అది పూర్వమందుండెను. ఇప్పుడున్నది. మీదను గూడ నుండగలదు. ఈనూడు కాలములందుగూడ నీకును నతనికి సుంతేనియు సంబంధము లేదు. ఇట్లుండ నీవేల విలపింతువు? నాకడుపునఁ బుట్టినవాడు. నాకును వీనికిఁ బితృపుత్ర సంబంధమున్నది? కాన దుఃఖించుచున్నానని యందువేని చెప్పెద విను. కాలము మహాప్రవాహమువంటిది. ప్రవాహవశమున నందున్నయిసుము గేలువులొక్కచో నొకప్పుడు కూడికొనియుండును. వేఱొకప్పుడు విడిపోయి నానాముఖములఁ జెడరిపోవును. అట్లే దేహులుకాలప్రవాహమునకు స్వాధీనులయి దానంబడి కొట్టుకొనిపోవుచు నొకచోఁ గలిసికొందురు. వేఱొకచో వియోగమును బొందుదురు. అట్లు కలిసికొన్నప్పుడు వారికిఁ గలసంబంధము పరస్పరకాల కర్తాధీనము లగుదేహములవలనఁ గల్గునదికాని వేఱుకాదు. ఆ సంబంధము సోపాధిక మగుటంజేసి యుపాధినశించినప్పుడదికూడ నశించును. మీ పితృపుత్ర సంబంధము దేహద్వారక మగుటంజేసి సోపాధికముకాన యుపాధి యగుదేహము నశించినచో సంబంధమును నశించును. తాదృశ సంబంధమునుగుఱించి విలపించుట తెలివిమాలినపని. ఓయీ! పితృ పుత్రత్వాది సంబంధము కేవల

మాత్ర గతంబును గాదు. కేవలము దేహగతంబును గాదు. అది దేహాత్ర సముదాయమందున్నది. తాదృశ సముదాయ మిప్పు ట్లున్న లేదు. దానికై శోకించుచుంటినని యందువేని యెవ్విధమున నై నను విలపింపఁ దగదు. జాతిగుణాదివిశేషములతో సంయుత మగు బీజములు నానానిధములుగలవు. ఈశ్వర సంకల్పమువలన నాబీజములనుండి బీజాంతరములుపుట్టుచున్నవి. నశించుచున్నవి. అట్లే యీశ్వరసంకల్పమున భూతములనుండి భూతములు పుట్టుచున్నవి. నశించుచున్నవి. పాణములేని బీజము లీశ్వర సంకల్పమున నెట్లుపుట్టి నశించుచున్నవో యట్లే పాణములును నీశ్వర సంకల్పముననే పుట్టి సమయుచున్నారు. కావున నీ యుత్పత్తి వినాశము లీశ్వర సంకల్పాధీనము లనియెంచి విశేష్యాంశమగు జీవునికి దేహసంబంధము గలుగుటకే యుత్పత్తియనియు నది పోవుటకే మరణమనియు ననుచున్నారు. కాన వేటొక య పాయములేదని భావించి దుఃఖము విడిచివెట్టనలయును. మఱియు జీవునకిట్టి దేహసంబంధము కలుగుటకును గలుగకపోవుటకును దైవసంకల్పము కారణము. అది లేనిచో జీవుఁడు దేహసంబంధమువిడుచును. జీవుఁడు, దేహము విడిచిపోయినందులకు దుఃఖించిన నేమి ప్రయోజనము? నేనుజీవునకై దుఃఖింపలేదు. సాక్షాత్సంబంధము గల దేహమునకై విలపించుచున్నా నని యందువేని యదియును సముచితముకాదు. దేహ మెప్పుడును శాశ్వతముకాదు. నీదేహమును నాదేహమును, గానవచ్చుచున్న చరాచరాదుల దేహమును, బ్రస్తుతకాలమునఁ గానవచ్చుచున్నను నీవి జన్మమునకుఁ బూర్వమందు లేవు. మరణమునకుఁ బరమందు లేవు వర్తమానమందుఁ గానవచ్చుచున్నను వీనిని

లేనట్లుగానే యెంచుకొనవలయును. కావుననశాశ్వత మగుదేహమునుగూర్చి విలపింపనేల? మఱియు సమస్తభూతములకు నంత రాత్తయై వర్తించుచు, నాయాజీవుల కర్మానునారముగా శాసింపుచు నున్న యీశ్వరుఁడు తనచే సృజింపఁబడి, కావుననే స్వతంత్రములుకాని భూతములచేతఁ దాదృశభూతములను బుట్టించుచు, బెంచుచు, సంహరించుచు నున్నాఁడు. ఓరాజేంద్రా ! యీశ్వరుఁ డట్లు సృష్ట్యాదు లొనరించుచున్నను, దత్ప్రయుక్తములగు దోషములనుగాని సుఖములనుగాని పొందఁడు. అట్లయిన “నీశ్వరుఁ డేప్రయోజనమునుగోరి సృష్ట్యాదు లొనరించుచున్నాఁడు? నిష్ప్రయోజనమనకుఁ బ్రవృత్తిసంభవింపదే? యని యడుగపచ్చును. కాని అవాప్తసకలకాముఁడయిన యీశ్వరుఁ

* ఓయీ! లోకములోఁ బ్రయోజన మపేక్షింపకుండ జనులు కార్యములందుఁ బ్రవర్తించుట చూడలేదు. కావున జగత్సృష్ట్యాదు లొనరించు భగవంతునకుఁగూడ నేవయిన ప్రయోజనమండక తీరదు. ఆప్రయోజనము స్వార్థముకావచ్చును. పెఱవారికొఱకును గానిచ్చును? అని ప్రశ్నింప ననకాశము లేదు. భగవంతుఁడు స్వాభావికముగా నవాప్తసకలకాముడు. కావున స్వార్థప్రయోజనము లేదు. పరార్థముగూడ నతఁడు సృష్ట్యాదు లొనరింపజలసిన యవసరంబులేదు. అవాప్త సకలకాముఁడగు నతని యనుగ్రహమే పరులకుఁ బ్రయోజనముల సమకూర్చుచుండ సృష్ట్యాదులేల? కావున నతఁడు, బాలుఁడు కందుకక్రీడాదులందును, బొమ్మరిండ్లు మొదలగు కార్యములందును బ్రయోజన మపేక్షింపకయే ప్రవర్తించునట్లు భగవంతుండును సృష్ట్యాదులందుఁ బ్రయోజన మపేక్షింపకయే ప్రవర్తించుచున్నాఁడు. ఓయీ! భగవంతుఁడు తనసంకల్పముచేతనే జీవులకుఁ బ్రయోజనముల గూర్చునని చెప్పితివి. అట్లయినచో నతఁ డందఱు జీవులకును నొకవిధమున సుఖముకల్గింపక కొందఱకు దుఃఖము గల్గించి కృపారహితుఁడనిపించుకొనుచున్నాఁడు? ఈశ్వరున

నకుఁ బ్రయోజన మేమియుండును? బాలకులిసుకతో బొమ్మరిం
డ్లను నిర్మించి కొంతసేపాడుకొని పిమ్మట వానిఁ బాడుచేసి పోవు
చుందురుకదా? వారేప్రయోజన ముద్దేశించి యట్లు చేయు
చున్నారు? కేవలము లీలనిమిత్తమే వారట్లు చేయుచున్నారా
అట్లే భగవంతుఁడు సృష్ట్యాదులను లీలకై చేయుచున్నాఁడని
యెఱుంగునది. మఱియు భూమియందుఁ బడిన బీజమువలన
బీజాంతరములు పుట్టుచున్నట్లు దేహిదేహము పిత్రాదిదేహము
వలనఁ బుట్టుచున్నది. నహ్నికి వేడిమి స్వభావ సిద్ధమైనట్లు దేహ
మున కట్లు పుట్టుట నైజము. అగ్నిహోత్రుని యుష్ణత్వముగూర్చి
చింతించుట యెట్టిదియో దేహవినాశమునుగూర్చి విచారించు
టయు నట్టిదియే. కావున దేహముగూర్చి శోకింపకుము. ఇక శీవు
నిగూర్చి శోకింతునందువేని నిత్యుండును, వికారాదులు లేని
వాఁడును నానందస్వరూపుఁడును నగు శీవునిగూర్చి విచారించు
టయు ననుచితమే. ఇంతియకాక రజతమం దున్న గుణాదులులేని
ముత్యపు చిప్పయందుఁ దద్గుణములున్నవని భ్రాంతిచెందుచు
న్నట్లు దేహమందు దాత్తగుణము లున్నవనియు, దేహమే యాత్మ
యనియు గొందఱు దలంచుచున్నారు. అది యనాది సిద్ధమగు
దేహాత్మభ్రమవలనఁ గల్గినది కాని వేఱుకాదు” అని యట్లు

కట్టి వైషమ్యముండెచునా? అనియడిగినఁ జెప్పెదనువిను. భగవంతుఁడు సక
లజీవులకు సంహతస్థమై వారివారి కర్తానుసారముగా ఫలములనుసమకూర్చు
చుండును. వారివారి పుణ్యపాపకర్మములే యందులకుఁ గారణముకాని
వేఱుకాదు. ఈయర్థమునే “సాధుకారీ సాధుర్భవతి, పాపకారీ పాపోభ
వతి, పుణ్యః పుణ్యేనకర్మణా | పాపః పాపేన కర్మణా” అని శ్రుతి చెప్పా
చున్నది. కావున సృష్ట్యాదులవలన నీశ్వరుఁడు నిర్దయుఁడు కాఁడు.

నారదాంగిరసులు బోధింపఁగా వారి వచనములవలనఁ గొంచె
ముజ్ఞానము వహించి చిత్రకేతువు తనచేతఁలచే దుఃఖాతిశయ
మున వాడినవదనమును దుడిచికొని యిట్లుపలికెను. ఓమహాత్ము
లారా! జ్ఞానసంపన్నులయిన మీరెవ్వరు? మీరు పూజ్యులలోఁ
బూజ్యులములు. మీరీ క్షుద్రవేషముచే గూఢులయి యిచ్చటికి
వచ్చినవారలు. మీరెవ్వరో యెఱుంగఁజాలకున్నాను. లోక
మున భగవద్భక్తులయిన బ్రాహ్మణులు యథేష్టముగా సంచరిం
చుచు, వెట్టివారినలెఁ గానవచ్చుచు. విషయాసక్తులనుయిన
మానంటివారికి జ్ఞానోపదేశము చేయుచుందురు. ఆజ్ఞుడనై
దుఃఖించుచున్ననాకు హితోపదేశము చేయవచ్చిన మీరె
వ్వరో తెలియఁజేయుఁడీ? మఱియు భగవత్ప్రియులై యున్న
త్తనేషుంబున సంచరించు మహానుభావులు పెక్కుగుఱులరు. వా
రెవరందురేని, సనత్కుమారుండును, నారదుండును, ఋభు
వును, నంగిరసుండును, దేవలుండును, నసితుండును, వ్యాసుం
డును, మార్కండేయుండును, శౌతముండును, వసిష్ఠుండును,
భగవంతుఁ డగుపరశురాముండును, గషిలుండును, శేకుండును,
దూర్వాసుండును, యాజ్ఞవల్క్యుండును, జాతుకర్ణియు, నరు
ణియు, రోమశుండును, జ్యవనుండును, దత్తాత్రేయుండును,
నాసురియుఁ, బతంజలియుఁ, బరాశరుండును, మైత్రేయుండును,
భరద్వాజుండును, వారుణియు, నుచఘ్నండును, వేదశిరుండును,
బౌద్ధ్యండును, బంచశిఖుండును, హిరణ్యనాభుండును, శౌనల్యుం
డును, శ్రుతచేవుండును. ఋతధ్వజుండును మొదలగువారలు.
వీరలేకాదు. జ్ఞానసంపన్నులయిన మహాత్ములు పెక్కురు సంచ
రించుచున్నారు. నాచెప్పినవారిలో మీరెవ్వరై యుందురు?

ఓ సుప్రభావులారా ! నేను మూఢుడను, నరపశువను, మూర్ఖ
 బుద్ధి గలవాడను, అజ్ఞానమనెడి చీకటిలో మునిగినవాడను.
 ఇట్టినాకు మీరు జ్ఞానదీపము నొసంగఁడగిన చాతుర్యము కల
 వారు." అని గుడువుచున్న రాజుంజూచి యంగిరసుం డిట్లనియె.
 ఓరాజా! నేను బుత్తునిఁగోరుకొన్న నీకుఁ బుత్తునొసంగినవాఁ
 డును, అంగిరసుండను. ఈతఁడు భగవంతుఁడును బ్రహ్మకుమా
 రుండను నగు నారదుఁడే. పుత్రశోకముచే నీ విట్లు దుస్తర
 మగు నజ్ఞానమందు మునింగినవాడవు. నీవిట్టి దుఃఖమునకుఁ
 దగవు. నీవు మహాపురుషులచే ననుగ్రహింపఁ దగినవాడవు.
 బ్రాహ్మణ భక్తియుతుండవును, భగవద్భక్తుండవును నగు నీవు
 దుఃఖింపఁదగదు. కావున నీయాదుఃఖమును దొలఁగించి నిన్నను
 గ్రహింప నిచ్చటేకి వచ్చినవారము. నేను వెనుక నే నీకుఁ బరమ
 జ్ఞాన ముపదేశించుటకై నీయింటికి వచ్చితిని, కాని నీనస్పృహ
 పుత్రాభిలాష గలవాడవయి యున్నవాడవని తెలిసికొని పుత్రు
 నొసంగితిని. పుత్రుఁడు నీకు దుఃఖము గల్గించువాడని తెలిసియు
 నతనినే యొసంగితిని. నేనట్లుచేయక నీకు జ్ఞానముపదేశించినను
 బుత్రాభిలాషివై యున్న నీకది పట్టుపడదు. ఇప్పుడు పుత్రశోక
 ముచే వైరాగ్యము నొందియున్నవాడవు కావున నాయుప
 దేశించెడి జ్ఞానము నీయందు నెలకొనఁగలదు. పుత్రుఁడు మొ
 దట నీకు సంతసము కల్గించినను నిప్పుడు దుఃఖికారిఁబడయి
 విడిచిపోయె. అట్లే భార్యలును, గృహములును, ధనములును,
 సమస్త సమృద్ధులును, శబ్దాదివిషయములును, జంచలములగు
 రాజ్యసంపదలును, సార్వభౌమత్వమును, జతురంగ సైన్యము
 లును, ధనాగారములును, భృత్యులును, నమాత్యులును,

మిత్రులును, వీరందఱును మొదట సంతసము గల్గించువారయి
 నను నవసానమున దుఃఖింబునే కల్గించువారని నమ్ముము. ఓన
 రేంద్రా ! ఈ నీ సమస్తసంపదలును, స్వప్న పదార్థముల వంటివి.
 స్వప్నమం దొకప్పుడు తాను రాజ్యాభిషిక్తుం డయినట్టును, నొ
 కప్పుడు పరదేశమున కరిగినట్టును దోచుచుండును. అవి యాకా
 లమందు మాత్రమే కానవచ్చుచుఁ దదు త్తరక్షణమందే నశిం
 చును. స్వప్నదృష్టమగు పదార్థములవలె నీసంపదలును శాశ్వత
 ములుకావు. స్వప్న పదార్థములకంటె నివి మఱికొంతకాలము
 న్నను నాలోచింప వినశ్వరములనియే నమ్ముము. అనాదులగు
 కర్మవాసనలచే వాసితమగుమనస్సుతోఁ గూడినయింద్రియము
 లువిషయములను ధ్యానించుచుండుటవలన స్వప్నమం దట్టిపను
 లు తెలియవచ్చుచుఁ దదు త్తరక్షణమందే యీసంపదలును విన
 శ్వరములగును. పరమపురుషార్థము తప్ప నిలలో శాశ్వతమగు
 నదేదియును లేదు. కావునఁ బంచభూతములతోను, జ్ఞానేంద్రి
 యములతోను, గర్భేంద్రియములతోను గూడిన యీ దేహమని
 త్యమనియుఁ, గర్మఫలానుభవము నిమిత్త మిది దేహికిఁ గల్గు
 చున్నదనియు, దేహి కిది పలువిధము లగు సంతాపములను విష
 యసుఖములను సమకూర్చుచుండుననియుఁ దెలిసికొని దారపు
 త్రాదులందున్న ప్రేమానుబంధ మెడలించి స్వస్థచిత్తుండ వయి
 జీవాత్మను బుద్ధీంద్రియాదులకంటె విలక్షణ మగువానిగాను,
 బరమాత్మకు శరీరభూతునిగాను నిశ్చయించి శరీరాదులు నిత్య
 ములు కావని విశ్వసించి యాత్మాభిమానమును విడువుము. నై
 రాగ్యము నందుము" అని యంగిరసుం డుపదేశించుచుండ నార
 దుం డారాజుఁజూచి యిట్లనియె. ఓరాజా ! నీకు మంత్రరూప

మగు నుపనిషత్తు నుపదేశించెదను. సావధానుండవయి స్వీకరింపుము. నీవు భక్తియుక్తుండవయి దానిని ధారణచేసితివేని నేడురాత్రులు కడచునప్పటికి నారాయణునిఁ బ్రత్యక్షముగాఁ జూడఁగలవు. ఇంతియకాక శర్వాదిదేవతలందఱు నేమహాత్ముని పాదమూలము లాశ్రయించి యబ్రహ్మత్వకర్తృభ్రాంతిని, నాత్మస్వతంత్రమనెడి భ్రాంతిని విడిచి నిస్సమమై నిరధికమై, యున్నయతని మాహాత్మ్యమును బొందిరో యాపరమేశ్వరుని మాహాత్మ్యమును నీవును నచిరకాలములోనే పొందఁగలవు” అని పలికెను. ఇది పదునేనవ యధ్యాయము.

— — — — —
 —●●—●— { నారదుఁడు చిత్రకేతునకు మంత్రము నుపదేశించుట; చిత్రకేతువు సంకర్షణుని సన్నుతించుట. } —●●—

ఓరాజా ! అనంతర మానారదాంగిరసులు చచ్చిన నృపకుమారుని యోగప్రభావముచేఁ జిత్రకేతువు మొదలగు జ్ఞాతులకుఁ జూపించి యాశ్చర్య మగులంగావించి యాజీవాత్మ నుద్దేశించి మొదట నారదుం డిట్లుచెప్పెను. ఓజీవాత్మా! నీవు ప్రవేశించిన శరీరమునకు దల్లిదండ్రులగు నీరాజదంపతులును, వారి మిత్రులును, జుట్టములును, నిన్నుంగూర్చి మిక్కిలి శోకించుచున్నారు. కావున వారినందఱను వేర్వేఱఁజూడుము. నీవు బలాత్కార మరణమువలన నీశరీరము విడిచితివి కాని యాయువు చెల్లి కాదు. ఇంకను నీకాయుర్దాయశేష మున్నది. కావున నీవు మిగిలిన యాయువుతో మగుడ నీశరీరమును బ్రవేశించి మిత్రపరివృతుండవై సింహాసనము నధిష్ఠించి భూమండలము నేలుచు

నీతండ్రియొసంగెడి భోగ్యవస్తువుల ననుభవింపుము.” అని నార
 దుండు పలుక విని జీవుండు జిత్రకేతుప్రముఖులు విన నిట్లనియె.
 ఓమునీంద్రా! నేను బుణ్యపాపకర్తమూల విశేషములవలన దేవ
 తిర్యగాది యోనులందుఁ బుట్టుచున్నవాఁడను. ఆయాజన్మములం
 దలి నాతలిదండ్రులను బురస్కరించుకొని బాంధవులు పెక్కురు
 న్నారు. అనేకజన్మములం దనేకులతో బాంధవ్యముగల నాకీ చి
 త్రకేతుకృతద్యుతులే జన్మంబునఁ దల్లిదండ్రులయిరి? వీరందఱు
 నే జన్మమందలి చుట్టములు? మఱియు సమస్తజీవులును
 పెక్కుజన్మంబుల నెత్తినవారగుటంజేసి యేదో యొక్కొక్క
 జన్మమందుఁ బరస్పరమును, బాంధవులై కాని, సపిండులయి
 కాని, మధ్యస్థులై కాని, మిత్రులై కాని, యుదాసీనులయి కాని,
 ద్రవ్యాదులఁ బురస్కరించుకొని విద్వేషము పహించినవారై
 కాని యుండక తీరిదు. అంగడియందుంచిన సువర్ణవికారములగు
 కడియములు కుండలములు మొదలగువస్తువులు భేహారముచే
 యు మనుష్యులం దొకనియొద్దనుండి మఱియొక్కనియొద్దకుఁబో
 వును వచ్చుచున్నట్లు జీవులును దేవమనుష్యాదియోనులం దెల్ల
 ప్పడును వర్తించుచుందురు. ఆలోచింప మనుజులందు నిత్యుం
 డగు జీవునకును, దత్సంపాదితములయిన పశ్వాదులకును సంబం
 ధ మనిత్యమై చూపట్టుచున్నది. అయిన నాజీవునకుఁ బశ్వా
 దుల క్రయవిక్రయాది సంబంధ మున్నంతకాలమును “నాది”
 యనుబుద్ధి గలుగుచున్నది. క్రయాదిసంబంధము తొలంగిన
 తోడనే మమత్వముగూడ నశించుచున్నది. ప్రసిద్ధుఁడయిన
 జీవుఁడు వాస్తవముగా దేహత్కాభిషూనము లేనివాఁడయినను
 గర్భవశమున దేవాదిశరీరములందుఁ బ్రవేశించినవాఁడై యా

దేహమును విడువనంతకాలమును బిత్రాదిబాంధవులను దన
 వారని భావించుచున్నాడు. కాని యాశరీరమును బరిత్యజించిన
 వెంటనే దానికి సంబంధించిన పిత్రాదులు తనవారని భావిం
 పడు. ఈజీవుడు మొదలును దుదయులేనివాడు. నిరతిశయ
 సూక్ష్మఁడగుటవలన విషజలశస్త్రాదులవలన నాశము చెందడు.
 జ్ఞానాకారమున నొక్కఁడయి యుండువాడు. వాడు బుద్ధికిని,
 నింద్రియములకును, మనంబునకును, బ్రాణములకును, నాధా
 రుఁడయి యుండు స్వయాంప్రకాశుడు. ఇట్టి జీవాత్మను బరమ
 పురుషుడు తన మాయాగుణములగు సత్వాదిగుణములచే
 దేవమనుష్యాది రూపములతోఁ బొల్పు విశ్వమునుగా సృజించు
 చున్నాడు. ఆపరమపురుషునికి వీడు తనవాడనియు వీడుపరుఁ
 డనియు వీఁ డిష్టు డనియు వీడు ద్వేషియనియు విషమబుద్ధి
 లేదు. అతఁడు సర్వసముడు. అతఁ డాయాజీవు లొనరించిన
 పుణ్యపాపకర్తములను విమర్శించి తత్తత్ఫలములను వారికి సమ
 కూర్చి తానుదాసీనుఁడయి సాక్షియై యుండును. జీవులు తత్త
 త్పుణ్యపాప కర్తములు గలవారగుటంజేసి తమతమ కర్తముల
 ననుసరించియే దేవాదిరూపముల నొందుచున్నారు. కావున సృష్టి
 యందు వైషమ్యము కాననచ్చినను భగవంతుని సర్వసమత్వ
 మును జెఱుపదు. ఇతనియకాక పరమపురుషునికి గుణదోషము
 లుగాని సుఖదుఃఖాది ఫలము కాని చెందవు. అతఁడు కేవలము
 దాసీనుఁడయి యుండును. ఆలోచింప జీవుండును గర్మరహి
 తుండు కావున పుణ్యపాపములకు దేహమేకాని తాను గర్త
 కాడు. దేహేంద్రియాదులను నియమించుచున్నాడు. ఇట్లు
 జీవుడు పరమపురుషునితో సముఁడయినట్లు గానవచ్చుటచే

జీవుఁడు క్రియాఫల మనుభవించుననియుఁ, బరమపురుషుఁడను
భవింపఁడనియు విభాగ మెట్లని యడుగుట సముచితమేకాని,
జీవ పరమపురుషుల కెక్కుడు తారతమ్యము కలదు. పరమాత్మ
ప్రకృతిపురుషులకంటె విలక్షణమయిన స్వస్వరూపమును, జీవ
స్వరూపమును, బ్రహ్మకృతిస్వరూపమును లెస్సగాఁ జూడ సమ
ర్థుఁడు. జీవుఁడు కర్తృత్వోహితమగు స్వభావము గలవాఁడై
ప్రకృతి నే తన్నుఁగాఁ దలంచుచు, నాప్రకృతియందున్న కర్తృ
త్వమును దనయందారోపించుకొనుచున్నాఁడు. కావుననే జీవుఁడు
ఫలభోక్త యగుచున్నాఁడు. పరమపురుషుఁడు నిత్యాసంకుచిత.
జ్ఞానము కలవాఁడగుటంజేసి దేహాత్మభ్రాంతి లేనివాఁడై కర్తృ
ఫలము నొందఁడు” అని జీవుఁ డాక శేబరమును జొచ్చి పలికి
నిగ్గమించెను. అప్పుడు చిత్రకేతుఁడును దక్కిన జ్ఞాతులును.
మిక్కిలి యాశ్చర్యము నొంది పుత్రవిషయక మగు దేహము
బంధమును ఛేదించి దుఃఖమును విడిచిపెట్టిరి. అనంతర
మాజ్ఞాతులు తమకు దుఃఖమోహదులను గల్గించునట్టి
స్నేహమును విడిచి యాశవమును దహించి పారతొక క్రియల
నొనర్చిరి. విషమిచ్చి యాచాలకునిఁ జంపిన రాజపత్నులు
జీవాంగీరసులు చెప్పిన వచనములు విని మిక్కిలి లజ్జించి చాల
హత్యాపాపముచేఁ గాంతి దఱిగి తత్పాపము దొలంగించునుపా
యమును బ్రాహ్మణులవలనఁ దెలిసికొని యమునానదింజేరి ప్రా
యశ్చిత్తము లొనరించుకొనిరి. చిత్రకేతుఁడును నంగిరసుని
సద్వచనములను, నారదుని యుపదేశమును జీవుని భాషణము
లను, జక్కఁగవిమర్శించి వివేకవంతుఁడై బురదనుండి వెలువడిన
గంధగజంబు చందంబున గృహమనెడి చీకటి నూతినుండి నిర్గ

మించెను. అనంతర మతఁడు యమునఁ దానములాడి పితృతర్పణాదుల నొనరించి, యింద్రియముల నియమించి మౌన మవలంబించి నారదుని సమీపించి దండప్రణామము లాచరించెను. భగవంతుఁడగు నారదుడు తనయందు గురుభక్తి నుంచి తన్ను సమీపించిన చిత్రకేతువునుగాంచి యతని శిష్యులక్షణముల కానందించి మంత్రోపనిషద్విద్యను నీవిధముగా నుపదేశించెను. ఓపరమాత్మా! వాసుదేవ వ్యూహముచేతను, ప్రద్యుమ్నవ్యూహముచేతను, ననిరుద్ధవ్యూహముచేతను, సంకర్షణవ్యూహముచేతను వర్తించుచున్న నీకు నమస్కారము. నాలుగు వ్యూహములతోఁ బొల్చు నిన్ను ధ్యానింతుము. ఓదేవా! నీవు కేవలము విజ్ఞానస్వరూపుఁడవయి నిరతిశయముగు నానందమే స్వరూపముగాఁ గల్గి సుఖాంతరము నపేక్షింపక రాగ ద్వేషాదిరహితుండవయి జాత్యాది కల్పనాశూన్యుండవయి యొప్పుచున్నవాఁడవు. నీవు స్వాత్మానందము ననుభవించుచున్నవాఁడవగుటంజేసి యశనాదులగు షడూర్తులు లేనివాఁడవు. నీ వింద్రియములకును, నింద్రియాధిష్ఠాన దేవతలకును నియామకుఁడవు. స్వరూపముచేతను, గుణములచేతను, నధికుండవు. విచిత్రములగు ననంతశక్తులు గలవాఁడవు. అట్టి నీకు నమస్కారము. ఓమహాత్మా! వేదములును మనంబును నీస్వరూప మరయఁగోరి ప్రయత్నించియు సమర్థములు కాక మరలివచ్చినవి. అట్టి స్వరూప మపరిచ్ఛిన్నమై యుండనిక నెవ్వఁడు తెలియ సమర్థుండు? మఱియు నీవు జ్ఞానైకాకారుండవు. కావుననే నిస్సముఁడ వై నిరధికుండ వై వజులు చున్నవాఁడవు. చేతనాచేతనములకు విలక్షణుండవు. అట్టి నీవు మమ్ముల సంతతమును రక్షింతువుగాక. స్థూలావస్థగల

చిదచిత్తులే రూపముగల యా జగమంతయు మృత్పిండా
దులవలన ఘటాదులువలె, సూక్ష్మ చిదచిత్తులే శరీరముగాఁగల
నీవలన నుదయించినది. ఉదయించిన విశ్వము నీస్వరూపమందే
వర్తించుచున్నది. అచ్చటనే లీనమగుచున్నది. ఇట్లు జగము
సృంజింపఁ బెంప హరింప సమర్థమగు స్వరూపముగల నీకు నమ
స్కారము. ఇంతియకాక జగము సంతర్బహిర్భాగములం దంత
టను వ్యాపించియున్నను నాకాశశరీరుఁడయి యొప్పుచున్నయెవ
నిని మనంబును, బుద్ధియు. నింద్రియములును నెఱుంగఁజాల
వ్రో యట్టి నీకు నమస్కారము. అగ్నిసంపర్కమునలన లోహ
దులు దాహకశక్తి గలిగి సమస్తమును దహించుచున్నవి. తా
దృశదాహకశక్తి లేనప్పుడుదహింపఁజాలకున్నవి. అట్లే దేహమును
నింద్రియాదులును, బ్రాణంబును, మనస్సును, బుద్ధియు, నీయా
నుగ్రహమువలనఁ దమకు జ్ఞానక్రియాశక్తులు కలిగినప్పుడు
కర్తములందుఁ బ్రవర్తించుచున్నవి. తాదృశశక్తులు తమకలవడ
నప్పుడుక్రియాకలాప మొనరింప సమర్థములుకా కున్నవి. మఱి
యు లోహము దాహకశక్తిగల్గియు నితరము నేదహించునుగాని
యగ్నిని దహింపలేదు. అట్లే దేహేంద్రియాదులుగూడఁబరమే
శ్వరుఁడవగు నీవలన జ్ఞానక్రియాశక్తుల నొందియు చక్కనవస్తు
జాలమునువలె నిన్ను సాక్షాత్కారముగాఁ జేసికొనఁజాలవు.
కాని జీవుండు మాత్రము స్వతస్సిద్ధమగు జ్ఞానశక్తి కలవాఁడు
కావున భవ దనుగ్రహమువలన జ్ఞానవికాసమును బొందినిన్ను
సాక్షాత్కరించుకొనఁగలఁడు. మఱియు నీవు జ్ఞానాదిషడ్గుణము
లచే నిండినవాఁడవు, మహాపురుషుండవు, మహానుభావుండవు.
సమస్తభక్తుల కరకమలములచే నుపలాలితములగు చరణకమ

లములు గలవాఁడవై నిస్సమాభ్యధికుండవై, పరమస్థానమందు
 న్ననీకు నమస్కారము గావించుచున్నాను" అని యిట్లు నారదుం
 డు నుతించిభక్తుండును, బ్రహ్మంపును నగు చిత్రకేతున కావిద్య
 నుపదేశించి యంగిరసునితోఁగూడి సత్యలోకమున కరిగెను. ఓ
 రాజా! అనంతరము చిత్రకేతువు సమాహితచిత్తుఁడై జలమును
 మాత్రము గ్రోలుచునారదుండుపదేశించినయామహావిద్య నేడు
 దినంబులు జపించెను. చిత్రకేతు వట్లుజపించి సప్తరాత్రంబులు
 ను గడచిన యనంతరమున నామంత్రప్రభావమువలన నప్రతి
 హతనుగు విద్యాధరాధిపత్యము ఒడసెను. మఱికొన్ని దినము
 లామంత్రమును జపించి తత్ప్రభావమువలనఁ గామగమ
 నము గలవాఁడై నృణాశమువలెఁ దెల్లని దేహకాంతితోను,
 నీలాంబరమతోను, నలరాటుచు, నాయా యంగంబులందుఁ
 గిరీటమును, బాహుపురులును, మొలత్రాఁడును, కడియములును
 బ్రకాశించుచుండఁ బ్రసన్నవదనుఁడై యరుణలోచనుఁడై సిద్ధే
 శ్వరులచే సేవ్యమానుండు పాతాళలోకమునకుఁ గ్రిందుగానున్న
 దేవదేవుఁడగు సంకర్షణుని సమీపించి చూచెను. ఓరాజా!
 ఆపరమేశ్వరుని సందర్శనమువలన నతనిపాపము లన్నియును
 నశించినవి. అతని యంతఃకరణము మిగుల నిర్మలమైనది. ఆసమ
 యమునఁ బొడిమిన భక్తిపెంపుచే లోచనములనుండి యానంద
 బాష్పములు స్రవించుచుండెను. శరీరమంతటను బులకాంకురం
 బు లంకురించెను. అనంతరమతని కభిముఖుండు చని నమస్కరిం
 చెను. పిమ్మటఁ జిత్రకేతువు సంకర్షణుని పాదపీఠము నానంద
 బాష్పబిందువులచేఁ దడుపుచుఁ బ్రేమాతిశయంబుచే నెలుంగు
 రాల్పడ నొక్కయక్కరమేనియుఁ బలుక నశక్తుండు యుండె.

కాన యాయాదిపురుషుని నుతింప నేరకపోయెను. అనంతర మొక
 కొంత సేపటికి బుద్ధివిశేషముచే మనంబును వశము గావించు
 కొని, చిత్రకేతువు మాటలాడ శక్తిని సంపాదించి, బాహ్యేంద్రి
 యవ్యాపారమును దొలగించి, పాంచరాత్ర తంత్రము నుపదేశి
 శించినవాఁడును నాతంత్రముచేతనే ప్రతిపాద్యుండును నగు
 సంకర్షణుని నిట్లుసన్నుతించెను. “ఓదేవా! నీవు సామాన్యముగా
 వశముచేసికొన దుర్లభుండవు. అయిన జితేంద్రియులై సమ
 స్తము బ్రహ్మాత్మకముగా ననుసంధానము చేయుసాధువులకు సుల
 భుండవే. మఱియు నిష్కాములై నిన్ను భజించు నా సాధువులకు
 సమస్తము నొసంగుచుండువు. వారియందధిక వాత్సల్యము కల
 వాఁడవై యుండువు. కావున వారలు నిన్ను భక్తిచే వశముగా
 వించినట్లు నీవును వాత్సల్యగుణముచే వారలను, వశము గావిం
 చుకొనుచున్నావు. ఓపరమేశ్వరా! సృష్టియు, స్థితియు, లయం
 బును, మహానందస్వరూపమగు మోక్షంబును, నీ విభూతులే
 కాని వేఱయినవికావు. బ్రహ్మరుద్రులు సృష్టిలయములనుగావిం
 చుచున్నను వారు నీదయనలననే బ్రవర్తింప జేయుచున్నారు;
 కాని స్వాభావికమగు శక్తిచేఁగాదు. వారు నీయంశాంశములవ
 లన నుదయించియగ్నికి మిడుగులులచందమునందనరుచున్నారు.
 నీయంశాంశములవలన జన్మించి నీ వియోగముచేతనే సృష్టిలయ
 ములను బ్రవర్తింపజేయు బ్రహ్మరుద్రుల కవి విభూతులు కానే
 రవు. కావునఁ దాదృశవిభూతులచే నొప్పెడినీవే సర్వాధికుండవు.
 నీకంటె నధికులులేరు. ఇట్లు వారు నీయంశములవలన నుదయిం
 చియుఁ దావన్తాత్రముచేత మేమును “నీశ్వరులమే”యని యభి
 మానముతోఁ బ్రవర్తిల్లుచు “మాయందున్న సామర్థ్యమంత

యుఁ బరమపురుషాధీనమైన”దని తలంపక వ్యర్థముగా స్వర్థ
వహించుచున్నాఁడు. వారికి స్వర్థమాత్రమే మిగులుచున్నదికాని
యైశ్వర్య మెంతమాత్రమును సిద్ధింపకున్నది. మఱియు బంగా
రము మొదటఁ గారణమయి, పిమ్మటఁ గటకకుండలాది రూపము
గాఁ బరిణమించి, తుదకుఁ బంగారముగానే నిలుచును. అట్లే
నీవు మొదటఁ గారణమైన నీరూపమును కార్యజాతము
గాఁ బరిణమింపఁ జేసి యంతమందు మగుడఁ గారణమై మిగులు
చున్నావు. కారణపదార్థము నవశిష్టపదార్థము నీవే యగుటవలన
సృష్ట్యాదులు నీవిభవములే. ఆద్యంతము లందున్న నీవిభవము
మథ్యావస్థయందుఁ గూడ నుండునని వేఱచెప్పవలయునా? కా
వునఁ గాలత్రయవర్తివగుటచే సృష్ట్యాదులు నీవిభవములేయైనను
గార్యావస్థయందు మాత్రమే కానవచ్చుబ్రహ్మరుద్రులకు విభూ
తులుకానేరవు. మఱియుఁ గాలత్రయమున నుండుటచే నీవు కాల
పరిచ్ఛిన్నుండవు కావు. సర్వకాలములందును బ్రతివస్తువు
నందును సంతరాత్మనై వ్యాపించియుండుటచే వస్తుపరిచ్ఛిన్నుం
డవుకావు. మొదటిదానికంటెఁ బరిణామమందుఁ బదేసిరెట్లధిక
మగు, భూమిచేతను, జలముచేతను, వహ్నిచేతను, వాయువు
చేతను, నాకసముచేతను, నహంకారముచేతను, మహత్తత్త్వము
చేతను, నావృతమయిన యాయండకోశము కోటిసంఖ్యాకము
లయిన యిట్టియండములతోఁ గూడ నీయందఱుకల్పమై చూపట్టు
చున్నది. కావునఁ జేతనాచేతనరూప మగు సమస్తాండము
లందును నీవు వ్యాపించియుండుటచే “ఈవస్తు విచ్ఛటలేదు”
అనెడి దేశపరిచ్ఛేదము నీకు సంభవింపదు. ఇట్లు దేశకాళ
వస్తువులచేఁ బరిచ్ఛిన్నుండవు కాని నీవే యధికుండవు; కాని

తక్కినవారుకారు. ఇట్లు సర్వాధికుండవగు నీ వాశ్రయింపఁదగి
యనంతఫలదాయివై యుండఁగా ఫలకాములయిన నరపశు
వులు శబ్దాదివిషయములం దపేక్షకలవారై నీ విభూతులగు
నింద్రదాదుల నుపాసించి నశ్వరములగు స్వర్గాదిఫలములను
బొందుచున్నారు. కాని రాజకులము నశించినపిమ్మటఁ దదా
శ్రీతులగు సేవకులు నిరాధారులై నశించినట్లు లింద్రదాదులు
నశించినతరువాత వారును నిరాధారులై నశింతురు. కానస్వర్గాది
సుఖములందలి కోర్కె సంసారబంధముఁ గలిగింపక మానదు.
అది యెట్టిదైనను నెప్పుడును సంకోచమునుబొందని యపరి
చ్ఛిన్నమగుజ్ఞానమే స్వరూపముగాఁగల నిన్నే మహాప్రయో
జనముగా నెంచుకొని చేయుచున్న యుపాసనములు నిరతిశయ
మగు భవదనుభవానందమును సంపాదించునుగాని వేఁపఁబడిన
బ్రీజములంకురములకుంబోలె జననమరణాదిరూపమగు ననర్థము
నకుఁ గారణములు గానేరవు. నీ యుపాసనలవలన నిష్టప్రాప్తి
యు ననిష్టపరిహారంబును గలుగును. కాని బ్రహ్మాంద్రదాదుల
యుపాసనవలన నట్లు కలుగనేరదు. ఆబ్రహ్మాంద్రదాదులును సా
మాన్యోపాసకులవలెఁ గర్మవశ్యులై దేవతాంతరము నుపాసిం
చుచు సుఖదుఃఖాదిద్వంద్వములను బొందుచుండఁగా వారిని
సేవించుటవలన నవియెట్లు సంభవించును? కావున జ్ఞానాది
శక్తుల కాశ్రయింపఁడవై యాశ్రితకార్యముల నొనర్ప సమర్థుండ
వయి యున్నవాడవు నీవేకాని మఱియొకఁడులేడు. ఏది భవ
దారాధన రూపమయి, నిగ్దుష్టమై నీచేఁజెప్పఁబడినదో, నిష్కాము
ళును నాత్మారాములును నగుమునులు మోక్ష మపేక్షించి దేని
నుపాసించుచున్నారో, యా భాగవత ధర్మముచే నీవు సమస్త

మును స్వవశము గావించుకొంటివి. నీ యారాధనరూపమగు ధర్మము సర్వోత్కృష్టమయినది. కావుననే యాధర్మము నాచరించువారు దేవతాంతరముల నారాధించువారికంటె నుత్కృష్టులగుచున్నారు. ఓ పరమపురుషా ! అన్యారాధనధర్మము లందువలె భవదారాధనధర్మమం దున్నమానవుల కహంకార మమకారరూప మగుబుద్ధి సంభవింపనేరదు. కావున భవదారాధనరూపధర్మము సర్వోత్కృష్టమై యనంత ఫలము నొసంగును. దేవతాంతరారాధనరూపమగుధర్మమహంకారమమకారముల చేఁ బ్రవృత్తమయినది కాన విశుద్ధమైనదికాదు. రాగద్వేషాది యుతమగుటచే నధర్మప్రచురమైనది. శత్రుమరణాదులను గోరి యాచరించుటవలన నది నశ్వరమై యస్థిరమగు ఫలమును మాత్రమే యొసంగును. కావున దేవతాంతరారాధనము నీచమయినది. ఇంతియకాక యా యారాధన మధికముగ శరీరా యాసాదులను గల్గించి తుదకు సంసారరూప మగుననర్థమును బొందించుటచే నాచరించువానికి ద్రోహకరమగుచున్నది. శత్రు హింసాదులను గోరి యాచరించుటవలనఁ బరులకుఁగూడ ద్రోహకరమగుచున్నది. ఇట్లు తనకును బరులకును ద్రోహము గల్గించు దేవతాంతరారాధనరూపధర్మముచేఁ దన కేమి టేమ ముగల్గును? పరులకు దుఃఖమేమి కల్గును? స్వద్రోహమువలన* నీకుఁ గోపము సంభవించుటయు, బరద్రోహమువలన నధర్మ

* ఇందులకుఁ బ్రమాణము. శ్లో. అత్తిసంభావితా స్తస్మిన్ ధనమానమ దాన్వితాః । యజస్తే నామయజ్ఞస్తే దంభేనావిధిపూర్వకం । అహంకారం బలవర్షం కామంక్రొధంచ సఃశ్రితాః । మమాత్మిపరదేహేషు ప్రద్విష్యంతోఽభ్యసూయకాః । తానహంద్విషతఃకూర్మా రా సఃసారేషు సరాధమాన్ ।

అ-౧౬.]

షష్ఠస్కంధము.

ముప్పతిలుటయుఁగాక వేఱుఫలములేదు. “ అనన్యఫలమగు భక్తియోగముచే నన్ను సేవించువారిని సంసారసాగరమునుండి యుద్ధరింతు” నని సంకల్పించుకొని భాగవత ధర్మములను పంచరాత్రములముగా నుపదేశించితివి. ఆభాగవతధర్మమచ రించువారి కిష్టప్రాప్తి గల్గించుటచేతను, ననిష్టపరిహారము చేయుటచేతను, నీ సంకల్పము యథార్థమైనది. కావుననే నీసం కల్పము నెఱిగినమహాత్ములు చరాచరాత్మకమగు భూతసమూ హానుంతయు నీశరీరమునుగా భావించి ముక్తిపేక్షించి నిన్ను సాసించుచున్నారు. ఓదేవా! నీ సందర్శనము సమస్తనరాలసాప ములను తుయింపఁజేయును. దర్శనము సాక్షాత్తు కగమగు నాయని సంశయింప నవసరములేదు. నీ పవిత్రనామము నొక్క మాఱు విన్నచో హీనజాతివాఁడైనను సంసారబంధమువలన విముక్తుఁడగుచుండఁగా సాక్షాత్సందర్శనమువలనఁ బాపరహి తుఁడై ముక్తిఁజెందునని వేఱుచెప్పవలయునా? ఓపరమాత్మా! ప్రకృతమున నీసందర్శనమువలన నాచిత్తము నిర్మలమైనది. నెను గృతార్థుఁడనైతిని. నీకుఁబ్రിയుండును, భక్తుండును నగునార మనిమంత్రోపదేశమువలన నాకింత యభ్యుదయము లభించినది. అదిలేనిచో నాకు లభించుటెట్లు? మఱియు నీవసంత కల్యాణ గుణముల కాకరుండవు. నీవు కాలాదిపరిచ్ఛేదరహితుఁడవయి యనంతఁడవయి వఱుచున్నావు. లోకములో జననమరణాది భాక్కులమయి నీవలనజ్ఞానశక్తిని బొంది వర్తించుచుండిన మే మాచరించునది జగదంతరాత్మనగు నీకు విదితమేకదా? అన

“క్షిపామ్యజస్రమశుభా నాసురీష్వేవ యోనిషు” ఈచ్ఛెటచే భగవంతుఁడు స్వద్రోహ మొనరించువారి కనర్థము కలిగించును.

మర్థులమగు మావంటివారుగుణాకరుడవగు నీగుణములలోలేశమునైనను దెలిసికోలేరనుట నీకుఁ దెల్లమె. నీవు జ్ఞానప్రదులయిన నారదాదులకుఁగూడ జ్ఞానప్రదాన మొనర్చుచున్నాఁడవు. అట్టి నీయెడ మాచేయువిజ్ఞాపనము, లోకత్రయమును ప్రకాశింపఁజేయు సూర్యునకు మెఱుగుడుంబురువు లొనర్చిన ప్రకాశమువలె నత్యల్పమని వేతె చెప్పవలయునా! “దేవా! నీవు షాడ్గుణ్యపరిపూర్ణుడవు. సమస్తభువనముల సృష్టిస్థితిలయముల కధిపతివి. సామాన్యయోగులకుఁ దెలియఁబడని స్వరూపము గలవాఁడవు. అత్యంతము పరిశుద్ధుడవు. అట్టి నీకు నమస్కారము. ఎవని ననుసరించి బ్రహ్మాదులు జీవించుచున్నారో, సర్వమును జూచుచున్న యే మహాత్మునిఁగూర్చి చిత్తవృత్తు లన్నియుఁ బ్రసరించుచున్నవై, యెవనితలయందు భూమండలమంతయు నావగింజవలెఁ గానవచ్చుచున్నదో, సహస్రశిరస్కుడ వగునట్టి నీకు నమస్కారంబులు.” అని యిట్లు నుతింపఁబడి భగవంతుడు మిక్కిలి ప్రీతిఁజెంది విద్యాధరులకుఁ బ్రభువగు చిత్రకేతున కిట్లనియె. “ఓరాజా! నీకు నారదుండును నంగిరసుండును బ్రకృతిపురుషేశ్వర విభాగమును జక్కఁగ నిరూపించి చెప్పిరి. వారు చెప్పినది నావచనమేకానివేఱుకాదు. మత్సంకల్పానుసరణముగా నేవారు నీకుపదేశించిరి. నాయనుగ్రహములేకుండ నీకట్టియాచార్యులు లభింపరు. వారుపదేశించిన మంత్రవిద్యచేతను, నాసందర్శనముచేతను, సంసిద్ధుండవై తివి. వారియుపదేశముమత్సంకల్పానుసారి కాదేమోయని సంశయింప సక్కఱలేదు. సమస్తభూతములకును తచ్చరీరుండ నగునాకును భేదములేదు. ఇట్లుండ జ్ఞానవంతులైనను జక్కగాఁ దెలిసికోఁజాలిన నారదాంగిరసులకును నాకును

భేదము లేదని వేతె చెప్పవలయునా! *శరీరశరీరిభావముఁ బొందిన నూకు భేదమెట్లు కలుగును? నేను సర్వభూతములకు నంతరాత్మనై యొప్పుచుందును. చిదచిదాత్మకములగు భూతములనన్నింటిని నేనే పుట్టించుచు వానికిఁ గారణమగుచున్నాను, +కావున భూతములకును నాకును శరీరశరీరిభావమువలననే కాక కార్యకారణభావమువలనఁగూడ నభేదము స్పష్టమగుచున్నది. నారదాంగిరసులు పల్కిన వచములు నావచనములేకాని వేఱుకావంటివి. అదెట్లు సరిపడు నని సందేహింపకుము. శబ్దాత్మకమగు బ్రహ్మమును, శబ్దమునకు వాచ్యమయిన యర్థాత్మకమగు బ్రహ్మమును, నీరెండును నాకు శరీరమగుచున్నవి. అర్థాత్మకమగు బ్ర

* ఈభాగమున “అభేద” మనుపదమునకు “ఈఘటము మృదాత్మకము” అనుస్థలమందు స్వీకరించిన యభేదమును స్వీకరింపరాదు. అట్లంగీకరించినచో మట్టియందున్న సర్వవికారములును ఘటమందుఁ బొడసూపుచున్నట్లు జీవప్రకృతులందున్న సమస్తవికారములును బరమాత్మయందుఁడవలసివచ్చును. కావుననే యిట్టిచోట్ల విశిష్టాద్వైతులు శరీరశరీరిభావప్రయుక్తమైన యభేదమునే యంగీకరించిరి. వాస్తవముగా దేహాత్మలకు భేదమున్నప్పటికి శరీరశరీరిభావముచే నభేదమని వ్యవహరించుకొనుచున్నట్లు శరీరభూతమగు జీవప్రకృతులకును, శరీరియయిన పరమాత్మకును నభేదమును వ్యవహరించుకొనిరి. కావుననే బాల్యయాశనాదులచే సంభవించెడి శరీరవికారములు జీవునికిఁ బొందనట్లు జీవప్రకృతులందున్నవికారములు పరమాత్మను బొందవని చెప్పటకు వలనుపడుచున్నది. శరీరశరీరిభావముచే సమస్తభూతములతోను బరమాత్మక భేదమంగీకరింపవచ్చునని విశిష్టాద్వైతుల సిద్ధాంతము.

+ శరీరశరీరులకును గార్యకారణములకు నెట్టి యభేద మంగీకరింపఁబడినదో యట్టియభేదమే యంగీకరింపవలయు నని తాత్పర్యము.

హ్తమునకంతర్భూతు లయిననారదాంగిరసులు నాకుశరీరమయిన
 ప్పడు శబ్దబ్రహ్మమున కంతర్భూతములగు పారి వచనంబులు
 నాకు శరీరభూతమగునని వేఱ చెప్పవలయునా? మఱియుఁబరిదృ
 శ్యమానమగు దేవాదిశరీరములొకలను బ్రవేశించి ధారకుఁడై
 వ్యాపించియున్న జీవాత్మయందును నాజీవాత్మకు ధార్యమైయు
 న్న దేవాదిశరీరజాతమందును, బరమాత్మనగునేనుబ్రవేశించియా
 రెండింటికిని ధారకుఁడనైయుందును. ఆరెండును నన్నాధార
 ముగాఁజేసికొని వఱలుచున్నవి. ఓయీ! అచేతనమగు శరీరజా
 తమునకంతయు జీవాత్మ ధారకుఁడై యుండె ననిచెప్పితివిగదా?
 ఆయుభయమునకును నీవుధారకుఁడవగుటెట్లు? అని యడిగెదేని
 చెప్పెదను వినుము. నిద్రించినవాఁడు స్వప్నావస్థయందు దొక్క
 యాత్మకు గజారోహణము, దేశాంతరగమనము, రాజ్యాభిషే
 కము, శిరశ్చేదము మొదలగు కార్యముల కనురూప మగుశరీర
 జాతము కలదని చూచుచున్నాఁడు. వాఁడు జాగ్రదవస్థనుబొంది
 యాత్మ యొక్కశరీరమందు మాత్రమే యున్నట్లు కనుఁగొను
 చున్నాఁడు. దీనింబట్టి యోజింప స్వప్నావస్థయందుఁ గానవచ్చు
 నానాశరీరజాతము మాయాప్రపయి క్తమైనదేకాని స్వరూపప్ర
 పయి క్తమైనదికాదు. జీవుని స్వప్నావస్థ ప్రకృత్యుపాధికమైనట్లే
 జాగరాద్యవస్థలును బ్రకృత్యుపాధికములేకాని స్వరూపప్రపయి
 క్తములు గావు. ఇట్లుజీవుని స్వప్నాద్యవస్థలు పరమాత్మసంబం
 ధినియగు ప్రకృతికథినము లగుటచే నవియన్నియుఁ బరమాత్మ
 నగు నాకథినములయి యున్నట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ఇదిచక్కఁ
 గఁ దెలిసికొని, పూర్వ మనుభవించిన యవస్థలను స్మరించుకొనే
 చు నొకశరీరమునమాత్రమే వ్యాపించి యహంప్రత్యయము

నకు గోచరుఁ డయియున్న జీవాత్మను నాయాయవస్థలకు సాక్షిని
గాను, బ్రహ్మతీకంటె వేఱయినవానిఁగాను దెలిసికోవలయును.
ఓయీ! ఇప్పుడు ప్రకృతివివిక్తమగుజీవాత్మ స్వరూపమును జెప్పితిని.
ఇకఁ బ్రకృతిపరిమళలకంటె వేఱయిన నా స్వరూపమును జెప్పె
దను నాలి పుణ్య నాస్వరూపము సుషుప్తియందుఁ దెలియఁబడు
చున్నది. జీవుఁడు సుషుప్తి ననుభవించుచున్నాఁడు. అప్పుడు వానికి
మానసిక వ్యాకరముగాని, తక్కిన యింద్రియముల వ్యాపా
రముగాని, తాను శరీరమున కధిష్ఠాతయై యున్నట్లుగాని, బ్రహ్మ
ణత్వాదిధర్మములతోఁ గూడియున్నట్లుగాని తెలియరాదు. కేవ
లము పరబ్రహ్మమునుగూడి సుఖించుచుచుండును. జీవుని కాయ
వస్థ గల్గించువాఁడను నేనే. జీవుఁడు నావలన నాయవస్థనుబొంది
యెట్టిసుఖము ననుభవించుచున్నాఁడో దానికిఁ గారణమనై హే
యగుణరహితుఁడనై బ్రహ్మశబ్దమున కర్థమనై యున్ననన్నఁ బర
మాత్మనుగాఁ దెలిసికొనుచుది. ఓచిత్రకేతూ! సుషుప్తికి నాధార
మగుటచేతను, దానికిఁ గారణమగుటచేతను, సుషుప్తియందు
గల్గు సుఖమునకు హేతునగుటచేతను, నాస్వరూప మనుభవవిదు
లకుఁ దెలియనగుచున్నది. శరీరజాతమునకు ధారకుఁడయిన జీవు
నకుఁగూడ సంతకాత్మరూపుఁడనై నేను ధారకుఁడ నగుటచే
నుభయమును నాకు ధార్యమైయుండుట స్పష్టమగుచున్నది.
మఱియుఁ బ్రహ్మోపమున, జాగరణమును ననుభవించుపురుషు
నకుఁ గలజ్ఞానము వానిరెండింటి సంబంధముగల్గియు వానికివ్యతి
రిక్తమగుచున్నది. అది జీవస్వరూపము. ఆ జీవస్వరూపమునకు
విలక్షణమైనది బ్రహ్మస్వరూపము. జాగరాదిసర్వావస్థలయందు
ననుసరించుట, నాయవస్థలకుద్రష్టయగుట, నహంప్రత్యయమునకు

గోచరుడగుట. జ్ఞానానందాది స్వరూపుడగుట. మొదలగుధర్మ
 ములచే జీవస్వరూపమును బరిశోధించి యది బ్రహ్మమునకు శరీర
 భూతమగుననియు, సర్వావస్థల ననుసరించు జీవునకు నియంతయై
 ద్రష్టయై, జీవుడనుభవించుచున్న సుఖాదులననుభవింపనివాడై
 యుండుటచే బరబ్రహ్మము జీవునకు వ్యతిరిక్తుడనియు సనుసం
 ధానము చేయవలెను. జీవుడట్లు చేయక నాకుశరీరభూతుడయి
 యుండుటనుమఱచి తన్ను నాకంటెవేటగువానిగాఁ నెప్పుడుచూ
 చునో యప్పుడే వానికి జననమరణాదిరూప మగుసంసారము సం
 భవించుచున్నది. ఈ యనర్థము శాస్త్రజన్యజ్ఞానమును, నుపాస
 నాత్మక మగువిజ్ఞానమును సంసాదింపఁగలమానవజన్మముచేతనే
 పరిహరింపవలెను గాని పశుపక్ష్యాదిజన్మములచేఁగాదు. మానవ
 జన్మమును బొందియు నీయర్థమును నివర్తించుకొనని పురుషున
 కెప్పుడును టేమము కలుగదు. వాడుసర్వదాసంసారకూపమున
 వర్తింపఁదగినవాడై. కావున మానవజన్మమందే జీవుడు ప్రయ
 త్నించి తాను బరమపురుషునికి శరీరమైయున్నట్లు తెలిసికోవలెను.
 విషయసుఖములనిచ్చు ప్రవృత్తిధర్మము ననుసరించినచో శరీరా
 యాసము, ఫలవిపర్యయము, దుఃఖప్రాప్తియుఁ దప్పక కలు
 గుననియు, నివృత్తిధర్మాచరణమొనర్చినచో దుఃఖాదిరహితము
 ను, స్థిరంబునునగు మోక్ష సుఖ మలవడుననియుఁ దెలిసికొని,
 పురుషుడు ప్రవృత్తిధర్మములనుండి మఱలవలయును. మఱియు
 నరులు తమకు సుఖము గల్గవలెననియు, దుఃఖము నివర్తింపవ
 లెననియుఁగోరి యందులకుఁదగినవ్యాపారములను జేయుచున్నా
 రు. కాని యా వ్యాపారములవలన దుఃఖము నివర్తించుటయు
 సుఖము ప్రాప్తించుటయు లేకపోవుటయే కాక మీఁదుమిక్కిలి

సుఖములవడక దుఃఖమే కలుగుచున్నది. కావునఁ గామనయందు
 బరిక్లేశమేకాక ఫలవ్యత్యాసముగూడఁ గలుగుచున్నది. సకాము
 లిట్టి ఫలవిపర్యయము గల్గుచున్నదని తెలిసికొని, జాగరణము,
 స్వప్నము, సుషుప్తి యనుమూఁడవస్థల నతిక్రమించి విషయాస
 క్తులకుఁ గానరాని యాత్మస్వరూపము నెఱింగినపురుషుఁడు, కనఁ
 బడునవియు, వినఁబడునవియు నగు విషయసుఖములందుఁ దన
 వివేకబలముచే విరక్తి ననలంబించి శాస్త్రజన్య జ్ఞానముచేతను
 నుపాసనాత్మకజ్ఞానముచేతను, సంతుష్టుండై నాయందు భక్తిగ
 లిగి వర్తింపవలెను. పరమాత్మ నగు నాకును దనకును నవినాభా
 వసంబంధముగలదని దర్శింపఁగల్గుట యేదికలదోయదియె యో
 గనిపుణులగు మనుజులచే సర్వప్రకారములచేతను బ్రార్థనీయ
 మైయున్నది. ఓచిత్రకేతూ ! నీప్రపమత్తుండవై శ్రద్ధతో జ్ఞానవి
 జ్ఞానసంపాదకమగు నావాక్యమును విని యాత్మానుసంధానము
 నుజేయుము. దానివలన నీవుతప్పక సిద్ధుఁడవు గాఁగలవు." అని
 యిట్లు చిత్రకేతు నాశ్వాసించి జగద్గురువును సంకర్షణుండును
 నగుపరమేశ్వరుఁ డతఁడు చూచుచుండఁగనే యచ్చటనే యంతః
 ర్థానము చెందెను. ఇది పదియాటవ యధ్యాయము.

—*—

— { చిత్రకేతుఁ డీశ్వర ధిక్కారమువలన శాపమునొందుట. } —
 శివుఁడు విష్ణుభక్తుల ప్రభావమును జెప్పట.

ఓనరేంద్రా! అనంతరము విద్యాధరపతియగు చిత్రకేతువు
 హరి యంతర్థానము చెందిన దిక్కునకు నమస్కరించి యాకా
 శీగమనమున నచ్చటచ్చట సంచరించుచుండెను. మహా యోగి
 యగు చిత్రకేతు వప్రతిహత మగునిందియపాటవము గలవాఁ

డయి, తన సంకల్పమునకుఁ దగిన నానావిధములగు భోగ్యవస్తువుల ననుభవించుచు, మునులును, సిద్ధులును, జారణులును, దన్నుఁ బరివేష్టించి నుతించుచుండ మేరుకందరములందు విహరించుచు, విద్యాధిరస్త్రీలచే హరినిగూర్చి మృదుమధుర గానముఁ జేయించుచు, నిట్లు చిరకాలము సుఖముగాఁ గడపెను. వాఁడొకనాఁడు విష్ణువు తన కొసంగినవిమానము నెక్కి దాని కాంతులు నలుగడలం గిడలుకొన నందందు సంచరించుచు, సిద్ధచారణాదులచేఁ బరీక్షఁజైన శంకరునిఁ బొడఁగాంచెను. అప్పుడు శంకరుఁడు పార్వతి నాలింగనము చేసికొని తొడవైఁ గూర్చుండ బెట్టికొని మునిసభామధ్యమం దాసీనుడయి యుండెను. చిత్రకేతుఁ డట్లుచూచి పార్వతి వినునట్లుగాఁ బెద్దపెట్టున నవ్వియిట్లు పలికెను. “ఆహా! ఈరుద్రుఁడు లోకమునకు గురువు. ఎల్లశరీరులకును ధర్మముపదేశించువాఁడు. దేవతలలో ముఖ్యుఁడు, ఇట్టివాఁడయ్యు నితఁడు భార్యను దొడపయి నిడుకొని సభామధ్యమందుఁ గూర్చుండెను. ఎంత వింతగానున్నది! పోనిండు. ఇతఁడు కేవలము కామాసక్తుడేమోయని యనుకొనుటకు వీలులేదు. ఈతఁడు జటాధారియై యుగ్రతప మాచరించినవాఁడు. బ్రహ్మజ్ఞాన ముపదేశింప నర్హుఁడు. సభాధిపతి. ఇట్టివాఁడు మూఁఘునివలె స్త్రీని దొడవై నుంచుకొని సభాసీనుడై యుండుటకు సిగ్గేల జనింపలేదో తెలియకున్నది. మూఁఘజనులుగూడఁ దలుచుగా రహస్యమునందే స్త్రీల సంకమం దుంచుకొందురు. ఇతఁడు మహానియమవంతుడయ్యు సభయందే భార్య నూరువందుంచుకొని కాఁగిలించుకొనుచున్నాఁడు. అలోచింప నీతఁడు ప్రాకృతజనులకంటెను దక్కువవానివలెఁదోచుచున్నాడు.” అని

యిట్లు నిరంకుశముగాఁ బలుకుచున్న చిత్రకేతు వాక్యములను వినియు శంకరుండు గంభీరహృదయుఁడు కావున మందహాసము చేయుచు నూరకండ్లను. ఆశంకరున కనుచరులగు సభ్యులును, నేమియుఁ బలుకక యూరకుండిరి. కాని యీశ్వరప్రభావము నెఱుంగక పలికిన చిత్రకేతు వచనంబులకుఁ బార్వతి మిగులఁ గోపించి యింద్రియముల జయింప లేకపోయినను జయించితి ననెడి, యభిమానముగలచిత్రకేతువును ద్వేషించియిట్లుపలికెను. 'అవురా వీఁడు లోకమున లజ్జారహితులగు మావంటి దుష్టులకు హితా హితములను బోధింపజాలినవాఁడు. తాను బోధించినదానివినక యతిక్రమించినచో శాసింప సమర్థుండు. వీడిక్కడి కేలవచ్చెను. మమ్మును దండించుటకే వచ్చెనా యేమి? మర్యాద సతిక్రమించియున్న శంకరునిఁజూచియు నీసభవారు నిషేధింప కూర కున్నారు. ఇందు చతుర్ముఖుం డున్నవాఁడు. పాపము! అతనికయి నను నీధర్మము తెలిసినదికాదే! అతని కుమారులగు భృగువు నాదుఁడు మొదలగువా రున్నారు. వారికయినను వీనికున్న పాటి తెలివిలేక పోయెనే? ఇందు సనత్కుమారుఁడు, కపిలమహాముని మొదలగు మహాత్ము లున్నవారు. వారికయిన నీధర్మము తెలియఁబడలేదే! ఈశంకరుఁడు, జగంబులకు గురువు. బ్రహ్మదులకుఁ బూజింపఁదగిన పాదపద్మములు గలవాఁడు. సమస్తమంగళములకును నిధానము. ఇట్టి మహాత్ముఁడగు సీశ్వరుని, మహామహులగు మునులను తుత్త్రియాధముఁడొక్కడఁధిక్కరించుట మిగుల శోచనీయము. కావున నీదురాత్ముఁడు నిక్కముగా దండనీయుఁడు. విష్ణుభక్తుఁడగుటచే దండనార్హుఁడు కాఁడేమోయని సం దేహింపనవసరములేదు. ఈ తుత్త్రియాధముఁ డహంకారము

గలవాఁడు; స్తబ్ధుఁడు. ఇట్టివాఁడు సజ్జనులచే నేవింపఁబడుచున్న నారాయణుని పాదమూలమును సమీపించుటకుఁ దగఁడు. కావున నిఁక వీఁడు పాపాత్ముఁడగు రాక్షసుఁడై జన్మించుఁగాక. అట్లు జన్మించినను మహాత్ములకుఁ బెద్దయపకారము చేయక వర్తించుఁగాత" మని పార్వతి శపింపఁగా విని చిత్రకేతుండు విమానమునుండిదిగి యామెపాదములకుఁ దనశిరస్సు తాఁకునట్లు మ్రొక్కి ప్రసన్నురాలినిగాఁ జేసికొనుట కిట్లుపలికెను. ఓతల్లీ! నీవుకోపించినను నేనుగోపింపను. నీవైసంగిన శాపమును దోసిటితోఁ బ్రతిగ్రహించుచున్నాను. మనుజులకు దైవముచూపిన నిగ్రహముగాని యనుగ్రహముగాని వారి పూర్వకర్మమువలన సంభవించుచున్నది. విష్ణుభక్తుఁడనగు నేను మోక్షమును బొందకుండఁ బ్రాచీనకర్తము ప్రతిబంధించుచుండెను. ఆప్రాచీనకర్త మిప్పుడు నీవైసంగిన శాపమువలన నిశ్చేషముగా నశించును. దానివలన నేనిక మోక్షమున కేగుదును. కాన నీవైసంగిన శాపమునాకు మిక్కిలి యనుకూలించెనని సంతసించుచున్నాను. శరీరులు చక్రమువలెఁ జుట్టినచ్చుచున్న జన్మజరామరణాది రూపముగు సంసారమునఁ దిరుగుచు ననాదియగు పుణ్యాపాప రూపకర్తముచే స్వస్వ రూపజ్ఞానమును విడిచి ప్రాచీనకర్తముల కనుగుణముగు సుఖదుఃఖఫలము ననుభవించుచుందురు. అట్లనుభవించుచు నుత్తరోత్తరమున సుఖదుఃఖములకు హేతుభూతములగు కర్తములఁ జేయుచుందురు. దేహాభిమానులై యిట్లు వర్తించుట నీకును, నాకును, దక్కినవారికిని సమానమయినది. నాచేసిన హేళనము నకు నీకుదయించిన కోపము ప్రాచీనకర్తసంబంధియేకాని వేఱుకాదు. కావున నస్మదాదులవలె నీవుఁ బ్రాచీనకర్తవాసన

లచేఁ గల్గిన దేహతాభిమానము గలదానవే యనుట స్పష్ట
 మగుచున్నది. దేహి తనంతంటఁ దానుసుఖదుఃఖములఁగల్గించు
 కోలేడు. ఇతరుల వలనను బొంగఁడు. వానికి సుఖదుఃఖములు
 కర్మమువలననే సంభవించుచున్నవి. క్షణికమును జడమునునైన
 కర్మము కాలాంతరమునందు సుఖదుఃఖముల నెట్లు గల్గించునని
 యందువేని వినుము. పుణ్యమనఁగా భగవంతునియనుగ్రహ
 రూపమైనది. పాపమన నతని నిగ్రహరూపమైనది. పాపపుణ్య
 కర్మములను బురస్కరించుకొని భగవంతుని నిగ్రహానుగ్రహ
 ములు దుఃఖమును సుఖమును గల్గించుచుండును. కావునఁ
 బ్రాజ్ఞుండు సుఖదుఃఖములకుఁ గర్మమును బరమాత్మనుం గార
 ణముగా నెన్నుచుండును. సత్వాదిగుణముల ప్రవాహరూప
 మయిన ప్రకృతిమండలమందు శాపమననేమి? అనుగ్రహమన
 నేమి? స్వర్గమననేమి? నరకమననేమి ? సుఖమననేమి? దుఃఖ
 మననేమి? వీనికిఁ గల తారతమ్యము నేర్పఱిచి చెప్పట దుర్ల
 భము. ఏమందువేని స్వర్గము కేవలము సుఖజనకమే కాకయం
 తమున దుఃఖజనకముగూడ నగుచున్నది. నరకము కేవలమును
 దుఃఖజనకమే కాక యంతమునఁ గొంత సుఖజనకముగూడ
 నగుచున్నది. అట్లే శాపానుగ్రహంబులును నియమిత ఫలముల
 నీయఁజాలవు. దీనింబట్టి యోజింప శాపాదులువలె ననుగ్రహ
 దులును బురుషార్థము నీయఁజాలకుండును. ఇట్లుండ వాని భేద
 మెట్లు నిశ్చయింపఁ గలుగుదుము? నిరస్తనిఖిలదోషుండును,
 షాడ్గుణ్యపూర్ణుండును నగు పరమపురుషుఁడు నిస్సముఁడై నిరధి
 కుఁడై తనమాయచేతనే సమస్తభూతములను సృజించు
 చున్నాఁడు. అట్లు సృజించుచుండియుఁ గర్తాధీనమగు దేహము

లేనివాడయి భూతముల కర్తముల కనుగుణముగు సంసార
 మును మోక్షమునుగూడ సృజించుచున్నాడు. కావున జీవులకుఁ
 గర్తానుసారముగా బంధమోక్షములట్లు దేవాది శరీరములుగూ
 డ సంభవించుచుండును. జీవుఁడు జ్ఞానైకాకారుఁడగుటచేతను
 జ్ఞానానందరూపుఁడగుటచేతను నాదేవాదిశరీరముల సముద్ర
 ఁడయి వర్తించును. కావున నతనికి “వీఁడు ప్రియుఁడనియు, వీఁడు
 శత్రువనియు; వీఁడు జ్ఞాతీయనియు, వీఁడు బంధువనియు, నిది
 పెఱవానిదనియు, నిది తనదనియు, భేదములేదు. ఇట్లంతటను
 నిరంజనుఁడయివర్తించునతనికొక్కేడననురాగమును, నొకచోట
 ద్వేషమును గలుగునా? కలుగనేరదు. జీవు లిట్టివారయినను,
 ననాదియగు కర్తవాసనాకూపశక్తి వారిని సంబంధించియుండు
 ను. ఆశక్తివలన నుద్భవించు నుత్తరోత్తరకర్తమలే జీవు
 లకు సుఖదుఃఖములను, నాసుఖదుఃఖములకు హేతువులగు ధర్మా
 ధర్మములను, సంసారమును, మోక్షమును, జన్మమును, మరణ
 మును, గల్గింప సమర్థ మగుచున్నవి. కావున మోక్షముగూడఁ
 బరమేశ్వరుని దయను సంపాదింపఁజాలినపుణ్యకర్త విశేషము
 వలన నేకల్గుచున్నదని స్పష్టమగుచున్నది. ఓదేవీ! జన్మాదులన్నియుఁ
 గర్తములవలననే సంభవించుటచే “రాక్షసుఁడనైపుట్టు” మను
 నీవిచ్చెడి శాపము నుపసంహరింపుమని నిన్నుఁ బ్రార్థింపను.
 కాని నే మొదట మిమ్మునుగూర్చి పలికిన నిందావాక్యములను
 త్తమింపఁ బ్రార్థింతును.” అని యిట్లుపలికి చిత్రకేతుండు పార్వతీ
 పరమేశ్వరులను బ్రసన్నులనుగాఁ జేసి వారచ్చెరుపడిచూచుచుం
 డఁగాఁ దన విమానమెక్కి పోయెను. అనంతరము భగవంతుఁ
 డగు రుద్రుఁడు సురమునులును, దైత్యులును, సిద్ధులును, బ్రహ్మ

ధగణంబులును వినుచుండఁగా బౌర్వతిని గూర్చి యిట్లనియె.
 “ఓపార్వతీ! వివిధములును, విచిత్రములును, స్వాభావికములు
 నగు కృత్యములు గల నారాయణనిభక్తులు విషయసుఖములం
 దిచ్చలేనివారు; మహామహిమ గలవారు; అపకారికఁగూడ నుప
 కారముచేయు స్వభావము గలవారు. అందుల కీ చిత్రకేతువే
 దృష్టాంతము. ఆహా! వారి మహిమ యెట్టిదో చూచితివా!
 నారాయణనాశ్రయించినవా రెప్పుడును సామాన్యుల యాగ్ర
 హమునకు భయమందరు. వారు స్వర్గమందును, మోక్షమం
 దును, సరకమందు సమదృష్టి గలవారు. వారు భగవద్దాస్య
 మును దక్కఁ దక్కినదాని వేఱొకదాని నొల్లరు. ఈశ్వరునకు
 లీలాభూతమగు జగత్సృష్టిచే జీవులకు దేహసంబంధము గలుగు
 చున్నది. ఆదేహమును బురస్కరించుకొనియే సుఖదుఃఖము
 లును, జననమరణములు, శాపానుగ్రహములు మొదలగు ద్వం
 ద్వములు సంభవించుచుండునుగాని స్వరూపప్రయుక్తములై
 కాదు. జ్ఞానముచే నేకాకారుఁడయిన జీవునియందు దేవత్వము
 మనుష్యత్వము మొదలగు భేదమువలెనే స్వప్నద్రష్టకుఁ బొడ
 చూపుచున్న భేదమువలెనే సుఖము, జన్తము, అనుగ్రహము,
 మొదలయినవియు, దుఃఖము మరణము శాపము మొదలయిన
 వియు ననాదియగు కర్మమువలనఁ గల్గుచున్న దేహత్తభ్రాంతిచే
 సంభవించుచున్నవియే కాని వేఱుకాదు. శాస్త్రజన్యజ్ఞానము,
 వైరాగ్యమును, ముఖ్యముగానవలంబించి నిరతిశయానంద రూ
 పుఁ డగుభగవంతునియందు భక్తి చూపుచున్న మనుజులకు
 విషమదర్శన మెప్పుడును సంభవింపదు సుమీ! ఓమనోవల్లభా!
 నారాయణని యంశాంశమువలన నుదయించి, “మేమును

నీశ్వరులమే” యను నభిమానమును వహించియున్న, నేనును, బ్రహ్మయును, సనత్కుమారుండును, నారదుండును, బ్రహ్మ పుత్రులగు తక్కిన మునులును, దేవేంద్రాదులును నా శ్రీహరి చేష్టితమును గాని, స్వరూపమునుగాని తెలియఁజాలము. ఆవా నుదేవునకుఁ బ్రేమాస్పదుఁ డగువాఁడును లేఁడు. ప్రియుండును లేఁడు. తనవాఁడనియుఁ బరుఁడనియు నన్న భేదము లేదు. అతఁడు సమస్త భూతములకును సంతరాత్మయై వర్తించుటచే నతని కవియున్నియుఁ బ్రియములే. వివేకవంతుఁడును, సంతటను సమ దృష్టి గలవాఁడును, శాంతుండును నగు నీచిత్ర కేతువు వాసుదేవుని భక్తుఁడు. అతనివలె నేనును నచ్యుతునకుఁ బ్రియుండను. కావునఁ బరమపురుషునకు భక్తులును, శాంతులును, సమదర్శులును, నగుమహాత్ముల విషయమై యెంతమాత్రము నాశ్చర్యమొంద నవసరములేదు.” అని యిట్లు భగవంతుఁడగు శంకరుండు పలికిన పలుకులు విని పార్వతి యాశ్చర్యమును గోపమును విడిచి సంతుష్టురాలయ్యెను. ఓరాజేంద్రా! భగవద్భక్తుఁడగు చిత్ర కేతువు గౌరి యిచ్చినశాపమునకుఁ బ్రతిశాప మీయ సమర్థుఁడయిన నట్లుచేయక దాని శిరసావహించెను. అపకారికిఁగూడ నుపకార మొనర్చుట సజ్జనలక్షణము గదా! ఓనరపాలా! ఆ చిత్ర కేతువే త్వష్టసంకల్పముచే దక్షిణాగ్నియందు వృత్రాసురుఁడయి యుద్భవించెను. వాఁడు పూర్వజన్మమున విష్ణుభక్త శ్రేష్ఠుఁడగుటవలన నీజన్మమున నిట్టిజ్ఞానము గలవాఁడయ్యె. రాక్షసుఁడగు వృత్రునకు విష్ణుభక్తి యెట్లుగల్గెనని యడిగితివి. దానికి సప్రసంచముగా సమాధాన మొసంగితిని. మహాత్ముఁడయిన చిత్ర కేతువు పుణ్యచరిత్రమును, విష్ణుభక్తుల మహిమను విన్న

వాఁడు సంసార బంధమునుండి విముక్తుడగును. ప్రాతఃకాలమున నియమవంతుడయి శ్రద్ధతో హరిస్తరణపూర్వకముగా నీచరిత్రమును బఠించినవాఁడు సర్వోత్కృష్టమగు విష్ణుసాయుజ్యమును బొందును. ఇది పదునేడవ యధ్యాయము.

శుకుఁడు సవిత్రాదుల పంశమును దెలుపుట;
శుకుఁడు దితిపంశమును చెలుపుట; ఇంద్రుఁడు
జతి గర్భజంతువును ఖండించుట.

ఓ రాజా! సవితకుఁ బృశ్నియను భార్యగలదు. అతని కామెయందు సావిత్రి మొదలగు సభిమాన దేవతలును, సోముండును, నగ్నియుఁ, బశుయాగాభిమాని దేవతయు, పంచమహాయజ్ఞాభిమానిదేవతలును గల్గిరి. భగునకు సిద్ధియను భార్యగలదు. ఆమెయతనివలన నంగుఁడు, మహిముఁడు, విభువు, ప్రభువు, ననునల్వరుపుత్రులను, సుస్వభావముచేతను, సౌందర్యముచేతను నధికురాలయిన యాశీస్సను పుత్త్రికను బడసెను. ధాతయనువానికిఁ గుహువనియు, సినీవాలియనియు, రాకయనియు, ననుమతియనియు నలువురు భార్యలుగలరు. అతనికి వారిలోఁ గుహుదేవియందు సాయ మనువాఁడును, సినీవాలియందు నర్శుఁడనువాఁడును, రాకయందుఁ బ్రాతరాహ్వాయుఁడును, ననుమతియందుఁ బూర్ణిమాసుఁడును సంభవించిరి. విధాతయనువానికిఁ గ్రియయను భార్యయందు నగ్నిపురీష్యాదు లుద్భవించిరి. నకుఁజనకుఁ జర్షణియను భార్యగలదు. అతని కామెయందుఁ బూర్వముబ్రహ్మపుత్రుఁడగు భృగువును, వత్సీకమున నుదయించిన మహాయోగియగు వాల్మీకియుఁ, బుత్రులయి మగుడ జన్మించిరి. మిత్రునకు

రేవతియను భార్యయందు, ఉత్సంగుడు, అరిష్టుడు, పిప్పలుడు.
 నను తనయులు ప్రభవించిరి. ఆ మిత్రావరుణులు పూర్వమొకప్పుడు
 ఊర్వసిని జూచి మోహించి కామాతిశయమువలనఁ గల్గిన రేత-
 స్సును కుండయందుంచిరి. దానివలన నగస్త్యుండును వసిష్ఠుం-
 డును నుదయించిరి. వీరు మిత్రావరుణులకు సాధారణపుత్రులు.
 మఱియు నింద్రుడు శచీదేవియందు, జయంతిడు ఋషభుడు,
 మీధుషుడు నా ముగ్ధురఁ బుత్రులంగాంచెను. త్రివిక్రమ రూప-
 ము వహించిన వామనునకుఁ గీర్తియను భార్యయందు బృహ-
 చ్ఛ్లోకుఁ డనువాఁ డుద్భవించె. ఆ బృహచ్ఛ్లోకునకు సోభగాదు-
 లుదయించిరి. విష్ణు వదితియందు వామనరూపమున నవతరించి-
 చేసిన మహాకార్యములనుగూర్చియుఁ జూపిన మహాశక్తులను
 గూర్చియు, ముందు సవిస్తరముగాఁ జెప్పెదను. ఓనరేంద్రా!
 సాకల్యముగా నదితివంశమును వర్ణించితిని. దేనియందుఁ బరమ-
 భాగవతోత్తముఁ డయినప్రహ్లాదుండును బలిచక్రవర్తియు నుద-
 యించిరో, యాదితివంశమునుగూర్చియు, దాననుదయించి నురేం-
 ద్రాదులకు శత్రువులయిన దైతేయులనుగూర్చియు నీకీర్పణ
 చెప్పెదను. దితికి మహాబలులును దైత్యదానవులకుఁ బూజనీయు-
 లునునగు నిరువురు పుత్రులుగలరు. వారునామములచే హిరణ్యా-
 క్షహిరణ్యకశిపులని ప్రసిద్ధి కెక్కిరి. అందుహిరణ్యకశిపుడు జంభా-
 నునునొ కుమారిక యగుకయాధువును వరించి దానియందుఁ
 బ్రహ్మాదుని, ననుష్లాదుని, సంష్లాదుని, హ్లాదునిఁ బడసెను. ప్రహ్లా-
 దాదులకు సింహికయను తోఁబుట్టువు కలదు. సింహిక విప్రచి-
 త్తిని బెండ్లాడి రాహువును బుత్తుంగాంచెను. దేవతలతోఁ గలస్నే-
 యమృతముఁ ద్రావుచుండఁగా హరి, యారాహువుశిరమునే

చక్రముచే ఖండించెను. సంహ్లాదునకు మతియను భార్యయందుఁ బంచజనుండు పుట్టె. హ్లాదునకు దమనియను కళత్రమం దిల్వలుండు వాతాపి యనునిర్వురు తనయులు గల్గిరి. ఆయిర్వురలో నిల్వలుఁడు మాయావియై యగస్త్యున కాతిథ్యమొసంగనెంచి తమ్ముఁడగు వాతాపిని మేషమునుగాఁ జేయఁగా నారాక్షసకృత్యము నెఱింగి యమ్ముని వానిభక్షించి జీర్ణింపఁజేసెను. అను హ్లాదుఁ డనువానికి సూర్యు యనుభార్యయందు బాష్కలుఁడు మహిషుఁడు నానిర్వురుసుతు లుదయించిరి. ప్రహ్లాదునకు దితి యను భార్యయందు విరోచనుఁ డుద్భవించె. వానికి బలిచక్ర వర్తి సంభూతుఁ డయ్యె. బలి శమనయను భార్యవలన నూర్వురు తనయులం గాంచెను. ఆబలిప్రభావము వర్ణనీయమైనది. దానిం దరువాత వివరించెను. బలితనయులలో బాణాసురుఁడు పెద్దవాఁడు. వాఁడే శంకరు నారాధించి శివభక్తులలోఁ బ్రథముఁ డయ్యె. కావుననే యిప్పటికిని శివుఁడు బాణునికిఁ బురపాలకుఁ డయి నర్తించుచున్నాఁడు, ఓరాజా ! దితికి మరుత్తులను నలు వదితోన్మూర్తు పుత్రులు గలరు. వారికి సంతతిలేదు. ఆ మరుత్తుల కింద్రుఁడు దేవత్వమొసంగుటచే వాగు సురలకు దాయాదులు కాలేదు". అనిన విని రాజిట్లనియె. "ఓ గురువర్యా! జన్మ సిద్ధమైన రాక్షసత్వమును బాపి మరుత్తుల కింద్రుండు దేవత్వ మొందులకుఁ గల్పించె ? ఇంద్రునకు వారేమి యుపకారం బొనర్చిరి ? ఆవృత్తాంతమును ముందుగాఁ దెలుపుము. ఇది వినుటకు నాకేకాక యీమునులకుఁగూడఁ గుతూహల ముదయించు గుమన్నది. కావునఁ దప్పక వివరించి సంతసింపఁజేయు" మనశుకుండు స్వల్పాక్షరములు గల్గి, యర్థగంభీరమై, యున్న రాజవచనము

లకుఁ గరము సంతసించి యాదరముతో నతని ప్రశ్నముల కిట్లు
 ప్రత్యుత్తర మొసంగెను. “ఓమహీపాలా ! విష్ణు విందునిపక్ష
 మవలంబించి దితిపుత్రులను హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులను సం
 హరించెను. దితి పుత్రశోకముచే నుద్దీపితమగు కోపంబున
 మండిపడి యిట్లు చింతించె. “అక్కటా ! ఈయింద్రుఁడు కేవల
 లను విషయసుఖముల కాసించి విష్ణుసాయమును బడసి
 నాపుత్రుల ప్రాణములఁ గొన్న దురాత్ముఁడు, క్రూరుఁడు,
 కఠినహృదయుఁడు. ఇట్టిపాపాత్ము నెట్లుగాఁ జంపి సుఖముగా
 నిద్రపోదును ? ఇందుఁడు లోకహితముకొఱ కట్లు చేసి
 యుండ సాక్షోశింపనేల ? యనుట యసంధర్భము. తానే
 యీశ్వరుం డనెడియభిమానము గల్గినట్టి పురుషుని దేహము
 మరణానంతరము భస్మమగుచున్నది. లేనిచోఁ గ్రిమికీటకాదుల
 పాలగుచున్నది. అట్టి పాడుశరీరమునకు సుఖము లభించుటకై
 భూతద్రోహ మొనర్చుచున్న యీయింద్రుఁడు పురుషార్థమెఱుం
 గఁడు. ఎఱిగినచోఁదనకు నరకము కల్గించునట్టి భూతద్రోహమేల
 చేయును ? తన నీచశరీరమునే యాత్మగాఁ దలంచుకొనుచు,
 నిరంకుశ మగువృత్తి గలిగిన దేవేంద్రుని మద మడంపఁజాలిన
 పుత్రుండు నిశ్చయముగా నాకెట్లు లుడ్చివించును ?” అని యిట్లు
 భావించి తన మనోవల్లభుఁడగు కశ్యపుని సమీపించి పరిచర్య
 చేతను, స్నేహముచేతను, వినయముచేతను, నింద్రియ నిగ్రహము
 చేతను, నుత్కృష్టమగు భక్తిచేతను, మనోహరములగు మృదు
 భాషణములచేతను, మండహాసముచేతను, గడకంటి చూపుల
 చేతను, భాషజ్వరాలయినదితిమనోహరుని మనస్సును హరించెను.
 జితేంద్రియు నెట్లు వశంబుడనిగాఁ జేసికొనఁగల్గెనని సంశయింపఁ

బనిలేదు. స్త్రీలకుఁ బురుషులను వంచింపఁజాలిన బుద్ధిచాతుర్యముకలదు. అది యెట్టివానినైన మోహింపఁజేసి పరవశునిఁగా నొనర్చి సంభోగార్థమంగీకరించునట్లుచేయఁగలదు. ఆకశ్యపుఁడు ముందుగా స్త్రీపుంసరూపము లగుభూతములను బరస్పర మొక్క శరీరమువలె మిళితములగుచున్నవని యాలోచించి తన దేహమున నర్థభాగ మామెకొసంగి సంభోగరతుఁ డాయెను. అయారే ! స్త్రీలు పురుషులమతుల నవలీల వశముగావించు కొందురుగదా ? భగవంతుఁ డగుకశ్యపుఁడు దానితో సంభోగించి మిక్కిలి ప్రీతుఁడయి రతిచాతుర్యము నధికముగానుతించి నవ్వుచు దితి కిట్లనియె. 'ఓసుందరీ! నేమిగుల సంతసించితి. కావలసిన నరమడుగుము. తప్పక యిచ్చెదను. భర్త సంతృప్తుండై యనుకూలుఁడయి యుండ స్త్రీకీలోకమునఁగాని పరలోకమునఁగాని దుర్లభమగు వస్తువుండునా ! స్త్రీకి భర్తయే పరదైవమని చెప్పుచున్నారు. పరదైవమయిన భర్తకు సంతసము గల్గుచుండ సర్వకామితములును నెఱవేఱుటకు సందియ మేమున్నది? పరదైవతము విష్ణువుకాన భర్తయెట్లగునని యందువేని చెప్పెదను వినుము. ఎవఁడు సర్వభూతముల మనంబులకు సాక్షి భూతుఁడై సర్వమున కంతరాత్మయై వఱలునోయాభగవంతుఁడు నామములచేతను, రూపములచేతను, విభిన్నములైన యింద్రాది దేవతారూపము లగుశరీరములచేతఁ బూజింపఁబడుచున్నాఁడు. సాధనములగునగ్న్యాదిశరీరములచేతఁ దదంతరాత్మయగుపరమ పురుషుఁ డెట్లు నేవింపఁబడుచున్నాఁడో యట్లే స్త్రీలచేతఁ బతి శరీరుఁడైన యతఁడు పూజింపఁబడుచున్నాఁడు. నన్ను నీవునేవించి సంతసింపఁజేయుటవలన నేనే శరీరముగాఁగల వానుదేవుఁడు

సంతసించును. వాసుదేవునిఁ బ్రసన్నునిఁగా జేసికొన్నవారికి సమస్తము సులభమగును. కావున నోయింతి! శ్రేయస్కాము. రాంధ్రును బతివ్రతలునునగు స్త్రీలు నిశ్చలభక్తితో నీశ్వరస్వరూపుఁడగు భర్త నారాధింప వలయును. ఓ శుభురాలా! అనన్య ప్రయోజనమగు నిట్టిభక్తిచే నర్చితుఁడయిన నేను నీకెట్టి దుర్లభమగువరము సంపాదింపవలయునో చెప్పుము. ” అని యిట్లుపల్కినవల్లభునిఁగాంచి దితి యిట్లనియె. “ ఓనాథా! నీవచనములకు మిక్కిలి సంతసించితిని. నాకుఁ గల్గిన సుతుల నింద్రాదులు చంపించివైచిరి. పుత్రశోకాగ్నిచే బీడితురాలనై యున్నాను. నాపరిచర్యకు నీవు సంతసించితివేని దేవేంద్రునిఁ జంపఁజాలిన కుమారుని దయచేయుము. ఇదియే నాకోరిక ” యని పలికిన సతిపలుకులువిసి విమనస్కుడయి యిట్లుపరితపించె. “అయ్యయ్యా! ఎంతగొప్పయనగ్ధమిప్పుడుతటస్థించినది! ఇంద్రునియముల కధీనుఁడనయి స్త్రీరూపయగు భగన్తాయచే వశీకృతుఁడనై దీనుఁడనై గొప్పయధర్మమాచరించితిని. ఆయధర్మము వలననే తప్పక నరకకూపమునందుఁ బడుట నిశ్చయము. “అకటా! ఎంతపని! ఎంతపని! ఈదితి యెట్లుగా వంచించినది. ఆలోచింపదితి ననవలసినపనిలేదు. స్త్రీస్వభావము ననువర్తించుచున్న యీయువతియందు దోషము సుంతేనియులేదు. ఇంద్రియాధీనుఁడనై స్వార్థమును మఱచిన నాజన్మమేల? కాలృనా? అకటా! స్త్రీలముఖము శరత్కాలచంద్రునివలె మనోహరమై యుండును. వాక్కు లతిమధురము లై హృదయంగమము లయి యుండును. మనస్సు కత్తివాదరవలె గడు తీవ్రమై యుండును. ఇట్టి స్త్రీల చేష్టితము నెవఁ డెఱుంగఁజాలును? కేవలమును

స్వార్థము న పేక్షించుచున్న స్త్రీ తెవ్వరిని నిండు మనంబుతోఁ
 బ్రేమింపరుగదా! ఇంతియగాక తనయభిలషితమును దీర్చుకొను
 టకు భర్తనైనను, గుమారునైనను, సోదరునినైనను నిరా
 ఘాటముగాఁ జంపివై తురుగదా! ప్రతిజ్ఞారూపమగు నావచన
 మొంతమాత్రమును వ్యర్థముకాఁగూడదు. ఇంద్రుఁడును వధా
 యుఁడుకాఁడు. ఎట్టికార్యమును బాసఁగింపఁజేయుదు ? ఏవిధం
 బున నీసంకటమును దరించువాఁడ. ఆలోచింప దీనిఁ దరించుట
 కొక్కయుపాయమున్నది” అని భగవంతుఁడయిన కశ్యపుఁడు
 మనంబున నాలోచించుకొని కోపావిష్టుండయి తన్నునిందించు
 కొనుచు నిట్లుపలికెను. “ఓసుందరీ! నీవు కోరినప్రకార మింద్రుని
 జంపఁజాలిన పుత్రుఁడు నీకుఁ దప్పక కలుగు. నేనొక వ్రతము
 నుజెప్పెదను. దానిని నీవైకసంవత్సర మాచరింతువేని నీకోర్కీ
 సిద్ధించును. లేనిచో నీకుఁబుట్టిన పుత్రుఁడు దేవతలకు హితుఁ
 డగును” అనినవిని దితి “ప్రాణేశ్వరా! ఆవ్రతమును నేదప్పకా
 చరింతును. నాచేయవలసిన కార్యము లేవ్రా యుపదేశింపుము.
 కాని వ్రతభంగకరములగు కార్యములను మాత్రముపదేశింప
 వలదని యాచించుచున్నాను” నాపుడుఁ గశ్యపుఁ డామెతో
 నిట్లనియె. “ఓప్రియురాలా! భూతములను హింసింపరాదు. ఎంత
 టికష్టము గల్గినను శాప మీఁడగదు. అసత్య మాడఁగూడదు.
 గోళ్లనుగాని, రోమములనుగాని త్రుంపరాదు. అమంగళములగు
 నెముకలు మొదలగువానిఁ దాకఁగూడదు. నీటిలోనికి దిగితాన
 మాడరాదు. ఎవనినైనను గోపింపరాదు. దుర్జనులతో భాషిం
 పఁడగదు. మలినవస్త్రములను దాల్చరాదు. పూర్వము విడిచిన
 పుష్పమాలికను మగుడధరింపరాదు. ఉచ్చిష్టమైనను గాళికి నివే

దితమైనను, జీమలు మొదలగువానిచే దూషితమైనను, శూద్రాదులచే నానీతమయినను, రజస్వలచే దుష్టమైనను, నన్నమును దినరాదు. దోసిటితో జలము త్రావఁ జగదు. ఉచ్చిష్టమైనచో జలము స్పృశింపకుండనుండక, సాయం ప్రాతస్సంధ్యాకాలము లందు ముక్తకేశవుగాక యలంకారహీనవైయుండక, మితభాషిణివై దిగంబరవై చరింపక, కాళ్లుకడిగికోకుండ, సమాహితచిత్తవుగాకుండ శయనింపకుము. తడిగల్గినపాదములతోఁ గాని, యుత్తరముగాఁదల నిడికొనిగాని పశ్చిమశిరస్సుగాఁగాని, యన్యులతో నగ్నవైగాని శయనింపరాదు. మఱియు సంధ్యాసమయలందునిద్రింపమేలుగాదు. ఇంతియకాక, శుభవస్త్రమునుదాల్చి సదాశుచివై, పసపు, హరిచందనము, మొదలగు మంగళపదార్థములను వహించి, ప్రాతఃకాలభోజనమునకుఁ బూర్వముగోవులను విపులను, లక్ష్మీనారాయణులను బూజింపవలెను. పుత్రవతులును సువాసినులునునగుస్త్రీలను మంచిగంధముచేతను, బూలదండలచేతను, నుపాయనములచేతను, నలంకారములచేతను, బూజింపవలయును. అట్లే తన భర్తనుగూడ నర్చించి హృదయమునఁజేర్చి ధ్యానింపవలెను. ఈయంగములతోఁగూడిన యీపుంసవనమను వ్రతము నొకవత్సరమునునిరంతరాయముగా నెఱవేర్తువేని యింద్రసంహారయగు కుమారుండు నీకుఁదప్పక జనించును” అనిన కశ్యపుని వచనంబులకు సంతసించి దితి యావ్రతమునాచరింప నంగీకరించి దృఢమనస్కురాలయి పెనిమిటివలన గర్భమునుదాల్చి వ్రతమును తెస్సగా నాచరించుచుండెను. అనంతరమింద్రుఁడు తన పినతల్లియభిప్రాయము నెఱింగి కశ్యపునాశ్రమమందుండి వ్రతముసల్పుచున్న నామెను సేవింపనారంభించెను.

ఆ యింద్రుడు నిత్యమును వనమున కేగి పువ్వులను, బండ్లను, దుంపలను, సమిధలను, దర్భలను, బత్తములను, జిగుళ్లను, దూర్వాంకూరములను, మృత్తికను, జలమును, నాయాకాలములందుఁ దెచ్చియిచ్చుచు వేటకాఁడు మృగములను జంప వేచియున్నట్లు దితివ్రతమునకు భంగము గల్గింపఁ దలంపుగల్గి కుటిలచిత్తుడై యచ్చటనే చరించుచుండెను. ఇంద్రుడట్లెంతవేచియుండినను వ్రతభంగమును గావింపఁ దగిన యుపాయము వడయఁజాలక “నాకెట్లుశుభముగల్గు” నని దీర్ఘ విచారమున వత్తింపఁజొచ్చెను. ఇట్లుండ నొకనాఁడు దితి వ్రతమువలన మిగులఁ గృశించినదగుటచే జలము దెచ్చికొని పాద ప్రక్షాళన మొనర్ప శక్తిలేనిదై యశుచియై దైవమువలనమో హితురాలయి సాయంసమయమున నిద్రించెను. సర్వదా వేచియున్న యింద్రుడు తనకుఁదగిన యవకాశ మలవడినదని సంతపించి నిద్రచే మైమఱచియున్న దితి యుదరమును యోగసామర్థ్యమువలనఁ బ్రవేశించి బంగారువలె మెఱయుచున్న గర్భమును వజ్రాయుధంబున నేడువిధములుగా ఖండించెను. అప్పుడా ఖండము లేఱుచుండ విని యింద్రుండు రోదనము వలదనిచెప్పి యొక్కొక్క ఖండమును మగడ నేడేసి ఖండములుగా ఛేదించెను. “మారోదీః” అని ఖండించుటవలన వారు మరుత్తులను సార్థక నామము నొందిరి. ఓ రాజా ! అట్లు ఛేదింపఁబడిన యాభాగములు ప్రత్యేకముగాఁ బాణిపాదాద్యవయములు గలవారయి దోసిలివట్టి యింద్రుంజూచి “ఓదేవేంద్రా! మేము మరుత్తులను పేరు గలవారము. నీకు భ్రాతలము. అట్టి మమ్మునేల సంహరించెదవు” అని ప్రార్థింపఁగా నింద్రుండు కరుణించి “ఓమరుత్తు.

లారా ! మీరెంతమాత్రమును భయపడకుండు. నాకు మీరు
 భ్రాతలరు. మీరు మరుద్గణము లనుపేరితో నాకుఁ బార్షదుల
 రయి భక్తితోఁ గొల్పుచుండు”డని చెప్పియొప్పించెను. ఓరాజా
 నశ్వత్థామ యస్త్రముచే దగ్ధుడవగుచున్న నిన్నుంబోలెశ్రీహరి
 యపారకరుణచే రక్షించుచుండుటంబట్టి నజ్రముచే ఛేదింపఁ
 బడియు దితిగర్భస్థుడగు శిశువు మరణము నొందఁజేదు. ఓరాజా!
 పరమపురుషు నొక్కమాత్రాధిపతినను మనుజుఁడు తన్నహి
 మచేహరితో సమానరూపమునొందును. ఇట్లుండఁబెద్దకాలము
 హరిని సేవించుచో హరిసమానరూపత్వము నొందుననుటకు సంది
 యముండునా? ప్రస్తుతమునదితికొంచెము తక్కువగానొకసంవ
 త్సరము దేవేంద్రునిఁగూడి చరించుచున్న పరమేశ్వరు నారాధి
 చెను. కాన దయాళుండగునతఁడు సురేంద్రుండుఖండించినయా
 ముక్కలను జీవింపఁజేసెననుట యొకవింతకాదు. ఆ నలువది
 తొమ్మండ్రును మరుత్తులను పేరఁబరఁగుచుఁ, దల్లిదోషమునలన
 రాక్షసత్వమునువిడిచి దేవతలై యజ్ఞభాగమున కర్హులయిరి.
 అనంతరము దితి నిద్రనుండిలేచి యగ్నివలెఁ బ్రకాశించుచున్న
 కుమారులంజూచి సమీపముననున్న యింద్రునింజూచి సుస్వ
 భావురాలుగానసంతసమునొందియిట్లనియె. ‘కుమారా! మహేం
 ద్రా! ఆదితేయులగు మీకు భయంకరుడగు నొకకొమరునిఁ
 గోరి దుష్కరమగు నీపుంసవనమనెడి వ్రత మాచరించుచుం
 టిని. నేనొక్కరినే కోరికొనియుండఁగా నలువదితొమ్మండ్రుగా
 నుదయించిరి? నీకుఁ దెలిసినచో సత్యముఁ జెప్పుము. అసత్య
 మాడఁగూడదు”అనియడిగిన దితింగొంచి యింద్రుం డిట్లనియె.
 ఓతల్లీ! నీయభిప్రాయము నెఱిగియే నీసమీపమునకువచ్చి పరి

చర్యజేయుచు సమయమునకు వేచియుంటిని. ఇంతదాక నాకు సమయము లభింపలేదుకాని యిప్పు డలవడినందున సంతసించి లోనికిఁ బ్రవేశించి నీగర్భమును ఖండించితిని. విషయసంబంధి యగు పురుషార్థమునందుమాత్రమే బుద్ధిగల యధర్మ పరుడైనగు నేనిట్లు సప్తఖండములుగా ఖండింపఁగా నవి యేడ్వారు కుమారు లయినవి. నేనందుల కాశ్చర్యపడి యొక్కొకకుమారుని మరల నేడుఖండములు గావింపఁగానలువదితో మృత్యుయిరి. ఇట్లు ఖండిం పఁబడియు సజీవులయియుండిరి. ఓతల్లీ! అప్పుడు వీరిని జూచి నీవు పరమపురుషుని భక్తితో నారాధించినందుల కిదియాకస్తి క మగు ఫలముగదాయని భావించితిని. తల్లీ! వీర లిట్లు జీవించుట నీవైనర్చిన విష్ణుపూజవలననే చుపూ? ఎవరు నిష్కాములయి భగవంతు నారాధించుచు, మోక్షమునుగూడ నపేక్షింపరో, వారు తమతమపురుషార్థములను సాధింప నిపుణులని చెప్పఁ బడిరి. నిష్కాములయి భగవంతు నారాధించుటయే యుత్తమ ముకాని సకాములైకొల్చుట తగదు. నిరతిశయ పురుషార్థమగు దన్నుఁగూడ నొసంగు పరమపురుషు నారాధించి పండితుడయిన వాడైవడయిన నరకమందుఁగూడ లభ్యములగు శబ్దాదివిష యానుభవము కావలయు నని కోరుకొనునా? సకామవై నీవారాధించు పరమపురుషారాధనము పరిపూర్ణము కాకపో యినను ఫలయుక్తమైనదికాని విపరీతముగా జరిగినది. సకామ ముగా నాచరించుటవలన నిట్లు సంభవితై. ఓపూజ్యురాలా! నేను మూర్ఖుండనై నీగర్భమును ఛేదించి దుష్కర్మ మాచరిం చితిని. దై వవశమువలన నీగర్భము ఖండితమైనను మగుడ నుజ్జీవి తమైనది. కావున నాచేసిన యపరాధమును మన్నింపుము." అని

నిష్కపటముగాఁబలికిన యింద్రుని వాక్యములు విని దితి శాంత
చిత్తయయి యూరకుండె. అనంతర మింద్రుండు దితికి నమ
స్కరించి మరుత్తులతోఁగూడ సర్వపురంబున కరిగెను. ఓరాజా!
నన్ను నీవడిగిన మరుత్తులజన్తమును బూర్తిగాఁ జెప్పితిని. ఇంక
నీకేమి చెప్పవలయునని ముని యడిగిన సంతసించి రాజిట్లనియె.
ఇది పదునెనిమిదవ యధ్యాయము.

—●●●●● శుకుఁడు పుంసవన విధానమును జెప్పటః ●●●●●—

“ఓమానీశా!దితి యొకవత్సరము పుంసవన మాచరించినదని
చెప్పితివి. అట్టి మహావ్రతమువలనఁ బరమపురుషుండు తప్పక
ప్రసన్నుఁడగుననియు వచించితివి. దాని విధానమును సప్రపం
చముగా వినఁగోరుచున్నాను.” నాపుడు శుకుం డిట్లనియె. “ఓ
రాజా! సర్వపురుషార్థములను సాధింపఁజాలిన యీ పుంసవన
వ్రతమును మార్గశీర్ష మాసమున శుక్లపక్షమున నొకానొక
శుభతిథియందు భర్తయనుమతిని బడసి స్త్రీలుస్త్రారంభింపవల
యును. మొట్టమొదట మరుత్తులజన్మప్రకారమును విని బ్రాహ్మ
ణుల యాజ్ఞనొంది దంతధావనముఁ గావించి స్నానముచేసి
తెల్లని నూతన వస్త్రములనుదాల్చి ప్రాతఃకాలభోజనమునకుఁ
బూర్వము లక్ష్మీనారాయణుల నావాహించి పూజింపవలెను.
అప్పుడు భగవంతునిద్దేశించి “ఓసరమేశ్వరా! నీవు సమస్తము
లగు మహావిభూతులకును నధిపతివి. నీవు సంకల్పమాత్రము
చేతనే సమస్తకార్యసిద్ధులను నెఱవేర్పఁగలవు. నీ వవాస్తవకా
ముఁడవు. నీకితరులు చేయవలసిన దేదియునులేదు. కావుననే

నీకితరుల యపేక్ష లేదు. అట్టి నీకు నమస్కారము. మహేశ్వర్యము
 బరులఁ దిరస్కరింపఁజాలిన సామర్థ్యము, లోకోత్తరమైన ప్రభా
 వము, బలము మొదలగు సమస్తగుణములచేతను బ్రకాశించు
 చున్నవాడవు. కావున నీవే ప్రభువవు. నీకంటె వేఱొకడు లేడు.
 అట్టి నీకు నమస్కారము. ఓవిష్ణుపత్నీ! ఓలక్ష్మీ! నీవాశ్చర్యశక్తు
 లతోఁ గూడినదానవు. మహాపురుషలక్షణముతో వెలయుచు
 న్నావు. సర్వసంపదలకు నాధారమవు. ఎల్ల లోకమునకును జన
 నివి. అట్టి నీకు వందనములు.” “ఓమహాపురుషా! ఓ మహాను
 భావా! ఓలక్ష్మీప్రియా! నీ కివే నమస్కృతులు. పార్షదగణము
 లతోఁ గూడిన నీ కర్ణ్యపాద్యాదికమును సమర్పించెద”ననెడి
 పూజామంత్రము నుచ్చరించుచుఁ బ్రతిదినమును, నారాయణున
 కావాహనము, నాసనము, సర్ఘ్యమును, బాద్యమును, నాచ
 మనీయమును, స్నానమును, వస్త్రములను, యజ్ఞోపవీతములను,
 భూషణములను, మంచిగంధమును, బుష్పములను, ధూపమును
 దీపమును నుపహారము మొదలగు నుపచారములతో సావకా
 శచిత్తయై పూజింపవలయును. అనంతరము హవిస్సును సిద్ధముఁ
 జేసి భగవంతు నుద్దేశించి పండ్రెండుపర్యాయము లగ్నిలో
 హోమము చేయవలెను. అట్లు హోమ మొనర్చునప్పుడు
 “ఓన్న మోభగవతే, మహాపురుషాయస్వాహా”యని త్యాగమం
 త్రము నుచ్చరింపవలెను. సర్వసంపదలను గోరినవారు వరదులు
 ను సమస్తాభిలషితముల నొసంగసమర్థులునునగు లక్ష్మీనారాయ
 ãుల భక్తితో నీవిధమున ననుదినంబును బూజింపవలెను. అనంత
 రము సమాహితచిత్తయై దండప్రణామ మొనరించి భక్తివిన
 యములచే నమ్రవదన యై వెనుకఁ జెప్పినమంత్రమును బది

పర్యాయములు జపించి పిమ్మట నిట్లు నుతింపవలెను. “ఓలక్ష్మీ! ఓ. నారాయణా! మీరిరువురును విశ్వమునకుఁ బ్రభువులరు. మీరే జగంబునకు ముఖ్యకారణమై యున్నారు. ఓదేవా! ఈలక్ష్మీయే ప్రకృతిగదా! ఈప్రకృతియే కారణావస్థయందు నిరతిశయ సూక్ష్మమై, తెలియఁ దరముకాని స్వరూపముగలదై యాశ్చర్య స్వరూపిణియై నీకుఁ గార్యములం దుపయుక్తయై భక్తులు కాని వారికి దురతిక్రమయై వజలుచున్నది. పురుషోత్తమా! నీవట్టి ప్రకృతి కధీశ్వరుఁడవు. నీవు సర్వయజ్ఞ స్వరూపుఁడవు. ఈలక్ష్మీయిష్టి స్వరూపిణి. ఈలక్ష్మీయాగక్రియ, నీవు యాగఫలమనుభవించు వాఁడవు. లక్ష్మీసర్వవస్తువులందునుండు గుణవ్యక్తి నీవాగుణముల వ్యక్తీకరించువాఁడవు. ఈదేవిభుక్తి. నీవు ఫలభోక్తవు. నీవు సమస్తజీవులును శరీరముగాఁగలవాఁడవు, ఈదేవి సర్వేంద్రియములకాధారమైనది. ఈలక్ష్మీనామరూపములు. నామరూపములన్న నిర్వహించువాఁడవు నీవు. కావున మీరిరువురును ముల్లోకములవారికిని వరము లొసంగువారలు. సర్వములోను నుత్కృష్టులు. ఓసవిత్రకీర్తి! నిన్నడిగిన నాప్రార్థనలు సత్యములగుఁ గాక.” అనియిట్లు లక్ష్మీతోఁగూడ వరదుఁడగు నారాయణుని నుతించి మిగిలినపూజాద్రవ్యముల నక్కడనుండి తొలంగించి భగవంతునికాచమనము సమర్పించి మగుడ వెనుకటి ప్రకారమున స్తోత్రముచేసి భక్తిచే వినమ్రమగు చిత్తముతో యాగావశేషము నాఘాణించి వెండియు విష్ణునిఁ బూజింపవలయును. మఱియుఁ బరమభక్తియుక్తురాలై తన భర్త నీశ్వరునిఁగా భావించి యతనికిఁ బ్రియములగు నాయావస్తువుల నర్పించి సంతసింపఁ జేయవలెను. పతియుఁ దనభార్యచేయు

నుపచారములకు సంతసించి యామెనెక్కుడుగాఁ బ్రేమించుచు,
 నామె యొనరించు చిన్నకార్యములును, ఘనకార్యములును,
 జక్కఁగ నెఱవేర్చుచుండవలెను. ఇట్లు దంపతు లనుకూలురయి
 వర్తింతురేని వారిలో నొకరొనర్చినపని యిరువురకు ఫలమొ
 సంగుచుండును. పత్నియిట్లు కొంతకాల మాచరించి తరువాత
 నొనర్చినశక్తురాలయినచో భర్తయాకార్యభారమును వహించి
 సమాప్తి నొందింపవలయును. కాని దాని మధ్యకాలమున నస
 మాప్తిగా వదలిపెట్టరాదు. మఱియుఁ బ్రతిదినమును బ్రాహ్మణు
 లకును, బుత్త్రవతులగు ముత్తైదువలకును, బుష్పమాలలను,
 మంచిగంధమును, గానుకలను, నలంకారములను సమర్పించి
 సంతసించునట్లు నియమముతోఁ బూజింపవలెను. అనంతరము
 స్వహృదయమునందే భగవంతు నుద్వాసనముచెప్పి యతనియొ
 డుట నివేదితమయిన హవిస్సును, సకలవాంఛల నెఱవేఱుకొఱకుఁ
 దిననలయును. ఈచెప్పినవిధానముచే నొకసంవత్సరమును గడపి
 కార్తికమాసమున నంతిమదినమందుద్వాసనము చేయవల
 యును. మఱునాఁడుదయమున లేచి స్నానముగావించి తొంటి
 యట్లు పరమేశ్వరునిఁ బూజించి నేతితోఁ గూడినచాయసమును
 సిద్ధముచేసి యామె భర్తచేఁ బండ్రిండుపర్యాయములుహోమ
 ముచేయింపవలయును అనంతరము పండ్రిండుగురు బ్రాహ్మణు
 లను బిలిచి పరమాత్మస్వరూపులనిభావించుచు యోగ్యములగు
 నాహారాదులచేఁ దృప్తినిొందింపవలయును. పిమ్మట నావిప్రు
 లకు బెల్లముతోను దిలలతోను లాజలతోను నుదకముతోను
 నించిన పాత్రములసర్పించి వారికి సమస్కరించివారిచ్చుదీవనల
 స్వీకరించి వారియనుమతి వడసి యాచార్యుని ముందుగాఁ జేసి

కొని బంధువులతోఁగూడితాను భుజింపవలెను. మంచి సంతానమును సౌందర్యమును గలుగఁజేయు చరణశేషమును దసపత్ని కర్పింపవలెను. పరమాత్మసంబంధియగు నీచితమును యథావిధిగాఁ బురుషుఁ డొనరించెనేని యభీప్సితార్థమును జెందును. స్త్రీయీవ్రతమును సల్పినచో నామెకు సౌభాగ్యము, సంపదలు, బుత్తులు, దీర్ఘజీవీయగుభర్తయు, కీర్తియు, గృహము, మొదలగు నిష్టవస్తువులు కలుగును. వివాహముకానియువతిదీని నాచరించినచో సమస్తలక్షణములుగల భర్తలభించు. అపుత్రపురా లాచరించినచో, దీర్ఘజీవులగు పుత్రులుగల్గుదురు. సౌభాగ్యహీనురాలుదీని నొనర్చినచో సౌభాగ్యము గల్గును. విరూపయగు స్త్రీగూఁద్రత మొనర్చినచో శ్రేష్ఠమగు రూపమొందును. రోగపీడిత దీనిఁజేసినచో రోగవిముక్తయగును. ఇంద్రియబలము లేనవారుదీనినొనర్చినచోఁబటుతరమగు నింద్రియబలము నొందుదురు. అభ్యుదయకరములగు కార్యములందెవ్వరైన దీనిఁబఠించినచోఁ బితృదేవతలకును దేవతలకును మిక్కిలితృప్తిగలుగును. అట్లు తృప్తిచెందిన పితరులును దేవతలును బఠించినవానికి సమస్తవాంఛితములను నొసంగుదురు. పరామాపసానమునశ్రీహరియు నగ్నియుఁగూడఁ బ్రసన్నులయి యడిగినవరముల నిత్తురు “ఓరాజా! మరుత్తుల జన్తములు దితియొనర్చిన పుంసననవ్రతవిధానమును, ఫలమును వివరించిచెప్పితిని.” అనినఁ బరీక్షిన్నపాలుఁడు విని సంతసించి యిట్లనియె. ఇది పందొమ్మిదవయధ్యాయము.

ఇది శ్రీమతేతవరపు వేంకటేశాస్త్రి ప్రణీతంబయిన యాంధ్రనచన భాగవతంబున నావస్కంధము సమాప్తము.

శ్రీకృష్ణార్పణ మస్తు.

శుభమస్తు.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

సప్తమస్కంధము.

—*—

—◆—ససకాదులు జయవిజయులకు శాస మిచ్చుట.◆—

ఓశుకయోగీంద్రా! నీవు వక్కాణించిన చరిత్రములవలన మిగుల సంతసించితిని; కాని నన్నొకసందేహము బాధించుచున్నది. దానిఁదొలఁగించిసంతుష్టునిఁగాఁజేయుము. భగవంతునికిజ్ఞానాది మహాగుణములు దప్ప రాగము ద్వేషము మొదలగు దుర్గుణములు లేవుగదా! కోరఁదగిననస్తువు లేకపోవుటచే నతఁ డవాస్తవమస్తకాముఁడనియు, రాగ ద్వేషాదులు లేనివాఁడౌటచేనందఱు నొక్కవిధముగానే చూచువాఁడనియుఁ బెద్దలు చెప్పుదురు. ఇది సత్యమైనచో రాక్షసులకేమి దేవతలకేమి తక్కిన సమస్తభూతములకేమి హితుఁడయి వర్తింప వలయునుగదా! ఇట్లుండ భగవంతుఁడు రాగ ద్వేషాది దుర్గుణములుగల యధమునినలెఁగొందఱుతో స్నేహమును, గొందఱుతో ద్వేషమును వహించి తన విషమబుద్ధిఁ జూపనేల? దేవతలవలె దైత్యులును బరమేశ్వరునికి శరీరభూతులేకదా! తన శరీరములోఁ గొంతభాగమునకు హిత మొనర్చుటయు, గొంతభాగమున కహితమొనర్చుటయుఁ దగునా? ఇది తగదని యెట్టివానికయినఁ దోషకమా

నదు. అదియోజంపక శ్రీహరి యింద్రుని ప్రయోజనము నెఱవేర్చు
దైత్యుల నెందులకు సంహరించెను? నిరతిశయానంద స్వరూ
పుఁడు కాన యతని కింద్రాదులు సాధింపవలసిన పని యేదియు
లేదే? అట్లయినప్పు డింద్రునకు సాయముచేయనేల? రాగద్వే
షాదిశూన్యుఁ డయినవానికి రాక్షసులందు ద్వేష మెట్లుగలిగె?
నని యిట్లు నారాయణుని గుణములనుగూర్చి గొప్ప సంశయము
వైడముచున్నది. దానినివర్తింప నీవే తగినవాఁడవు” అని రాజడిగిన
విని శుకుం డతనికట్లనియె. “ఓమహారాజా! హరిచరిత మతని
మహిమను బ్రకటించును. భక్తిని వర్ధింపఁ జేయును. అది యూహకు
లొంగునదికాదు. అట్టి హరిచరిత్రమును జెప్పువని యడిగినప్ర
శ్నము మిక్కిలి యుక్తముగా నున్నది. పరమపుణ్యమగు నాహ
రిచరితము నాచాచామహర్షులచే సంతతమును గానము జేయఁ
బడుచుండును. మరియు హరిగుణములనుగూర్చి నీకుఁగల్గిన సం
దేహమును హరిగుణములను వివరించి తొలంగించుటయే యుచి
తము. కాన మాజనకుఁడగువ్యాసమహామునికి నమస్కరించిహరి
కథను జెప్పెదను. నావధానుఁడవయి వినుము. ఓరాజేంద్రా! ఈశ్వ
రునికి రాగద్వేషాది గుణములుగాని కర్తాధీనము లగుజన్మాదులు
గాని లేవు. అతఁడు సత్యక్ష ప్రమాణాదులకు గోచరుఁడుకాఁడు.
అతఁడు చిదచిదాత్మకమగు ప్రకృతిపురుషులకంటె వేఱయిన
వాఁడు. అయిచ్ఛటికి నతఁడు తనకంశభూతమై సత్వాదిగుణ విశి
ష్టమయిన ప్రకృతి నవలంబించి యొకప్పుడు బాధ్యులును, వేఱొ
కప్పుడు బాధకులు నగుదేవాసురుల కంతరాత్మయై వర్తిల్లుచు
న్నాఁడు. కావున శరీరభూతులగు దేవాసురులఁ బురస్కరించు
కొని బాధ్యబాధకభావము గలుగుచున్నది. అంతియకాని యది

ప్రకృతికంటెను పురుషునికంటెను విలక్షణమైన పరమాత్మను
 బొందునదికాదు. సత్వము, రజము, తమము నాఁబడు గుణములు
 ప్రకృతివేకాని యాత్మవికావు. ఆగుణముల కుత్పత్తి వినాశము
 లొక్కపరి సంభవింపక పర్యాయమునఁ గలుగుచుండును. మఱి
 యు దేవతలు సత్వగుణప్రధానులనియు, రాక్షసులు రజోగుణ
 ప్రధానులనియు, యక్షులు తమోగుణప్రధానులనియు
 నెఱుంగుదువుగదా ! కర్మయత్తమగు సత్వగుణ ముద్రేకించిన
 ప్పుడు జయకాలము దేవతలను మహర్షులను బొందును. అప్పుడు
 వారి నెదిరించిన వారికిఁ బరాజయమేకాని జయము సంభవింపదు.
 రజస్తమోగుణంబు లతిశయించి సత్వగుణము తిరిస్కృతమైనంత
 తకాల మెవ్వరికిని జయము గల్గదు. సర్వకాలములందు రజ
 స్తమోగుణము లతిశయించియుండుటచేతనే రాక్షసయక్షులు
 లకు జయము సంభవింపనేరదు. ఒకవేళ రాక్షసయక్షులం
 దుండుసత్వగుణమే వారి పూర్వకర్తవిశేషముచే నుద్రేకించి
 రజస్తమంబుల నడపఁగల్గినచో వారి కప్పుడు తస్పక జయము
 సిద్ధించును. సత్వగుణముయొక్క యుపచయాపచయములేజయ
 పరాజయములకుఁ గారణమగుచున్నవి. ఆసత్వమునకు వృద్ధియు
 త్తయమును వారివారిపూర్వకర్తవిశేషముచేతనే సంభవించును
 గాని వేఱుకాదు. దేవతలు సత్వప్రధానులగుటచే వారికిఁదఱుచు
 గా సత్వమే యతిశయించుఁగాన జయమే సంభవించుచుండును.
 రాక్షసాదులు రజస్తమోగుణ ప్రచురులగుటచే నెప్పుడో కాని
 సత్వముద్రేకింపదుకాన తఱుచుగా నపజయమే సంభవించును.
 తమతమ పూర్వకర్తవిశేషములచే సత్వోద్రేకము జయకారణ
 మనియు, సత్వనాశనము పరాజయకారణ మనియుస్పష్టమయిన

దికదా! కావున సర్వాంతరాత్మయగు పరమేశ్వరుడు దేవతలకు
జయ మొసంగలేదనియు రాక్షసులకుఁ బరాజయ మొసంగ
లేదనియు వారి జయాపజయములకు వారివారి కర్తవ్యశేషము
వలనఁ బ్రచురమయిన సత్వమే కారణమనియుఁ దెలిసికొనుము.
జయాపజయములకు హేతువులయిన సత్వగుణరిపు హానివృద్ధులు
వారివారి కర్తముల కధీనములగుటవలన నీశ్వరునకు వైష
మ్యములేదు. అతఁడు వారివారి కర్తముల కనురూపముగాఁ
బ్రవర్తించును. అంతమాత్రమున నజ్ఞులు భగవంతుఁడే యిట్లు
విషమముగాఁ బ్రవర్తించుచున్నాఁడని భ్రాంతిచెందుచున్నారు.
దీనివలన నీసందేహముతోలఁగవచ్చును. భగవంతుఁడు దేవాసు
రాదులందుఁ బ్రవిష్టుఁడయియున్నట్లు తెలిసికొనుట యెట్లులం
దువేని చెప్పెదను వినుము. అగ్నిహోత్రాదులు కాష్ఠాదులను
బ్రవేశించి తత్తద్గతములగు దోషములను బొందక ప్రకాశించు
చున్నట్లు పరమేశ్వరుడు దేహేంద్రియాది రూపమయిన సఁఖా
తమును బ్రవేశించి తద్గతములగు దోషములఁబోరయక వేఱయి
ప్రవర్తించుచున్నాఁడు. కాని యట్లుండుట సామాన్యులు తెలిసి
కోలేరు. అది కేవల తత్త్వత్రయము నెఱింగి వివేకపూర్వకముగా
భగవద్భక్తియోగమునభ్యసించిన పండితులకుమాత్రమేబహు
జన్మములలోఁ దెలియును. పరమపురుషుఁడెప్పుడుతన సంకల్పజ్ఞా
నముచే జీవులకు శరీరముల సృజింపఁదలంచునో, యప్పుడు రజో
గుణమును నియోగించును. ఎప్పు డట్లు సృజింపఁబడిన దేహము
లందు గ్రీడింపఁ దలపు గలవాఁడగునో, యప్పుడు సత్వమును
నియమించును. ఎప్పుడీశ్వరుడు వాని నుపసంహరించి శయనింప
నిష్టపడునో, యప్పుడు తమోగుణమును నాజ్ఞాపించును. ఓన రేం

ద్రా! ఇంతియకాక పరమాత్మ తనకు శరీరభూతమగు కాలమును
 సృజించి ప్రకృతిపురుషరూపమయిన సమష్టిసృష్టివలన వ్యష్టిసృ
 ష్టిని జేయుచున్నాడు. ఈశ్వరుడు తన కిధీనమగు కాలమును
 వారివారి కర్తానుగుణమగు సత్త్వము నభివర్ధించుటకుఁగానినశిం
 పఁజేయుటకుఁగాని ప్రేరణనేయుచుండును. కర్తానుగుణ్యమువలన
 నీశ్వరునిచేఁ గాలము ప్రేరితమయి సత్త్వగుణము నభివర్ధించిసుర
 లకు జయముగల్గి చుచుండును. విఫులమూర్తియగుపరమేశ్వరుఁ
 డిట్లు సురిల కినుకూలు నిం రజస్తమః ప్రచురు లయినరాక్ష
 సాదులను నశింపఁజేయుచుండును. ఇందువిషయమై యొకయతి
 హాసముగలదు. పూర్వము ధర్మరాజు రాజసూయము చేయుచు
 న్నప్పుడు మహాప్రీతితో నాడుండు దానింజెప్పె. అది నీకుఁ
 దెలిపెదనువినుచు. పూర్వముధర్మరాజు రాజసూయమనుయాగ,
 మునొనరించి భీష్మాదుల మనుమతి వడసి కృష్ణునిసభాపతిఁగా
 నెంచి పూజించుచుండ గా శిశువాలుండులేచిప్రసన్నుడయియతని
 నిందింపఁదొడఁగె. అప్పుడు కృష్ణుడు చక్రముచేత నతని తల
 ఖండింపఁగా నాశిశువాలునినుండి తేజమొక్కటి నిర్గమించివచ్చి
 కృష్ణునిలోఁ గలిసె. ధర్మరాజు చూచి మిక్కిలి యాశ్చర్యము
 నొంది యాసభయందున్న నాదమహామునిం జూచి మునులంద
 లును వినుచుండఁగా నిట్లనియె. “ఓమునీంద్రా! ప్రకృతి పురుష
 విలక్షణుఁ డగుశ్రీకృష్ణునియందు శత్రువయిన శిశువాలుఁడు తే
 జోరూపమునఁ బ్రవేశించుట మిక్కిలి యద్భుతము. వహ్వరే!
 శిశువాలుని భాగ్యము వర్ణనీయముగదా! అట్లు కృష్ణునియందు
 సాయుజ్యము నొందుట యన్యథల మపేక్షింపక కేవలము భగ
 వంతునిభజించు భక్తులకై ననుదుర్లభముగదా! పూర్వముపృథు

రాజు తండ్రియగు వేనుఁడు భగవంతుని నిందించుటచే ద్విజులు
కోపించినరకకూపమునఁ బడునట్లు చేసిరి. వానివలె నేయీ శిశుపా
లుఁడు మాటలాడ నేర్చినప్పటినుండి యిప్పటివఱకును గృష్ణునితో
ద్వేషమువహించి యుండెడివాఁడు. వీని సోదరుఁ డగుదంతవక్త్రుఁ
డుకూడ నట్లే ద్వేషించుచుండువాఁడు. వీరిరువురును దుర్మత్తులై
పాపకార్యములకు వెనుదీయరు. పరమాత్మయును, నిర్వికారుఁ
డును నగుశ్రీకృష్ణుని సంతతమును నిందించుచున్న యీ శిశుపాల
దంతవక్త్రుల నాలుక కుష్ఠాదిరోగపీడితయై పడిపోలేదు. మరణా
నంతరము వారు నరకమునైనను జెందలేదు. కేవలము భగవం
తునే చెందిరి. ఇట్లు సమస్తజనులునుజూచి యచ్చెరువంద నీయిరు
వురును మోక్షప్రాప్తిసాధనములనేమియుఁ జేకొనకయే దుర్బో
ధమగు తేజుబున వెలుఁగొందుచున్న కృష్ణునియం దనాయాస
ముగానే లయము నెట్టుచెందఁ గలిగిరి? అను సందియముచేనా
డెందము వాయువుచే దీపశీఖవలె మిక్కిలి చలించుచున్నది. ఇది
మహాద్భుతమయినది. దీనికిఁ గారణమునువేగముగా వక్కాణిం
పుము.” అనిపలికిన ధర్మరాజు వచనంబులు విని నారదభగవా
నుఁడు సంతసించి సభాసదులందఱును వినుచుండ నతని ప్రశ్న
మునకు సమాధానమగు నట్లొకకథ నీవిధమునఁ జెప్పెను. ‘ఓరా
జా! నిందావాక్యములును, స్తోత్రములును, చందనలేపాదు
లును, స్నానాదులును, నీశరీరమునకు పూత్రమేకాని యాత్మకు
లేవు. దేహాత్మాభిమానముచే వానిని జీవుఁడు తనయం దాఱో
పించుకొనుచున్నాఁడు. అది తెలియఁజాలక సంసారవర్తులగు
భూతములు దేహాత్మాభిమానము గలవయి “నేనే నుతింపఁబడి
తిని. నేనే శ్లాఘింపఁబడితిని. నేనే దండింపఁబడితిని” అని శరీరము

నకు సంభవించునిందాదులనాత్తయందారోపించుకొని పరులకు
హింస నొనర్పఁ జూచుచుండును. కాని పరులకుఁ దా మొనర్చు
హింస నిందాదులువలె శరీరగతమే కాని, యాత్మగతముకాదని
యెఱుఁగవు. మఱియు దేహగతములగు దండనాదులవలెఁబ్రా
ణులవధగూడ దేహత్తాభిమానముచే నాత్మయందారోపితము
అగుచున్నది. అట్టి భ్రాంతిని బుట్టించు దేహత్తాభిమానము
సంసారులకేకాని సర్వేశ్వరునకు లేదు. అనాదులగు కర్మ
ములవలన సంభవించు నభిమానము కర్మరహితుఁడయి సమ
స్తదోషములను నిరసించుకొని వర్తించు పరమేశ్వరునకు
సంభవించుటెట్లు ? అభిమానము లేనప్పుడు తజ్జన్యములగు
హింసాదు లెట్లు సంభవించును ? ఓయీ ! శిశువాలుఁడు
కృష్ణు నిందించుటయు నతఁ డతని సంహరించుటయును
మనము ప్రత్యక్షముగాఁ జూచితిమే? ఇట్లుండఁ గృష్ణునకు దేహ
త్తాభిమానము లేదనియు హింసింపలేదనియుఁ జెప్పిన నెట్లు
విశ్వసింపఁదగు? నని యందువేని చెప్పెదవిను. కృష్ణుఁడు దేహ
త్తాభిమానము లేనివాఁడయినను నిందించువాఁడు దండనార్హుఁ
డని లోకుల కుపదేశించుకొఱకును, శిశువాలునకు రాక్షసత్వము
ను దొలఁగించి నిరతిశయపురుషార్థమగు తనరూపమందుఁ జేర్చు
కొఱకును, నట్లొనరించెను గాని యభిమానముచేఁ గాదు. సంసా
రులకుంబోలె నతనికి స్తుతినిందాదులు లేవు. కనుక నే తన్నునిం
దించిన శిశువాలునకు ముక్తి నొసంగెను. “ఓయీ! ఈచెప్పట
వలన భగవంతుఁడునిరభిమానుఁడుకాన నతనినిందించిననుబాప
ములేదని తోచుచున్నది. అభిమానశూన్యులను నిందించుటయే
మహాపాతకమని చెప్పటకు వలనుపడదు. అదియెసత్యమైన నిర

భిమానుడగు కృష్ణుని నిందించిన శిశుపాలునకుఁ బాపమునకు
మాటుగా భగవత్సాయుజ్యము గలుగనేర ? కావున భగవం
తుని నిందించినవారికి శిశుపాలునకుంబోలే మోక్షము గల్గును
గాని నుతించినవారి కేమియులేదని తెల్లమగుచున్నది. దీని నంగీ
కరించినచో సమస్తశాస్త్రములతోను విరోధప్రసంగమువచ్చు
చున్నదని" శంకింపఁ బనిలేదు. భగవంతుని నిందించినంతమాత్ర
మున ముక్తిగలుగదు. ఎవఁడువిచ్చిన్నమగు వైరముచేతఁగాని
భక్తిచేతఁగాని, చిన్నప్పటినుండియునర్దిల్లిన స్నేహముచేతఁగాని,
భయముచేతఁగాని, కామముచేతఁగాని తనమనస్సును గేవలము
హరియందు లగ్నము గావించి భగవంతునికంటె నన్యమగువస్తు
వులేదని తలంచునో యట్టివానికి ముక్తిగలుగును. కావునఁ జిన్న
తనమునుండి యిప్పటిపాకు నవిచ్చిన్నమగు శత్రుత్వమువహించి
భగవంతునియందు మనమును లగింపఁజేసిన శిశుపాలునకు ము
క్తిగలుగుట కబ్బురమేమున్నది? ఇట్లు తన్మయత్వము నొందిన
పుడే వైరము ముక్తిగల్గించును గాని భగవంతుని దూషించి
నంతమాత్రమునఁ గలుగనేరదు. భక్తిగాని వైరముగాని యవి
చ్చిన్నమై యొప్పినప్పుడు ముక్తిగలుగును. ముక్తి కివిరెండును
మార్గములే కాని వైరముచేఁ దన్మయత్వ మందఁగలిగినట్లు
భక్తియోగమున నొందఁజాలమని నానిశ్చయము. ఇంతియకాక
భయముచేఁ దన్మయత్వ మొందునట్లుగూడ భక్తిచేఁ గాదని
చెప్పవచ్చును. చూడుము. తుష్కద కీటకమును దెచ్చి నిరోధించి
ఝంకారధ్వని చేయుచు సరభసముగదానిచుట్టును భ్రమించు
చుండును. అప్పు డాపుర్వు భయముచేతను వైరానుబంధముచే
తను సంతతమును దానినే స్మరించి తన్మయత్వమునుజెంది తత్స

మానరూపమును జెందుచున్నది. అట్లే షాడ్లుణ్యాపూర్ణుడను స్వ. సంకల్పముచేత స్వీకృతమగు మనుజశరీరము గలవాడను నగు. కృష్ణునితో వైరమునిశిశుపాలదంతవక్త్రులుసంతతమునుడదీయ ధ్యానముచేఁ దన్నయత్వమునొంది ప్రతిబంధకకర్తముల నశింపఁ జేసికొనితత్సరూపమును బొందిరి. ఓరాజా! భక్తిచేతనుబోలెకా మముచేఁగాని, వైరముచేఁగాని, భయముచేఁగాని, స్నేహముచేఁ గాని, మనస్సును బరమాత్మయం దావేశింపఁ జేసినచో నాసం తతధ్యానముచేఁ గామాదులగు పాపములను దొలగించుకొని. పరమపద మందవచ్చును. ఇట్లు పరమపదవిని గాంచినవా రెందె ఱ్ఱోకలరు. కామమువలన గోపికాస్త్రీలును, భయమువలనఁ గం సుండును, ద్వేషమువలన శిశుపాలుడు మొదలగు నృపులును, జుట్టజీకమువలన యాదవులును, స్నేహమువలన మీరును, భక్తిచేత మేమును, భగవంతుడగుకృష్ణునియందు మనంబును నిలుకడగా నిల్పి విముక్తుల మయితిమి. *ఓధర్మరాజా! భగ

* ఇటు భక్తియోగమువలెనే భయకామాదులుగూడ ముక్తిదాయకములగు నని చెప్పఁబడియె. ఇంతియకాక భక్తికంటెఁ గామభయాదులే శీఘ్రముగా ముక్తిదాయకములని స్థాపితమయ్యె. అయినను భక్తియోగమందున్నయెక విశేషము సంరంభభయాదులందులేదు. భక్తియోగము ప్రస్తుతజన్మమున నార భమయి కారణాంతరమున విచ్ఛిన్నమయినప్పటికిని, నదియు తిరోక్షరజన్మము లందుఁ గ్రమక్రమముగా పర్ధిని భావనాప్రకర్షము లభింపఁజేసి తుదకు ముక్తి గర్హించును. కానిష్కర్మముకాదు. ఈయర్థమునే కృష్ణభగవానుడు “పార్థనై వేహనామత్రవినాశస్తస్య విద్యతే” అని ప్రారంభించి “తత్రతంబుద్ధిసంయో గంలభతే పార్వదైహికం, యతతేచ తతో భూయ స్సంక్షౌభాకురునందన, పూ ర్వాభ్యాసేనతేనైవ హ్రియతేహ్యాహోపిసః” అనుగ్రంథముచే నర్జునున కుప దేశించె. కావున భక్తియోగము కాలాంతరములందు ఫలసాధనమగును. కాని.

వంతునితో ద్వేషము వహించినను వేనునకు శిశుపాలాదులకుం
బోలె ముక్తిగలుగక పోవుటకు హేతువేమోయని నీవు సందేహ
మంద నవసరములేదు. వెనుకఁ జెప్పిన కామాదు లయిదింటిలో
నొకదానిచేతనైనను మనమును భగవంతునియందు నిశ్చయ
ముగా నుంపఁగల్గినచోఁ దుదకా కామాదిసాధనములను విడిచి
ముక్తిచెందుదురు. వేనుఁ డిట్లయిదింటిలో నొకదానిచేతనయి
నను మనమును బరమేశ్వరునియందుఁ జేర్పలేక సంతతమును
నిందింపఁ దొడఁగెను. అందువలన వానికి ముక్తి లేకపోవుటయే
కాక, నరకముగూడ సంభవించినది. ఓధర్మరాజా! నీపినతల్లి
కుమారులగు శిశుపాలవంతులవక్త్రులు ముక్తింజెందుట కీవైరాను
బంధమే కారణముకాక, మఱియొకటిగూడ నున్నది. వీరిరువు
రును బూర్వము విష్ణువు ద్వారపాలకులు. వారు విప్రశాపము
వలన స్థానభ్రష్టులయి యిట్లు పుట్టిరి. వీరికిఁ బూర్వముం దధిక
మగు భగవదానుకూల్యమున్నది. కావున శాపాంతమందు భావ

విచ్చిన్నమైనంతమాత్రమున వ్యర్థముకాదు. భయకామాదు లేజన్మమున నారం
భింపఁబడునో దానియందే యవి భావనాప్రకర్షము కలుగునంతకు నతిశయిల్లి
ముక్తిగల్గింపవలెను. అట్లు కాక మధ్యకాలమున విచ్చిన్నమైనచో నవిస్వరూప
నాశన మొందునేకాని యుత్తరజన్మముల పర్థిల్లిముక్తిగల్గింపనేరవు. ఇంతియ
కాక విచ్చిన్నము లగువైరాదులు నరకమునుగూడఁ గల్గించును. వైరాదులా
జన్మమందే భావనాప్రకర్షపర్యంతమును పర్థిల్లినచో ముక్తిగల్గించును. లేనిచో
నరకమునఁ ద్రోయును. వేచునైరము భావనాప్రకర్షమును గల్గింపలేనిదగుట
చేతనే ముక్తిగల్గింపకపోవుటయేకాక నరకమునఁగూల్చెను. శిశుపాలాదుల
వైరము ప్రబలియాజన్మమందే భావనాప్రకర్షమును గల్గింపఁజాలిన దగుటచే
ముక్తిసంభవించినది. ఈవిశేషముభక్తియోగమందుఁదుటచేతనే యిదినిరపా
యమయిన మార్గమని తలంచి పెక్కండ్రు దీనినే యవలంబించుచుందురు.

1228A

1229. నవక సనంద నాదులు జయవిజయములకు శాసమిచ్చుట.

నాప్రకర్షసిద్ధిచే ముక్తి నొందిరి.” అనినవిని యుధిష్ఠిరుండు నార
దున కిట్లనియె. “ఓమునీంద్రా ! నీచెప్పిన యగ్ధము మిక్కిలి య
సంగతముగా నున్నది. సామాన్యముగా ముక్తులకే పునర్జన్మము
లేదని వేదములు చెప్పుచున్నవి. ఇట్లుండ నిత్యసిద్ధులయి భగవం
తుని పార్శ్వమునవర్తించువారలకుఁ బునర్జన్మము గల్గుట మి
క్కిలి చిత్రముగా నున్నది. ఆశాపమెట్టిది? ఎవ్వరట్టిశాపమునొ
సంగిరి? ఎట్లాలోచించినను, గర్వాధీనమగు ప్రాకృతదేహేంద్రి
యాదులు లేక నిత్యసిద్ధులై వైకుంఠసగరమున వర్తించువారికే
బ్రాహ్మతదేహముతోను, వద్దేహానుగతములగు రాగద్వేషాదు
లతోను సంబంధము గలుగుట మిక్కిలియసంగతముగాఁదోచు
చున్నది. ఆచరిత్రము నాకు వినిపింపవే”యని ప్రార్థించినవిని నా
రదుం డిట్లనియె. “పూర్వమొకప్పుడు బ్రహ్మానందనులగు సనకస
నందనాదులు భువనత్రయమందును సంచరించుచు విష్ణువునుజూ
చుతలంపుతో వైకుంఠమున కేగిరి. రుద్రాదులకుఁ గూడఁబూర్వు
లయిన యాసనకాదు లయిదేండ్ల బాలకులవలెఁ గానవచ్చుచు
దిగంబరులై పురద్వారమును బ్రవేశించుచుండఁగా నచ్చటనున్న
జయవిజయులు వారిని బాలకులఁగా నెంచి లోపలి కరుగకుండ
నివారించిరి. అంత వారు మిక్కిలి కోపించి “ఓరీ ! మీరు రజ
స్తమోగుణములచే వఱలుచున్నారు. రజస్తమోగుణ రహితుఁ
డగు నారాయణుని పాదమూలమున వసించుటకు మీరుతగరు.
కావున నిటనుండి వేగముగాఁ బోయి రాగద్వేషాది ప్రచరు
లయిన రాక్షసుల జన్తింపు”డని శపించిరి. అనంతర మా
ద్వారపాలకులు వారి పాదములపైఁబడి ప్రార్థింపఁగాఁ గరుణించి
యమ్మచీంద్రులు “మూఁడు జన్మములచే మగుడ వైకుంఠప్రాప్తి

గల్లు"నని శాపమోక్ష మనుగ్రహించిరి. ఆ జయవిజయులు ముందుగా దితిగర్భమున హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపులయిజన్మించి సకలదైత్యదానవులచేతను నుతిఁగాంచిరి. అందుఁ బెద్దవాఁడగు హిరణ్యకశిపువు నరసింహరూపుఁ డగునారాయణునిచేఁ జచ్చె. చిన్నవాఁ డగుహిరణ్యాక్షుఁడు, భూమి నుద్ధరించుటకు వరాహ రూపముఁదాల్చినహరిచే మృతినొందె. ఓయుధిష్ఠిరా! ఆహిరణ్యకశిపువు విష్ణుభక్తుఁడయిన కుమారునిఁ బ్రహ్లాదునిఁ జంపుటక నేక విధములగు యాతనలను గల్పించె. ఇట్లు సర్వప్రయత్నంబులు చేసియుఁ గుమారునిఁ జంపలేక పోయెను. ఆప్రహ్లాదుఁడు సుఖ దుఃఖములను సమముగా భావించుచు, సర్వభూతములనుదన్ను నేకవిధముగాఁ జూచుచునశనాయాసాదులులేక, విష్ణు తేజంబుచే వ్యాఘ్రుఁడై యొప్పుచుండఁగా నారక్కసుండు వాని నెట్లుసంహరింపఁగలఁడు. అనంతరము వారిరువురును రెండవజన్మమున విశ్రవసునకుఁ గేకసియందు రావణకుంభకర్ణులయి యుదయించి సర్వ లోకములను భాధింపఁ దొడఁగిరి. అప్పుడు హరి వారికిశాపవిముక్తిగల్గింప రాఘవుఁడయి పుట్టి సమయించెను. ఓరాజేంద్రా ! నీ వా రామచరిత్రమును మార్కండేయమహామునివలన విందువు. వారే యిప్పుడు నీ పినతల్లి కుమారులగు శిశుపాలదంత వక్త్రులయి జన్మించి కృష్ణుని చక్రమున హతులయి శాపవిముక్తినిగాంచిరి. వారిట్లు సంతతమునుహరితో వైర మవలంబించి తదీయధ్యానముచేవిష్ణుసాధర్మ్యమునుబొంది హరిపార్షదు లయిరి." అని చెప్పినవిని ధర్మజుండు మిక్కిలి సంతసించి నారదున కిట్లయె. "ఓ మునీంద్రా ! తనకుఁ బ్రేమాస్పదుఁడయి సద్గుణముల కాశ్రయుఁడై యున్న ప్రహ్లాదునియందు హిరణ్యకశిపునకు ద్వేష

బుద్ధి యేలకలిగె. ఆప్రహ్లాదుఁ డేవిధముగా హరిభక్తి నిశ్చలుఁ డయ్యె. ఆచరిత్రమును నాకు వినిపింపు”మని యడుగ నారదుం డిట్లనియె. ఇది ప్రథమాధ్యాయము.

—

{ హిరణ్యకశిపుఁడు తమ్ముని చావుకై విలపించి
రాక్షసులయెదుటఁ బ్రతిజ్ఞ జేయుట. }

ఓరాజేంద్రా! తనసోదరుఁ డగుహిరణ్యాక్షుండువరాహరూ పియగుహరిచే హతుఁడగుటవిని హిరణ్యకశిపువు మొదట మిక్కిలి దుఃఖమునుగాంచి పిమ్మట నుగ్రకోపమును వహించి పెదవి గొఱుకుచు, గినుక చేఁ బ్రజ్వలించుచున్న నేత్రములతో నాకాశ మును జూచి ధూమమయముగా నొనర్పఁ జొచ్చెను. మఱియు నతఁడు భయంకరమగు కోటపండ్లు గలవాఁడగుటచేతను, నుగ్ర ము లగుచూపులు గలవాఁ డగుటచేతను, బొమముడిగలవాఁడ గుటచేతను, చూచువారికి భయము గొల్పుచు శూలమును ధ రించి సభయం దున్నదానవులతో నిట్లనియె. ఓదానవులారా ! ఓదైత్యులారా! ఓత్రిమూర్ధా ! ఓరీ త్ర్యక్షా! ఓరీశంబరా! ఓరీ శతబాహూ! ఓయీహయగ్రీవా! ఓయీనముచీ! ఓసాకాసురా ఓయిల్వలా ! ఓవిప్రచిత్తీ ! ఓపులోమా ! ఓశకునాదులారా ! మీరందఱును ముందుగా నావచనము విని శీఘ్రముగా దాని నాచరింతురుగాక. దేవాసురులకు సముదయినను నారాయణుండు స్వల్పబలులయిన దేవతల పక్షము వహించి వారికోర్కి నెఱవేర్చుటకై మీకు స్నేహితుండగునాముద్దుతమ్ముని నిష్కరుణుడయినసంహరించె. సూర్యునికింబోలెఁ దేజోమయమయినశరీర ము గలవాఁడయ్యును, మాయావరాహరూపముఁ దాల్చినవాఁ

డగుటచే దేవతాస్వభావమును విడిచి కేవలము పశుస్వభావము
 గలవాడయి బాలునివలెజంచలచిత్తుడయివర్తించుచున్నహరి
 కంఠనాళము నీశూలముచేఱిండించి యారక్తముచేరక్తప్రియు.
 డయిన నాతమ్మునికిఁ దర్పణంబులొనర్చి దుఃఖరహితుడనయ్యె.
 దను. మనకువిరోధియుదేవతల కాధారుండునునగు విష్ణువుచచ్చి-
 నచో నాతఁడే జీవనముగాఁగల సురలు నిర్మూలమగు చెట్టుకొమ్మ-
 లవలెఁ దమంత తామేయొండి నశింతుగు. కావున దివిజులఁ జంపు
 టకై మనముప్రయత్నింప నవసరములేదు. నేనునాకార్యమును.
 నిర్వహించునంతలో మీరు బ్రాహ్మణులచేతను క్షత్రియులచేతను
 నిండియున్న భూమండలమున కరిగి తపస్సులను యాగకర్తలను.
 స్వాధ్యాయపరులను, వ్రతనిష్ఠులను, దాసశౌండులను వెదకివెదకి
 సంహరింపుడు. ఓయీ! సురలునుహరియును మన కపరాధము
 చేసియుండఁగా వారిని జంపుటకు మాటుగా నిరపరాధులగు
 ద్విజులను జంపనేల? యని శంకింపకుడు. ద్విజులొనర్చుస్తార్త-
 క్రియలును, యాగాదులును విష్ణువునకు శరీరభూతము లగుచు
 న్నవి. దేవతలను, బితృదేవతలను, ఋషులను, నుద్దేశించి మ
 నుజులొనర్చుధర్మముల నతఁ డాశ్రయించియుండును. కావున
 ద్విజులను, వా రొనర్చుచున్న యాగాది ధర్మములను నశిం-
 పఁజేసినచోఁ దాదృశధర్మరూప మగుశరీరము లేకపోవుటచే
 విష్ణువు నశించును. ఆధర్మము నశించినతోడనే యాగాదినిష్ఠ
 మగు హవిర్భాగాదిరూప మయినభోజనము లేక పస్తుపడి దేవ
 తలందఱును నిర్జీవులయ్యెదరు. అందువలన మీరందఱును గలిసి.
 యెచ్చట బ్రాహ్మణులును, గోవులును, వేదాధ్యయనాదులును
 వర్ణాశ్రమములకు విహితములగు కృత్యములును బ్రవర్తిల్లునో,

యా దేశములకుఁబోయి పూర్ణముగా దహించి ధ్వంసము గావించుడు" అని శాసించుభర్తృశాసనమును శిరసావహించి యుద్ధప్రియులగుదైత్యులును, దానవులును, బ్రజలతో భయంకరముగాఁబోరిరి. అందుఁ గొందఱు బురములను, గ్రామములను, గోష్ఠములను, బొలములను, నుద్యానననములను, ఋష్యాశ్రమములను, రత్ననిలయములను, గృహీవలనివాసములను, ఖర్వటములను, గొల్లపల్లెలను, రాజధానులను దహింపఁ దొడంగిరి. కొందఱు పాఱలు గునపములు మొదలగు ఖననసాధనములు దాల్చి సేతువులను, బ్రాకారములను, గోపురములను ద్రవ్వపాఱవై చిరి. కొందఱు గొడ్డండ్రును స్వీకరించి ఫలవంతము లగు చూతాది వృక్షములను ఛేదించిరి. మఱికొందఱు గృహంబుల దహించిరి. వేఱొకకొందఱు కొఱకచ్చులచే జనులనుగాల్చిచంపిరి. ఇట్లురక్కసులు లోకమును ధ్వంసముచేయుటచే దేవతలందఱును భయపడి స్వర్గమును విడిచి యదృశ్యమానులయి భూమియందుఁ జరింపసాగిరి. అట హిరణ్యకశిపుఁడుమిక్కిలిదుఃఖితుఁడయి చచ్చినసోదరునకుఁ బ్రేతకార్యములు నిర్వర్తించి దేశకాలముల నెఱఁగినవాఁడు కావున శకుని, శంబరుఁడు, ధార్మి, భూతసంతాపనుఁడు, వృకుఁడు, కాలనాభుఁడు, మహానాభుఁడు, హరిశ్చత్రువు, మదోత్కచుఁడు, నాబడు తమ్ముని కుమారులను, వారిలతల్లియగురుషద్యానువును, దనతల్లియగు దితిని, మధుర వచనములచే దుఃఖవిముక్తులఁ గావించి యిట్లనియె. "ఓతల్లీ! ఓమఱఁదలా! ఓపుత్రులారా! వీరుఁ డయినహిరణ్యాక్షునిఁ గూర్చి మీరు సుంతేనియు దుఃఖింపరాదు. శత్రువులతోఁ బోరిచచ్చుటకంటె శూరులకుఁ బ్రియతమ మయినది యుండదు. నాతమ్ముని కట్టిప్రియము

లభించినందులకు సంతసింపఁ దగియుండగా విచారింపనేల ?
 ఇంతియ కాక సంసారమొక చలిపందిరినంటిది. నానాదేశస్థు
 లగు పాంథులు జలపానేచ్ఛచే నందుఁగూడికొని క్రియానంతర
 మందే విడివడి నానామార్గములఁ జెదరిపోవుదురు. అట్లే భూత
 ములును దమతమ కర్తముల ననుసరించి ప్రవృత్తుఁడయినయీ
 శ్వరునిచే సంయోజితములునువియోజితములును నగుచుండును.
 కావునఁ గర్తానుబంధమున నొక్కచోఁ గూడి కర్తావసానమునఁ
 జెదరిపోవుచుండును. దేహము నశ్వరము. ఆత్మనిత్యుఁడు. అతఁడు
 తనకర్తమున కనుగుణమయిన శరీరాదులను బొంది కర్తాంత
 మున విడుచుచుండును. అట్లయినప్పు డాత్మయే నశించినదని
 భ్రమఁజెంది శోకించుచుందురు. కాని యాత్మ కెన్నఁడును నాశ
 నాదులులేవు. అతని స్వరూపము ప్రకృతికి దూరమయినది. అత
 నికి దేహేంద్రియాదుల యాధార్థ్యము చక్కఁగఁ దెలియు. అతఁ
 డు ప్రకృతికంటెఁ బరుఁడయిధర్మ భూతజ్ఞానముచే సర్వవ్యాపియై
 యుండును. అయినప్పటికిని జీవుఁడు స్వకీయమగుపుణ్యపాపకర్త
 ములను బురస్కరించుకొని సత్వాదిగుణములను వికృతినొందిం
 చుచుఁదనకర్త ఫలానుభవమునిమిత్తము లింగశరీరమునుదాల్చు
 చున్నాఁడు. “నేను దేవుఁడను,” “నేనుమనుష్యుఁడను” ననుప్రతీ
 తినిబట్టి దేహమే యాత్మయని తెలియవచ్చుచున్నది. కాని యది
 భ్రాంతికాని వేలుకాదు. చూడుము. జలము చలించినప్పుడు
 దానఁ బ్రతిబింబించిన వృక్షాదులు చలించుచున్నట్లే కానవచ్చు
 ను. ఆలోచింప నుపాధియగుజలమునుబట్టి వృక్షాదులకుఁ జాంచ
 ల్యమున్నట్లు భ్రమకలుగుచున్నదికాని వేలుగాదు. కంటియం
 దున్నదోషముచే భూమి దిరుగుచున్నట్లు భ్రమకలుగుచున్నది.

కాని వాస్తవముగా భూమికట్టి భ్రమణము లేదు. అట్లే సత్వాది
గుణపరిణామము లగు దేహేంద్రియాదులతోఁ గూడి మనస్సు
సంచరించుచుండఁగా జీవుఁడు స్వయముగా దేహాదులకంటె భిన్ను
డయినను “నేనే దేవుఁడను” “నేనే మనుష్యుఁడ” నని దేహా
మునే తన్నుఁగాఁ దలంచుచు దేహాదిలింగములు లేనివాఁడయి
నను నవి కలవని నమ్ముచుండుట భ్రాంతిమూలకమే కానివేఱు
కాదు. వాస్తవముగా శరీరాదులకంటె భిన్నమయిన యాత్మను
శరీరాదులఁగాఁదలంచుట యాత్మవ్యత్యాసమే కాని వేఱుకాదు.
ఆయాత్మవ్యత్యాసమే సంసారము. అదియె ప్రియాప్రియవస్తు
వులతో సంయోగవియోగములను గల్గించి సుఖదుఃఖజనక మ
గుచున్నది. పుట్టువు, చావు, పలువిధములగు శోకములు, అవివేకము
విషయానుధ్యానము, మిత్రాదులుబోధించినను వివేక మనుసంధా
నము చేసికొలేకపోవుట, మొదలగునవియన్నియుఁ గర్తృమువలనఁ
గల్గిన సంసారమే. యమునకును జేతబంధువులకును బ్రవర్తిల్లిన
సంవాదరూపమగు నొక పురాతనతీహాసము కలదు. దానినీవిష
యమై యుచాహరించెదను. సావధానచిత్తములతో వినుఁడు.
పూర్వ ముఖీనరదేశములందుఁ బ్రఖ్యాతిగాంచిన సుయజ్ఞుఁడను
నొకరాజు గలఁడు. అతఁడు యుద్ధమున శత్రువులచేఁ జంపఁ
బడఁగా నాతని జ్ఞాతు లాశవముచుట్టునుమూగిరి. శిథిలమయిన
రత్నకవచముతోను, జాతీనయలంకారముతోను, శరవిచ్ఛిన్న
మయిన వక్షముతోను, నెత్తుటందడిసిన దేహముతోను, వీడ్వ
డిన కేశములతోను, నిశ్చలములగు నేత్రములతోను, గోఢ
ముచే దష్టమయిన యధోఽష్టముతోను, ధూళిధూసరితమయిన
ముఖపద్మముతోను, దెగినభుజముతోను, నాయుధముతోను

యుద్ధభూమియందుఁ బడియున్న భర్తను గాంచి యతనిభార్యలు మిక్కిలి దుఃఖించుచు “హానాథా ! చచ్చితి” మని పలుకుచు, జేతులచే తొమ్ముల మోఁదుకొనుచు. భర్తపాదములనన్ని ధినిబడి, యెలుఁగులెత్తి యేడ్చుచు, గుచకుంకుమమును దుడిచి పాటుచున్నకన్నీటిచేఁ బతి పాదపంకజములను దడుపుచు, ముడిచిన కేశపాశములును, దాల్చినయలంకారములును జూలుచుండఁగాఁ జూచువారికిఁగూడ దుఃఖముదయించునట్లుగా నిట్లు విలపింపసాగిరి. “హాప్రాణేశ్వరా ! దయారహితుఁ డగుబ్రహ్మచే నిట్లు చంపఁబడితివా ? ఉజ్జీనరదేశవాసులకెల్లను జీవనము నిచ్చుచు సంతసముగూర్చెడి నీవిప్పుడు దుఃఖమును గల్గించుట యుచితమా ? ఓ మహీపాలా ! మాకుఁ బ్రియతముఁడ వయి కృతజ్ఞుఁడ వయి యున్ననిన్ను విడిచి మేమెట్లుగా జీవింపఁగల్గుదుము? నీవెచ్చటికేగెదవ్రా యచ్చటికే వచ్చి నీపాదసేవ నొనర్తుము. కావున మాకు సహగమనమొసంగుము.” అని విలపించుచు నారాజపత్నులు భర్తృక శేబరమునకు దహనాదినంస్కారము లొనర్ప నిష్టపడకుండిరి. అంత సూర్యుం డస్తమించెను. ప్రేతబంధువు లిట్లు చేయుచున్న రోదనధ్వనుల నాలకించి యముఁడు బాలకవేషమునుదాల్చి యచ్చటికివచ్చి వారల కిట్లనియె. “అయారే! ఏమివంత! వయస్సున నాకంటెఁ బెద్దవారయి జననమరణాదిరూపమగు లోకపరిపాటినిఁ జూచియు, నీప్రేతబంధువులు మోహమును జెందుచున్నారు. భూమియందుఁబుట్టి భూమియందే లయమునుజెందుట మానవాదులకు స్వాభావికధర్మము. వీ రందఱును నీమృతపురుషునివలె జన్మించి చచ్చుటకు సిద్ధులై యున్నట్లు తెలియఁజాలక వృథాదుఃఖముఁ జెందు

చున్నారు. మాతల్లిదండ్రులు నశించినప్పటికిని మే మింతేనియు
దుఃఖమొందలేదు. భళిచే ! స్వల్పవయస్కులమైనను మేమే
ధన్యులము. బాలకులమై యిందు సంచరించుచున్నను మేము
వృకాదులచే భక్షింపఁబడలేదు. తల్లిగర్భమందున్నప్పు డెవఁడు
రక్షించెనో యాభగవంతుఁడే జననానంతరమందును సర్వదా
రక్షింపఁగలఁడు. ఇందులకై విచారింపనేల ? ఎవఁడు లీలకై
సర్వప్రపంచమును సృజించుచున్నాఁడో, యెవఁడు క్షయాదివికా
రములు లేనివాఁడో, యెవఁడు తాసృజించిన జగంబులను రక్షిం
చుచున్నాఁడో, యెవఁడు వాని నంతమున నశింపఁజేయుచున్నా
డో, యాపరమేశ్వరుఁ డంతట నంతరాత్మరూపమున నిండియు
న్నాఁడు. అతని కీ చరాచరప్రపంచము క్రిడాసాధనము. నిగ్ర
హానుగ్రహసమర్థుఁ డయినయతఁ డీప్రపంచముతో నాడుకొను
చున్నప్పుడు భూతములకు సంయోగవియోగములు గల్గుచుండు.
కావునఁ జచ్చినవారికివిలపింపరాదు. పుట్టినవారికిసంతసింపరాదు.
మార్గమును దప్పి యరణ్యములఁ బట్టిపోయినను, దైవముచే
రక్షింపఁబడినవాఁడు నిరపాయముగా నిలుసేరఁగల్గును. ఇంటి
యందున్న వాఁడయినను దైవరక్షితుఁడుకానిచోఁ దప్పక మృతి
చెందును. కావున నీశ్వరానుగ్రహముగలవాఁ డీలోకమున
దిక్కులేక యడవులలోఁ గ్రుమ్మరుచున్నను జీవింపఁగల్గు. అది
లేనివాఁడు గృహములలో వందలకొలంది జనముచే రక్షితుఁడగు
చున్నను జీవింపఁనేరఁడని తెలిసికొనుఁడు. దేవమనుష్యాదులం
దఱును నిజకర్తృముల ననుసరించి పుట్టి కర్మఫల మున్నంతకాల
మును వర్తించి, యది యవసానమగదిన క్షణమందే గిట్టుదురు.
ఆయాకర్తృము లీశ్వరాయత్తములై యుండును. కాన యతఁడే

దేవాదులయత్పత్తి వినాశముల నడుపుచున్నవాఁడు. అతఁడు సర్వశక్తుఁడు. జీవులకంతరాత్మయై దేవాదిశరీరములందు వర్తించుచున్నను నతనికి సంసారములేదు. ఈశ్వరాధీనమయినదానిఁ గూర్చి విలపించి సంపాదించునదేమికలదు? కావున దుఃఖము విడుపుఁడు. ఈ కనబడుచున్న రాజాదుల శరీరము జీవులకుఁ గర్మజనితమగు మోహమువలనఁగల్గుచున్నది. గృహము గృహస్థునికంటె భిన్నమయినట్లు జీవుఁడు శరీరముకంటె వేఱగుచున్నాఁడు. మఱిచేతనుగ్రాహ్యులచేతనునిర్మితమయినగృహము కాలవశమున నెట్లు నశించుచున్నదో, యట్లే పంచభూతముల భాగములచే నిర్మితమగు నీశరీరము కాలవశమున యశావనాది దశలచే వికారములఁబొంది కర్మవినాశమయినతోడనే వినాశమునొందు. ఆగ్నిదారువులందుండియు దద్దతములగు వికారములనుబొందక దానికి భిన్నమయి చూపట్టుచున్నది. వాయువు దేహమందు వర్తించుచున్నను నది దానికంటె వేఱగుచున్నది. ఆకాశమంతటను వ్యాపించియున్నను దత్తద్వస్తుగతములగు వికారములను జెందక వానికంటె భిన్నమగుచున్నది. అట్లే జీవుఁడు సత్వాదిగుణములచేఁ బరిణమితములగు దేహేంద్రియాదుల నాశ్రయించి యవిభాగముగా వర్తించుచున్నను, దేహాదిగతములగు జరామరణాదివికారముల నొందక వానికి భిన్నుఁడయి వజ్రలుచున్నాఁడు. ఓ యంగనలారా! మూఢబుద్ధులయిన మీరెవనికై విలపించుచున్నారో యాసుయజ్ఞఁడిదిగో నిచ్చటనే యున్నాఁడు. విలపించెదరేల? “దీనికై మేము విలపింపలేదు. ఎవఁడు మావిలాపముల విని ప్రత్యుత్తరమిచ్చుటకు సమర్థుఁడో యట్టివానికై యిట్లు చింతించుచున్నా”మని యందురేని, వాఁ

డేప్పుడు సూక్ష్మదృష్టితోఁ జూచినను జూడబడఁడు. ఎప్పుడును
 మీకు గోచరము కానివాఁడు మీవిలాపముల విని ప్రత్యుత్తర
 మెట్లీయఁగలడు? “ఇందుండు ప్రాణముకయి విలపించుచున్నా”
 మని యందురేని, ప్రాణము ముఖ్యమైనదైనను వినునదియుఁ
 గాదు. ప్రత్యుత్తర మిచ్చునదియుగాదు. “మాకెప్పుడుగానరాక
 పోయిన నెవఁ డీశరీరమందుండి యిప్పుడు వెడలిపోయినాఁడో,
 వానిఁగూర్చి విలపించుచున్నా”మని యందురేని, వాఁడు దేహ
 ప్రాణాదులకు భిన్నుఁడయిన జీవాత్మయేకాని వేఱొకఁడుకాఁడు.
 అతఁడు శ్రవణాదులగు నింద్రియములతోఁ గూడికొనియుఁ
 బ్రకృతికంటఁ బరుండై స్వకీయమగు జ్ఞానముచే నొప్పుచు,
 భూతములచేతను, నింద్రియములచేతను, మనస్సుచేతను, లక్ష్య
 మాణములయినయు త్తమనీచ దేహములను గర్తానుగుణముగాఁ
 బొంది కర్తమునశించినతోడనే వానివిడిచి పోవుచుండును. జీవునకుఁ
 గర్తవశమున దేహముగైకొంటయు వీడుటయు నై జమయి యు
 న్నది. వాఁడు తన స్వాభావిక మగురీతిచే నీశరీరమునువిడిచిపోఁగా
 వగవ నేమి యవసరము? ఎంతకాలము శరీరమునకుఁ గారణ
 మయిన పుణ్యపాపరూపమగు కర్తముండునో, యంతకాలమును
 దేహాదులతోఁగూడి యాత్మప్రకృతिसంబంధరూపమగు సంసార
 మును బొందును, దానివలన దేహాత్మభ్రాంతియు నందువలనఁ
 గ్లేశములును సంభవించును. జీవునకీ రాజశరీరసంబంధముగల్గెను.
 దానంజేసి మీరు “మా కితఁడు పతి” “మే మితనికి భార్యల”
 మని దేహాత్మభ్రాంతియు, దానివలనఁ గ్లేశములును జెందుచు
 న్నారు. దేహాత్మభ్రమ నివారించెనేని యేసంబంధమును గాన
 రాదు. దేహసంబంధమునకుఁ గారణమయిన కర్తము నివర్తించి

నతోడనే జీవుఁడు దేహమును విడుచుచుండు. ఇట్టి దేహమునకును నాజీవునకును సంబంధమే లేకపోయియుండఁగా మీరు విలపించుట నిష్ఫలము. మఱియు సత్వాదిగుణపరిణామములగు దేహదులును శబ్దాదివిషయములును తమ కుపభోగ్యములయి యున్నవనెడి యభిమానము కేవలము వ్యర్థమయినది. కలలోఁ గాంచిన పదార్థములు దత్కాలమందుమాత్రమే యుండి నశించునవి. స్వప్నదృష్టమగు నానాపదార్థములువలె నీదేహదులుననిత్యము లయియుండఁగా వానియందట్టి యభిమానముంచుట యవివేకమును వెల్లడిచేయుచున్నది. ఓయంగనలారా! దేహత్కల యాధాత్మ్య మెఱిగిన మహాత్ములు నిత్యమగు నాత్మ నిమిత్తముగాని, యనిత్యమగు దేహాదినిమిత్తముగాని యెంతమాత్రమును దుఃఖింపరు. ఆదేహత్కల కాయాగుణములు నైజము లగుటచే వానిని దప్పింప నేరికిని శక్యముగాదు. అగ్నికి నైజమయిన యుష్ణత్వమును దొలంగించి శైత్యము నెవ్వరయినను ఘటింపఁ జాలుదురా? పండితులిందులకయి దుఃఖింపక సుఖింతురు. అజ్ఞులు సంయోగవియోగములవలన సుఖదుఃఖముల నొందుదురు. పూర్వ మొక వ్యాధుఁడొక మహారణ్యంబున నివసించుచుండె. వాఁడు పక్షులకు యమునివలె వలలుచుండెను. వాఁడొకనాఁడు జాలమును విస్తరింపఁజేసి పక్షులు మోసపోవునట్లనేకమామోషాయములఁ బన్నియుండె. అంత సమీపమున వర్తించుచున్న యడవిపిచ్చుకజతలో నాఁడుపిట్టలుబ్ధకునిచే వంచితయై వలలోఁ జిక్కికొనియె. అప్పు డాపదనుబొంది దీనమైయున్న తనభార్యను జూచి పురుషపక్షి స్నేహతిశయమున మిక్కిలి పొక్కుచు దాని రక్షించుట కసమర్థమై దీనమై యారాటమునొందుచు సంతా

పమునొంది యిట్లు విలపింపఁజొచ్చెను. 'అయ్యో! దేవుఁడు దయ
లేనివాఁడు. కఠినహృదయుఁడు. కానిచోఁ గనికరింపఁదగిన నా
భార్యను నిష్కారణముగా నాతో నెడఁబాపునా? దానితో నత
నికి గల్లుప్రయోజనమేమి? అక్కటా! దీనుఁడనగు నన్నఁగూర్చి
యెంతదుఃఖించుచున్నది. నావియోగము నెట్లు సహింపఁగలు
గును. ఆ దేవునికి నాయందు సుంతేనియు దయలేదాయేనే! నా
శరీరముననర్థభాగమగుభార్యను నిర్దయుఁడై కొనిపోయినవాఁడు
నన్నేలగొనిపోరాదు?" దైవమా! కృపణుఁడనై యతికష్టముగఁ
బ్రాణములధరించుచు, భార్యాశూన్యుఁడనై వర్తించు నన్నఁ
గూడ నాభార్యతోఁ గొనిపోవుట యుచితముగదా! అక్కటా!
అక్కలురాకపోవుటచే నెగురఁ జాలక గూటియందువర్తించుచున్న
తల్లిచావుపిల్లల నెట్లు పోషింపఁగలుగుదును? అయ్యో! పాప
ము. దురదృష్టవంతము లగునాశాబకములు గూటిలోనుండితల్లి
రాకకయి యింకను నెదురుచూచుచుండును గదా! ఆహా! వానిఁ
జూచియెట్లు జీవింపఁగలుగుదు?" నని యిట్లు ప్రియావియోగము
నొంది సిల్లలకై యేడ్చుచున్నయాపురుషపక్షినిఁ జూచి యావ్యా
ధుఁడు సమీపమందెయదృశ్యమానుఁడయియుండికాలప్రేరితుఁ
డయి యొక్క కోలచే నేలఁగూలనేసెను. ఓ యబలలారా!
మీరును నాకుళింగపక్షివలె మీమృత్యువునెఱుంగక పతికై విల
పించుచున్నారు. మీరిట్లవివేకంబున నూలువత్సరంబులు శోకించి
నను భర్తనుబొందలేరు" అనియిట్లు బాలకుఁడయిన యముఁడు
చెప్పఁగావిని జ్ఞాతులందఱును మిక్కిలియచ్చెరువైంది దేహాదిక
మంతయు ననిత్యమని నిశ్చయించుకొనిరి. యముఁ డిట్లుపదే
శించి యచ్చటనే యంతర్ధానముచెందెను. అనంతరమున నుయ

జ్ఞానికి యథావిధిగా నుత్తరక్రియలనొనర్చి శాంతి నొందిరి. ఓతల్లీ! సంయోగవియోగములు దేహాత్మలకు నై జమైయున్నవి. కావున మీరు హిరణ్యాక్షునికై శోకింపకుఁడు. వీఁడునావాఁడనియు, వీఁడు పెఱవాఁడనియు ననెడి భేదములు గల్గించు నజ్ఞానమూలకమగు కర్తృములేకుండ దేహులకు స్వపరభేదముగల్గనేరదు” అని యిట్లు హిరణ్యాకశిపు వ్రసదేశింప విని దితియుఁ గోడండ్రును మనుమలును, శోకమును తుణకాలములోనే విడిచి ధైర్య మనలంబించి వర్తింపసాగిరి. ఇది రెండవ యధ్యాయము.

— { హిరణ్యాకశిపుఁడు తపం బొనర్చుట. (బ్రహ్మ) }
 { హిరణ్యాకశిపునకు సాక్షాత్కరించుట. హిర }
 { ణ్యాకశిపువు బ్రహ్మను నుతించుట. }

అని చెప్పి నారదుండు వెండియు నిట్లనియె. “ఓధర్మరాజా! అనంతరము హిరణ్యాకశిపుఁడు తనకుఁ బరాజయమును, పరామరణాదులును బ్రతిపక్షులు లేకుండునట్లుగా సాధనములచేఁ జేసికొని తానొక్కఁడే లోకములకు రాజయి యుండవలెనని నిశ్చయించుకొనెను. పిమ్మటఁ దన రాజ్యంబు మంత్రుల కప్పగించి మందరశిఖరమున కరిగి యూర్ధ్వబాహుఁడై, యాకాశమున దృష్టినిలిపి బొట్టనవ్రేలిచేమాత్రము భూమిని స్పృశించుచు, భయంకరముగఁ దపం బొచరించె. అప్పు డతఁడు జటాకాంతులచేఁ బ్రళయకాలసూర్యునివలెఁ బ్రకాశింపఁదొడఁగె. వాఁడట్లు తపమాచరించుచుండఁదొల్లి రాక్షసులబాధలకుఁ జిక్కిభూమిలో దాఁగి యున్న దేవతలు మగుడ స్వస్థానములఁ జెందిరి. అంతనా దైత్యుని మూర్ధమునుండి పొగగుంపులతోఁ దపోమయాగ్ని

వెలువడి యడ్డుగాను, మీఁదుగాను, గ్రిందుగాను, వ్యాపించి
 సర్వలోకములను దహింప నారంభించె. నదులును, సముద్ర
 ములును క్షోభ చెందెను, పర్వతములతోఁగూడ భూమి గ్రక్క
 ధతె. గ్రహములతోఁగూడ సక్షత్రములు రాలిపడఁ దొడంగె.
 పదిదిక్కులును బ్రజ్వలింపఁజొచ్చె. ఆ తపోగ్నిచే సంతప్తులై
 దేవతలు స్వర్గమును విడిచి బ్రహ్మలోకమునకరిగియతనింగాంచి
 యిట్లు మొరలిడసాగిరి. 'ఓదేవదేవా ! ఓలోకనాథా ! ఓ కమ
 లాసనా ! హిరణ్యకశిపుఁ డొనరించుచున్న తపంబుచే స్వర్గలోకము
 మిక్కిలి సంతాపమొందె. అందు నిలుచుటకు సమర్థులము గా
 కున్నారము. లోకముల తేమమును దలంతువేని నీకుఁ బూజ
 లొనర్చుచున్న లోకములు నశింపక పూర్వమే యాతపోగ్నినుప
 శమింపఁ జేయుము. ఇతరులకెవ్వరికి నొనర్పనలవికాని తపంబు
 నేయుచున్న యాహిరణ్యకశిపుని సంకల్ప మేదియో సర్వజ్ఞుఁడ
 వయిననీకుఁ దెలియకపోదు. ఆయిననుమావిన్నప మాలింపుమా.
 “బ్రహ్మ తపోనియమముచేతనే చరాచరాత్మక మగునీప్రపంచ
 మును సృజించి యింద్రాదిపదవులకంటె నుత్కృష్టమగు సత్య
 లోకము నధిష్ఠించెను. నేనును గొప్పదగుతపంబాచరించి యా
 పదవిని సాధించెదను. స్వల్పకాలమగు పురుషాయువులో నట్టి
 పదవి సాధింపనగునా యని సంశయపడనవసరములేదు. ఆత్మని
 త్యమొనరి. కాలమును నిత్యమే. కావున నిట్లు తపస్సొనర్చి పెక్కు
 జన్మములలో నైనను దానిసాధించితీతెదను మఱియునాతపోబల
 ముచే జగంబునంతను దలక్రిందుగా నొనర్తును. దేవాసురాదు
 లను విపరీతముగాఁ జేయుదును. కల్పాంతముననశించునట్టి వై
 కుంఠము మొదలగువానితో నాకుఁ బ్రయోజనమేమి? సాధించిన

సత్యలోకమునే సాధింపవలె"నని యాదైత్యుఁడు మనంబున సంకల్పించికొని యిట్లు ఘోరతప మాచరించుచున్నట్లు వినుచున్నాము. ఓ లోకనాయకా ! నీపదము నపహరింపఁదలంచి చేయుచున్న యతని కృత్యమునకుఁ బ్రతిక్రియను వెంటనే యొనర్చుము. ఈనీసర్వోత్కృష్టస్థానము గోబ్రాహ్మణుల యభివృద్ధికిని యేమమునకును, బురుషార్థమునకును, నైశ్వర్యమునకును, విజయమునకును గారణమగుచున్నది. అది పరులకుఁజిక్కినచో, లోకమున సర్వమును నశించును" అని యిట్లు దేవతలు విన్నపమొనరింపఁగా భగవంతుఁ డయిన బ్రహ్మ, భృగువుదత్తుఁడు మొదలగు వారు సేవించుచు వెను వెంటవచ్చుచుండహిరణ్యకశిపునియాశ్రమమునకరిగిచూచెను. కానియాదైత్యుఁడుచిరకాలమునుండి నిశ్చలుఁడయి తపంబొనర్చుచుంటచే జట్టునుబుట్టలును, గడ్డియును, వెదురుపొదలునుదట్టముగాఁ బెరిగియతనినింగానరాకుండజేసెను. అంత బ్రహ్మ యతికష్టమున నతని సమీపించి పిపీలికాదులు తన శరీరమందున్న మెదడును, జర్త్తమును, మాంసంబును, రక్తమును స్వేచ్ఛగా భక్షించుచున్నను, గొంచెమేని సంచలింపక తపంబొనరించి లోకములకు సంతాపము గల్గించుచు మేఘములచాటున నున్న సూర్యునిమాడ్కిఁ బ్రకాశించుచున్న యారాక్షసుఁగాంచి యాతని నియమమునకాశ్చర్యము చెందిమందహాసము చేయుచు నిట్లనియె. 'ఓకశ్యపపుత్రా! నీకుఁగుశలమగుఁగాక. నీవుతపస్సిద్ధుఁడవయితివి. తపంబు చాలింపుము. లెప్పు, లెప్పు. వరములనీఁజాలిన నేనరుదెంచి నీయెదుటనిల్చితిని. వలయువరంబువేడుము. ఒసంగెదను. పిపీలికాదులు నీదేహమును భక్షించుచున్నను, నీస్థానము లస్థిగతములయియున్నను, సుంతేనియుఁ జలింపక తపం

బొనర్చుచుంటచే నీదైర్య మెల్లవారికిని మహాశ్చర్యమును గల్గించుచున్నది. పూర్వము వెక్కండ్రు తపమాచరించిరి. కానియెవ్వరును నిన్నుఁదపంబునఁ బోలలేరు. భృగువుమొదలగు మహామునులైన నీనలె దృఢమానన్కులై తపంబొనర్పలేరని చెప్పవలసియుండఁగా నిప్పటివారలు నీకు సములుకానేరరని వేఱ చెప్పవలయునా ? దేవమానముచే నూఱువత్సరంబులు జలమునైన ద్రావక ప్రాణంబులు నిలుపుకొన నీవుండక్క నెవ్వఁడు సమర్థుఁడు? ఓదితికుమారా ! యోగీశ్వరులకయినను దుష్కరమగు నీ యీవ్యవసాయముచేతనే జయింపఁబడి నీ కధీనుండనైతి. తపోనిష్ఠుండ వయియుండుటచే మఱింతజయింపఁ బడితిని. ఓరాక్షసేంద్రా ! నీవు గోరినవరంబులనెల్ల నిచ్చెదను. మర్త్యుండవయిన నీ కమరోత్తముండనైన నానందర్శనము లభించి విఫలము కారాదు.” అని యిట్లు పలికి బ్రహ్మ దివ్యప్రభావము గల కమండలూదకముచేఁ గీటభక్షితమయిన యతనిశరీరమును దడిపెను. అంత నాదితికుమారుఁడు సమిధలనుగడి యగ్నివలెఁ గీచకాన్యత మగుపుట్టనుండి వెలువడి యింద్రియబలము చేతను, దేహబలముచేతను, వెలయుచు, సమస్తావయములు గలవాఁడయి వజ్రకాయుఁ డయి యశావనముచే నొప్పుచుఁ దప్తకాంచనమువంటికాంతి నల్లడలవ్యాపించుచుండ లేచి యాకసంబున హంసపై నధిష్ఠించియున్న బ్రహ్మనుజూచి దదీయ సందర్శనముచే నధికానందమునుజెందుచు సమీపించి దండప్రణామమాచరించెను. అనంతరము లేచి నమ్రతతో నిలువఁబడి తెప్పవాల్చుకుండ బ్రహ్మను జూచుచు, హర్షాతిశయముచే బాష్పబిందువులు స్రవింప, దేహము పులకింప, గద్గదస్వరముతో నిట్లును

తించెను. * “ ఓదేవా! దై నందిన ప్రళయమునఁ గాలమువలన
సమస్తమును జీకఁటిచేఁ గప్పఁబడి యుండఁగా నెవఁడు స్వ
ప్రకాశరూపుఁడయి తన కాంతిచే దాని మగుడఁ బ్రవేశింపఁ
జేసెనో, యెవఁడు, సృష్టి, స్థితి, లయమునాఁబడు మూఁడు
శక్తులతో నొప్పుచు నీజగమును, సృజించునో, రక్షించునో,
సంహరించునో, యట్టి గుణత్రయరూపునకు, సర్వోత్కృష్ట
నకు, మహాత్మునకు, నీకు సమస్కారము లాచరించెద. ఓ కమ
లాసనా ! నీవు సమస్తకారణములకును గారణమవు. జ్ఞాన
ముచేఁ దెలియఁబడువాఁడవు. నీవే ప్రాణములతోను నుభయేం
ద్రియములతోను, మనస్సుతోను, బుద్ధితోను, బృథివ్యాదిభూత
ములతోను, గూడికొని కార్యరూపము నొందుచున్నావు. నీవే
యీచరాచరాత్మకమగు జగమున కంతరాత్మవై నియామకుఁ
డవగుచున్నావు. నీవే ముఖ్యప్రాణమును నిర్వహించుచున్న
వాఁడవు. నీవే సమస్తప్రజలకును బతివి. నీవే చిత్తమునకును,
బుద్ధికిని, మనస్సునకును, నింద్రియములకునుబతివయి నిర్వహిం
చువాఁడవు. ఇంతియకాక నీవే మహాభూతములగు పృథివ్యాదు
లకును, శబ్దాదిగుణములను గ్రహించు నింద్రియములకును,
నంతఃకరణమునకును నియంతవు. ఓదేవా! నీవు సమస్తమందు
నంతరాత్మవైయుండి విస్తారమగు వేదత్రయముచేతను, జతు

* విష్ణువు సర్వోత్కృష్టఁడయి సర్వకారణుఁడయియుండఁగా బ్రహ్మయే
సర్వోత్కృష్టఁడని వర్ణించుట యనుచితమే. అయిన హిరణ్యకశిపువు తామ
సబుద్ధి గలవాఁడగుటచేతను ; నట్టివారలకు సర్వము విపరీతముగాఁ దోచు
చుండుటచేతను, వాఁడు బ్రహ్మనే సర్వకారణునిగాఁ భావించి నుతించుచుం
డెను కాని వాస్తవముగా బ్రహ్మ సర్వకారణుఁడుకాఁడని తెలియవలయును.

ర్హోత్రాదులను పేరుగల మంత్రములచేతను, యజ్ఞాది కర్త
 ములను బ్రవర్తింపఁ జేయుచున్నావు. నీవే యోగీశ్వరులం
 దంతరాత్మవైయుండి యోగమును విస్తరింపఁజేయుచున్నావు.
 నీ వనాదిపురుషుఁడవు. నీవు దేశమువలనను గాలమువలనను బరి
 చ్ఛిన్నుండవు కావు. నీవు సర్వజ్ఞుఁడవు. అంతరాత్మవై వెలయు
 చున్నను, నిన్నెట్టిదోషములును స్పృశింపవు. నీవే కాలశరీరకుఁడ
 వయి దానికి నియామకుఁడవయి నిమేషాదులగు కాలావయవ
 ములచే బ్రజల యాయువును దగ్గించుచున్నావు. నీవే పరమా
 త్మవు. నీ కెట్టివికారములును లేవు. నీవే నిరతిశయ మగుస్థాన
 మున వర్తించుచున్నావు. నీకుఁగర్తాయత్తములగు జన్మాదులు
 లేవు? నీవే సమస్తజీవలోకమును బ్రదికించువాఁడవు. వేపలుకు
 లేల, ఈ చరాచరప్రపంచమున నీకంటె నధికమగునదికాని,
 నీకు సమమగునదికాని వస్తువెద్దియును లేదు. అట్లే నీకంటె
 నన్యమగున దెద్దియునులేదు. వేదములును, నుపవేదములును, నగు
 సమస్త శబ్దజాలములును నీశరీరములేకాని వేఱయినవి కావు.
 హిరణ్మయాత్మకమగుబ్రహ్మాండమును గర్భముగాఁగలవాఁడవు.
 నీవు స్వరూపముచేతను గుణములచేతను గొప్పవాఁడవై ముజ్జ
 గములకు వెలపటను వెలయుచున్నావు. ఓదేవదేవా! ఈకాన
 వచ్చు చరాచరప్రపంచము నీ స్థూలశరీరమగుచున్నది. ఓవిశ్వ
 కారణ! జీవులకు, నింద్రియాదులను, శబ్దాదివిషయములను సృ
 జించి వారొనరించు వ్యాపారములను లీలారసముచేసనుభవింప
 నీ కేది సాధనమగుచున్నదో, ఏది పరమేష్టిస్థానమున నుండున
 దో, యదియే నీసూక్ష్మరూపము. ఓయీశ్వరా! నీవు ప్రాకృత
 ము లగునింద్రియములకుఁ దెలియఁబడకుండ సర్వాంతరాత్మవై

యొప్పుచున్నవాడవు. అనంతమైయింద్రియములకుఁ గానరాని దైయున్న యెవ్వనిరూప మఖిలమందును, సంతరాత్మయై వ్యాపించియున్నదో, యెవనికిఁ జేతనాచేతనములు శరీరమగుచున్నవియో, యాపరమేశ్వరుడవగు నీకు వందనములు” అని నుతించి వెండియు నిట్లనియె. “ఓవరదా! నీవు నాకభిమతంబులగు వరముల నీయఁదలంచితివేని, నీచే సృష్టములగు భూతములలో నేదియు నన్నుఁ జంపలేకుండుఁగాక. మఱియు గృహదులలోపటనుగాని, వెలపటనుగాని, బవటిపూటఁగాని, రాత్రియందుఁగాని, భూమినిగాని యాకాశమునఁగాని చావులేకుండుగాక. నాకు నీచేతను, నాయుధములచేతను, నరులచేతను, మృగములచేతను, మృతిలేకుండుఁగాక. అంతియకాక, ప్రాణరహితము లగునవికాని, ప్రాణసహితములగునవికాని, సురలుగాని, యసురలుగాని, మహాసర్పములుగాని నన్నుఁ జంపలేకుందురుగాక. యుద్ధములందు నాకెదురులేకుండుగాక. సమస్తప్రాణులకు నే నధిపతి నైయుండుగాక. నాకు దేవేంద్రుడాది లోకపాలురమహిమ లభించుఁగాక. తపముచేతను, యోగముచేతను, సాధ్యములయి యోగీశ్వరులకుఁ గల్గియుండు నణిమాదు లగునైశ్వర్యములు నాకు సంభవించుఁగాక. ఓదేవా! యీవరంబుల నా కొసంగుము.” ఇది మూడవయథ్యాయము.

{

 ఇంద్రభవనవర్ణనము. శురలు హిరణ్యకశిపునకు
 భయపడి నారాయణుని మఱువు
 సాచుట.

}

అని హిరణ్యకశిపుఁడు ప్రార్థింపఁగా, నతనితపంబునకు
 మిక్కిలి సంతసించినకమలాసనుఁడు వెనుకముందు లాలో
 చింపక దుర్లభము లయినయావరంబుల నొసంగి యతనింజూచి,
 “ఓకుమారా! నావలన నీవు పొందినవరము లెట్టివారికయి
 నను దుర్లభములు. అయిన నట్టి వరముల నీ కొసంగితిని” అని
 పలికి యతనివలనఁ బూజలుగొని, భృగువు దత్తుఁడు మొదలగు
 వారు నుతించుచు వచ్చుచుండఁ దన భువనమున కేగెను. ఓ
 ధర్మరాజా! ఆదైత్యపతి యిట్లు బ్రహ్మవలన వరములంది బం
 గారమువలెఁ బ్రకాశించుదేహమున నొప్పుచు,హరి తనతమ్ముఁ
 డగు హిరణ్యాక్షునిఁ జంపుట మనంబున స్థరించుచు సురపతు
 లను, రాక్షసనాయకులను, మనుజేశ్వరులను, గంధర్వులను,
 విద్యాధరులను, నురగులను, సిద్ధులను, జారణులను, విద్యాధ
 రులను, ఋషులను, బితృదేవతలను, మునులను, యక్షులను,
 రక్షస్సులను, బిశాచములను, బ్రేతములను, భూతపతులను, సర్వ
 భూతములను, దిక్కులను, బెక్కేల? ముల్లోకములను జయించి
 తనవశము గావించుకొని తేజముతోఁగూడ లోకపాలుర
 స్థానముల హరించి, సకలసంపదలతోఁ బొదలునందనవన
 మున వెలుఁగొందు నమరావతిని జొచ్చి విశ్వకర్మచే నిర్మితమై
 ముల్లోకముల లక్ష్మికిని నిలయ మై, సమస్తసంపదలచేతను
 బ్రకాశించు నింద్రభవనమున నివసించెను. ఆ భవనమునఁ
 జిత్రమయిన వితానములును, పద్మరాగరత్నములచే ఖచితము

లగు నాసనములును వెలయుచుండె. అందుఁ బవడములతో
 సోపానము లమర్పఁబడియుండె. అచ్చటి ప్రదేశమంతయు మర
 కతరత్నములచేఁ గూర్పఁబడియుండె. దానికి స్ఫటికమయము
 లగు గోడలును, గరుడపచ్చలచేఁ జేయబడిన స్తంభములును
 గలవు. అందుఁ బాలనురువుతో సమములగు శయ్యలును, ము
 త్యాలహారములును, బలువిధములగు నాస్తరణములును సర్వత్ర
 ప్రకాశించుచుండెను. దేవతాస్త్రీలందు నడయాడుచు ధ్వసి
 చేయునూపురములచే నామందిరమును బ్రతిధ్వని నిచ్చునట్లు
 గాఁ జేయుచుండిరి. ఆమందిర స్తంభములు రత్నమయములై
 యద్దములను మించియుండుటచే నచ్చటిస్త్రీలు దమసుందర
 ముఖములను వానియందుఁజూచి తిలకాదులు దిద్దుకొనుచుం
 డిరి. ఇట్టి మహేంద్రమందిరమును బ్రవేశించి మహాబలుఁడును,
 నిరర్థశమగు సంకల్పము గలవాఁడును, లోకములజయించిన
 వాఁడును నగుహిరణ్యకశిపుఁడు రాజాధిరాజయి మిక్కిలిసంతా
 పము గల్గించు శాసనములచేఁ బరితప్తులై న దేవతలు తన్నుబరి
 వేష్టించి కొల్చుచుండ నందుఁ గ్రీడింపఁ దొడంగెను. ఓ ధర్మ
 రాజా! చెడువాసనగల మధువును దృష్టివీఱఁగ్రోలి మత్తుండై
 యెట్టని తిరుగుడుగ్రుడ్లు గలవాఁడయి, తపోయోగమునకు,
 నింద్రియబలమునకు, దేహబలమునకు నిక్కయయిన యాదై
 త్యుఁడు త్రిలోకాధిపత్యము చేయుచుండ మువ్వేల్పులు దక్క
 దక్కిన లోకపాలురందఱును జేతులతోఁ బూజాద్రవ్యములు
 ధరించి యతని సేవింప నారంభించిరి. స్వీయ మగు తేజంబున
 నింద్రపదవి నధిష్ఠించి ప్రకాశించు చున్నయాదైత్యనాథుని
 సమీపించి విశ్వావసువు, తుంబురుఁడు, నేను, నావంటివారును,

గంధర్వులును, సిద్ధులును, ఋషులును, విద్యాధరులును, సచ్చ
 రలును, మాటిమాటికి స్తోత్రముముచేయఁ జొచ్చితిమి. ఆరక్క
 నుఁడే వర్ణాశ్రమధర్మాసక్తు లగుగృహస్థు లొనర్చు భూరిదక్షిణలు
 గ్రాలయాగములచే నారాధింపఁబడుచు, స్వీయబలముచే హవి
 ర్భాగములను స్వీకరించుచుండె. వాఁడు లోకములఁ బాలించు
 సమయమున నేడు ద్వీపములతో నొప్పుభూమి దున్నకుండఁగనే
 ఘరించుచుండె. స్వర్గలోక మెల్లయభీష్టములను బూరించుచుండె
 ను. అంతరిక్షాభిమాని దేవత వివిధములగు విచిత్రవస్తువులనిచ్చు
 చుండెను. లవణంబును, సురయు, జెఱకురసమును, నేయియు,
 బెరుఁగును, బాలును, శుద్ధజలమును, గలిగివర్తించు సముద్రము
 లేడును, వాని భార్యలగునదులును, దరంగములచే రత్నసమూ
 హములను దెచ్చి సమర్పించుచుండె. సకలపర్వతములును, సకల
 ఋతువులం దుండుపుష్పములతోను, ఫలములతోను, నిండిన
 వృక్షపంక్తులను శిఖరంబులచే దాల్చి యతనికిఁ గ్రీడాస్థానము
 లగుచుండె. ఇంద్రాదులు పాలించునప్పుడు చెట్లు వసంతాదికాల
 నియమముచేఁ బూచుచుఁ గాచుచు నుండెడివి కాని యితనిపరి
 పాలితకాలంబున నొక్కట సమస్తఋతుధర్మములతోను వఱ
 లుచుండెను. ఆరాక్షసుఁడిట్లు సకల దిక్కులనుజయించియే కాధి
 పతియై యభీష్టముగాఁ బ్రయములయినవిషయసుఖము లనుభవిం
 చుచున్నను, జితేంద్రియుఁడు కానికారణమునఁ దృప్తిచెందలేక
 పోయెను. మఱియు వాఁడైశ్వర్యమత్తుఁ డయి గర్వాంధుడయి
 వైదికమార్గములఁ ద్రోసిపుచ్చుచుఁ బెక్కుసంవత్సరములకాల
 ము గడవె. అంతనతనికి సనకాదు లిచ్చినశాపమున నంత్యకాల
 ము సమీపించె. సమస్తప్రజలును లోకపాలురును, వాని చండ

శాసనమునకు మిక్కిలి భయముచెంది నిరాధారులయి విష్ణువును శరణు సొరఁ బోయిపోయి, యేదిక్కున నాశ్రితులబాధల నెడ బాపు పరమేశ్వరుఁ డుండునో, రాగాది రహితులై నిర్మలహృదయులైన సన్న్యాసు లేదిశనుబొంది మగుడజన్మమునకు రారో యాదిక్కునకునమస్కరించి యింద్రియములజయించినవారయి, నిద్దుర విడిచి వాయువునుమాత్రమేయాహారముగా నుపయోగించుచు, నిర్మలులై నిశ్చలమనంబులతో హరినుద్దేశించి “ఓదేవా నీవు జ్ఞానాదులగు సద్గుణములచే వెలయువాఁడవు. సర్వమున కంతరాత్మవై యున్నవాఁడవు. మిక్కిలి దయగలవాఁడవు. అను భవజ్ఞానమే స్వరూపముగాఁ గలవాఁడవు. ఆనందస్వరూపుఁడవు. ఆశ్రితుల కభయమొసంగువాఁడవు. అట్టి నీకొఱకు నమస్కార” మని నుతించిరి. అంత సజ్జనుల కానందము గల్గించుచు, దిక్కులు ప్రతిధ్వనిచేయునట్లుగా మేఘగర్జనమువంటియశరీరవాణి యిట్లు విసవచ్చె. “ఓనురశ్రేష్ఠులారా! మీరెంతమాత్రమును భయము చెందకుఁడు. మీకందఱకు మంగళమగుఁగాక. భూతములకెల్లనా సందర్శనము సకలశ్రేయస్సులను నమకూర్చును. రాక్షసాధము డయినహిరణ్యకశిపుఁ డొసర్చుచున్న దుష్టకార్యములన్నియు నా కుఁ దెలియవచ్చె. వానిని దప్పక వధింతును. స్వల్పకాలము నిరీక్షింపుఁడు. దేవతలందును, వేదములందును, గోవులందును, బ్రహ్మాణులందును, సజ్జనులందును, ధర్మమందును, నాయందును ద్వేషము వహించినదుష్టుఁడు శీఘ్రకాలములోనే నశించును. సర్వభూతములకును హితుఁడై రాగద్వేషాదులు లేక సర్వదా నన్నే స్మరించుచు, వర్తించుకుమారునకుఁ బ్రహ్లాదునకు వాఁడే ప్పడు ద్రోహముజేయునో, యప్పుడే నే వానిఖండింతును. వాని

1252. బ్రహ్మదేంద్రాదులు శ్రీరాబ్ధికి వచ్చి శ్రీమహావిష్ణువును
స్తోత్రము చేయుట ; శ్రీమన్నారాయణుడు దేవతలకు
పత్నీక్ష మె ఆభయ మిచ్చుట.

12526

వరము లెట్లు రక్షించునో చూచెదనుగాక” అని యిట్లు వినరా
 గా, విని దివిజులందఱును, మిగుల నానందించి యతనికి నమస్క-
 రించి భయరహితులై యిక్కడ దప్పక రాక్షసుఁడుచచ్చెననియే
 నిశ్చయించుకొని తమతమనివాసములకు మరలిరి. ఓధర్మరాజా!
 ఆహిరణ్యకశిపునకు గుణాదులచే నచ్చెరువు పుట్టించు నలువురు
 పుత్రులు గలరు. వారిలోఁ బ్రహ్లాదుండు గుణములచేతను, భగవ-
 ద్భక్తిచేతను, శ్రేష్ఠుడని చెప్పవచ్చును. ఆప్రహ్లాదుఁడు బ్రాహ్మ-
 ణకులము నాదరించువాఁడు. సుస్వభావముగలవాఁడు. కలయంద-
 యిన నసత్యమాఁడడు. ఇంద్రియముల జయించి సకలభూతముల
 ను దనతో సమముగాఁ జూచువాఁడు. అందఱకును మిత్రుఁడై
 వర్తించు పెద్దలకు దాసునివలె నమస్కరించు. తండ్రి తనయులం-
 దువలె దీనులయెడ వత్సలుఁడై యుండు. తనచెలికాండ్రును సోద-
 రులని భావించు. గురువులను దైవమనితలంచు. విద్యయుధనము
 సౌందర్యము గొప్పవంశమందుఁబుట్టుటయు, మొదలగువానిచే
 నొప్పుచున్నను, గర్వమావంతయును లేక వర్తించు. దుఃఖిహే-
 తువులున్నను సుంతేనియు నతఁడుభయముచెందఁడు. వేదములు
 మిక్కిలి వర్ణించుచున్న స్వర్గాదిఫలము లనిత్యములని యెంచి వా-
 నియెడ నిస్సృహఁడై యుండు. అతఁడు శరీరము నింద్రియముల
 మనస్సును వశముగావించుకొని ప్రశాంతుఁడయియుండు. అతఁ-
 డు రాక్షసవంశమున జన్మించినను మాత్సర్యము మొదలగు నీచ
 గుణములు లేనివాఁడు. ఓరాజేంద్రా! ఈశ్వరునియందున్న మహా-
 గుణములవలె నాబాలునియందున్న యుత్కృష్టగుణము లిప్పు-
 టికిని బండితులచే నుతింపఁబడుచు విస్తృతములు గాలేదు. సభ-
 లయందు సజ్జనప్రశంస వచ్చెనేని శత్రువులయినను బ్రహ్లాదుని

దృష్టాంతముగాఁ దీసికొందురనఁ దక్కినవారట్లు చేయుదురని
వేటచెప్పవలయునా? లెక్కలేని మహాగుణము లతనిమహిమను
దెలుపుచుండును. విపులముగా నాతనిగుణముల వర్ణింప నాకల
విగాదు. అతని మహిమము నిరుపమానమైనది. అతనికి నారా
యణభక్తి యుత్పత్తిసిద్ధమై యొప్పుచుండెను. ఎల్లప్పుడును దన
యుల్లమును భగవంతునందుఁ జేర్చియున్నవాడగుటచే జిన్న
ప్పటినుండియు నాటలాడి యెఱుంగఁడు. సంతతము వాసుదేవు
నుతించుచు బాహ్యప్రపంచమును సరకుఁగొనఁడు. ఆసనమునఁ
గూర్చున్నప్పుడును, తిరుగునపుడును, దినునపుడును, శయనించు
నపుడును, ద్రావునపుడును, భాషించునపుడును, గోవిందచింత
దక్కిననన్యమేమియు నెఱుంగకుండెను. నారాయణ ధ్యానముచే
తుభితమగు హృదయము గలవాడగుటచే నతఁడొకపరి రోదన
ముచేయును. మఱియొకమాటు నవ్వును. వేటొకసారి పెద్దయె
లుంగుతో గానముచేయును. ఒకప్పుడు వేడుకతో ధ్వనిచేయు
ను. ఒకపర్యాయము లజ్జారహితుఁడయి నృత్యము సలుపును.
ఒకమాటు విష్ణుభావనచే సర్వమును మఱచి తన్మయుఁడయి
వర్తించును. ఒకపరి నిరంతరధ్యానముచే నతఁడు మిక్కిలిసుఖ
యై స్థిరమగు నానందమువలన జనించినబాష్పములు స్రవిం
ప దేహమునఁ బులక లెగయ నూరక కూర్చుండు. మఱియు నతఁ
డు పరమేశ్వరుని పాదపద్మముల నిష్కామనతో సేవించుచుంటఁ
జేసి, మాటిమాటికిని దనకధికసుఖము సమకూర్చుకొని విషయా
భిలాషచే దీనమయిన మనస్సున కూటగలిగించె. ఓరాజా! ఇట్టి
నిరుపమానమహిమచే నొప్పుచు, భగవద్భక్తులలో మొదటివాడై
మహాత్ముడై యున్నతన కుమారుఁడయిన ప్రహ్లాదునికి హిరణ్య

కశిపుఁడు ద్రోహముచేయ సమకట్టె” అని నారదుండు చెప్పవిని
 ధర్మజుం డిట్లనియె. ఓమునీంద్రా ! నిరపరాధుఁడయి, సాధునై
 కుమారుఁడై యున్న బాలునికిఁ దండ్రి ద్రోహముచేసె ననుట
 మిక్కిలి వింతగా నున్నది. అదియెట్లు ప్రవర్తిలెనో యావృత్తాం
 తమును సాంతముగాఁ దెలుపుము. ఇంతేకాక లోకమునఁ
 బుత్రప్రేమ గలజనకులు తమసుతులు తమకుఁ బ్రతికూలు
 రయి వర్తించినచో మంచిమార్గమునఁ బ్రవేశింపఁ జేయ నిందా
 వాక్యములు పలుకుదురు కాని శత్రువులవలె ద్రోహ మొన
 ర్పరు. అట్లుండఁ దమ కనుకూలురయి సాధువులై తండ్రినే
 దైవముగా భావించి వర్తించువారికి ద్రోహ మొనర్పరని చెప్ప
 వలయునా? ఓమునీశ్వరా ! పుత్రునివిషయమయి హిరణ్యకశి
 పుఁడు చేసిన ద్రోహ మతని మరణమున కెట్లు కారణమయ్యెనో
 యని వినఁ గౌతూహలినై యున్నాను. తెలియఁజెప్పుము” అనిన
 విని నారదుం డిట్లనియె. ఇది నాల్గవయధ్యాయము.

—

 { గురువులు ప్రహ్లాదునిఁ దండ్రుపాలికిఁ గొనిపో
 వుట. హిరణ్యకశిపుఁడు గురుపుత్రులఁ
 గోపించుట. }

ఓధర్మరాజా! శుక్రుఁడు రాక్షసుల పురోహితుఁడనుట సర్వ
 విదితమేకదా ! అతనికి శండామర్కులను నిరువురు కుమారులు
 గలరు. వారు దైత్యరాజయిన హిరణ్యకశిపునొద్దనే యుండిరి.
 ఆదైత్యనాథుఁడు తనకుమారుఁ డగు ప్రహ్లాదుని నీతిశాస్త్రముఁ
 జదివింప వారియొద్దకుఁ బంపఁగా వారు సంతసించి యతనికిఁ
 దోడుగా మఱికొందఱు దైత్యబాలకులను సమకూర్చి చదివింపఁ

దొడంగిరి. ప్రహ్లాదుఁడు గురువులు. చెప్పినదెల్ల వినుచుండె
ను; పఠించుచుండెను; కాని వారుచెప్పినదంతయు నయుక్త
మని మనంబున భావింపకపోలేదు. వీఁడు తనవాఁడు. వీఁడు పెరి
వాఁడు ననుభేదబుద్ధి లేనిప్రహ్లాదునకుఁ దాదృశభేదముతో
నొప్పు నీతిశాస్త్రము యుక్తముగాఁ దోచుటెట్లు? ఇట్లుండ నొ
కనాఁడు హిరణ్యకశిపుఁడు కుమారునిఁ బ్రహ్లాదునిఁ దొడ్డవైనుం
చుకొని “పుత్రా ! గురువర్యులు చెప్పినదానిలో నీ కేది మంచి
దని తోచుచున్నది? అని యడుగగా బాలుండు జనకుంజూచి
“ఓయసురనాథా ! దేహత్యాభిమానముచేతను స్వతంత్రాభి
మానముచేతను, సర్వదా విషయసుఖములం దభిలాషము గల
వా రయి భీతచిత్తులయి వర్తించు శరీరులకథఃపతనము గల్గించు
నంధకూపమున కెనయైన యింటినివిడిచి యడవికిఁబోయి శ్రీహరి
నాశ్రయించుట మిక్కిలి మంచిదని తలంచెదను” అని పలికెను.
దై త్యేశ్వరుండు తనకు శత్రువగు విష్ణువున కుత్కర్షమును దెచ్చు
కుమారుని వచనంబులు విని “బాలకుల బుద్ధులు పరులుపదేశిం
చినపూర్ణము ననుసరించుట సహజముకదా? గురుగృహమునఁ
బ్రచ్చన్నవేషులయివసించుబ్రాహ్మణు లెవ్వరో యితనికిట్టియుప
దేశము చేసియుందురు. కావున నిఁకమీఁద నట్టి యుపదేశము
చేయకుండునట్లు చేయవలె” నని తలంచుకొని, తనలోఁ దానవ్వు
కొనుచు నూరకుండెను. అనంతరము శండామర్కులు ప్రహ్లా
దునిఁ దమగృహమునకుఁ గొనిపోయి యతనిఁ బొగడి మంచిమా
టలచే సంతసింపఁజేయుచు నిట్లడిగిరి. “ఓ వత్సా ! ప్రహ్లాదా!
నీకు శుభమగుఁగాక. నిన్నెప్పుడును గొట్టము. సత్యముచెప్పుము.
అన్యతముచెప్పకు. ఈబాలకుల నందఱును విడిచి నీకొక్కనికే

యిట్టి బుద్ధి చెప్పినవారెవరు? ఈబుద్ధివ్యత్యాసము విష్ణుభక్తుల
 వలనఁ గల్గింపఁబడినదా? లేక నీకు స్వయముగా లభ్యమైనదా?
 ఓకులదీపకా ! ప్రహ్లాదా ! వినవలెనని వేడుక పడు నీజనకుఁడు
 సంతసించునట్లు పలుకుము” అని యడుగ నాబాలుండు వారి
 కిట్లనియె. “గురువులారా! ఈబుద్ధివ్యత్యాసము పరులవలనఁగల్గి
 నదా? లేక స్వయముగాఁ గల్గినదా? యని యడిగియున్నారు.
 వీఁడు పరుఁడు, వీఁడు నావాఁడు, వీఁడుమిత్రుఁడు, వీఁడుశత్రువు.
 వీఁడు బ్రాహ్మణుఁడు, వీఁడుదేవుఁడు, వీఁడు మనుష్యుఁడు నాఁబడు
 బుద్ధివ్యత్యాస మీశ్వరమాయచేఁ గల్పితమై మాయామోహి
 తచిత్తు లగుమీకుఁ గానవచ్చుచున్నది కాని నాకెంతమాత్రము
 గానరాలేదు. ఎవఁ డిట్టిమాయను స్వీకరించెనో యట్టిభగవంతు
 నకు నమస్కారము. పురుషులుభగవంతు నెప్పుడ్రాశయింతురో,
 యప్పుడే యతఁడు వారలదేహాత్మాభిమానమును దొలంగిం
 చును. దానివలనఁ బరమాత్మకు శరీరభూతమగుటచే నంద
 తొక్కవిధమున నుండఁగా దేవమనుష్యాదిశరీరములను బుర
 స్కరించుకొని వచ్చెడిస్వపరబుద్ధి నశించును. కానఁ దాను బెఱి
 వాఁడనెడిబుద్ధి దేహాత్మభ్రమచేఁ గల్గుచున్నదనియు, నది భగవ
 న్నాయచేఁగల్పితమగుచున్నదనియు, దానినివర్తింపఁ జేయువాఁడు
 పరమేశ్వరుఁడుదక్క వేఱొక్కఁడు లేడనియు నెఱుంగునది. ఏ
 పరమాత్మ సర్వసముద్రైయుండునో, యెవని స్వరూపమును వేద
 వాదులగు బ్రహ్మదులు నై తమువిమర్శింపలేరో, యతఁడేనాకిట్టి
 బుద్ధివ్యత్యాసము గల్గించెను. ఇంతియకాక యిను మయస్కాంత
 మునొద్ద స్వయముగా నెట్లు భ్రమించుచున్నదో, యట్లే చక్ర
 పాణిసన్నిధిని నాబుద్ధి యకారణముగానే తిరుగుచున్నది. కాన

భగవదనుగ్రహమువలననే నాకిట్టి బుద్ధి సంభవించెనుగానియో
 రులు నేర్పటచే రాలేదని యెఱుంగుడు” అని గురువులకుఁ బ్ర
 త్యుత్తరమిచ్చి మహామతియగుబాలుం డూరకుండ్ల. అంత గురు
 వులు వాని నుపాయాంతరములచే లోఁగొనుట కశక్తులై కోపం
 బున బాలుని నిందించుచు సమీపమున నున్న రాజభటునిఁగాం
 చి “ఓరీ ! రాజసేవకా! వేగముగాఁ జబుకనుదెమ్ము. మా క
 పకీర్తినిదెచ్చుచు దైత్యవంశమునకుముల్లువంటివాఁడగు నీదుష్ట
 బుద్ధిని శిక్షించెదము. దీనికి దండోపాయమే తగినది. దైత్యుల
 నెడి చందనవనమున వీడు ముండ్రుచెట్టువలె నుద్భవించెను. దై
 తేయు లనెడి చందనవనమును ఖండింపఁ గొడ్డంటివంటివాఁడగు
 హరికి వీడు కామవలె సహకారి యగుచున్నాడు. తప్పక
 శిక్షించి వీనికిబుద్ధి మాన్పెదము” అని యిట్లు గురువులు పలువిధ
 ము లగునుపాయములచే వాని భయపఱిచి తమగృహమునకుఁ
 గొనిపోయి ధర్మార్థకామములను దెలుపు శాస్త్రములు జదివించి
 కొంతకాల మయినపిమ్మట, “బాలుడు సామాన్యపాపము
 లందుఁ గోవిదుఁడయ్యె” నని నిశ్చయించి తల్లియొద్దకుఁ గొని
 పోయి యలంకృతునిఁగాఁజేసి, పితృసన్నిధానమునకుఁ దీసికొని
 పోయిరి. అంత బ్రహ్మాదుడు తండ్రిపాదములకు మ్రొక్కినిలువఁ
 బడ నసురనాయకుఁ డాశీర్వాదించి సంతసంబునఁ బుత్రుం జేతు
 లతోనెత్తి కౌగిలించుకొని మిక్కిలి సుఖము ననుభవించెను.
 ఓ ధర్మరాజా! అనంతర మాదైత్యుడు కుమారునిఁ దొడనిడు
 కొని మూర్ధ మాఘ్రాణించి యానందబాష్పములచేఁ దడుపుచు
 వికసితవదనుండ్లై యిట్లు పలికెను. ఓయా యుష్మంతా! ప్రహ్లాదా!
 నీవంతకాలంబును గురువుల పజ్జనుండి యేమిచదివితివి? దాని

లో నీకు త్తమమని తోచినదిలెస్సగానాయెదుటఁ జదివియానం
 దింపఁజేయుము.” అనఁగాఁ దండ్రుఁజూచి ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె.
 “ఓజనకా! హరికథలను వినుటయు, నతనినామ ముచ్చరించు
 టయు, నతనిస్మరించుటయు, నతని పాదముల సేవించుటయు,
 నతనిఁ బూజించుటయు, నతనికి సమస్కరించుటయు, నతనికిఁ
 బరిచర్యసేయుటయు, నతనితో మైత్రినవలంబించుటయు, నతనికిఁ
 దన్నర్పించుటయు ననెడి తొమ్మిదివిధము లగుభక్తిని మహాత్ములు
 ప్రయోజన మపేక్షింపకయె విష్ణువునెడఁ జూపుచుందురు. అట్టి
 భక్తిని దెలుపుశాస్త్రములను జదువుకొనుట సర్వోత్తమమని
 తలంచెదను” అని పల్కు కుమారుని వచనంబులు విని హిరణ్య
 కశిపుఁడు కోపమున మండిపడి యధరోష్ఠము చలించుచుండ
 గురుపుత్తులనుజూచి యిట్లుపలికెను. “ఓబ్రాహ్మణాధమా! నీవు
 నన్నుఁ దిరస్కరించి నాకుఁ బరమశత్రువయిన విష్ణువుపక్షము
 నాశ్రయించిన దురాత్ముఁడవు. నాబాలునికి శత్రుపక్షచరిత్రము
 నా నేర్పితివి? ఇదియా నీవైనర్చినపని! లోకమునఁ గపటమైత్రినవ
 లంబించి యందులకుఁ దగినవేషమును ధరించి వర్తించు నీవంటి
 దురాత్ములు కలరుగదా! ప్రకృతకాలమున వారలద్రోహము
 గానరాకపోయినను నుచితకాలమునఁ బాపాత్ముల కుష్టాదిరోగ
 రోగములవలెఁ బ్రకటము కాక మానదు” అనిపల్కిన రాక్ష
 సేంద్రునివచనంబులు విని గురుపుత్తులం డిట్లనియె. “ఓదేవేంద్ర
 వై రీ! ఈవచనములు నేను నేర్పలేదు. పరులెవ్వరును నేర్ప
 లేదు. నీ కుమారుఁడే యిట్లు పలుకుచున్నాఁడు. ఇతని కీబుద్ధి
 స్వాభావికమయినది. కావునఁ గోపము వదలుము. మమ్ముక్షమిం
 పుము. దీనులమగు మమ్ముఁ గ్రోధించిన నేమి ప్రయోజన ముం.

డును?" అని పల్కినవిని హిరణ్యకశిపుఁడు గురుసుతుల విడిచి
 కుమారునిదిక్కు మొగంబై. "ఓరీబాబుఁడా! నీ కీ పాడుబుద్ధి
 గురువులు నేర్పనిచో మఱితరులెవ్వరు నేర్పిరి?" యని యడుగ
 బాలుం డిట్లనియె. "ఓ జనకా ! గృహస్థాశ్రమమున నున్న
 వారికి భగవద్భక్తిరూపమగు బుద్ధి స్వయముగాఁ బుట్టదు.
 ఒరులు చెప్పినను సంభవింపదు. ఇంద్రియముల కధీనులయి
 తన్మూలమున సరక కూపమున కెనవచ్చుసంసారమున వర్తించు
 చుఁ, బూర్వదినమున ననుభవించినవస్తువులనే పరదినమునఁ
 గూడ ననుభవించుచుఁ గేవలము విషయసుఖములఁ గోరు
 మీవంటి గృహస్థుల కట్టిబుద్ధి మిక్కిలి దుర్లభమైనది. మఱియు
 నాగృహవ్రతులు శబ్దాదివిషయములను బురుషార్థములఁగాఁ ద
 లంచుచు వానినే వెంబడించి గ్రుడ్డివారిననుసరించిపోయిన గ్రుడ్డి
 వారు గోతియందుంబోలె సంసారమునఁబడి యీశ్వరుని వాక్తం
 త్రియ నెడి త్రాటిచేఁ బద్ధులయి యుండుటంబట్టి, తమకుఁ బురు
 షార్థభూతుఁ డగు విష్ణువు నెఱుంగనే యెఱుంగరు. విషయా
 సక్తులబుద్ధి యనర్థముల నిరసించునిరతిశయమహిమచే వెలయు
 విష్ణుపాదముల దరిఁజేరలేదు. అట్లు తమబుద్ధిని జేర్చుకోవలె
 నన్నచో ముందుగా నితరప్రయోజన మపేక్షింపక సంతతము
 ను హరిని సేవించుమహాత్ములపాదసేవను జేసి తీరవలె"ననిపల్కి.
 యూరకున్న బాలునిఁ గాంచి దైత్యనాయకుఁడు కోపాతిశయం
 బున వివేకము నశించుటచే వానినిఁ దొడనుండి క్రిందికిఁ ద్రోచి
 సహింపఁజాలక కనుఁగొనలు కెంపుగదుర భటులకి ట్లనియె. "ఓ
 దైత్యులారా! ఈదురాత్ముని బాలుఁడనక యిటనుండి వైకిగెంటి
 వేయుఁడు. వీఁడు వధ్యుడు. కాన వేగముగా వధింపుఁడు. ఈదు

12609

1261. హిరణ్యకశిపుఁడు విష్ణునామోచ్చారణము చేసిన

ప్రహ్లాదుని గోపించి తన సమక్షమునూడి మౌలఁగించి

చంద్రామృతము లామ గూర్చుట

ఘోషం తనవారగు బంధువులను, మిత్రులను విడిచి తనపినతం
 డ్రనిఁ జంపినవిష్ణువును దానిగతిఁ బూజించుచున్నాఁడు. ఆలో
 చింప నాసోదరునిఁ జంపినవాఁడు వీఁడేయని నిశ్చయింపవచ్చు.
 వీఁడు చంచలచిత్తుఁడు. ఐదేండ్ల ప్రాయమువాఁడై యుండియే
 విడువఁదరముకాని తల్లిదండ్రుల స్నేహమును విడిచిపెట్టెను. ఇట్టి
 వాఁడు విష్ణువునకయిన ననుకూలుఁడయి యుండి మంచినేయఁజూ
 లఁడు. ఇట్టివాని ఖండించుటయే సముచితము. నాపుత్రుఁడని కని
 కరింపకుఁడు. శత్రుపక్షమువాఁడయిన నౌషధము విధమున
 హితమొనర్పఁగల్గినచోఁ బుత్రుఁడనియే భావించును. హితమొన
 ర్పఁ జాలనివాఁడొత్తజుఁడైనను రోగమువలె విసర్జింపఁదగిన
 వాఁడే. ఇంతియకాదు. కరచరణాదులగు నవయవములలో నేదే
 ని వ్రణాదిదూషితమైనప్పుడు దానిఁ దప్పక ఛేదించి తీయవలె.
 అట్లు చేసినంగాని తక్కిన వానికి సుఖముండదు. కావునఁ బుత్ర
 రూపమున నున్న యీశత్రువును దుష్టేంద్రియమునుంబోలె ఛే
 దించి వేమందఱమును సుఖింతుము. మీరిప్పుడే వీనిఁగొనిపోయి
 శూలములచేఁగాని, విషముచేఁగాని, మఱియేదేని యుపాయము
 చేఁగాని సంహరింపుఁడు.” అని యిట్లాజ్ఞాపింప వాఁడియైనకోర
 పండ్లు గలవారును, భయంకరములగు వదనములు గలవారును
 నెఱ్ఱని శిరోరుహములు గలవారును, నగురక్కనులు పెక్కండ్రు
 శూలములఁ దాల్చి “పోడువు, పోడువు” అని పల్కుచుఁ గూర్చుం
 డియున్న ప్రహ్లాదుని మర్తస్థానములను మిక్కిలి భేదించిరి.
 కాని చేతనాచేతనములకు సజాతీయుఁడగుటవలన నిట్టివాఁడని
 నిర్దేశింప వలనుపడనివాఁడును, సకలమున కంతరాత్మయైయున్న
 వాఁడును, జ్ఞానాదిపరిపూర్ణుఁడును నగు పరబ్రహ్మమందుఁ దన

మనస్సును నిశ్చలముగాఁ జేర్చినప్రహ్లాదునివిషయమై యారాక్ష
 సకృత్యములు పాపాత్తుని సత్కార్యములవలె నిష్ఫలములయ్యె.
 ఇట్లు రక్కసుల శూలఘాతములు వ్యర్థమగుటంజూచి హిరణ్యక
 శిపుఁడు “అయ్యో! వీఁడు శూలఘాతములచేఁ జావలేదు. వీనికిఁ
 జావెట్లు సంభవించు”నని యోజించి బలాత్కరించిచంపవలెనని
 నిశ్చయించి బాలుని గజములచేఁ ద్రొక్కించెను. పాములచేఁ
 గఱపించెను. మారణహోమములు చేయించె. పిడుగులవాన
 గురియించె. అయినను బ్రహ్లాదుండు కనుగందలేదు. దైత్యనాయ
 కుఁ డెట్లయిననువానిఁ జంపనెంచి పర్వతశిఖరముల కెక్కించిక్రిం
 దికిఁ ద్రోయించెను. అతని నవరంధ్రముల మూయించి యుంచె.
 జలములలోఁ ద్రోయించెను. విషవిశ్రమైన భోజనము పెట్టించె
 ను. మంచుపైఁ గూర్చుండఁబెట్టెను. నుడిగాలులలోఁ బడవై చెను.
 అగ్నిసహోత్రములో నిలునఁబెట్టించె. చిరకాలమాహారాదు లా
 సఁగకుండనుంచెను. ఇట్లెన్ని యోయు పాయములుపన్నిననుబ్రహ్లా
 దుండు చావకుండుటఁ జూచి దైత్యనాథుఁడు దీర్ఘ విచారము
 నొంది “అక్కటా! ఈబాలు ననేకవిధముల నిందించితిని. వీనికి
 మరణోపాయములు వెక్కులు వన్నితిని. అభిచారహోమాదు
 లను జేయించితిని; కాని వీఁడు తనమహిమచే నుంతేనియు హిం
 సఁజెందక నిశ్చలుఁడయి యున్నాఁడు. నేనొనర్చిన మారణకృత్య
 ములకుఁ జిక్కవత్తించుచు, బాలుఁడయ్యు నిపుణబుద్ధిగలవాఁ
 డయి నాచేసిన ద్రోహమును నుంతేనియుఁదలంపఁడు. పూర్వము
 శునశ్శేపుఁడను బాలుఁడు హరిశ్చంద్రున కమ్మఁబడి యూపబద్ధుఁ
 డయ్యు వారి యపకారమును స్మరింపక విశ్వామిత్రుని సాయం
 బున బ్రదికియుండెనట! అట్లే వీఁడును బరులనేరినై ననాశ్రయిం

చి యిట్లు జీవింపఁగలిగెఁ గాఁబోలు! వీని ప్రభావము దురూహ
మైనది. వీనికెందును భయములేదు. వీనికిఁ జావులేదు. ఇట్టి
వీనితో విరోధ మవలంబించుటవలన నాకు మరణము నిశ్చ
యముగా సంభవింపకమానదు. అని యిట్లు కుమారు నుద్దే
శించి చింతించి వెలవెలబోవుచుఁ దలవించియున్న హిరణ్య
కశిపుని గురువుత్తు లగుశండామర్కులు నిర్జనప్రదేశమునకుఁ
గొనిపోయి యిట్లనిరి. “ఓదై త్యనాయకా! నీవుముల్లోకంబులను
జయించితివి. నీవు బామముడివైచినఁ జాలు. లోకపాలురంద
ఱును భయపడుదురు. ఇట్టి నీకు విచారమునొంద నవసరమేమి?
చింతాకారణ మేమియుఁ గానరాదు. కుమారుని ప్రవర్తనము
కై యిట్లు చింతించుచున్నానని యందువేని, యట్లు చేయుట
యెప్పుడును దగదు. పిల్లలవర్తనమున నొకప్పుడు గుణములుం
డును. ఒకప్పుడు దోషములుండును. ఇంతమాత్రమున నీవంటి
వాఁడు చింతింపఁదగునా ? నీఁడు మిక్కిలి భీతుఁడయియున్నాఁ
డు. ఎక్కడకై నఁ బర్విషి పోవునేమో! అట్లు పోకుండ వీని వరు
ణసాశములచే బంధించి యుంపుఁడు. ఇంతలో మాజనకుండు
శుక్రండురాఁగలఁడు. అతనియొద్దఁ గొంతకాలముంచినవీనిబుద్ధి
తప్పక చక్కనౌను. వృద్ధుల సేవవలనఁ బురుషులు తప్పకబుద్ధి
మంతులగుదురు.” అనివారు పల్కవిని రాక్షసపతి యంగులకం
గీకరించి “అట్లయిన వీనికి రాజులకును గృహస్థులకును దగినధర్మ
ములనుపదేశింపుఁడని నియమింప వారాప్రహ్లాదునిఁగొనిపోయి
వినయావనతుఁ డయినయతనికిఁ, ధర్మార్థకామముల స్వరూపముల
ను వాని సాధించుసాధనములను, మనస్సునకుఁబట్టునట్లుగా నుప
దేశించిరి. కాని యా బాలుఁడు గురువులు తన కుపదేశించిన

శ్రీవర్గము రాగద్వేషాదుల కాటపట్టగుటవలన మంచిదికాదని
తలంచెను. అంత నొకప్పు డాచార్యుఁడు గృహకృత్యములనెఱ
వేర్చికొనఁ గార్యాంతరాసక్తుఁడయి పోవుటంజూచి విద్వాంసుఁ
డయిన ప్రహ్లాదుఁడు తనసహాధ్యాయులమ్మదవచనములచేసం
బోధించి కృపచే నవ్వుచున్నవాఁడుంబోలెఁ గానవచ్చుచు, విజ్ఞా
నమార్గ ముపదేశించెను. ఆబాలకు లతనియందలి గౌరవముచే
నాటలాడుట మాని చిత్తములఁ జలింపనీక యతనియందే
పోందించి యతని మోమునందే చూపుల నిలిపి రాగద్వేషాదు
లను విడిచి యతని చుట్టును గూర్చుండియుండఁ గృపతోఁ బర
మభక్తుఁడయిన ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె. ఇదియైదవయధ్యాయము.

●●●ప్రహ్లాదుడు బాలకులకు భగవద్ధర్మములుపదేశించుట.●●●
 ఓబాలకులారా ! ప్రాజ్ఞుడగు వాఁడీ మానవజన్మమందే
 చిన్నతనమునుండియు భగవంతునిఁ జేరుటకు సాధనములయిన
 ధర్మములనే యాచరింపవలయు. ఇంకొకజన్మమున నాచరింప
 వచ్చునని యుపేక్షింపరాదు. అప్పుడుమానవజన్మమెత్తుదుమో
 లేదో యెవఁడెఱుంగును? దుర్లభమైన మానవజన్మము లభించి
 నప్పుడే పరమేశ్వరునిఁ గొల్చుట మంచిది. ముందుగావిషయసుఖ
 ముల ననుభవించి వార్ధకమున భగవదారాధనమొనర్పరాదా?
 యన వీలులేదు. అంతవఱకు బ్రదుకుదుమోలేదో నిశ్చయింపఁ
 జాలము. కావున నాలస్యముచేయక పరమపురుషార్థమునకు
 సాధనమయిన యీదేహముతోనే యీబాల్యమందే పరమ
 పురుషునిఁ బూజింపవలెను. ఎవఁడు సర్వభూతములకు నంతరాత్మ
 యైనియామకుఁడై నిరతిశయానందరూపుఁడై వర్తించుచుండునో,

యా పరమపురుషుని పాదపద్మముల యథా ముగా సేవించుట
 మానవజన్మమున కవశ్యకార్యము గదా! ఓ దైత్యబాలకులారా!
 ఇంద్రియసుఖములు దేహసంబంధముచేతనే దేహికి లభ్యము
 లగుచున్నవి. కానఁబశ్వాదిజన్మములందుఁగూడనవిలభ్యముకావ
 చ్చును. ఆసుఖములకయి ప్రయత్న మక్కఱలేదు. దుఃఖముల
 వలెనే విషయసుఖములుగూడ నప్రయత్నముగానే ప్రాచీనకర్త
 ములవలన లభించుచుండఁ బ్రయత్నమేల? కావున విషయ
 సుఖములకయి ప్రయాసపడుటవలన నాయర్థాయము వ్యయమ
 గుట తప్ప వేఱొక ప్రయోజనంబులేదు. ఒక వేళనట్లు ప్రయత్న
 మొనరించినను, పురుషుఁడు దుఃఖమిళితమై, సోపాధికమై యున్న
 సుఖమునే చెందఁగలఁడుగాని పరమేశ్వరునిపాదపద్మముల సేవి
 చుపురుషునివలె దుఃఖములఁ దొలంగించుకొని నిరుపాధికమును
 నిరతిశయమును నిత్యమునునగు బ్రహ్మనందరూపసుఖము నొంద
 లేడు. అందువలనఁ గుశలుఁ డయినపురుషుఁ డనర్థావహమగు
 సంసారము నాశ్రయించి, యెంతలోఁ బటుతరమయిన శరీరము
 విపన్నముకాదో, యంతలోనే శ్రేష్ఠమయిన క్షేమమునకయి
 ప్రయత్నింపవలయు. ఆలోచింప మానవున కాయుర్దాయము
 నూఱువత్సరంబులు మాత్రమే. ఇంద్రియముల వశముగావించు
 కొననివాఁడు వానిలో నేఁబదివత్సరములకాలము రాత్రులం
 దు నిద్రించుచు వ్యర్థముగాఁ గడపును. బాల్యమున మూఱు
 డయియుండి పదివత్సరంబులు వ్యయముచేయును. పిమ్మటఁ బది
 వత్సరంబులు బాలక్రీడలతో వ్యర్థపుచ్చును. అంత్యకాలమున
 జరాప్రీడిత మగుదేహము గలవాఁడయి యసమర్థుఁడయి యుండి
 నిష్ప్రయోజనముగా నిరుపదివత్సరంబులకాలమును బుచ్చును.

నూఱువత్సరములలో నిట్లు తొంబదివత్సరంబులు వ్యర్థము కాఁగా నికఁ బదిసంవత్సరములుమాత్రమే మిగిలినది. అప్పు డై న భగవంతు నారాధింపఁజాలక దుఃఖిపూరితమైన కామ ముచేతను, బలీయమైన మోహముచేతను, గ్రోధముచేతను, నాకర్షింపఁబడి గృహధర్మములం దాసక్తుండై మత్తుఁడై నిష్ఫలముగా వెళ్లింతును. ఇంద్రియంబుల జయింపలేక గృహమందును దారపుత్రాదులందును బెద్ద యనురాగముంచి వర్తించిన వారెప్పుడు మహానర్థములఁ జెందుదురు. ఆయనురాగము విడువరాదా? యని యందువేని నింద్రియాధీనున కది యెప్పుడును పొసంగదు. గృహమందధికానురాగము గల్గి “యీగృహము నాది” యను నభిమానముతోఁ గూడి విప్రదరము కాని స్నేహపాశములచే బద్ధుండై యున్నతన్నును విముక్తునిఁగాఁ జేసికొన నెవఁడు పాటుపడును? లోకమున ధనము ప్రాణము కంటెను బ్రీయతరమయినది. కావుననే తస్కరులును, యుద్ధభటులును, నావికులును మొదలగువారు ధనమునిమిత్తమై తమ ప్రాణముల గడ్డిపోచలవలెఁ బరిత్యజించుచున్నారు. ఇంద్రియాధీనుఁ డట్టిధనమందుఁ దనకుఁ గల్గు నభిలాషము నెట్లుగా విడువఁగల్గును? మఱియు భార్య దయాయుక్తురాలై రహస్యస్థలమునఁ గల్గించు సుఖము నెట్లు మఱవఁగల్గు? మనోహరములగు నామె వచనంబులం దెట్లు విరక్తుఁడగు? మిత్రసహవాసము నెట్లు త్యజింపఁగల్గు? తదీయ స్నేహపాశములచే బద్ధుఁడగువాని కది దుర్లభముగదా! బాలకులు వచ్చియురాని తియ్యనిపల్కులతో భాషించుచుండ మిక్కిలి యనురక్తినిజూపు మానవుఁడు! చాని వినుటయం దెట్లు విరక్తుఁడగును? హృదయము నాక

ర్నించు పుత్రులను, బుత్తీకలను, దమ్ములను, సోదరీజనమును,
 దీనులయిన తలిదండ్రులను, పలువిధములగు భోగోపకరణములు
 గల యిండ్లను, గులక్రమమున వచ్చెడి వృత్తులను, బశువులను,
 భృత్యులను, సర్వదా స్మరించుకొనుచు, దురంతమగు మోహ
 ముగలవాఁడై కోశాత్తకమగు గృహమును నిర్మించుచు, నిర్గ
 మనద్వారమును గూడ నుంపక, యందుండి నశించుపురువువలెఁ
 దన్నుఁబంధించునట్టి కర్తకలాప మాచరించుచున్న సుఖములం
 దును, రసనాది సుఖములందునుఁ దృప్తిఁజెందక వానినే యధిక
 ముగాఁ దలంచుకొనును. అట్టివాని నెట్లు విరక్తితో విడువఁగ
 లఁడు? ఇంతియకాక యట్టిపురుషుఁడు కుటుంబమును బోషింపఁ
 దనయాయువు నంతయు వృథచేయుచుఁ దనకు మిక్కిలి హిత
 మగు పురుషార్థము నెఱుంగఁజాలఁడు. తన కుటుంబమునం దధి
 కానురాగము గలవాఁడగుటచే సర్వకాలములందును, సర్వ
 ప్రదేశములందును దాపత్రయముచేఁ బీడితుఁ డగుచుండియు
 సంసారము హేయమును బుద్ధిని బూనఁడు. “పరధనమపహరిం
 చినచో నీలోకమున రాజదండనము గల్గు. పరమున యమదం
 డనము సంభవించు”నని యెఱిఁగియు, మనుజుఁడు ధనమం దధిక
 మగు నభినివేశముగలవాఁడై యింద్రియములకు లోనై కుటుం
 బము నిమిత్తము పరవిత్తమును దస్కరించు. ఓదనుజులారా!
 ఇట్లు సంసారదుఃఖముల నెఱింగినవాఁడు సైతము కుటుంబ
 మును బోషింపఁ బాటుపడు. వాఁడాత్మవివేకము దెలిసికొన నమ
 ర్గుండు కాఁడు. మఱియు వీఁడు నావాఁడు, వీడుపరుఁడు నాఁబడు
 భేదబుద్ధి వహించువాఁడు మూఢుఁడును, నరకలోకగామియున
 గును. స్త్రీని వేటకాఁడుంచిన దీముతోఁ బోల్పవచ్చు. ఆదీము

మృగాదులకు భ్రాంతి గల్గించి వలలోఁ జిక్కు నట్లు చేయును. అట్లే స్త్రీయు సంసారమును విహరస్థానమున స్వీయవిలాసము లచేఁ బురుషు నాకర్షించి సంసారబద్ధునిఁ జేయుచుండును. ఎట్టి వాఁడయిన గృహమునం దభినివేశ ముంచినచో నేకాలమం దైనను, నేప్రదేశమందయినను, నాసంసారబంధములఁ ద్రెంపుకొన శక్తుండు కానేరఁడు. కావున విషయాభిలాషముతో వర్తించునీడైత్యులసహవాసమును దూరముగాఁ బరిత్యజించి స్వయంప్రకాశుడై సృష్ట్యాదులకుఁ గారణుఁడయిన నారాయణుని భజింపుఁడు. అతని సేవ యెప్పుడును నిష్ఫలముగాదు. ముక్తసంగులగువారికి సకలమును సమకూర్చును. ఆపరమేశ్వరుని నాశ్రయించుట కష్టసాధ్యమేమో యని శంకింప నవసరము లేదు. అతఁడు సర్వభూతములకు సంతరాత్మయై యన్నిచోట్ల నిండి యుండుటచేతను, లోకమం దంతటను బెన్నిధివలె సిద్ధుడై యుండుటచేతను. దక్కినదేవతల సంతసింపఁ జేయుటకంటె నతని సంతసింపఁ జేయుట మిక్కిలి సులభము. ఆ మహనీయుఁడు ఘటపటాదివస్తువులందును, జరాచరములందును, బృథివ్యాది మహాభూతములందును, సత్త్వాదిగుణముల సామ్యావస్థయగు మూల ప్రకృతియందును, మహదహంకారములందును, బెక్కేల? తృణము మొదలుకొని బ్రహ్మవఱకును గల ప్రతిపదార్థమునఁదును, జీవశరీరకుఁ డగుటచేతను, నచేతనశరీరుఁడగుటచేతను, సాటిలేనివాఁడై లోపలిభాగములఁ బ్రవేశించి నియమించువాఁడై శరీరమగు జీవులందుఁగల దోషముల నంటనివాఁడై సకలదోషముల నిరసించువాఁడై వ్యాప్యములగువస్తువులందు వ్యాపకుఁడని నిర్దేశింపఁబడువాఁడై జాతిగుణాదులు

లేనివాఁడై ప్రకాశించుచున్నాఁడు. ఇట్లంతటను నిండియుండు
 పరమాత్మ నాశ్రయించుటలోఁ గష్టమేమిగలదు? కేవల మా
 నందస్వరూపుఁడును, జ్ఞానస్వరూపుఁడును నగు పరమేశ్వరుఁడు,
 మోహదిగుణములఁ గల్గించు మాయచేఁ గప్పబడిన మహిమ
 గలవాఁ డగుటంజేసి యాచార్యోపదేశ మనుసాధనముచేఁ
 దక్క వేటొక్కదానిచే సంసారులకుఁ దెలియఁబడఁడు. ఓబాల
 కులారా ! పరమేశ్వరుఁడు సర్వాంతరాత్మ యగుటంబట్టి యే
 భూతమునకు ద్రోహము చేసినను నతనియందే పర్యవసితమ
 గును. కావున మీరు దైత్యులకుఁ బ్రధానగుణమైన భూతద్రో
 హమును విడిచి సర్వభూతములందును దయాళు రై స్నేహ
 ముతోఁ బ్రసర్తింపుఁడు. అట్లు చేయుటనలనఁ బరమేశ్వరుండు
 తప్పక సంతసించును. జగంబునకుఁ గారణభూతుఁడును, సనం
 తుండు నగునీశ్వరుఁడు సంతసించినచో నలభ్య మగువస్తు వేది
 యుండు? ఏదియును లేదు. మావంటివారికి ధర్మార్థకామాదులు
 కరతలామలకము లయినను వానిఁ దృణములవలెఁ జూతుము.
 పరమేశ్వరుని పాదపద్మములందలి యమృతసారమును సేవిం
 చుచు, నాతని సద్గుణంబుల నుతించుచు, మనస్సుచేఁ దన్నామ
 స్మరణ మనెడునమృతమనుభవించుచు, వర్తించుమావంటివారికి
 సత్త్వాదిగుణరహితమగు మోక్షముతో నేమి ప్రయోజనము?
 అట్టి మోక్షమే మాకుఁ బురుషార్థము కానప్పుడు, ధర్మాదులు
 పురుషార్థములు కావని వేఱ చెప్పవలయునా? మనగురువు
 లుపదేశించిన ధర్మార్థకామములమార్గములును సాధనములు
 ను నాకుఁ జక్కఁగాఁ దెలియును. ఆనీవీక్షికివిద్యను కర్తవ్యవర్త
 కమగు వేదపూర్వభాగమును, దండనీతిని దెలుపుశాస్త్రమును,

వార్తయనుశాస్త్రమును, సర్వమును గురువు లుపదేశింపకుండ
 గనే నాకుఁ దెలియును. అయిన నివియన్నియుఁ బురుషార్థసాధ
 నములు కావు. “నిష్కపటహితుఁ డయినపరమపురుషునకు మన
 యాత్మను నివేదింపవలయు నని తెలుపు నుపనిషద్వాక్యనిచయ
 ముమాత్రమే నిత్యమగు పురుషార్థమును సాధించును. కావున
 ననే వాని నన్నింటిని విడిచి, యా పరమసాధనమును మాత్రమే
 కోరుచుందును. ఈవిషయమై మన గురువరు లెఱుంగని యంశ
 ములు వెక్కులు నాకుఁ దెలియును. గురువరులకుఁగూడఁ దెలి
 యనిది బాలుఁడ వగునీకెట్లు తెలిసె నని యందురేని చెప్పెద
 వినుఁడు. సామాన్యులకు దుర్లభ మగునీజ్ఞానమును బూర్వము
 బదరికాశ్రమమున నారాయణుండు నారదున కుపదేశించె.
 ఆ దుర్లభజ్ఞానము ప్రయోజనాపేక్షలేక నిరతమును బరమేశ్వ
 రుని సాదపద్మపరాగమున మునిగిన భగవద్భక్తుల కందఱకును
 సులభముగా లభ్య మగును. వివేకజన్య మగుజ్ఞానముచేతను, శా
 స్త్రజన్యజ్ఞానముచేతను సంయుతమైన భాగవతధర్మమును బూర్వ
 మునారదుండుపదేశింపనేర్చుకొంటిని.” అనినవినిదై త్యబాలకులు
 ప్రహ్లాదున కిట్లనిరి. “ఓప్రహ్లాదా! నీవును మేమును సతత మీ
 గురువులయొద్దనే పఠించుచుంటిమి. వీరికంటె నితర గురువుల
 నెఱుఁగముగదా! అక్షరాభ్యాసమునుండియు మనకు వీరేగురు
 వులుగదా? అంతకుఁ బూర్వము నీవు పసివాఁడనై తల్లియంతః
 పురమున వర్ధిలుచుంటివిగదా ! అట్లుండ నీకు మహాత్ముఁడ
 యిన నారదునిస్నేహ మెట్లుగలిగె? అది మిక్కిలి దుర్ఘటమని
 సందియమువైడముచున్నది. ఆసందియమును దొలఁగించుహేతు
 వేదయిన నున్నయెడల సాకల్యముగాఁ జెప్పుము. మా సంశయ

మును వదల్చుము.” అని యిట్లు దైత్యబాలుకులు తన్నడుగఁ బరమభాగవతోత్తముఁ డగుప్రహ్లాదుండు వారింజూచి మంద హాసముఁ జేయుచుఁ బూర్వము నేనుజెప్పిన నచనంబుల స్మరించుకొని యిట్లనియె. ఇది యాఱవయధ్యాయము.

—◆◆◆— ప్రహ్లాదుండు తనజ్ఞానమూలముఁ దెల్పుట. —◆◆◆—

ఓసహపాతులారా! మాతండ్రియగు హిరణ్యకశిపుఁడు తపంబొనర్ప మందరాచలమున కరిగినప్పుడు దేవేంద్రాదులు పోయిన దైత్యమును మగిడించుకొనియ నాథులయినదైత్యులతోఁ బోరొనర్ప నిశ్చయించి “లోకములకు దుఃఖకారియగుపాపాత్ముఁడుచలిచీమలచే సర్పమువడువునఁ దనపాపముచేతనే మ్రింగఁబడును. కావునమనలబాధించిన రక్కసులందఱును స్వీయపాపముచేతనే మ్రింగఁబడియుందురు. కాన యిప్పుడు దాడివెడలి జగమును రాక్షసశూన్యముగాఁ జేయుటతగు” ననితలంచి యుద్ధసన్నద్ధులయి వెడలిరి. అంత దైత్యనాథులు దేవతలప్రయత్నములవినిమిక్కిలి భయమంది భార్యలను బుత్రులను, ధనములను, మిత్రులను, పశువులను, భోగోపకరణములను విడిచి, తమప్రాణములను మాత్రమే రక్షింప నెంచికొని సరభసముగ నలుదిక్కులకుఁ బర్విడఁ జొచ్చిరి. అప్పుడు జయశాలురయిన దేవతలు నిరాటంకముగా మనపురమునఁ జొరఁబడి సమస్తవస్తువులను నశింపఁ జేసిరి. ఆసమయమున నింద్రుఁడు రాక్షసేంద్రుని మందిరమును బ్రవేశించి నాతల్లి నపహరించి స్వర్గమునకుఁ గొనిపోవుచుండెను. ఇంద్రుఁడు గొనిపోవుచుండ నాతల్లి భయకంపితయై యాఁడులేడి

నలె మిక్కిలి వాపోవఁజొచ్చెను. అంత నింద్రునకు మార్గమధ్యమున నారదుఁడు తారసిల్లి యిట్లనియె. “ఓసురపతీ! నిరపరాధురాలయిన యీమెను దీసికొనిపోవుట నీ కెంతమాత్రమునుదగదు. ఓ మహాభాగా! ఈమె పతివ్రత, పరదార. ఈమెను స్వీకరింప నర్హముకాదు. విడువు విడువు” మని పలుక నింద్రుఁడతనిఁజూచి “ఓమునీంద్రా! ఈమెను నే స్వీకరింపను. ఈమెకెట్టిద్రోహమును జేయను. మాకందఱకును మిక్కిలి భయంకరుఁడగు హిరణ్యకశిపుని దుస్సహవీర్య మీమెగర్భమున వర్ధిల్లుచున్నది. ప్రసవమగు నంతవఱకును దీనినాచెంత నుంచుకొందు. పిమ్మటఁబుట్టినపుత్తుని సంహరించి నిరపాయముగా నీమెను వదలెదను” అని వచించెను. “ఓ యింద్రా! ఈమె గర్భగోళముననున్న శిశువు పరమభాగవతుఁడు. ఇతఁడు భగవద్భక్తిచే నమస్తపాపములను నశింపఁజేసికొనె. ఇతనికిమరణముగల్గించుపాపమెద్దియును లేదు. ఇతఁడుమహాగుణములకు నిధి. పరమేశ్వరుని సేవకుఁడు. మహాబలసంపన్నుఁడు. కావున నీ వితనిఁ జంపలే” వని పలికిన నారదునివచనములను మన్నించి యింద్రుఁ డారాజమహిషి నచ్చట విడిచి భక్తుఁడనగు నాయందలి భక్తిచే నాతల్లికిఁ బ్రదక్షిణ నమస్కారములు గావించి స్వర్గమునకరిగె. అప్పుడు నారదుండు నాతల్లిని దనయాశ్రమంబునకుఁగొనిపోయి యామెదుఃఖిము శమించునట్లుయుక్తవచనంబులాడి “తల్లీ! నీభర్త తపమునుండి మరలి వచ్చునందాఁక నాతపోవనంబున నుండుము. నేను నీ కెట్టియాపదయుఁదొడరకుండునట్లు చేసెదను” అని పలుక నాతల్లి యందులకు సంతృప్తించి నిర్భయచిత్తంబుతో నారదుని యాశ్రమంబున నివసించి తనభర్తయుగ్రతపం బాచరించి వచ్చునంతవఱకుఁ

దనగర్భమును గాపాడుటకును, దనభర్త గమనానంతరమందె
ప్రసవమగుటకును; బరమభక్తితో నారదునికిఁ బరిచర్యసలుపు
చుండెను. ఆసమయమున సమర్థుడయినయమ్ముని తన్ను సేవించు
చున్నమాతల్లికిని దదీయగర్భ మందున్న నాకును : భక్తియోగ
లక్షణముల యాధాత్మ్యమును, బ్రకృతివివిక్తమగునాత్మజ్ఞాన
మును నుపదేశించెను. అట్లుపదేశించుట చిరకాలమగుటచేతను
స్త్రీయగుటచేతను, నాతల్లి మఱచిపోయెను. కాని యమ్ముని
యనుగ్రహమునకుఁ బాత్రుడనైన నన్నాయుపదేశ మిప్ప
టికిని వదలలేదు. నావచనంబులను మీరు శ్రద్ధాయుక్తులై
విన్నచో నారదుఁడు నాకుపదేశించినదియు, ధర్మతత్త్వము
జ్ఞానము నాఁబడు నుభయమును సులభముగా నుపదేశిం
తును. మిక్కిలి శ్రద్ధ వహింపనిచో బాలురకును స్త్రీలకును
జ్ఞానము లభింపనేరదు. మాతల్లి శ్రద్ధలేనిదగుటచేతనే నార
దోపదేశమును నిలుపుకొనలేకపోయెను. నేను శ్రద్ధాఘటనగుట
చేతనే యాయుపదేశమును వృద్ధిపొందింపఁ గలిగితిని. కావున
మీరందఱును శ్రద్ధవహించి యుండుఁడు. ఓమిత్రులారా! గుణ
పరిణామమును జేయసమర్థమైనకాలముచేవృక్షమందున్నప్పుడే
ఫలమునకు జన్మాదివికారములు గానవచ్చుచున్నవి. కానివృక్ష
మునకుఁగాదు. అట్లే పుట్టుకయు స్థితియు, వృద్ధియు, మార్పఁ
జెందుటయు, దగ్గిపోవుటయు, నదృశ్యమగుటయు నాఁబడు
వికారము లాఱును దేహధర్మములుగాని యాత్మధర్మములు
గావు. ఆత్మనిత్యము. అతని కుత్పత్తి వినాశాదులు లేవు. అతని
కపక్షయములేదు. కాలనిమిత్తకము లగుమార్పులులేవు. అతఁడు
ప్రాకృతము లగురాగద్వేషాదిగుణములులేక జ్ఞానముచే నేకా

కారుడగుటవలన నన్ని దేహములందును వర్తించువాడు. ఇది నాశరీరమని దేహమును దెలియజాలినవాడు. అతడు స్వయముగాఁ జూడఁగలవాడు. అతడు దేహేంద్రియాదుల కాధారుడై వానిచే నాయావ్యాపారములను జేయించువాడు. అతడు స్వభావముచేతను స్వరూపముచేతను గాని, దిరోహితుడుకాడు. అతఁ డణుస్వరూపుఁ డగుటచే మఱియొక జీవునితో సంబంధములేనివాడు. విద్వాంసుడు. పైని జెప్పఁబడినవియు దేహదుల కలవడనివియు నగు నాత్మలక్షణముల పండ్రిండింటిచేతను, శరీరమందుఁగాని, శరీరానుబంధులగుపుత్రుదులందుఁగాని మోహమువలన జనితములగు నహంకారమమకారములను విడిచి స్వస్వరూపము నవలోకింప నాసక్తుడగుచుండును. స్వర్ణ కారుడు ముందుగా భూమియందఁతటను వెదకియుపాయములచేత బంగారమునకుఁ గారణములగు తొలను సంపాదించు. పిమ్మట నగ్ని సంపర్కముచేఁ గరఁగించి యాతొలనుండి బంగారును బొందును. అట్లే దేహముకంటె వేఱయిన యాత్మతత్త్వమును దెలిసినవారాత్మలక్షణములచేసమస్తదేహములందును నాత్మను బరిశీలించి యనంతరము స్వరూపముచేతను గుణములచేతను నిరతిశయమయిన బ్రహ్మజ్ఞానమును బొందుదురు. పృథివియు, సలిలంబు, నగ్నియు వాయువును, గగనమును, మనస్సు, బుద్ధియు, నహంకారమును బ్రకృతులందురు. సత్త్వరజస్తమములను మూడింటిని బ్రకృతిగుణము లందురు. జ్ఞానేంద్రియములైదును, గర్జ్ణేంద్రియములైదును, గ్రాణాపానములు, వ్యానోదానములు, సమానము నాబడుప్రాణములైదును, జిత్తంబును షోడశవికారము లని చెప్పుదురు. కాని ప్రతి

శరీరమందును నియమముగా బద్ధుడనియో, ముక్తుడనియో,
 శిష్యుడనియో, యాచార్యుడనియో వ్యవస్థచేయుట కనువుగా
 నుంటచే నొక్కశరీరమున కొక్కజీవుడున్నాడని తత్త్వజ్ఞులగు
 నాచార్యులు చెప్పుదురు. దేహము ప్రకృతు లగుపృథివ్యాదుల
 తోను, వికృతులగు నింద్రియాదులతోను, గూడికొని యున్నది.
 అదియె స్థావరమనియు జంగమమనియు రెండువిధము లయ్యె.
 అట్టి దేహమునం గల పృథివ్యాదులను గంధాదిగుణములమూల
 మున విభజించి, యాపదార్థము లాత్మగాదని విడిచిపుచ్చి, దేహ
 విలక్షణ మగునాత్మ పదార్థమును వెదకవలయును. “నే నాపనిని
 జేయు చున్నా” ననెడి యహంకారమును, “ఆవస్తువు నా
 యది” యనెడి మమకారమును విడిచిపుచ్చి, దేహదులకు
 వ్యతిరీక్తమైన యహంప్రతీతిచేతను, సృష్టిస్థిత్యాదులను దెలుపు
 వేదాంతార్థములచేతను, బరమాత్మను బరిశీలించుశాంతచి
 త్తులు మాత్రమే యాత్మ పదార్థమును వెదకి తెలిసికొనగల్గు
 దురు. ఆత్మ యున్నదని తెలిసికొగల్గుట కహంప్రతీతియేకాక,
 మఱికొన్ని యుపాయములుగూడఁ గలవు. బుద్ధికి జాగరణము,
 స్వప్నము, సుషుప్తి యనెడి మూడువృత్తులు గలవు. అవి సత్త్వా
 దిగుణము లాధారముగాఁ గలవై యస్థిరములై పుణ్యపాపకర్త
 ములవలన విభక్తము లగుచున్నవి. ఆవృత్తుల నెవఁ డనుభవిం
 చునో, వాఁడే దేహేంద్రియాదులకంటె వేఱయిన యాత్మ.
 ఆవృత్తులు కేవలము బుద్ధివే యైనను నాత్మచే ననుభూతములగు
 టంజేసి,యవియాత్మ వేయని యజ్ఞులు తలంతురు. కాని యదియెం
 తమాత్రము వాస్తవముకాదు. పుష్పాదులందున్న గంధాదులను
 వహించి ప్రసరించుచున్న వాయువును, వాయుగుణములుగాని

గంధాదులచేవానికంటెవేఱయినవానిఁగాదెలిసికొనుచున్నాము. అట్లే యాత్మ యనుభవించుచున్నను వాస్తవముగా బుద్ధివృత్తులయినజాగరణాదులచేత నాత్మ దేహేంద్రియాదులకంటె వేఱయినవాఁడని తెలిసికొనవలెను. * ఆత్మ కీబుద్ధిసంబంధమువలననే సంసారము సంభవించుచున్నది. అది స్వప్నమువలె నల్పమైనది. అస్థిరమైనది. దాని కజ్ఞానము ప్రధానకారణము. అది పురుషార్థముకాదు. అది సత్త్వాది గుణపరిణామముల కనుగుణమైన కర్తృఫలముల కధీనమైనది. ఈ సంసార మిట్టిదగుటంబట్టి మీరందఱును గుణపరిణామములకు, హేతువు లగుకర్తృములకు మూలమైన దేహాత్మభ్రాంతిని పూర్తిగాఁ దొలఁగించుకొనెడి యుపాయ మాలోచింపవలెను. అట్టియుపాయములు వేలకొలది కలవు. కాని వానిలో నెల్ల భగవంతునివై సులభముగా ననురాగము గల్గింపఁగాఁ జాలిన భక్తియోగమువంటి యుత్తమోపాయము వేఱ తొకటి లేదు. ఆభక్తి యుదయించుట యెట్లని యందురేని వినుఁడు. గురువులను బరిచరించుటచేతను, వారి నుపాసించుటచేతను, వారు కోరినవస్తువులలోఁ దనకు లభ్యమైనదెల్ల నర్పిం

* దీనివలన దెలియునదేమనఁగా—జీవులందఱును స్వభావసిద్ధముగా నిత్యులయినను, ననాదికర్మమును బురస్కరించుకొని సత్త్వాదిగుణములవలన సృజింపఁబడిరి. వారికి స్వీయకర్తానుసారముగా గుణపరిణామము పిమ్మట స్వపరతత్త్వ జ్ఞానము, తరువాత గుణకర్తానురూపమయిన దేహాదిసంబంధము, నావల దేహాయుచును దేహానుబంధు లగు భార్యాదులకునుగల సంబంధమగు సంసారము, పిమ్మట దేహాత్మాభిమానము, దానివలనఁ గర్తాచరణము, దానివలన మగుడ గుణపరిణామమును గల్గుచుండును. ఇట్లే జీవులు మగుడమగుడఁ దిరుగుచుండు రని భావము.

చుటచేతను, భగవద్భక్తులసహవాసముచేతను, విగ్రహారాధ
 నముచేతను, హరికథలను వినుటయందలి యాసక్తిచేతను, నతని
 గుణములను కీర్తించుటచేతను, నతనిపాదపద్మముల ధ్యానిం
 చుటచేతను, నతనిప్రతిమలను సర్వదా చూచుటచేతను, భగ
 వంతుఁడు సర్వభూతములందు సంతరాత్మయై యున్నాఁడు.
 కావున భూతములన్నియు భగవత్స్వరూపము లనెడిబుద్ధిచే
 తను, యథార్థముగా భూతములకోర్కులను దీర్చి సన్తానిం
 చుటచేతను, భక్తియోగము సులభముగా లభ్యమగును. ఈ
 సాధనముల నవలంబించి యంతశ్శత్రువు లయిన కామమును
 క్రోధమును, మోహమును, లోభమును, మదమును, మాత్స
 ర్యమును, జయించి, పరమేశ్వరుని నిరతమును ధ్యానింపవలెను.
 అట్లు చేసినచో భక్తి తప్పక యుద్భవించును. ఆభక్తియోగమనెడి
 యుత్తమోపాయము ననుసరించి భగవంతునియసాధారణగుణ
 ములను చేష్టలను విని, పురుషుఁ డధికహర్షముచే దేహంబునఁ
 బులకాంకురంబులు వ్రేలయఁ, గన్నులనుండి యానందబాష్ప
 ములు స్రవింపఁ, గంఠస్వరము తగ్గుచుండ, భక్తిపరవశుఁడై
 యుచ్చైస్త్వనంబుతోఁ బాడుచు, ధ్వనిఁజేయుచు, నాడుచుండు.
 ఇట్లు భక్తి కదీనుఁ డయి పురుషుఁడు గ్రహగ్రస్తునివలె
 నొకప్పుడు నవ్వుచు. నొకప్పుడేడ్చుచు, నొకమాటు ధ్యానిం
 చుచు, మఱియొకపరి జనులందఱును భగవదాత్మకు లని తలంచి
 నమస్కరించుచు, మాటిమాటికి నిష్ఠూర్పువుచ్చుచు, సిగ్గువిడిచి
 “ఓనారాయణా ! ఓ జగత్పతీ ! ఓ శ్రీహరీ ! యని పలుకుచుం
 ఁడు. ఈవిధముగాఁ బురుషుఁడేపుడు స్రవర్తించునో, యప్పుడే
 సర్వోత్తమ మయినభక్తియోగముచే సకలబంధనములను

వదల్చుకొని సంసారమునకు మూలభూతమయిన కర్తృవాసనలను
 బూర్తిగానశింపఁజేసికొనిభగవదాకారమునుసంతతమునుస్మరిం
 చుచు, దానివలనఁ దత్సమానరూపమును బొంది పరమేశ్వరునిఁ
 జేరును. భగవత్ప్రాప్తి నీలోకమునఁ దాపత్రయపీడితుఁడగు
 వాని కంతట సంసారరూపానర్థము దొలంగును. ఆభగవత్ప్రాప్తి
 యే నిరతిశయానందరూప మగు మోక్ష మని బుధులం
 దురు. కావున నో బాలురారా ! మీ మీహృదయములం
 దంతరాత్మరూపమున నున్న పరమేశ్వరుని భజింపుఁడు. భగవ
 దుపాసనము సుస్థిరమగు ననంతఫలము గల్గించు. దానినొనర్చుట
 మిక్కిలి సులభము. తమతమ హృదయములందు వర్తించుచు
 సత్యకామత్వము మొదలగు గుణములచే నొప్పుచు, సమస్త
 భూతములను సఖుఁడయి పరఁగు హరి నుపాసించుటలో నా
 యాస మేమి కలదు ? ఇట్లు సులభమయిన భగవదుపాసనము
 లభించుచుండఁగాఁ దుచ్ఛములయిన శబ్దాదివిషయములతో
 నేమి ప్రయోజనము ? ధనము, పశువులు, దారసుతాది బంధు
 వులు, గృహము, భూమి, గజశాలలు, సమస్తసంపదలు, మొద
 లగునవి యన్నియు, క్షణకాలముమాత్రమే నిల్చునవి. కావు
 ననే చంచలము లయినవి. అట్టి తుచ్ఛపదార్థములు మానవుల
 కేమిసుఖము గల్గింపఁజాలును ? ఈధనాదులువలెనే మన
 వారు యాగము లాచరించి సాధించినస్వర్గలోకాదులుగూడ
 నశ్వరములును, జంచలములును, దుఃఖమిళితంబులును నగు
 చున్నవి. కావున నట్టివానియం దాస్థమాని మీరందఱును, శ్రుతి
 స్మృత్యాదులచే నిందితుఁడుకాక ముఖ్యమయినభక్తిచే లభ్యు
 ఁడయియుండు పరమాత్మను మీ లాభములనిమిత్తము సేవిం

పుడు. ఇంతియకాక మన కెంతమాత్రమును శబ్దాదివిషయ
 ములం దభిలాషము తగదు. మానవుఁ డెవఁడయినఁ దన్ను
 విద్వాంసునిఁగా నెంచుచువిషయసుఖముల నపేక్షించి యాగాది
 కర్తముల నొనర్చినచో, వానికి సుఖమునకు మాటుగా దుఃఖా
 త్తకమగు విపరీతఫలమే యవశ్యమును లభించు. విషయసుఖా
 భిలాషమం దిట్టి యనర్థమున్నది. ఎప్పుడయిన నభిలాషమువలన
 దుఃఖము ప్రాప్తించుననియు, నిరభిలాషమువలన సుఖము గల్గు
 చున్నదనియు నిశ్చయముగా నస్తుండు. మఱియు స్వర్గాది సుఖ
 ముల నపేక్షించి యాగాదుల నాచరించువాఁడు జీవితకాలమున
 ధనసంపాదనము నిమిత్తము మిక్కిలి ప్రయాసము చెందును.
 మరణానంతరమందు స్థిరములుగాని స్వర్గాదిఫలములను బడసి
 యవి క్షీణించినతోడనే నరకమునఁ గూలును. అన్యప్రయోజన
 మపేక్షింపక కేవలము భక్తియోగ మవలంబించి పరమేశ్వరు
 నారాధించినచో జీవితకాలమున భగవదనుభవరూపసుఖము
 గాంచు. మరణానంతరమందు నిత్యమును, నిరతిశయమును,
 నగు బ్రహ్మనందసుఖమున మగ్నుండగు. అపేక్ష యుండునప్పు
 డును, లేనప్పుడు నిత వ్యత్యాసమున్నది? ఈలోకమునఁ బురు
 షుఁ డేశరీరము నిమిత్తమై సాధనములచే శబ్దాదికామ్యవస్తు
 వులను సంపాదించుచుండెనో యది కేవలయు కుక్కలు మొద
 లగువానిచే భక్షింపఁదగినది. నశ్వరమైనది. ఒకప్పు డాత్మనంటి
 యుండును. వేఱొకప్పుడు విడిచి పోవుచుండు. తనశరీరమే తన్ను
 విడిచి పోవునని చెప్పవలసియుండఁగా నాశరీరమంతదగ్గఱ సం
 బంధములేని ధారసుతాదులును, నిండ్లును, ధనాదులును, రాజ్య
 మును, సప్తాదులును, జతురంగసైన్యమును, మంత్రులును,

బరిచారకులును, మిత్రులును మొదలగు దేహనుబంధులు తన్ను
 విడిచి పోవుదురనియు; వేఱ చెప్పవలయునా నిత్యానంద సుఖ
 మనెడిసముద్రమున మునిగియుండ నాత్మకీదేహముతో నేమి
 ప్రయోజనము? అనర్థదాయకములును, స్వల్పములునుక్షణభంగు
 రములును బురుషార్థములవలెఁ గానవచ్చునవియునగు కామము
 లతో నేమిలాభము, ప్రయోజనము? ఓ దైత్యులారా! సంసార
 కూపమునఁబడి ప్రాచీనకర్తములచే మిక్కిలి దుఃఖమునుజెందుదే
 హికి సంభోగాద్యవస్థలందు సంభూతమగుసుఖ మేపాటిది? సంసా
 రమునదాననుభవించు దుఃఖములకంటె ననుభవించు సుఖములు
 మిక్కిలి తక్కువగదా ! ఈసంసారమును దొలఁగించుకొనవలె
 నన్నచో ముందుగాఁ గర్మక్షయము గావించుకొనవలె. అది
 సాధారణముగా నెఱవేర్పఁబడదు. జీవుఁడు తన్ను నాశ్రయిం
 చియున్న దేహముచే దేహాంతరములు గల్గించు కర్మముల నాచర
 రించును. ఆకర్మములను బురస్కరించుకొని దేహాధారణము
 చేయును. ఆదేహముచే మగుడఁ గర్మము లాచరించుచుండు.
 కావునఁ గర్మములు నిశ్శేషముగా నివర్తింతుట యెప్పుడును
 సంభవింపదు. ఆలోచింప దేహమువలనఁ గర్మములు, గర్మ
 ములవలన దేహములు గల్గుటయాత్మజ్ఞానములేకపోవుటచేతనే.
 కర్మముల పరివర్తనమే మూలముగాఁగల సంసారము సాధనాం
 తరములచేఁ దొలఁగింపఁబడని దగుటచేఁ దన్నివృత్తికై త్రివర్గ
 ఫలమునుగూడ సులభముగా నీజాలినవాఁడును, శ్రితజనుల
 బంధముల ఛేదించువాఁడును, నగు నీశ్వరుని నిష్కామనతోఁ
 భజింపుఁడు. హరిసేవకు మే మర్హులమగుదుమా కామా యని
 శంకింపఁ బనిలేదు. తనచే సృజింపబడిన పృథివ్యాదులతోఁ జేసిన

భూతముల కన్నింటికిని భగవంతుడే ముఖ్యకారణము. నిరతి
 శయప్రియుడు. అతడే ఆత్మ. భగవంతుడందఱకును సా
 మాన్యమే చుడి! అతని సేవించుటవిషయమై దేవాదిజాతి
 విభాగ మనవసరము. దేవతలైనను, రాక్షసులైనను, మానవు
 లైనను, యక్షులైనను, గంధర్వులయినను, ముకుందుని పాద
 ముల సేవింపఁగల్గినచోఁ దప్పక సుఖవంతు లగుదురు. ఇందులకు
 నేనే నిదర్శనమును. బ్రాహ్మణత్వముగాని, దేవత్వముగాని, ఋషి
 త్వముగాని, దానముగాని, తపంబుగాని, యాగములుగాని స్నా
 నాదులుగాని, శాస్త్రజన్యజ్ఞానముగాని, సద్వృత్తిగాని, ప్రా
 జాపత్యాది వ్రతములుగాని, పరమేశ్వరునికి సంతోషమును
 బుట్టింపఁజాలవు. విమలమయిన భక్తియొక్కటియే యతని
 సంతసింపఁ జేయఁజాలు. భక్తిదక్కఁ దక్కినభగవత్ప్రాప్తి సా
 ధనములన్నియు విషంబనమాత్రము లని నమ్ముడు. కావున
 నో దానవులారా! మీరందఱు భూతదయ గలవారలై యా
 శ్రితబంధహరియు సర్వభూతముల కంతరాత్మయు సగునీశ్వరు
 నియందు నిశ్చలమగుభక్తిని నిలుపుడు. అట్లు భక్తియుక్తు
 లైనంతమాత్రమున ముక్తుల మగుదుమాయని సందేహింపఁ
 బనిలేదు. బకుడు, కేశి మొదలగు రక్కసులును, బూతన మొద
 లగు స్త్రీలును, సందాదులగు గొల్లలును, జాణూరాదులగు
 శూద్రులును, జటాయువు మొదలగు పక్షులును, మాయామృ
 గము మొదలగు మృగములును, పాపజీవులయినను భగవత్సం
 బంధముచేఁ దత్సరూపతను బొందిరి. అట్లుండ సర్వదా యతని
 భజించువారలు ముక్తులగుదురని వేఱ చెప్పవలయునా? గోవిం
 దునియందు ఫలాభిసంధిరహిత మగు భక్తిని నిలిపిసమ స్తమును

భగవదాత్మకమని తలంచుటయే యీలోకమున సర్వోత్కృష్టమగు పురుషార్థము. ఇది యేడనయథాయము.

{ ప్రహ్లాద హిరణ్య కశిపుల సంవాదము. నరసింహావతార విర్భావము. బ్రహ్మాదులు నరసింహుని నుతించుట. }

అని యిట్లుపదేశించుచున్న ప్రహ్లాదుని యుపదేశమునువిని యది నిర్దుష్టముగా నుండుటచే దాని గ్రహించి తమగురువులు చెప్పెడి యుపదేశమును బరిత్యజించిరి. అంత శుక్రసూనుఁడు కొన్నికొన్ని లక్షణములచే బాలకులందఱును భగవదాసక్తులై యుండిరని నిశ్చయించి, మిక్కిలి భయపడి, సరభసగమనమున హిరణ్యకశిపునిఁ జేరి ప్రవర్తించినవృత్తాంతమును సవిస్తరముగా విన్నవించెను. ఆదై త్యనాయకుఁడు గురుపుత్రుని వచనములు విని తనకుమారుని దుష్ప్రవర్తనమునకు మిక్కిలి క్రుద్ధుండై కోపాతిశయంబునఁ గంపితగాత్రుండై ప్రహ్లాదు నెట్లయినను జంపవలెనని నిశ్చయించి వినయావనతుండై దాంతుండై దోసిలి వట్టి యెదుటనిలిచియున్న కుమారుని వక్రదృష్టితోఁజూచుచు, గాలద్రోక్కఁబడినసర్పమువలెరోజుచు, స్వభావసిద్ధమగుక్రూరత్వము ప్రకటితమగునట్లుగాఁ బరుషవాక్యములతోనిట్లనియె. “ఓరీదుర్వినీతా! ఓరీ మందబుద్ధీ! ఓరీ కులచ్ఛేదకా! ఓరీ యథమా! నేఁ గుపితుండనై యుండుటఁ జూచి లోకపాలురతోగూడ మూఁడులోకములును, భయముచే వడవడవడంకును. నీవు సుంతేనియు భయముఁజెందక నాయాజ్ఞను ధిక్కరించి వర్తించుచున్నావు. ఇదిగో, చూఁడు. ఇప్పుడే నిన్ను ఖండించి యమాలయం

బున కంపెదను. లోకసాలురకంటెను నీ వధికుడవా? వారి
 కంటెను నధికబలవంతుడ వా? ఏబలమును బురస్కరించుకొని
 త్రిలోకభయంకరుడనగునన్ను ధిక్కరించుచున్నా'వనిపల్కిన
 తండ్రికిఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 'ఓరాజా! నాకేకాక నీకును,
 లోకమునఁగల తక్కిన బలవంతులకును బలము భగవంతుఁడు
 నుమీ! అతఁడు బ్రహ్మాదిదేవతలను, జరాచరాత్మకములగు
 సర్వలోకములను దనవశము గావించుకొనియున్నాఁడు. అతఁ
 డందఱకును బలము నీజాలినవాఁడు. లోకములకు నియామ
 కుఁడు. ముల్లోకముల నాక్రమింపఁజాలిన పాదములుగలవాఁడు.
 అతఁ డింద్రియశక్తికిని, నింద్రియములకును మనోబలమునకును
 ధైర్యమునకును, దేహబలమునకును, నాధారమయినవాఁడు.
 అతనికి సాటియగువాఁడుకాని యధికుఁడుగాని లేడు. అతఁడు
 సత్త్వాదిగుణములకు నియంత. అతఁడు కర్మముల కధీనుఁడు
 కాఁడు. అతఁడు తన కంశభూతములగు ప్రకృత్యాదిశక్తులచే
 సమస్త ప్రపంచమును సృజించి, పెంచి, సంహరించుచున్నాఁడు.
 భగవంతుఁడు నాకు శత్రువు శత్రువని పలుకుచున్నావు. నీవు
 ముందుగా రాక్షసభావమును విడిచి మనస్సును సమస్తభూత
 ములందును సమభావముతో ననుసంధానముఁ జేయుము.
 అప్పుడు నీకెవ్వరును శత్రువు లుండరు. జయింపఁబడక పోవుటచే
 దుర్విషయములందు వర్తించు నంతఃకరణముకంటె నీకువేఱొక
 శత్రువు లోకమున లేడు. నీవంతఃకరణమును జయించి యన్ని
 భూతములను సమభావముతోఁ జూచుటయే భగవదారాధన
 ము. ఇంతియకాక ప్రతివానికి లోపల నార్దురుశత్రువులున్నారు.
 వారు జ్ఞానరూప మగుధనమును సర్వదా హరించుచుందురు.

ఇట్లు తమ లోపలనున్న శత్రువులను జయింపలేక నీవంటివారు గొందఱు “సర్వదిక్కులను జయించితి”మని యభిమానపడుచుం దురు. ఇంద్రియజయమే గొప్పజయముగాని దిగ్జయ మట్టిది కాదునుమా ? జితేంద్రియులై యాత్మానాత్మవివేకము గల నారై భూతములకు సములై వర్తించు సజ్జనులకు దేహాత్మభ్రాంతివలన సంభవించు శత్రువులుగల్గుటెట్లు?”యని నిర్భయఁడైన డువుచున్న కుమారునిఁగాంచి హిరణ్యకశిపుఁడిట్లనియె. “ఓరీమందబుద్ధీ! నీవు నిక్కముగాఁ జావ సిద్ధుఁడవై యున్నట్టు తోఁచెడిని. లేనిచోఁ జావసిద్ధులైయున్నవారు నుడువునట్లు నీ.నోటినుండి యిట్టి యసందర్భవచనములు వెడలనేల? ఓమందభాగ్యుఁడా ! నీవు జగదీశ్వరుఁ డొకఁడున్నాఁడని యందువు. నాకంటె నన్యుఁడగు జగదీశ్వరుఁ డెచ్చట నుండెనో చూపుము. అతఁ డంతటను నిండియుండునని-యందువేని యెదుటనున్న యీస్తంభమున నేల కన్నట్టఁడు ? సమస్తమునకు నీశ్వరుఁడున్నాఁడని గర్వించి పలుకు నీశిరంబు నీఖడ్గముచే ఖండించెదను. నీవెవనిని రక్షుకునిఁగా నెంచుకొనుచున్నావ్రా,వాఁడిప్పుడువచ్చిరక్షించుఁగాక” అని యిట్లు కోపముచేతను, నిందావాక్యములచేతను, భాగవతోత్తముఁ డయిన ప్రహ్లాదుని మాటిమాటికిని బీడించుచు, హిరణ్యకశిపుఁడు ఖడ్గమును దీసికొని సింహాసనమునుండి క్రిందికుఱికి మిక్కిలి బలముగల పిడికిటితో నాస్తంభమును దాడించెను. అట్లు తట్టిన యనంతరక్షణమందే యాస్తంభము నుండి మిక్కిలి భయంకరమగు చప్పు డుప్పతిల్లెను. ఆ నినాదమునకు బ్రహ్మాండకర్పరము బ్రద్దలయ్యె. దానివిని స్థానములు విడిచిపుచ్చి బ్రహ్మాదులు తమతమ లోకములకుఁ బ్రళయకాల

1284a

2285. శ్రీశృంగిహమూర్తి స్తంభమునుండి వెడలి హిరణ్యకశిపుని జీర్చుట; ప్రహ్లాదుని కథయు మిచ్చుట.

ము సంభవించినట్లు నిశ్చయించుకొనిరి. ఇంతకుఁ బూర్వము స్వీయపరాక్రమముచేఁ గుమారునిఁ జంప నిశ్చయించి యతని సమీపించి గద్దించుచున్న హిరణ్యకశిపుఁ డిదివఱ కెన్నఁడునువిని యుండని యాయద్భుతనినాదమును విని భయముచే నాసభా మంటమునుండి పర్వడియె. తక్కిన దానవ శ్రేష్ఠులుఁ గూడ భయ ముందిరి. అప్పుడు తనభక్తుఁడయిన ప్రహ్లాదుని వచనమును సత్య ముగాఁ జేయుటకై సమస్తచరాచరములందును నిండియుండిన భగవంతుఁడు చూచువారి కాశ్చర్యమును భయమును గల్గించు నరసింహరూపమును దాల్చి సభాస్థంభంబునఁ గానవచ్చెను. వై నుండి హిరణ్యకశిపుఁడు తన చుట్టునున్న వారి నందఱనుజూచి “ యీ స్థంభ మధ్యమునుండి యిట్టియద్భుతరూప మెట్లు వెలు వడినది? ఇది నరరూపము కాదు. మృగరూపముగాదు. ఇది నర సింహరూపము.” అని యారూపమునుగూర్చి తలంచుచుండ నరసింహరూపధారి యగుహరి వానియెదుటఁ బ్రత్యక్షమయ్యె. ఆనరహరి నేత్రములు తప్తకాంచనమువలెఁ బింగళములై యు గ్రములై యుండె. ఆతనిముఖము కేసరములచేతను జటలచేతను జూపఱకు వెఱపు గొల్పుచుండె. మఱియు నది భీకరమగు కోర పండ్లచేతను, ఖడ్గమువలెఁ జంచలమయి తీవ్రమయియున్న నాలుక చేతను, బొమముడిచేఁ గుటిల మయిన ఫాలముచేతను, వెలయుచుండెను. చెవులు మీఁదికి లేచియుండెను. నాసికా రంధ్రములును, నోరును పర్వతగుహలచందంబునఁ దెఱవఁబడి యుండె. కపోలప్రాంతంబులు మిక్కిలి భీషణమై యుండె. శరీర మత్యున్నతమై యాక సము నొరయుచుండె. మెడపొట్టిగా నుండక పొడుగుగానుండక మిక్కిలి స్థూలముగాక, మిక్కిలి

సన్నముగాక యందముగానుండె. వక్షస్థలము మిక్కిలి విశాలమై యుండె. నడుము మిక్కిలి సన్నముగా నుండె. రోమములు చంద్రకాంతులవలెఁ దెల్లగా నుండె. స్తంభసదృశము లయిన భుజములు నలుగడలకుఁ బ్రసరింపఁబడుచుండె. గోళ్లు తీవ్రములై యాయుధముల విధమున నుండె. ఇతరులకు దుర్లభములయిన చక్రాదిసాధనములు దైత్యులను దానవులను నలుదిక్కులకుఁ బలాయితులనుగా నొనర్చుచుండె. ఇట్టి భయంకరరూపముతో భగవంతుఁడు ప్రత్యక్షముకాఁగాఁ జూచి హిరణ్యకశిపుఁడు “మహామాయలు గలహరి నన్నుఁ జంపుటకై యిట్టి యుపాయము పన్నెను. అయిన నిందువలన నాకుఁ గల్గు నష్టమేమి?” అని పలుకుచు గదను జేతఁబూని, సింహమును మత్తగజమువలె, నరసింహునిఁ దార్కొనెను. కాని వాఁడు సాంద్రమగు నానరసింహుని దీప్తియందు నిష్ఠులొఁబడిన మిడుతవలెఁ గానరాక ఐయెను. ఆలోచింప సృష్టికిఁ బూర్వమునఁ బ్రళయ కాలసంబంధియగు తమస్సు నంతను నిమిషమాత్రమునఁ బానముచేసిన హరిసత్యమయ తేజంబునందుఁ దమోమయుఁడయిన యారక్కసుఁడు గానరాలేదనుట యేమియాశ్చర్యము? పిమ్మట నారక్కసుండు నరసింహున కభిముఖముగా నడిచి, కుపితుఁడై గదను గిరగిరఁ ద్రిప్పుచు, నరసింహునిఁ గొట్టఁ బ్రయత్నించె. ఇట్లు తన్ను గదతో మొత్తుట కరుదెంచుచున్నయా దైత్యుని గదతోఁగూడ గరుడుఁడు మహాసర్పమునువలె నొడసి పట్టెను. కాని నరసింహుఁడు విలాసముకై తనపట్టువదలఁగా నాదైత్యుఁడు క్రీడాసక్తుఁడయిన గరుత్మంతునివలనఁ గ్రూరమగు భుజంగమువలెఁ దప్పించుకొనియె. అదిచూచి నరసింహుఁ

డుక్రీడార్థము పట్టువదలుటచే వీడు తప్పించుకొనఁగలైనని యూ
 హింపనేరక, బలముచేతనే తప్పించుకొనెనని యెంచి, లోకపాలు
 రండఱును భయమున మేఘముల చాటున దాఁగి భగవంతుని
 కంటె రక్కసుఁడే బలీయుఁడనియు, దమకోర్కి నెఱవేఱుట
 దుష్టులమనియు విచారెంపఁజొచ్చిరి. ఆ దైత్యుఁడును తాను స్వ
 యముగానే హరినుండి తప్పించుకొంటినని యెంచి, హరికంటఁ
 నేనే బలీయుఁడనను నభిమానము వహించి, యుద్ధమున రవంతే
 నియు శ్రమఁజెందక డాలును గత్తిని స్వీకరించి, నరసింహునివైఁ
 గవిసెను. అంత నరసింహుఁడు డాలును గత్తిని ధరించి, డేగపిట్ట
 వలె లాఘవంబునఁ దన యెదుటఁ జరించుచున్న రక్కసునిఁ
 గాంచి పెద్దపెట్టున నవ్వి, గంభీరముగా సింహనాద మొనర్చి మహా
 జవంబున వత్తించుచుఁ దానొనర్చిన యట్టహాసముచేతను, సింహ
 నాదముచేతను భయము పుట్టించుచు లీలగాఁ బట్టుకొనెను.
 ఇట్లు మహాసర్పమెలుకనువలెఁ దన్ను బట్టుకొనుటచే నాకులపడి
 సర్వేంద్రియంబులను బ్రసరింపఁజేయుచు, నింద్రుని వజ్రాయు
 ధమున కయిన సాధ్యము గానిశరీరము గలయారక్కసుఁడు
 విడిపించుకొనలేక ధైర్యముదక్కియుండ భగవంతుఁడు వానిని,
 భూమియందునుగాక, యాకసంబుననుగాక, తన తొడలందుఁ
 జేర్చి, లోపటను వెలుపటను గాని సభాద్వారమందు నిల్చి ప్రాణ
 ములున్నవియు లేనివియుఁగాని నఖిముల నాయుధములనుగాఁ
 జేసికొని, లీలచేఁ జీల్చివైచె. ఆసమయమునఁ గోపంబున భీకర
 ములయిన నేత్రములచేతను, దెఱవఁబడిననోటిచేతను దుర్నిరీ
 త్యుండయిన నరసింహుండు రక్తబిందువులచేఁ దన కేసరములు
 సిక్తము లగుచుండ, నాలుకను జాపి రక్తమును ద్రావుచుఁ,

బ్రేవులను మాలికలను ధరించి గజవధ నొనర్చినసింహమువలెఁ
 బొడసగాపుచు, క్షణమాత్రమున నఖాగ్రములచే వాని హృద
 యముఁ జీల్చివైచి, యా క కేబరమును విసర్జించి యాయుధపాణు
 లయి యారక్కసుని కనుచరులై యున్నదై త్యులను వెంబడించి
 వేలకొలందిని జంపెను. ఇట్లు దైత్యవధయందు సక్తుఁడై నప్పుడు
 చలించుచున్న యతని జడలు మేఘముల ఖండఖండములఁగా
 నొనర్చుచుండె. అతని దృష్టికాంతులచే సూర్యాదిగ్రహములు
 గాంతివిహీనత నొందుచుండె. అతని నిట్టూర్పు వాయువులచే
 సముద్రంబు తోభఁజెందెను. అతని సింహనాదమునకు దిగ్గజ
 ములు భీతిల్లి విచారాకులము లయ్యె. అతని సహాఘాతములచే
 నాకసమున సంచరించు విమానములు భగ్నములయ్యె. అతని
 పాదఘాతములకు భూమి చూర్ణమయ్యె. దుస్సహమయిన య
 తని వేగముచే సమస్తశైలములును బంతులనలె దూలె. అ
 తని తేజంబున భయాకులితము లగుదిక్కులును గగనమును
 బ్రకాశింపవయ్యె. అనంతరమున నరసింహుఁడు తానే సర్వలోక
 ములకును నాథుఁ డనువిషయముఁ బ్రకటించుటకు సభాభవనము
 ప్రవేశించి, సింహాసనాసీనుండయి కృతకృత్యుండయ్యును దేజంబు
 విడువక, నిస్సపత్నుఁడై నను కోపమునువదలక, ఉగ్రనదనుండయి
 యుండె. అతని యుగ్రాకారమునకు భయకంపితులై యెవ్వ
 రును నతని సమీపింపలేక జోయిరి. లోకత్రయమునకును దల
 నొప్పివలె దుస్సహుఁడయిన యారక్కసుఁడు నరసింహునిచేఁ
 జచ్చుటకు మిక్కిలి సంతసించి, వికసితవదనలై దేవస్త్రీలు పుష్ప
 వర్షముఁ గురియించిరి. చూడవచ్చిన దేవతల విమానపంక్తులచే
 గగనతల మంతయు నిండె. దేవదుందుభులు మొరసె. గంధర్వులు

పాడిరి. అచ్చరలాడిరి. అనంతరము బ్రహ్మ, యింద్రుడు, శంకరుడు,
 మొదలగు దేవతలును, ఋషులును, బితరులును, సిద్ధులును,
 విద్యాధరులును, భుజగులును, గిన్నరులును, బ్రజాపతులును,
 గంధర్వులును, నచ్చరలును, జారణులును, యక్షులును, గింపు
 రుషులును, విష్ణుపార్షదు లయిననునందాదులును, బద్ధాంజలులై
 గొంచెము సమీపించి మహాతేజంబుచే దుస్సహుండ్లై కూర్చుం
 డియున్న నరసింహుని, బ్రత్యేకముగా నిట్లు నుతించిరి. అందు
 ముందుగా, గమలాసనుం డిట్లనియె. “ఓదేవా! నీవు స్వరూపము
 చేతనే త్రివిధఁగిచ్చేదములు లేనివాడవు. నీశక్తు లనంతములై
 యమేయములై యొప్పుచున్నవి. నీవు సమస్తమును నియమించు
 చున్నను, సమస్తమును ధరించుచున్నను, వికారములఁ బొందని
 వాడవు. నీవు కర్తాధీనము కానిసృష్ట్యాది వ్యాపారములు గల
 వాడవు. స్వీయములగు సకలశక్తిత్వము, సర్వజ్ఞత్వము మొద
 లగు గుణములచేఁ బ్రపంచమునకు సృష్టిని, స్థితిని, లయమును
 గూర్చుచున్నవాడవు. నాశనరహితుడవు. అట్టి నీకు నమస్కా
 రము” అనియిట్లు చతుర్ముఖుండు నుతించిన పిమ్మట రుద్రుండు
 సమీపించి “ఓభక్తవత్సలా! నీకోపము ప్రళయకాలమున
 నుద్దీపింపఁదగినది కాని యిప్పుడుకాదు. స్వల్పబలుడయిన హిర
 ణ్యకశిపుని, జంపుట కింత యాగ్రహమేల? శాంతింపుము. నీవెం
 దులకీ యుగ్రాకారము ధరించితివ్రే, యాపని నెఱవేఱె. కావున
 నికఁ గోపమువదలి నిన్ను సమీపించుచున్నవాని, భక్తుడగు
 వాని, బ్రహ్మదుని సంరక్షింపు మని” మనవిచేసి యూరకుండె.
 పిమ్మట దేవేంద్రుండు బద్ధాంజలియై సమీపించి “ఓ పరమే
 శ్వరా! దురాత్ముడయిన హిరణ్యకశిపుని, జంపి యతనిచే నప

హృతములయిన యజ్ఞ భాగములు మగుడ మాకు లభించునట్లు చేసితివి. నీకు నివాసభూతములగు మానిర్తల హృదయములు సంతసించినవి. ఓ నాథా ! నీ సేవాసక్తులగు భక్తులకు ముక్తి సైతము పరమప్రయోజనముగాదని చెప్పవలసియుండ నీ భక్తులమగు మాకీయజ్ఞ భాగములు పునర్లక్ష్యము లగుటలో నేమివింత? నీ దయవలనఁ గాలనశ్వరములుగాని మహాపురుషార్థములే లభింపఁదక్కినవానితో నేమిప్రయోజనము?" అనినుతించె. తరువాత ఋషిపుంగవు లరుదెంచి, చేతులు జోడించి "ఏది నీస్వరూపమును మాకుఁ దెలుపునో, దేని నాచరించి చతుర్ముఖుఁడు జగంబును సృజింపఁగల్గెనో యట్టిధ్యానరూపమగు తపమును మాకుపదేశించితివి. మేము దానినొనర్చి సుఖించుచుండ నీరక్కసుఁడు దాని నశింపఁజేసె. ఓ రక్షకా! నీవిష్ణు డాతనిఁ జంపిసాధువుల రక్షింపఁ దాల్చిన యీనరసింహరూపమును సర్వదా ధ్యానించుకొందు" మని విన్నప మొనర్చిరి. ఆవలఁ బితృ దేవతలు సమీపించి జోహారొనర్చి "ఓజగదీశా! శ్రాద్ధములందు మమ్ముద్దేశించి మా పుత్రాదులొసంగెడిపిండములను, బుణ్యతీర్థములఁ దానమాడునప్పుడు సమర్పించెడి తిలోదకములను నీదైత్యుఁడు బలాత్కరించి తీసికొనుచుండె. అట్టిదుష్టరక్షసుని యుదరమును గోళ్లతోఁ జీరి చంపినవాడవును, సర్వధర్మముల రక్షించువాడవును నగు నీకు సమస్కారము లాచరింతు" మని మ్రొక్కిరి. అనంతరము సిద్ధు లరుదెంచి "ఓ సర్వరక్షకా! దుష్టుఁ డయినయీదానవుఁడు తన తపోబలముచే మాయణిమాది సిద్ధుల నపహరించెను. గర్వమునకు నిలయభూతుఁడయినవానిని గోళ్లతో విదారించి చంపి మావిద్యను మాకు దయచేసిన నీకు సమస్కారము" అని పొగ

డి సమస్కరించిరి. ఆవెనుక విద్యాధరు లేగుదెంచి “ఓ మహానీ
యా! మనోధారణచే సంసిద్ధములయిన మా యంతర్ధానరూప
విద్యలను, మూర్ఖుఁడును బలదర్పితుఁడు సగునీరాక్షసుఁడు హరిం
చెను. మా కిట్టి యపకారమొనరించిన యూ దురాత్ముని యుద్ధ
రంగమునఁ బశువునువలెఁ జంపినమాయానృసింహుఁడ వగు
నీకు నిత్యమును బ్రణతు లొనర్తుము” అని సాష్టాంగముగా మ్రొ
క్కిరి. అనంతరము నాగులు చనుదెంచి “ఓమహాప్రభూ! ఏపా
పాత్తుఁడు మూరత్నములను, స్త్రీరత్నములను దస్కరించెనోవాని
గుండెలను జీల్చి మా కానందము గల్గించిన నీకు వందనంబు”ల
ని యభినందించిరి. తదనంతరమున మనువు లేతెంచి “ఓదేవా!
మేము భవదాజ్ఞానువర్తులమై, మనువులనెడి ప్రసిద్ధితో నున్నా
రము. దురాత్ముఁడయినయీరక్కసుఁడు మావర్ణాశ్రమ మర్యా
దలను జెఱుచుటచే దుఃఖతులమయి యింతకాలమును మసలి
తిమి. ఇప్పుడు నీవా ఖలునిఁ జంపితేవి. కాన మేము నిరంతరాయ
ముగా నీవాజ్ఞాపించిన పనులు చేయువారము. ఆచరింపవలసిన
దేనియో సెలవి” మ్మని సవినయముగాఁ బలికిరి. తరువాతఁ బ్రజా
పతు లేగుదెంచి “యో పరమేశ్వరా! ప్రజలను సృజించుటకే
మేము ప్రజాపతు లనుపేరితో నీచే సృజింపఁబడితిమి. మేము
నీయానతిచొప్పునఁ గొంతకాల మట్లు చేసితిమి. ఈరాక్షసుఁడు
వలదని నిపేధించుటచే మానితిమి. నీవిప్పుడు వానిఁ జీల్చి చంపి
తివి. కాన యింక మాపనిని నిరంతరాయముగాఁ జరుపుదుము.
లోకములకు మంగళ మొనర్చు నవతారములు గల నీకు నతు
లొనర్తుము” అని విన్నవించుకొనిరి. అనంతరము గంధర్వు లరుగు
దెంచి “ఓమహాప్రభూ ! మేము నీకు నర్తకులమై నీ కథలను

గానము చేయువారలమై యుండ నీదురాత్ముఁడు స్వాధీనులఁగాఁ జేసికొనియె. వీర్యముచేతను, బలముచేతను, బరాక్రమముచేతను దర్పితుఁడయిన యాదుష్టుఁ డిప్పుడు చంపఁబడెను. మర్యాద నతిక్రమించివర్తించువానికి క్షేమము గల్గుట యసంగతముగదా! ఇఁక మే మెప్పటియట్లు నీ పవిత్రచరిత్రములను సంతసమునఁ బాడుకొనుచుందుము” అని నమస్కరించిరి. పిమ్మటఁ జారణులు హరిని సమీపించి “ఓదేవా! యాశ్రితుల యార్తిని దొలఁగించి యపవర్గాదిసుఖముల నొనర్పఁజాలిన నీపాదపద్మములకు నిరతమును బరిచర్యచేయుచుండ మదాంధుఁడయిన వీఁడు నిషేధించెను. సజ్జనులకు మనోరోగమువంటివాఁ డగు నీదురాత్ముని నీవు జంపితివి కాన మేమధిక సంతృప్తితో నిఁకమీఁద నీపరిచర్య చేసికొనుచు సుఖించుచుందుము” అని పలికిరి. తరువాత యక్షులకుదెంచి “ఓపరమేశ్వరా! మేము మనోజ్ఞము లగుకర్తములచే నీకనుచరులమై యుండెడివారము. ఇట్లుండ మమ్మీరక్కనుఁడు స్వవశముగావించుకొని మాచే వాహనములనుమోయించుచుండెడివాఁడు. భక్తుల కష్టములనెఱింగిన నీ వీపాపాత్మునిఁ జంపితివి కాన యిఁక మేము నీకనుచరులమయి వర్తించెద”మని విన్నవించుకొనిరి. అటుతరువాతఁ గింపురుషు లరుదెంచి “ఓ మహానీయా! మేము కుత్సితపురుషులము. నీవు మహాపురుషుఁడవు. మఱియు సర్వాంతరాత్మవు. నీగుణములను వర్ణింప నెట్లు సరిపడుదుము? ఈ దైత్యుఁడు నీచేఁ జచ్చెననిచెప్పుట యొక వింతకాదు. వీఁడు మాకంటె నధికుఁడయినను నీకు గడ్డిపోచవంటివాఁడుగదా? మఱియు వీఁడు సజ్జనధిక్కారముచేతనే సగము చచ్చె. అట్టివానిఁ జంపుట యొక మహాగుణముగా వర్ణింపఁ దగదు.” అని నుతిం

చిరి. పిమ్మట వైతాళికు లేతెంచి, “ఓహోకనాయకా! మేము స్వ
 చ్ఛమగు నీకీర్తిని సభలలోను, సత్రయాగములందును బాడి
 గొప్పపూజలను బొందుచుంటిమి. అట్లుండ నీదానవుఁడు తనవశ
 మును బొందించుకొని మాచేఁ దన కీర్తిని బాడించుకొనుచుండె.
 ఇప్పుడు వీఁడు పీడాకరమైన రోగమువలె నీచే సంహరింపఁబడుట
 మాభాగ్యముగదా? ఇక నీనీకీర్తి నే పాడుకొనుచుందు మని”
 వినుతించిరి. అటుపిమ్మటఁ గిన్నరు లన్నరసింహుని సమీపించి
 “ఓయీశ్వరా ! మేము కిన్నరులమని ప్రసిద్ధిచెందినవారము.
 నీయనుచరులము, సర్వదా నీపనుల నొనర్చుచుండెడివారము.
 అట్లుండ నీదురాత్ముఁడు మమ్ము నిర్బంధించి మాచే వెట్టిపనులు
 చేయించుకొన నారంభించెను. సేవకుల యార్తిదొలఁగింపఁ జా
 లిననీవారక్కనునిద్రుంచి మాకు సుఖమును వర్ధింపఁజేసితి”వని
 మ్రొక్కి విన్నవించుకొనిరి. తదనంతరమున విష్ణుపార్షదులగు
 సునందాదు లరుదెంచి “ఓభక్తస్త్రియా! నీభక్తులమగు మాచూ
 పులకు సుఖమొసంగు నీయద్భుతరూప మిప్పుడు గానవచ్చెను.
 ఈచచ్చిన రక్షసుఁడు నీకింకరుఁడు. వీఁడు సనకాదులశాపముచే
 నిట్టి జన్మమొందెను. నీసేవారూప మగులాభము వానికిఁ గల్గిం
 చునిమిత్తమే నీవప్పుడు చఁపితివని తలంతు”మని విన్నవించి విర
 మించిరి. ఇది యెనిమిదవయధ్యాయము.

—●●— ప్రహ్లాదుఁడు నరసింహమూర్తిని నుతించుట. —●●—

అనియిట్లు బ్రహ్మార్పదులగు సురలందఱు నుతించిన నతని
 కోప సంరంభము తగ్గలేదు. అందుచే నెవ్వరును నరసింహుని

సమీపింప శక్తులుగాకపోయిరి. సర్వదా భగవంతునికిఁ బ్రియు
 రాలయిన లక్ష్మీయే దేవతలచేఁ బ్రార్థితయయ్యు సపూర్వమగు
 నరసింహరూపమునుగాంచి భయముచెంది యతని డాయవెఱచె
 ను. తక్కినవారి సంగతి చెప్పవేల? అనంతరము బ్రహ్మ ప్రహ్లాదుని
 యొద్దకుఁబోయి “ఓవత్సా! నీతండ్రినిమిత్త మవతరించి కృద్ధుఁ
 డయిన నరసింహమూర్తిని నుతించి శాంతింపఁజేయుమా”యని
 పలుక నతఁడు వల్లెయని బద్ధాంజలియై మందగమనమునఁబోయి
 సమీపించి దండప్రణామము లాచరించెను. అంత నరసింహుఁ
 డు తనపాదమూలమునఁ బడియున్న పిల్లవానిఁ జూచి దయార్ద్ర
 హృదయముతో లేవఁదీసి కాలమనెడి సర్పమునకు భయము
 చెందువారి కభయమునిచ్చు తనహస్తకమలము నతనిశిరంబున
 నుంచెను. అంతఁ బ్రహ్లాదుండు హరి కరస్పర్శముచే సమస్తబం
 ధనములను నిరసించుకొని, బ్రహ్మసాక్షాత్కారమునొంది కనుకనే
 సుఖియై మేనఁబులకలువైడమఁ, గన్నుల నానందబాష్పకణము
 లురలఁ బరమేశ్వరుని పాదపద్మములను హృదయమున నిడికొని
 ధ్యానముచేసెను. అనంతరము బాలుఁ డయిన ప్రహ్లాదుఁడు స
 మాహితచిత్తుఁడై తనమనస్సును జూపును, భగవంతునందుంచి
 గద్గదస్వరముతో నిట్లు నుతింప నారంభించె. “ఓపరమేశ్వరా!
 బ్రహ్మమొదలుగాఁగల దేవగణములును, మునులును, గేవలము
 సత్త్వప్రధానులయిన సిద్ధులును, మిక్కిలి శ్రద్ధాభులై స్తుత్యాది
 రూపమగు నారాధనముచే నిన్ను సంతసింపఁజేయలేకుండఁగా
 నల్పబుద్ధిని, బాలుఁడను, దుష్టమగు నసురవంశమునఁ బుట్టినవాఁ
 డను నగునేను స్తోత్రముచేసి యెట్లు సంతసింపఁజేయఁగలుగు
 దును ? అయినను నిన్ను సంతృప్తునిఁగాఁ జేయుటకు భక్తియే

అ-౯.]

సప్తమస్కంధము.

ప్రధానము; కాని ధనము, సత్కులజన్మము, సౌందర్యము, తపము, పాండిత్యము. ఇంద్రియబలము, శరీరకాంతి, ప్రతాపము, దేహ బలము, పౌరుషము, బుద్ధి, ప్రాణనిరోధము మొదలగునవి యెంతమాత్రమును గావు. అట్లే కానిచోఁ బశుజాతియందుఁ బుట్టిన గజేంద్రునకు నీవెట్లు ప్రసన్నుండవయితివి ? అతనికి భక్తిదక్కయేగుణము గలదు? ఓమహాత్మా! ధర్మము, సత్యము, దమము, శ్రుతము, నిర్దాత్సర్యము, లజ్జ, యసూయ, దానము, యజ్ఞము, ధైర్యము, శమము, వ్రతము నాఁబడు పండ్రెండు గుణములును గలవాఁడైనను, నీ పాదారవిందములకు విమూఢుడయిన బ్రాహ్మణునికంటె, నీయందు మనంబును, వాక్కును, బ్రాణమును నర్పించి భజించెడి చండాలుఁడు శ్రేష్ఠుఁడని తలంచెదను. నీ భక్తివశంబునఁ జండాలుఁడు తన్నునుందన కులమును బవిత్రముగాఁ జేయఁగలఁడు. కాని బ్రాహ్మణుఁడు తన్నైనను బవిత్రునిఁగాఁ జేసికోఁజాలఁడు. ఓ దేవా! నీవు సమస్తవాంఛల చేతను సిండినవాఁడవు, నీవు గోరఁదగిన దేదియును లేకుండ భక్తులొనర్చిన పూజలతో నీకుఁ బ్రయోజనమేమి? అయినను నీవు దయాళుఁడవు. కాన భక్తుల లాభమునిమిత్తమే వారలిచ్చు పూజలను స్వీకరింతువు. ఆలోచింప జనుఁడు నీకొనర్చుపూజలు తనయందే పర్యవసన్నము లగుచున్నవి. అది యెట్లంటేని యలంకృతమైన ముఖశోభయంతయుఁ బ్రతిబింబమునఁ గానవచ్చు. అట్లే నీకర్పించిన పూజలు నీఛాయవలె వర్తించు నారాధకులకు సంభవించును. ఈచెప్పటచే భక్తుల సంతసింపఁజేయుటే నీకు ముఖ్యకార్యము. కావుననే నీచుఁడనైనను నీభక్తుడనగుటచే నిశ్చంకుండనై త్రికరణశుద్ధిగా నీమహిమను శక్తికొలఁది వర్ణించె

దను. అందువలనఁ బ్రకృతిగుణముల కార్యమయిన యీ శరీరమును బ్రవేశించిన జీవాత్మ తప్పక పరిపూతమగును. ఓదేవా! మేమునీ కెట్లు కింకరులమోయట్లై బ్రహ్మాదిదేవతలునుగింకరులగుచున్నారు. నీకింకరులయిన బ్రహ్మాదులునీయుగరూపమునుజూచి యిప్పుడు మిక్కిలి భయముతో వర్తించుచున్నారు. నీకింకరుల సుఖమునిమిత్తము నీ వీకోపము విడువవలయును. ఇంతియకాక యీలోకమునకు తేమమును, వృద్ధిని, నాత్మానందానుభవము వలనఁ గల్గిన సుఖమును గూర్చుటకే నీవు సుందరములయిననరసింహాద్యవతారంబులు దాల్చి క్రీడించుచు నాతండ్రివంటి దుష్టులను జెండాడుచుంటివి. ప్రస్తుతమున నవతార ప్రయోజనంబు ముగిసె. లోకములు సుఖించుచున్నవి. కోపముచే నిక నేమిప్రయోజనము? నీ విట్లంకను గోపముతోనర్పింతువేని ప్రయోజనములేకపోవుటయే కాక, భయమును గల్గించి బ్రహ్మాదులను లోకములను బాధించినవాడె వగుదువు. లోకసుఖార్థమెత్తిన యవతారము భయార్థము గావలసి వచ్చును. వృశ్చికమువలెను, సర్పమువలెను గ్రూరుడయిన మాతండ్రి నిహతుడగుటకు సాధువులందఱును సంతసించుచున్నారు. దీనిని హింసాకృత్యమును గాఁబరిగణింపరు. లోకమునకును సాధువులకును గంటకుడయిన రక్కసుఁడు చచ్చుటవలనవారి కామోదముకలుగును. నీవైనర్చినపని మిక్కిలి యుచితమైనది. ఇక శాంతింపుము. భయపడుచున్న బ్రహ్మాదులనిర్భయులనుగాఁ జేసివారివారి గృహములకుఁ బంపుము. ఇకమీఁద నీరూప మభయముకొఱకగుగాక యని కోరుచున్నారు. నీవువారికోర్కిఁ దీర్పుము. అతి భయంకరమయిన ముఖమును, నాలుకను, సూర్యునితో సమానములయిన నేత్ర

ములను, బొమముడియాటోపమును, భీకరదంష్ట్రయు, బ్రేవులును
 మాలికలును, రక్తసిక్తము లయిన కేశరములును, నున్నతము
 లయిన కర్ణములును, గంభీరనినాదంబునకు భీతిల్లినదిగ్గజములఁ
 జీల్పఁజాలిన గోళ్లును గల్గి, యతిభయంకరమయిన నీ రూపము
 బ్రహ్మాదులకు భయంకరమగుచున్నదికాని నాకట్లుకాదు. నేనెం
 తయు నీరూపమును జూచి భయమందలేదు. కాని యోదీనవత్స
 లా! స్వస్వరూపజ్ఞానమును గప్పిపుచ్చు దేహతాభిమానము
 చేతను, స్వతంత్రాభిమానముచేతను, నహంకారమమకారముల
 చేతను దుష్టకములయిన కర్మములచేతను, బద్ధుఁడనై భయం
 కరమును, దుస్సహమును నగుసంసారచక్రమునకు మిక్కిలి
 వెఱుతును. ఓ పరమపురుషా ! ఇట్లు సంసారమున కపారభయ
 ముచెందు నన్నును నిరతిశయ ప్రీతినిబుట్టించు నీ పాదపద్మము
 నీడ నెప్పుడు పొందింతువ్రా ? మఱియు నేను గర్తబద్ధుఁడను
 కావుననే యాకర్మములను బురస్కరించుకొని ప్రియవస్తు
 వులతో వియోగము నప్రియవస్తువులతోఁ గూడికయు సంభ
 వించు. వానివలన నగ్నివలె దుస్సహ మగుశోక ముప్ప
 తిల్లును. ఆ శోకాగ్నిచేఁ బ్రతి జన్మమందును దహింపఁబడుచు
 దుఃఖముల నిలయమ నై తిరుగుచున్నాను. ఈ దుఃఖము
 లను నివర్తించుకొనవలెనేని వానికిఁ గారణము లయినపాప
 కర్మముల ముందుగా నివర్తించుకొనవలె. క్రయశ్చిత్తాదు
 లందులకు సమర్థంబులుగానోపవు. మీఁదు మిక్కిలి మఱింతదుః
 ఖమునేకల్గించునేమో ! ఎట్లాలోచించినను దాదృశదురితములఁ
 దొలఁగించి దుఃఖములనశింపఁ జేసి సుఖంపఁ జేయునది నీ సేవదక్క
 వేఱొక్కటిలేదు. కావున నాయందు దయయుంచి నీ సేవా

సంబంధము నాకొసంగుము. నీవట్లనుగ్రహించితేని నీదాస్యసంబంధముగల నేను నిరతిశయప్రియుడవును, దేవదేవుడవును సగునీ యద్భుతవ్యాపారములను బ్రహ్మాదులతోఁ బాటుగాఁ బ్రస్తుతించుచు రాగద్వేషాదులను విడిచి నీ పదపద్ధమునే సంతతము నాశ్రయించిన భక్తులతో స్నేహముచేసికొని మిక్కిలి సుఖవంతుడ నయ్యెద. సజ్జనసహవాసమువలన నిన్నే నుతించి విరక్తుండనై నీభక్తిసూతగాఁ జేసికొని సంసారమును దరింపఁగలుగుదును. ఇందులకు నీవనుగ్రహింపుము. ఓ నరసింహ! నీ వ్రపేక్షించిన బాలుడు, దల్లిదండ్రులు రక్షించుచున్నను నిరపాయముగానుండ లేడు. నీ వ్రపేక్షించినచో రోగి యెన్నిమందులు దిన్నను రోగవిముక్తుండు కానేరడు. నీ వ్రపేక్షించినచో సముద్రమధ్యమున నున్నవాఁ డెన్నినావలుగలవాఁడైనను దీరముఁ జేరఁజాలడు. నీవ్రపేక్షించినచో దేహు లెన్నిసాధనముల నవలంబించియు నీచెంతఁజేరలేరు. నీ యనుగ్రహములేక లోకమున నెద్దియును సుఖ మండఁజాలదు. కావున నన్నునీయనుగ్రహపాత్రునిగాఁ జేయుము. మఱియుజగంబుల నేయధికరణమునం దేహేతువువలన నెప్పుడు దేనిని సాధనముగాఁ జేసికొని సంఘోదితుడయినయేకర్త యెవనిసంబంధి యగు దేని నేప్రకారముగాఁ జేయునో యనునెడఁ గల సమస్తకారకశక్తులకును నాశ్రయమై విభక్తమైనస్వభావముగలదయి యుత్కృష్టమగునదియు, నపకృష్టమగునదియునైన యేయే పదార్థ ముత్పత్తిచెందుచున్నదో వినా శముచెందుచున్నదో యా సమస్తమును నీ స్వరూపమే కాని భిన్నంబుగాదు. అట్లగుటంజేసి నిగ్రహించుటకును ననుగ్రహించుటకును నీవే సమర్థుండవు. కాన నాయందనుగ్రహముంచుము.

ఓదేవా! సంసారము చక్రమువలెఁ బరివర్తించును. నీ మాయ
 వలనఁ గల్గిన కర్మేంద్రియములును, జ్ఞానేంద్రియములును, బంచ
 ప్రాణంబులును మనస్సును నాఁబడుపదాఱువికారములును జేకు
 లగుచుండఁగామనంబుసంసారచక్రమగుచున్నది. కాలశతంబున
 త్సుభితమయిన సత్త్వాదిగుణముల సహకారులనుగాఁ జేసికొని
 నీ మాయ యట్టిమనంబును సృజించుచున్నది. మనస్సు త్రిగు
 ణాత్మకమైన ప్రకృతివలనఁ గలుగుచున్నది. కాన రజోమయ
 మగుటంబట్టి పుణ్యపాపరూపకర్మములఁ జేయుచున్నది. సత్త్వ
 మయమగుటచే శాస్త్రజన్యజ్ఞానమును దెలియఁగలసాధనములచే
 నొప్పుచున్నది. ఆమనస్సునకు సత్త్వప్రాచుర్యముగల్గినప్పుడే పురు
 షుఁడు సంసారమును దరింపఁగలుగు. సంసారమును దరింపఁజే
 యు సత్త్వాధిక్యము నీ యనుగ్రహమువలనమాత్రమే సంభ
 వించు. కాన ని న్నాశ్రయించి నీ యనుగ్రహమును బడయని
 వాఁడెట్లు సంసారమును దరింపఁగలఁడు? ఓ పరమపురుషా!
 సత్త్వాది గుణముల జయించినవాఁడ వగుటచేతను, స్వీయమగు
 తేజస్సుచేతనే జీవులను బలువిధములగా సృజించు మాయను
 స్వాధీనముగాఁ జేసికొన్నవాఁడ వగుటచేతను, గాలశరీరకుఁడ
 వగుటచేతను, నీవే సంసారబంధమునుండి విడిపింప సమర్థుఁడవు
 కాని తక్కినవారుకారు. నీ మాయ షోడశారిమయిన సంసార
 చక్రమున నన్నుఁ బడవైచినది. నేనిందు మిక్కిలి పరితపించుచు
 నీ మఱువు సొచ్చితిని. నన్ననుగ్రహించి సంసారమునుండి యుద్ధ
 రింపుము. ఓదేవా! యింద్రాదిదేవతల యాయువును, సంపద
 లను, బ్రభుత్వములను జూచి మందబుద్ధి యగుసంసారి యపే
 షించి, వానికై ప్రయత్నించుచుండు; కాని నేనట్లు ప్రయత్నిం

పను. వానిని లెస్సగా నాలోచించితిని. ఆయింద్రాదుల సంపదాదులన్నియును దుచ్ఛములు, నశ్వరములు. నీచే సంహృతుడయిన మాతండ్రి బొమముడి వేసినంతమాత్రముననే యవి యన్నియు విధ్వస్తము లయినవి. కావుననే నాయింద్రసంపదాదులను గోరను. ఇంద్రియసుఖముల నపేక్షింపను. కాలరూపమయిన నీపాదవిక్షేపమాత్రముచే నశించు నని మహేశ్వర్యములను. వేడను. పార్షదజన ముండుస్థలంబునుమాత్రము కోరుదును. నన్నట్లు పొందెంపుము. ఓ పరమేశ్వరా! ఎండమావులవంటి సుఖము. లెక్కడ? సమస్తరోగముల కుప్పయైన యీదేహమెక్కడ? ఇట్టి దేహమునకును సుఖములకును సంఘటన మెప్పుడును. లభింపదు. ఈయర్థమును జక్కగ నెఱిగినవాడయ్యుం బురుషుడు విషయసుఖలేశములం దాసక్తి మెండుగాఁ గలవాడగుటంబట్టి యెంతమాత్రమును విరక్తిఁబొందఁజాలఁడు. ఓ యీశ్వరా! రజోగుణకార్యము లయిన కామక్రోధాదులకును, తమోగుణకార్యము లయిన మోహాదులకును, నిలయమయిన రాక్షసకులమునఁబుట్టిన నే నెక్కడ? నీ దయ యెక్కడ? అయినను, బ్రహ్మశిరంబునకుఁగాని, శంకరుని శిరంబునకుఁగాని, లక్ష్మీశిరంబునకుఁగాని లభింపని, నీహస్తకమలమును బ్రసాదసూచకముగా, నాశిరంబునఁ జేర్చితివి. అలభ్యపస్తువయిన నీకరస్పర్శము వలనఁ గృతార్థుడనైతిని. బ్రహ్మాదులందు లేని ప్రసాదము నాయందుఁ జూపినంతమాత్రమున నీవు విషమబుద్ధివి కావు. ఓ దేవా! నీవు సమస్తప్రపంచమునకును హితుండవు. నీకుఁ గొందఱు ప్రియులును, గొందఱప్రియులును లేరు. అందఱును సమానులే? నీవిట్టివాడనయినను సేవించినసేవ కనురూప మగుఫల

ము నొసంగుచుందువు. అంతమాత్రమున నీకు వైషమ్యబుద్ధి లేదు. కల్పవృక్షము కొలిచినవారి కొలువునకుఁ దగువిధమున నిచ్చుటచే వైషమ్యము గల దగుచున్నదా? ఓ పరమేశ్వరా ! నేనిప్పుడే నీయనుగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడనుగాలేదు. తల్లిగర్భములో నున్నప్పుడే నారదుని ముఖమున నాకుఁ దత్వజ్ఞాన ముప దేశించి యనుగ్రహపాత్రునిఁ జేసితివి. శబ్దాదివిషయసుఖములను గోరుచు సర్వసహితమయిన నూతివలె నున్న సరిసారమునఁ బడుచున్న నన్ను రక్షించిన నీయగ్రహము వందనీయమైనదిగదా ! ఇట్టి దయచూపిన నీదాస్యము నెట్లు విడువఁగలుగుదును? ఓయనంతా ! నీభృత్యు లయినసనకాదుల వాక్యమును సత్యము గావించుటకును, “నాకంటె నీశ్వరుఁడు నీ కున్నచో నిన్నిప్పుడు రక్షించుఁగాక. ఇప్పుడే యీఖిడ్గమున నీ శిరంబును ఖండింతు” నని నాతండ్రిపలికినవచనంబులను సత్యము చేయుటకునుఁదలంచి నాతండ్రిప్రాణము గొని నాప్రాణమును రక్షించితివి. ఇట్లుపలువిధముల ననుగ్రహముఁజూపిన నీదాస్యమును సర్వదా గోరుచుందును. ఓ పరమేశ్వరా! మఱికిఁ గారణావస్థయందు నామవిభాగములు గాని రూపవిభాగములు గాని లేవు. ఆమృత్పిండియు కార్యావస్థయందు రూపవిభాగములను బొంది, మాఁకుడనియు గుండయనియు నామములను దాల్చుచున్నది. అది రూపభేదమును నామభేదమును బొందినను, గారణావస్థయందున్నదానికి వేఱయినదికాదు. అట్లే కారణావస్థయందు సూక్ష్మచిదచిత్తులు శరీరముగాఁ గలనీకు నామరూపవిభాగము లేదు. అట్టి నీవే కార్యావస్థయందు నామరూపములవిభాగింపఁదగిన స్థూలచిదచిత్తులు శరీరముగాఁ గలుగునట్లు పరిణమించుచు నామభేదమును

రూపభేదమును బొందుచున్నావు. అయినను దేవమనష్యాది
 భేదము గలదియుఁ, జిదచిదాత్మకమయినదియు నగుప్రపంచము
 కంటె నీ వన్యుండవుగాక, సర్వావస్థలందును నొక్కఁడనై వజరు
 చున్నావు. సృష్టికిఁ బూర్వమందును, సృష్టికాలమందును, సృష్టి-
 కంతమందును బ్రకాశించుచున్నాఁడవు. సత్త్వాదిగుణముల
 పరిణామ మగునీజగంబును సంకల్పరూపజ్ఞానంబున సృజించి
 యంతరాత్మరూపమున దానిలోఁ బ్రవేశించి, నీకు శరీరభూతు
 లును, జిదచిదాత్మాకులును నగు దేవాదిశరీరములచే నానాభేద
 ములను బొందినట్లు గానవచ్చుచుందువు. అంతియకాని వాస్తవ
 ముగా జగంబు ప్రకృతిపురుషశరీరుండ వయిననీకంటె నతిర్తిక్తము
 కాదునుమా? మఱియుఁ జిదచిదాత్మకమయినజగం బంతయు
 ను నీవే! దానికంటె వేఱుకాని యీశ్వరుండవును నీవే! జీవునిఁ
 జూచి యీశ్వరుఁడనుకొనుట యజ్ఞానమూలమగు భ్రాంతికాసి
 మఱియొకటికాదు. నాకును జగంబునకు భేదముండఁగా లేదను
 టెట్లని యనవలనుపడదు. పృథివీమయమైన బీజము వృక్షముగాఁ
 బరిణమించినను వృక్షము దానికంటె భిన్నము గానట్లే, నీవలన
 సృష్టిస్థితిలయములఁ జెందెడిలోకము నీకంటె వ్యతిర్తిక్తముకాదు.
 ఓ లోకనాథా ! కానవచ్చు చున్నచరాచరప్రపంచమును నీ
 యం దుపసంహరించుకొని శయనించి యుపాధిరహిత మైన నిజ
 సుఖానుభవము గలవాఁడనై, వ్యాపారమును విడిచి, సంకల్ప
 రూపమయిన జ్ఞానమునుండి మఱలినవాఁడ వగుటంజేసి కన్నుల
 మూసియయినను నిద్దురఁజెందక వేటొకయాధారము నపేక్షిం
 పక, తురీయావస్థయందుండి ప్రకృతిగుణము లగుసత్త్వాదుల నం
 టవు. స్వకీయమగు కాలశక్తిచే యుభితము లయిన సత్త్వాదిగుణ

ములు గలప్రకృతి శరీరముగాఁ గలవాఁడవై యోగనిద్రను
జాలించి శేషశయనమునుండి లేచి నీవు మగుడ సృష్టి కున్ముఖుఁడ
వయియుండఁగా మొదట నీయందుపసంహృతమై సూక్ష్మరూపమై
యున్న ప్రపంచము నీ నాభినుండి కమలాకారమై యుద్భవించె
ఆ నీనాభిక మలమువలన బ్రహ్మ యుదయించి తనకుఁ గారణభూత
మయిన పద్మముకంటె నితరమును గానకతనయందంతరాత్మనై
వ్యాపించి యాపద్మమునకుఁ గారణమయిన నిన్నును వెలుపటఁ
గనుఁగొనలేక నూఱుసంవత్సరములకాలము నీళ్లలో మునుఁ
గుచుఁ దేలుచు వెదకినను నీవు మొలక మొలచినపిమ్మట బీజము
నట్లు గానరానై తివి. అనంతరము బ్రహ్మ మిక్కిలియచ్చెరువైంది
మగిడివచ్చి పద్మమునాశ్రయించి గాఢతపంబుచేనిర్మలచిత్తుఁడై
భూమియందు సూక్ష్మరూపముతో నున్న గంధమునువలెఁ దన
యాత్మయందే వ్యాపించియున్న నిన్ను దర్శింపఁగలిగె. ఇట్లు
వేయినదనములును, బాదములును, శిరస్సులును, జేతులును,
దొడలును, నాసికలును, జెవులును, నేత్రములును గలిగి దీప్త
ములయిన యలంకారములను, నాయుధములను ధరించి యాశ్చ
ర్యమును గల్గించుచు నిత్యుండవయి మహాపురుషుఁడవై యున్న
నిన్నుంగాంచి విరించి మిక్కిలి సంతసంబునొందె. ఇట్లు తీవ్ర
తపమున నిన్నుఁగాంచిన బ్రహ్మకు హయగ్రీవరూపమునఁగా
నవచ్చి సృష్టిక్రమమును దెలుపు వేదముల నొసంగితివి. నీవా
రూపముతోనే రజస్తమోగుణప్రధానులయినమధుకైటభులను
సంహరించితివి. నీ హయగ్రీవశరీరము కేవలమును సత్త్వ
మయ మైనదని పండితులందురు. నీవిట్లు జగదుత్పత్తిని గావించి
తివి. అనంతరమున నీవుచితకాలములందు శుద్ధసత్త్వమయము

లయిన రామకృష్ణాద్యవతారంబులను, సుతాస్యాద్యవతారంబు
 లను దాల్చి లోకవిరోధు లయినరావణాదిదుష్టులను జంపి,
 పరిపాలించు చుంటివి. మఱియు ధర్మములను స్థాపించుచుంటివి.
 ఇట్లు మూడుయుగంబులందును బ్రత్యక్షౌవతారముల చేతనే
 కార్యము నడపుదువుకాని కిలియుగమున నట్లుచేయక గూఢ
 వర్తనుడవయి దుష్టుల ఖండించి లోకమును గాచుచుందువు.
 ఓదేవా! నామనస్సిప్పుడు విషయసుఖములకు వశ్యమై యవిలభిం
 పకపోవుటచే విచారమగ్నమైయున్నది. ఇట్లుండ నీ తత్త్వము
 నెట్లు తెలిసికోగలుగుదును? కావున నో నైకుంఠా! పాప
 కృత్యములచే దుష్టమై, కామాదులందాసక్తమై, కావుననేదీనాతి
 దీనమై యున్న నామనము నీకథలందు మిక్కిలి యాసక్తి గల్గి
 యుండుఁగాక. ఓ యచ్యుతా! నాలుక మధురపదార్థములను
 గూర్చి నన్నాకర్షించుచున్నది. శిశ్నము సంభోగములవంక నా
 కర్షించుచున్నది. త్వగింద్రియము సుఖస్పర్శము గల్గించుపదార్థ
 ములవంకకు లాగుచున్నది. పీనులు మధురశబ్దములను
 గూర్చియు, ఘ్రాణము పరిమళవస్తువులను గూర్చియునాకర్షించు
 చున్నవి. అట్లే నేత్రములు, సుందరపదార్థముల నిమిత్తమును,
 బాణిపాదాదులు తమతమ పనులనిమిత్తమును లాగుకొను
 చున్నవి. ఈ యింద్రియములు పెక్కురుభౌర్యలు గృహపతిని
 వలె నన్నుఁ దమతమనైపునకు లాగుకొనుచున్నవి. వానివశము
 గావించుకొన నాకు శక్తిలేదు. ఇట్లు నేనేమి నావారలేమి
 సంసారమనెడి నైతరణియందు స్వకీయములగు పుణ్యాపాపకర్మ
 ముల ప్రేరణచేబడి మాశత్రువుల యభివృద్ధిచే మేము భయ
 మందుచు, మాయభివృద్ధిచే శత్రువులకు భయముగల్గించుచు,

మా స్వజనమందు మైత్రిని, శత్రువులందు వైరమును బూని
 మూఢుల మయినమమ్మిసంసారమునుండి వెలువఱిచి పరిపాలిం
 పుమా ! ఓ లోకగురూ ! ఓ భగవంతా ! యీ ప్రపంచము
 ను సంకల్పమాత్రముచేతనే సృజింపఁ, బాలింప, సంహరింప
 సమర్థుడవయిన నీకు సంసారమునుండి, నన్నును నాజనమును
 రక్షించుటయేపాటి కష్టకార్యము.? ఓయార్తబంధూ! మేము
 కేవలము మూఢులము. అయినను నీసేవకులకు సేవకుల మై
 వర్తించుచున్నారము. కావున సంసారముచే నార్తుల మైనమమ్ము
 నుసంరక్షించుట యార్తబంధువ వైన నీకుఁ దగును. ఓపరమ
 పురుషా ! నీపవిత్రచరిత్రములను సంతతమును గానముఁ
 జేయుచు దానివలనఁ బొడమునమృతమునుద్రావి మత్తుడనగు
 టచే నీ సంసారమునకు భయపడను. దుఃఖింపను. కాని నీకథా
 శ్రవణమునకు దూరులై కేవలమింద్రియసుఖంబులను గోరుచు
 వానికై కుటుంబభరమును నహించుచున్న యామూఢుల
 నిమిత్తము మిక్కిలి దుఃఖించుచున్నాను. ఓదేవా ! మునీశ్వ
 రులు వెక్కండ్రు విజనమగునరణ్యములంజేరి యితరపదార్థముల
 వేనిం గోరక తమకుమాత్రమే ముక్తినిసంపాదింపఁ బ్రయత్నిం
 తురు. ప్రయత్నించి ముక్తులగుదురు; కాని నే నట్లు నా ముక్తికి
 మాత్రమే ప్రయత్నింపలేదు. సంసారకూపమునఁబడి దుఃఖించు
 చున్న నావారలను విడిచినే నొక్కడనెట్లు ముక్తిసేక్షింతును?
 దీనాతిదీను లయినవీరికి నీకంటె దిక్కులేదు. కావున నావారిం
 గూడ సంసారమునుండి యుద్ధరింపుము. వారు కొంతకాలము
 కామ మనుభవించి పిమ్మట విరక్తులై ముక్తులగుదు రని తలంప
 నవకాశములేదు. కామము దురదవలె దుస్సహమైనది. మోహ

వశమున సంప్రాప్తమయినచేతులందుండు దురదను దొలగించి
 కొనఁ బరస్పరసంఘర్షణము చేయుటవలన మొదట సుఖము
 వలెఁ గానవచ్చును. కాని క్రమక్రమముగాఁ గోర్కికొలఁది నది
 మఱింత హెచ్చి తుదకు దుస్సహదుఃఖమును సమకూర్చు. అట్లైఁ
 గృహమేధికి మిథునాదికర్తములు మొదట సుఖకరములవలెఁ
 గన్పించును; గాని తరువాత మిక్కిలి దుఃఖములఁ గల్గించును.
 గృహస్థు లట్లు కాములై బహుదుఃఖములను బొందుచున్నను
 గామాసక్తి యొకమూల బాధించుటచే విరక్తి నొందఁజాలరు.
 అట్టివారు ముక్తులగుటయెట్లు ? కావునఁ బండితుఁడైనచో నీ
 యనుగ్రహమువలన జితేంద్రియుఁడై కామము సహింపవలెను.
 లేనిచో ముక్తుడగుట యసంభవము. మోక్షసాధనము లన్నిటి
 లోను జితేంద్రియత్వము మొదటిదినుమా! మానము, వ్రతము,
 చదువు, కృత్యాదితపము, పాండిత్యము, వర్ణాశ్రమోచితధర్మ
 ములు చదివించుట, జపము, ధ్యానము, మొదలగు మోక్షోపా
 యములు. అజితేంద్రియున కట్లుకాక జీవనోపాయము లగు
 చున్నవి. ఇట్టి యింద్రియజయమెట్లు గల్గునని యందురేని,
 యందులకై వేఱ ప్రయత్నింప నవసరములేదు. బీజాంకు
 రములవలెఁ జిదచిత్తులు పరమేశ్వరుఁడవును గర్తృరహితుఁ
 డవు నయిన నీకు శరీరమై యున్నవనియు, నంతకంటె,
 వేఱయిన పదార్థము లోకమున లేదనియు నిశ్చయించి, మథ
 నాద్యుపాయములచే దారువులం దగ్నినివలెఁ జిదచిత్తులందున్న
 నిన్ను నుపాసనాత్మకమయిన యుపాయము నవలంబించి సాక్షా
 త్కారము చేసికొనుచున్నారు. ఇంతకుఁదప్ప నిన్ను సాక్షాత్క
 రింపఁజేసికొన వేఱొక సాధనము లేదు. ఓదేవా! వాయువు,

ఎహి, భూమి, గగనము, జలము, శబ్దాదితంత్రాలు, ప్రాణము
 లింద్రియములు, హృదయము, జ్ఞానోత్పత్తిని గల్గించుబుద్ధి,
 పెక్కెల? ప్రకృతి పరిణామాత్మకము లగునవియు, సత్త్వాది
 గుణరహితము లగునవియు, మనోవాక్కుల కవగతమగు పదా
 ర్థమంతయును, నీవేకాని నీకంటె నన్యము గానరాదు. సత్త్వా
 దిగుణములును, మహదాదులును, దేవతామనుష్యాదులును,
 మనస్సు మొదలగు సాధనములును, గర్తవశమున సంకుచిత
 జ్ఞాను లగుటంబట్టి తమ కంతరాత్మనై లోపల వెలయుచున్నను
 గనుఁగొనలేరు. కాని నీస్వరూపమననమందు సమస్థలయిన
 మునులు సర్వము నీస్వరూపమే యని యోగసాధనమున విమ
 ర్శించి సాక్షాత్కరించుకొని శబ్దాదివిషయములనుండి స్వయ
 ముగానే మఱలుదురు. ఇట్లు భక్తివలననే యింద్రియజయ
 మొనర్పవలెను గాని వేఱొక్క యుపాయము లేదు. ఆభక్తి
 యెట్లు లభించుననఁ జెప్పెద. ఓశ్రీహరీ ! నీకు నమస్కరించు
 టయు, నిన్ను నుతించుటయు, నిన్నుఁ బూజించుటయు, నీపాద
 పద్మముల ధ్యానించుటయు, నీకుఁ బరిచర్యచేయుటయు, నీకథ
 లను వినుటయు, నాఁబడు నాటువిధము లగుసేవలచేతనే పరమ
 హంసలకుఁ బ్రాప్యఁడ వయిన నీయందు భక్తిని జనుఁడు సంపా
 దింపవచ్చును. దానిచే సమస్తము సమకూరు”నని యిట్లు భక్తుఁ
 డయిన ప్రహ్లాదుఁడు భక్తితోఁజేసిన గుణవర్ణనమును, విని
 హేయగుణరహితుఁ డయిన నరసింహుఁడు కోపమును విడిచి
 సంతుష్టుఁడై నమస్కరించిన ప్రహ్లాదుం గాంచి యిట్లనియె.
 “ఓపత్సా ! ప్రహ్లాదా ! నీకు భద్రమగుగాక ! నేను నీకుఁ
 బ్రసన్నుండ నైతి. నేను మానవుల కోర్కెలను బూరించువాఁ

డను. కావున నీకిష్టమగు వరంబువేడుమిచ్చెద. నన్ను సంతసింపజేయలేని మానవునకు నాసందర్శనము దుర్లభము. నన్ను సందర్శించినవాడు పూర్ణకాముడై యుండవలెనుగాని కోర్కులకై పరితపింపఁ దగదు. కావుననే జితేంద్రియులును, శ్రేయస్సుగోరువారును, వివేకవంతులును, నగు సాధువులు సర్వపురుషార్థముల నొసంగు నన్నును ద్రికరణశుద్ధిగా భజించి సంతసింపజేయుదురు. ఓప్రహ్లాదా! కావున నన్నన్నివిధములచేతను సంతసింపజేసిన నీకు వలయువరంబు లిచ్చెద వేడు” మని పలికెను. కాని ప్రయోజనాపేక్షలేక, భక్తియోగమునఁ బరమపురుషునారాధించుప్రహ్లాదుడు విషయాసక్తుల మోహింపజేయు నరములచేమోహితుఁడు కాకుండెను. ఇది తొమ్మిదవయధ్యాయము.

—●●●ప్రహ్లాదుడు వరములు గోరుట.●●●—

అనంతరమున బాలకుడయిన ప్రహ్లాదుఁ డావరములు తన భక్తియోగమున కంతరాయము గల్గించునని తలంచి మందహాసము చేయుచు హరి కిట్లనియె. “ఓదేవా! నేను స్వభావముచేతనే కామములం దాసక్తుడనై యుంటి. అట్టి నన్నీవరములని యాశాపాశబద్ధునిం జేయకుము. నే నీసంసారానర్థములకు భీతిల్లి కామములకు విముఖుడనై నీసేవచే ముక్తుఁడను గాఁగోరి నిన్నాశ్రయించితిని. ఇట్లుండ “నరములు వేడుకొను” మని నా కాజ్ఞాపించితివి. నీభృత్యుడనైన నాకు నీయం దితరప్రయోజనము లేనిభక్తి గలదో లేదో తెలిసికొన నిశ్చయించి సర్వజ్ఞుడవైనను నాముఖముచేతనే నామనంబును బరీక్షించుటకే

యిట్లు చేసితివి. అట్లేకానిచో నిఖిలమునకును హిత ముపదేశించుచుఁ గరుణాకరుఁడ వయిన నీవు నీభక్తుని విడిపింపఁ దరము కాని జననమరణాదిరూప మయినసంసారబంధముచే బంధింపఁ జూతువా? సంసారరూపమయిన నరకకూపమునంబడి స్వస్వరూపమును మఱచియున్న మావంటిభక్తుల నుద్ధరింప సమర్థుండు నీకంటె వేఱొకఁడు లేడు. ఇట్లుండ నీవు భక్తుల నుద్ధరించుటకు మాటుగా సంసారకూపమునఁ ద్రోయుదువా? ఓదేవా! నీయఁదు నేను భక్తి నెఱపుచున్నాను. అందులకుఁ బ్రతిఫలముగా నీవలన నేమియు నపేక్షింపను. అట్లేకానిచో వస్తువులనిచ్చి ప్రతిఫలముగా మఱికొన్నివస్తువులను బుచ్చుకొను వర్తకునకును, నాకును గల యంతరమేమి? చిరకాలము కొలిచికొలిచి ప్రభువువలన వరములను బడసినవాఁడు భృత్యుఁడన నర్హుండు గాఁడు. భృత్యునివలన నేదేని బ్రయోజనముబొంది కోర్కుల నొసంగువాఁడు ప్రభుశబ్దమున కర్హుండుకాఁడు. కావున నేను బ్రయోజనాంతర మపేక్షింపకుండ నీసేవనొనర్చు భక్తుఁడను. నీవు ప్రయోజన మపేక్షింపని ప్రభువవు. ఇట్టి మన మిప్పట్లునఁ బరస్పరమును బ్రయోజనము నపేక్షించితిమేని లోకమునఁగల సామాన్యరాజభృత్యులకును మనకును గల తారతమ్య మేమి? ఓ యీశ్వరా! ఓ వరదా ! నీవు నాకు వరము లీదలంచితివేని నామనంబున నెప్పుడును గోర్కు లుద్భవింపకుండునట్లు వరమొసంగుము. మనంబునఁ గోర్కు లుప్పతిల్లినచోఁ గొన్నిజన్మములలో నింద్రియములు, మనస్సు, ప్రాణములు ఆత్మ, ధర్మము ధైర్యము, బుద్ధి, సిగ్గు, జ్ఞానసంపద, తేజస్సు, స్మృతి, సత్యము మొదలగునవి తప్పక నశించును. తనమనంబునఁగలకోర్కులను

విడిచివెట్టెడు మానవుఁడు గుణాష్టకరూపమయినముక్తినిబొంద
 సమర్థుఁడగుచున్నాఁడు. ఓపరమేశ్వరా! జ్ఞానాది షష్టణముల
 తో నొప్పుచు, నాశ్రితార్తిహరుఁడవై యద్భుతమగు నరసిం
 హరూపమును దాల్చి, స్వరూప స్వభావములచే నిరతిశయుఁడ
 వయిన నీకు వందనంబు' అని ప్రార్థించిన విని నరసింహుం డిట్లు
 నియె. 'ఓవత్సా! నీవంటి యేకాంతభక్తులు, నన్ను సేవించుచు,
 నొకప్పుడైన నిహపరలోకములకు సంబంధించిన వరములు కో
 రరు. అయినప్పటికిని నీకు వరముల నిచ్చువాఁడ. నీవీలోకమున
 రాక్షసుల కధిపతివై యొక మన్వంతరకాలము సుఖముల నను
 భవింపుము. మఱియు నాకుఁ బ్రేమాస్పదుఁడవయిననీ వెప్పుడు
 నాకథామృతమును బానముచేయుచు సర్వభూతములకు నంత
 రాత్మనై యజ్ఞాధిపతివై యున్ననన్ను భక్తియోగముచే సర్వ
 దా యారాధించుచుండుము. పుణ్యాపాపరూపమయిన కర్మ
 ముల నెంతమాత్రమును జేయకుము. నేర్పుచే ననుభవించి
 పుణ్యాపాపములను, గాలబలముచే శరీరమును, వదలి సురలోక
 మునఁగూడ నిర్మలకీర్తిని విస్తరింపఁజేసి సంసారబంధముక్తుఁ
 డవయిన నన్నుఁ జెందుదువు. ఓప్రహ్లాదా! ఎవఁడు నిన్నును,
 నన్నును స్మరించుచు, నీవైనర్చిన స్తవరాజముచే నన్ను నుతిం
 చునో, వాఁడు ప్రారబ్ధావసానకాలమునందుఁ, గర్మబంధముల
 వదలి ముక్తుఁడగును." అనిపల్కిన భగవంతునిఁగూర్చి ప్రహ్లా
 దుఁడు "ఓమహేశ్వరా! నాతండ్రి నీప్రభావమెఱుంగక సర్వ
 లోకములకును. హితమొనర్చు నిన్నును, భ్రాతృహంతయని నిం
 దించుచు, దురభిమానవంతుఁడై క్రోధపూరితమయిన యం
 తఃకరణముతో నొప్పుచు నీభక్తుఁడనగు నాకు ద్రోహమొనర్చి

మహాపాతకము సంపాదించెను. నాతండ్రి యీపాపమునుండి
ముక్తుడగునట్లు వర మొసంగుము. నీకడకంటి చూపునకుఁ
బాత్రుడగుటచేతనే నాతండ్రి పాపరహితుడగును. అయినను
నే మఱియొక పరి ప్రార్థించుచున్నాను. దయయుంచి యట్లొన
ర్పు”మని వేడ భగవంతుఁ డతని కిట్లనియె ‘ఓవత్సా! సాధువ
ర్తనుడ వై ననీవు కులపావనుండవయి దితివంశమునఁ బుట్టిన
కారణమున నిరువదియొక్కతరమువారితోఁగూడ నీతండ్రి
పవిత్రుఁ డగును. పరోపకారశీలురును, జితేంద్రియులును, సర్వ
భూతములను సమదృష్టితోఁ జూచువారును నగు నాభక్తులెం
దెందుందురో, యాయాదేశములందుఁగలష్టేచ్ఛలుగూడఁ బవి
త్రులగుదురు. ఓవత్సా! లోకమునఁగల నాభక్తులందఱును
భక్తశ్రేష్ఠుడ వయినని న్ననుసరించి వర్తింతురు. నీవు సర్వభ
క్తులకును దృష్టాంతమ వయి వర్తింపుము. తక్కిన భక్తులంద
ఱును నీవలెనే సర్వభూతములందును సములై హింసాకృత్య
ముల నొనర్చక నాయందలి భక్తియోగముచే నిస్సహులై
వర్తింతురుగాక. ఓ బాలకా ! అన్నివిధములచేతను బవిత్రుఁ
డయిన నీతండ్రి కిఁకఁ బ్రేతకార్యము లాచరింపుము. నీజనకుడు
నాశరీరసంపర్కము సంభవించుటంజేసి పుణ్యలోకములఁ బడ
యును. నీతండ్రి సంపాదించి పాలించిన యంద్రలోకమును విడిచి
కులక్రమాగత మైనరాజ్యము నధిష్ఠించి దానవాధిపత్యము
వహింపుము. నాయందు సర్వదా నీమనంబును నిలిపి బ్రహ్మవా
దుల యనుమతి చొప్పున నన్నారాధింపుము”. అని భగవంతుఁ
డాజ్ఞాపింపఁ బ్రహ్లాదుండు తండ్రికిఁ బ్రేతకృత్యము లాచరించి
ద్విజులుచ్చరించు మంత్రోదకములచేఁ బట్టాభిషిక్తుడయ్యె.

ఓ రాజా! అనంతరము బ్రహ్మ నరసింహుని కోపము తగ్గినదని తెలిసికొని దేవాదిపరివృత్తుఁడై సమీపించి చేతులుజోడించి పవిత్రవాక్కులచే నుతించి యిట్లనియె. 'ఓ దేవదేవా! ఓజగదీశా! పాపాత్ముఁడై లోకములకు సంతాపము గలిగించు నీరక్కసుఁడు మా యదృష్టవశమున నీచేఁ జచ్చె. ఈదురాత్ముఁడు ఘోరతపంబొనర్చి, నాచే సృజింపఁబడిన భూతములచేఁ జావకుండునట్లు వరముగాంచెను. వీఁడు గర్వోద్ధతుఁడై శాస్త్రీయధర్మముల నెల్ల నశింపఁజేసెను. అట్టి దుష్టుఁడు నీచేఁగూలుట మా యదృష్టముగాదే. ఈరక్కసుని కుమారుఁడగు నీప్రహ్లాదుం డర్భకుఁడయ్యు మహాభాగవతుఁడై సత్ప్రవర్తనుఁడై వలలుచున్నాఁడు. వాని మృత్యువువలనఁ దప్పించినందుల కమితానంద మొందుచుంటిని. ఓపరమేశా! ఈనీ నరసింహరూపమును ధ్యానముచేయు పురుషుఁడు నిర్భయుఁడయి చంపఁదలఁచిన మృత్యువునుండి సైతము విడువఁబడునుగదా!' అని పల్కిన బ్రహ్మాంగంచి హరియిట్లనియె. 'ఓసరసిజాసనా! దైత్యులు స్వభావముచేత నే క్రూరులు. నీ విఁక మీఁద నాదైత్యుల కిట్టివరంబుల నొసంగకుము. అది పాములకుఁ బాలులైన వెంచినట్లు మహానర్థకారి యగు'నని, బ్రహ్మను మందలించి యతనివలనఁ బూజలుగొని సర్వభూతములును జూచుచుండఁగనచ్చటనే యంతర్ధానము చెందెను. పిమ్మటఁ బ్రహ్లాదుండు భగవదంశసంభూతు లయిన బ్రహ్మకును, రుద్రునకును, బ్రజాపతులకును దేవతలకును నమస్కరించి పూజించె. బ్రహ్మాదిసురలతనిపూజల స్వీకరించి మునులతోఁగూడ దైత్యాధిపతినిఁగా నొనర్చి యతని గుణగణములను వర్ణించుచుఁ దమతమనిలయంబుల కరిగిరి. ఓధర్మరాజా! విష్ణుపార్షదు లయిన జయవిజయు

లిక్ష్వుసును దితికి హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులై యుదయించి తమ
హృదయములం దున్న భగవంతునితో ద్వేషించి, వరాహనరసిం
హావతారంబుల నీగతిఁద్రెల్లీరి. వారే మగుడ రావణకుంభకర్ణు
లై పుట్టి దశరథరాముని సాయకపంక్తులచేఁ జీల్పఁబడి తమమన
స్సు నతనియందే యుంచి, దేహంబులుత్యజించిరి. వారిరువురేశిశు
పాలదంతవక్త్రులై యుద్భవించి కృష్ణునితో ద్వేషముపూని, యత
నిచేఁ జంపఁబడి మనము చూచుచుండఁగనే ముక్తిఁజెందిరి. వా
రిరువురే కాదు. కృష్ణునియందు బద్ధవైరము గలరాజు లంగఱును
సంతత మతనినే స్మరించుచు, భ్రమరకీటక న్యాయమునఁ దత్స
మానరూపమును జెందిరి. ఓరాజా! అసాధారణ మయినభక్తి
చే సాధువులు భగత్సామ్యమును బొందినట్లుగానే, శిశుపాలాది
రాజులుగూడ సంరంభపూర్వక మగుచింతచే హరిసామ్యమును
బొందిరి. ఓమహీపాలకా! విద్వేషులగువా రెట్లు హరిసామ్యము
నొందిరో చెప్పమని యడిగిన నీప్రశ్నమున కుత్తరమిచ్చితిని.
ఏకథయందు బ్రహ్మకులమునకు రక్షకుఁడును, సర్వాంతరాత్ముఁ
డును నగుకృష్ణుని యవతారమును, నాదిదైత్యుఁ డయినహిర
ణ్యకశిపుని చావును వర్ణింపఁబడెనో, దేనియందుఁ బరమభాగవ
తుఁడయిన ప్రహ్లాదుని చరిత్రమును, భక్తియు, జ్ఞానంబును,
వైరాగ్యంబును, హరిమాహాత్మ్యంబును జక్కఁగా వర్ణితము
లయ్యెనో, దేనియందు సృష్టిస్థితిలయములకుఁ గారణుఁడయిన
పరమేశ్వరుని యద్భుతచర్యలును, గాలవశమున దేవాసురుల
స్థానములు వ్యత్యస్తము లగుటయు, భగవత్ప్రాప్తికి సాధన
మయిన ధర్మంబును జెప్పఁబడినవై, యట్టి ప్రహ్లాదచరిత్రమును
వర్ణించి నీకుఁ జెప్పితిని. భగవంతుని పరాక్రమాది గుణములచే

విస్తృతమైన యీపుణ్యకథను శ్రద్ధతోఁ గీర్తించువాఁడు కర్ణ
 పాశములనుండి విడువఁబడుచున్నాఁడు. మఱియు నాదిపురుషుఁ
 డయిన పరమేశ్వరుఁడు నరసింహవతారము నెత్తుటయును, దితిజ
 నాయకుఁడయిన హిరణ్యకశిపునివధయుఁబరమభాగవతుఁడయిన
 ప్రహ్లాదునిప్రభావమును, భక్తితోవిన్నపురుషుఁడు భయరహితుఁ
 డై నైకుంతలోకమును బొందును. ఓధర్మరాజా! మీభాగ్యము
 నేమని నుతింతును? ఏ మీగృహములందు మాయామానుష
 చిహ్నములను దాల్చిన శ్రీకృష్ణరూపము వర్తించుచున్నదన్న
 కారణమున లోకములను బవిత్రింపఁజేయు మునీంద్రులు తఱు
 చుగా వచ్చుచున్నారో, అట్టిమీభాగ్యము సర్వోత్కృష్టమైనది
 కదా! మునీశ్వరులకు లభ్యుఁడయిన శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మము మీకు
 మేనబావయై, ప్రియుఁడై, స్నేహితుఁడై, యంతరాత్తయై, పూజ
 నీయుఁడై, సేవకుఁడై, హితోపదేశకుఁడై వర్తించుచుండె. అట్టి
 మీభాగ్యమిట్టిదని యెవ్వరు వర్ణింపఁగలరు? వాక్కులకును, మన
 స్సునకును గోచరుఁడు కాకపోవుటవలన నెవనిరూపమును బ్రహ్మ
 రుద్రాదులయినను దెలిసికొనఁజాలరో, ఎవఁడు శుభాశ్రయ
 మగు శీలముచేతను భక్తిచేతను, నింద్రియజయముచేతను, నారాధి
 తుఁడగునో, భక్తులకుఁ బలియైన యాపరమేశ్వరుఁడునాకుఁ బ్రస
 న్నుఁడగుఁగాక. ఓధర్మరాజా! జ్ఞానాది శక్తులకు నిలయుఁడయిన
 పరమేశ్వరుఁడు పూర్వకాలమున ననంతమాయలు గలమయుని
 వలన శంకరునికిఁ గీర్తివచ్చునట్లు చేసెఁజుమా! ఆలోచింప రుద్రా
 దులకుఁ గీర్త్యాదులనొసంగుపరబ్రహ్మము నెవఁడువర్ణింపఁగల్గునని
 చెప్ప విని ధర్మరాజు నారదునిఁగాంచి “మునీంద్రా! మయుఁడను
 వాఁ డెవఁడు? అతనివలన శంకరునికిఁ గీర్తియెట్లు గల్గినది? ఈశ్రీ

కృష్ణుఁడెట్లుశంకరునకుఁగీర్తినివర్ధించె? ఆస్పృతాంతముచెప్పు'మని
 యడుగఁగా నారదుండిట్లనియె, 'ఓయుధిస్థిరా! రాక్షసులకుమ
 యుఁడను శిల్పిగలఁడు. వాఁడు మాయావి. పూర్వము రక్కసు
 లు దేవతలచే నిర్జితములై మాయల కాటకట్టయిన మయుని శర
 ణుసొచ్చిరి. అంత మయుఁడు తనబుద్ధిచాతుర్యముచే బంగారు
 తోను, వెండితోను, నినుముతోను మూఁడుపురముల నిర్మించి
 మా రాక్షసుల కిచ్చెను. ఆత్రిపురములు సమస్తపరికరములతో
 నిండియుండెను. అవి సామాన్యులకు గోచరములుగావు. అవి
 యిట్లుపోవుచున్నవనికాని యిచ్చటికివచ్చుచున్నవనికాని తెలియఁ
 దరముగాదు. అవి విమానములవలె దేశాంతరగమనములకు
 సమర్థములయినవి. దైత్యనాయకు లాపురములందుండి దేవతల
 కుఁ గానరాక పూర్వవైరమును స్మరించుకొని లోకపాలురతోఁ
 గూడ ముల్లోకములను నశింపఁజేయఁదొడఁగిరి. అంత లోకపాల
 కులతోఁగూడ జనులు రుద్రుని సమీపించి నమస్కరించి "ఓ
 మహాదేవా! కొందఱు రక్కసులు త్రిపురముల నాలయముగాఁ
 గైకొని ముల్లోకములను నశింపఁజేయుచున్నారు. నీసేవకుల
 మగు మమ్ము నారాక్షసులబారినుండి తప్పించి రక్షింపుము" అని
 స్మరించిరి. రుద్రుండు వారిస్మృత మాలకించి "ఓసురలారా !
 యాదైత్యుల మదంబడంచెదను. మీ రెంతమాత్రమునుభయ
 మందకుఁ" డని పలికి వింటియం దమోఘబాణము నొకదానిఁ
 గూర్చి పురములపైఁ బ్రయోగించె. అంతట నా బాణములన్ని
 వర్ణములై యాకాశమార్గమునుండి నిర్గమించి యాపురంబులు
 గానరాకుండు నట్లావరించి లోపలికిఁ బ్రవేశించి యాదైత్యుల
 బాధించి నిర్జీవులనుగావించె. సమర్థుఁడయినమయుఁడెట్లుచచ్చిన

రక్కసులను గొనివచ్చి యమృతమయమగు కూపమునఁ బడవై చెను. అదై త్యులు సిద్ధామృతరసముచే మరల జీవించి వజ్రమువలె దృఢమగుశరీరముగలవారై మహాబలసంపన్నులై మేఘచ్ఛేదమువలన వెలువడిన విద్యుద్భ్రూప మగునగ్నివలెఁ బ్రకాశించిరి. అట్టి రక్కసులను బొడగాంచి శంకరుఁడు తనసంకల్పము విఫలమైనందులకు దుఃఖించి, నిరుత్సాహుఁడై యుండగా భవంతుఁ డగువిష్ణు వతనికిఁ బ్రసన్నుఁడై సిద్ధరసము నశింపఁ జేయు నొకయుపాయమాలోచించి తానుధేనువై బ్రహ్మనువత్సనుగాఁ జేసి త్రిపురమునుబ్రవేశించిమధ్యాహ్నసమయంబునఁగూపమును సమీపించి యందలి సిద్ధరసమును బూర్తిగాఁ ద్రావెను. ఆధేనువు సిద్ధరసమును ద్రావుచుండుట చూచియు, భగవన్తాయా మోహితు లయిన కారణమున దానవులు వారింపఁదలంపఁరైరి. మయుఁ డాకృత్యమును తెలిసికొని యచ్చటికివచ్చి శోకార్తులైన రసపాలకు లగునాదై త్యులంగాంచి విచారరహితుఁడై మందహాసము చేయుచు నిట్లనియె. 'ఓదై త్యులారా! దైవగతి యచింత్యమైనది. తనకుఁగాని యితరులకుఁగానిదైవవశముననుఃఖమైననుదుఃఖమైనను సంప్రాప్తించును. నానిఁడప్పింప దేవుఁడుగాని, రాక్షసుఁడుగాని మనుష్యుఁడుగాని సమర్థుఁడు కానేరఁడు. ఎట్టివాఁడైన ననుభవించి తీఱవలె. నేనెంతమీకుఁదోడ్పడుచున్ననుదైవముప్రతికూలముగానున్నందునఁ గార్యముచెడెను. దైవప్రతికూలురయిన మీకిక సుఖ మబ్బుటయెట్లు' అని పలికి యధేచ్ఛంజనియె. అనంతరము శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మము, జ్ఞానము, వైరాగ్యము, వృద్ధి, తపము, విద్య మొదలగు స్వకీయశక్తులచేత రథమును, సూతుని, ధ్వజమును, గుఱ్ఱములను, ధనువును, గవచమును

శరములను మఱికొన్ని యుద్ధసాధనములను నిర్మించి శంకరున
 కొసంగెను. అంతట శంకరుఁడు భగవచ్ఛక్తిరూప మయినరథ
 మునెక్కి కవచమునుదాల్చి ధనుర్బాణముల స్వీకరించి శ్రీకృష్ణ
 శక్తిసముపేతుఁడై విటబాణముసంధించియభిజిత్త సెడిముహూ
 ర్తమునందుఁ ద్రిపురంబుపైఁ బ్రయోగించి దహించెను. ఆసమ
 యమున చేవదుందుభులు మోయెను. దేవర్షులును, బిత్తదేవత
 లును, సిద్ధులును, దేవేంద్రాదులును, “జయజయ”యని పలుకుచు
 శివునిపైఁ బుష్పవర్షములు గురియించిరి. అచ్చరలు సంతుష్టచిత్త
 లై నాట్యముచేసిరి. గంధర్వులు పాడిరి. ఇట్లు శివుఁడు పురము
 లనుదహించి బ్రహ్మానులు భక్తియుతులై నుతించునుతుల నాలకిం
 చుచు నిజనివాస మగు కైలాసమున కేగెను. ఓధర్మరాజా! తన
 సంకల్పముచేతను నరలోకమున విడంబించుచు, లోకమునకు
 హితము గూర్చుచున్నశ్రీకృష్ణుని యద్భుతచేష్ట లిట్టివెన్నియో
 గలవు. అవియన్నియు లోకములఁ బవిత్రీకరించునవియె. వానిని
 మావంటి మునులందఱును సర్వదా గానము చేయుచుందురు.
 వానిని బూర్తిగా వివరించి వర్ణింప నెవ్వరికిని శక్తి చాలదు.
 కొంచెముమాత్రమే వర్ణింపఁగలుగుదుము. నీ వేదయిన నడుగఁ
 దలఁచిన యెడల నడుగుము. శక్తికొలఁది వర్ణించి చెప్పెదను.
 అనిపలికినవిని ధర్మరాజు సాధుజనపూజితుఁడయిన ప్రహ్లాదుని
 చరిత్రము విన్నందుల కధికముగా సంతసించి పూజ్యతములలో
 నగ్రగణ్యుఁడయిననారదునిఁ గాంచి యిట్లనియె. ఇది పదవయ
 ధ్యాయము.

—●●— నారదుఁడు సనాతనధర్మముల నుపదేశించుట. —●●—

“ఓనారదమునీంద్రా! బ్రహ్మణాదివర్ణములయు, బ్రహ్మచర్యాదు లగునాశ్రమములయుధర్మములు భక్తియోగమునుబుట్టించి పరమపురుషుని సాక్షాత్కరింపఁ జేయును. అవి యనాదులై న చ్చుచున్నవి. వానినిదెలియుట యెల్ల రకును నావశ్యకము. ఆధర్మముల వినఁ గుతూహలినై యున్నాను. దయయుంచి వివరింపుమా. మఱియు నీవు కేవలము బ్రహ్మకుమారుఁడవు. కుమారులందఱలోను నీవే యతనికిఁ బ్రయతముఁడవు; కావున బ్రహ్మ నీకుఁ బెక్కులు ధర్మరహస్యంబు లుపదేశించియుండును. నీకుఁ దెలిసినన్ని ధర్మరహస్యంబు లొరులకుఁ దెలియవనుట యతిశయోక్తిగాదు. ఇంతియకాక తపస్సుచేతను, సమాధిచేతను, నీవు నారాయణు నుపాసించినవాఁడవు. అట్టి మీవంటివారి కెల్ల ధర్మరహస్యములును దెలియు. వానినేర్చి చిరకాల మగుటచే మఱచి తినని యందువేని, భక్తి కంగముగా వర్ణాశ్రమధర్మములను సంతతమును నడపుమీకువానియందు విస్మృతిగలుగుట యెట్లు? అది యసంభవము. కరుణాకరులై పరోపకార శీలులై శాంతాత్ములై యుండు మీవంటివారు, మావంటి గృహస్థుల కోర్కులఁ దీర్చుట సముచితముగదా!” యని యిట్లు ప్రార్థించుచున్న ధర్మరాజుంగాంచి నారదుండు కర్మరహితుఁడును, లోకధర్మములకు హేతుభూతుఁడును సగునారాయణుని కినమస్కరించియిట్లనియె. “ఓ యుధిష్ఠిరా! నారాయణుఁడు నాకుపదేశించినసనాతనధర్మముల వివరించెద. సావధానులరై యాలకింపుఁడు. నారాయణుఁడు తన కంశభూతుఁడయిన నరునితోఁగూడ దక్షకుమారి కయగు మూర్తియందు ధర్మనివలన నుదయమంది లోకముల క్షేమము

నిమిత్తము బదరికావనమం దిప్పటికిని వర్తించుచున్నాఁడు. ఆ
నారాయణుఁడు సకలవేదస్వరూపుఁడు. కావుననే వేదప్రవర్తిత
ములగు ధర్మములన్నింటికి నతండ్రి ప్రధానుఁడు. అట్లే వేదవిదు
లొనర్చిన స్మృతులుగూడ ధర్మములకుఁ బ్రమాణములగు
చున్నవి. ఆనారాయణుండు చెప్పినవియు స్మృతులవలనఁ దెలి
యఁబడునవియు నగుధర్మములను జెప్పెదను. ఆ సనాతనధర్మ
ముల నాచరించినవారికి భగవంతుఁడు ప్రసన్నుండగుట నిక్క
మునుమా! సత్యము, దయ, శౌచము, తపస్సు, తితిక్ష, వివేకము
శమము, బాహ్యోద్రియజయము, పరుల హింసింపకుండుట,
బ్రహ్మచర్యము, త్యాగము, జపము, ఋజుత్వము, లభించిన
దానివలననే సంతసించుట, మహాత్ములసేవించుట, ప్రవృత్తికర్మ
ముల నొనర్పకుండుట, నిష్ఫలముగు చేష్టల నవలంబింపకుండుట,
మితముగా సంభాషించుట, యాత్మతత్త్వమును బరిశీలించుట,
భూతములకు యథామోగ్యముగా నన్నాదులనుబంచియిచ్చుట,
సమస్తభూతములను దన్నుఁగాఁ జూచుకొనుట, నరులందఱ
యందును దేవతాబుద్ధినుంచుట, పరమేశ్వరుని గుణగణనమును
వినుట, యతని నానుములను గీర్తించుట, యతని విభూతులను
స్మరించుట, యతనికి నమస్కరించుట, యతనిని సేవించుట, యతని
దాస్యమొనర్చుట, యతనియందు స్నేహమును జూపుట, యత
నికిఁ దన్ను సమర్పించుకొనుట. మొదలగునవి యెల్ల వారికి నా
చరణీయములు. ఇవియే పరమధర్మములు. ముప్పదిలక్షణములు
గల యీధర్మమువలననే పరమాత్మ సంతసించును. బ్రాహ్మణ
క్షత్రియ వైశ్యులు ద్విజులని చెప్పఁబడుదురు. ఆమూఁడుజాతు
లవారికిని గర్భదానాదులగు పదునాఱుసంస్కారము లవిచ్ఛి

న్నములై ప్రవర్తించును. పదునాఱుసంస్కారములు గలవారే ద్విజులని బ్రహ్మ వక్కాణించెను. శూద్రులకు వివాహరూపసంస్కారముమాత్రమే గలుగుటంజేసి ద్విజత్వములేదు. జన్మము చేతను, కర్మములచేతను, బరిశుద్ధులగు ద్విజులకు, యాగములు అధ్యయనము, దానము, మొదలగునవి హితములైనవి. మఱియుఁ దనుతమ యాశ్రమాదులకు నుచితములగు కర్మములుగూడ విహితము లయినవి. అందు బ్రాహ్మణునకు యాగ మొనర్చుటయు, యాగములఁ జేయించుటయు, జదువుటయు, జదివించుటయు, బరుల కొనంగుటయు, బరులనుండి స్వీకరించుటయు, నాఁబడు నాఱుధర్మములు గలవు. క్షత్రియునకుఁ బ్రతిగ్రహముదక్కఁ దక్కిన యైదుధర్మములును గలవు. అయినను యాజనము, సధ్యాపనమును, బ్రతిగ్రహమును బ్రాహ్మణునకు జీవనోపాయములగుటంజేసి క్షత్రియుఁ డందులకుఁ గడంగరాదు. అట్లయిన రాజులకు జీవనోపాయములెవ్వియని యందు రేనిఁజెప్పెదవినుఁడు. క్షత్రియులలోఁ బ్రజాపరిసాలనాధికారము గలవారు, బ్రాహ్మణేతరులనుండి పన్నులను స్వీకరించి జీవింపవలయును. అదియే వారికి జీవకోపాయము. వైశ్యుఁడెల్లప్పుడును బ్రాహ్మణ కులములననుసరించుచు, వ్యవసాయము, వర్తకము మొదలగునాని వలన జీవింపఁదగు. శూద్రుఁడు వైశ్యుఁడు జాతులవారిని గొలుచుచు వారలొనంగు వస్తుజాతముచే జీవింపవలె. ఓధర్మరాజా! ఇట్లు నాల్గుజాతులవారికిని జీవకోపాయములు విహితములయినవి. ఒకవేళ నవిలంభింపనిచో వృత్త్యంతరములు కల్పింపఁబడినవి. అందు విప్రునకుఁ గృషి గోరక్షణాదికమును, వినయపూర్వకముగా యాచించుకొనుటయు, దేశములఁ ద్రిష్ఠురుచు యాజ్ఞా

పూర్వకముగా నడుగుకొనుటయు, నుంఛవృత్తియు ముఖ్యము
 లయినవి. వానిలో నుత్తరోత్తరముగా నొకదానికంటె నొకటి
 శ్రేష్ఠమయినది. తమకు విహితములగు వృత్తులచే జీవనము సలుప
 నవకాశముగల్గినప్పుడు వానినే యాచరింపవలయును. అట్టి యన
 కాశము లేనప్పుడు రాజులుతప్పఁ దక్కినవారందఱు నేవృత్తినవ
 లంబించినను దోషములేదు. అట్టి సమయమందు విహితధర్మ
 ముల నతిక్రమించుట ప్రత్యవాయజనకముకాదు. క్షత్రియు
 నకుఁ బ్రజాపాలనాధికారవృత్తియు, బ్రాహ్మణునకు యాజనాదిక
 వృత్తియు, లభింపనప్పుడు వారికి వేఱొక కొన్ని వృత్తులు నియమిం
 పఁబడినవి. అవి ఋతమనియు, నమృతమనియు, మృతమనియు,
 బ్రమృతమనియు, సత్యానృతమనియు, శ్వవృత్తియనియుఁ బిలు
 వఁబడు. అందు నచ్చటచ్చటఁ బడిన ధాన్యాదుల నేరితెచ్చుకొను
 టకు ఋతమనియు, యాచింపకుండ లభ్యమైనదానికి నమృత
 మనియు, నిత్యయాజ్ఞవలనఁ బ్రాప్త మగుదానికి మృత
 మనియు, గృహిచేగల్గుదానికిఁ బ్రమృతమనియు, వాణిజ్యమునకు
 సత్యానృతమనియు, నీచసేవనమునకు శ్వవృత్తియనియుఁ బెద్ద
 లందురు. ఆవృత్తు లన్నింటిలోను నీచసేవన మధమాధమమై
 నది. బ్రాహ్మణుఁడు సర్వవేదమయుఁ డగుటవలనను, క్షత్రి
 యుఁడు సర్వదేవమయుఁ డగుటవలనను, నిండనీయమయిన నీచ
 సేవను సర్వదా విసర్జింపవలయును. ఈనాలుగు వర్ణములవారి
 కిని బ్రత్యేకముగా గొన్నికొన్ని లక్షణములు గలవు. అందు,
 శమము, దమము, తపము, శౌచము, సంతోషము, క్షమయు,
 నార్జవము, జ్ఞానము, దయ, సత్యము, భగవదాసక్తియు బ్రాహ్మ
 ణాచిహ్నములు. శౌర్యము, వీర్యము, ధైర్యము, స్నేహము

త్యాగము, దేహధర్మముల నిరసించుట, సహనము, బ్రహ్మకు
 లము ననుసరించుట, ప్రసాదము, ప్రజాపరిపాలనము, క్షత్రియ
 చిహ్నములు. దేవతలను, గురువులను, జ్ఞానవృద్ధులను, గోవులను
 భక్తితోఁ జూచుటయు, ధర్మార్థకామములచేఁ బరితృప్తిఁ జెందు
 టయు, బరలోకము గల దనుబుద్ధి గల్గుటయు, నిత్యము ధన
 ముసంపాదించఁ బ్రయత్నించుటయు దానంగల నేర్పరితనమును
 వైశ్యుని లక్షణములు. పూర్వవర్ణములయెడ విచయముఁ జూపు
 టయు, స్నానాదులచేఁ బరిశుద్ధుఁడై యుండుటయు, దనస్వా
 మిని నిష్కపటభావమునఁ గొల్చుటయు, నమస్కారముచేతనే
 క్రతువుల నొనర్చుటయు, దొంగగా నుండకుండుటయు, సత్య
 ముచెప్పుటయు, గోవిందులను రక్షించుటయు, శూద్రుని చిహ్న
 ములు. పతినే దైవముగా నెంచుకొనుటయు, భర్తకుఁ బరిచ
 ర్యాదుల నొనర్చుటయు, భర్తబంధువులందు స్నేహ మవలం
 బించుటయు, భర్తకై నియమము పూనుటయుఁ బతివ్రతకు
 ముఖ్యలక్షణములు. మఱియు సాధ్వీమణి గృహమును జక్కఁ
 గాఁ దుడిచి సుధాదులను బూసి, మ్రుగ్గులచే నలంకరించి సర్వదా
 గృహమందే నివసించుచుఁ, బాత్రములను, వస్త్రములను, భూష
 ణములను శుభ్రపఱిచి, తాను నలంకరించుకొని, భర్త యభిల
 షించు నానావిధములగు కోర్కెలను దీర్చుచు, విచయముచే
 తను, దమముచేతను, సత్యములయిన ప్రియవచనములచేతను,
 బ్రేమముచేతను, బతిని సంతసింపఁజేయుచు నుండుటయేకాక
 తానును సంతృప్తయై భోగములం దధికాసక్తురాలుకాక, సమ
 రురాలై ధర్మమును గుర్తెఱిగి, ప్రియవచనయై జాగరూకతతో
 వర్తించుచు, నిర్మలచిత్తముతోఁ బ్రవర్తించుచు, భర్తయందను

ర క్తయై పాపకృత్యముల నొనర్పక భర్తను సేవింపవలెను. ఏ సా
 ధ్వీ యిట్లు స్వధర్మమతియై శ్రీహరిని లక్ష్మీవలె దనపతిని బరదై
 వతముగా నెంచుకొని సేవించునో, యామె భర్తతోఁగూడ
 ముక్తిఁజెందును. సంకరజాతులవారు కులక్రమాగతమైన వృత్తు
 లనే చేకొనవలయును. కాని యొకవేళఁ జౌర్యమును బాపకృ
 త్యములును గులవృత్తులయినను దస్పక విసర్జింపవలయు. ఓధర్మ
 రాజా! ప్రతియుగమునందుఁ బ్రతిజాతివారికిని దఱుచుగా స్వభా
 వసిద్ధమగు ధర్మమే విహితమగుచుండు. ఆధర్మ మీలోకమున
 నాచరింపఁబడినచో మరణానంతరమున నది పరలోకమున సుఖ
 కార్యమగునని వేదవిదులు చెప్పుచున్నారు. మానవుఁడు తనకు
 విహితములగువృత్తులచే జీవించుచు, దనకు విహితములగు ధర్మ
 ముల నాచరించుచు, గ్రమక్రమముగాఁ బుణ్యపాపాది రూప
 కర్మమును విడిచి సులభముగా ముక్తి నొందవచ్చు. జమా ?
 ఓరాజా! మాటిమాటికిని సస్యములను బండుక్షేత్రము బలర
 హితమై కొంతకాలమునకు సస్యాభివృద్ధికి సమర్థము కాకుండుట
 చూచుచున్నాము. అట్లే కామముల కాశ్రయమగు చిత్తము
 విశేషముగాఁ గామముల ననుభవించినచో విరక్తిఁజెందును.
 అంతియకాని ఘృతబిందువులచే నగ్ని శాంతి నొందనట్లు చిత్తము
 కామావేశములచే నెప్పుడును శమింపదు సుమా! ఓరాజా!
 బ్రాహ్మణాదులకు శమదమాదులగు గుణములే ముఖ్యములు
 కాని జాతి ముఖ్యముకాదు. ఒకప్పుడొక జాతివారి లక్షణములు
 వేతొక జాతివారియందుఁ గనఁబడవచ్చు. అట్టియెడ లక్షణము
 లను బట్టియే వర్ణాదుల నిర్ణయింపవలసినదికాని జాతినిబట్టి
 కా దని యెఱుంగుము. ఇది పదునొకండవ యధ్యాయము.

—●●—నారదుఁ డాశ్రమధర్తాదులను దెల్పుట.—●●—

ఓరాజా ! వెనుక వర్ణధర్తముల వివరించితిని. ఇక నాశ్రమధర్తములఁ జెప్పెదను. ఆశ్రమధర్తములలో బ్రహ్మచర్యము మొదటిది. బ్రహ్మచారి సర్వదా గురుకులమున నివసించుచు, శాంతిఁజ్ఞై గురువునకు హితకార్యము లొనర్చుచు, దృఢమగు సాహార్యమును జూపుచు దానుండుఁబోలె నేన లొనర్పవలయు. సాయంసమయమునను బ్రాతఃకాలములందును, గురువులను, నగ్నిని, సూర్యుని, దేవతోత్తముల నుపాసింపవలె. అట్లు సమాహితచిత్తుఁడై యుభయసంధ్యలందును గాయత్రిని జపింపవలె. ఉచితకాలమున గురువును సమీపించి వినయపూర్వకముగా నధ్యయనము చేయవలె. అధ్యయనప్రారంభమందును, నంతమందును, గురువునకు నమస్కరింపవలె. మఱియు బ్రహ్మచారి, మేఖిలను, నజినమును, జటలను, దండమును, గమండలువును, యజ్ఞోపవీతమును, దర్భపవిత్రమును సర్వదా ధరించియుండవలె. సాయంప్రాతస్సమయములందు భిక్షుకై పోయి తెచ్చినయన్నమును గురువునకు నివేదింపవలెను. గురువనుజ్ఞయిచ్చిన భుజించి లేనిచో నుపవాసము చేయవలె. అతఁడు మితముగా భుజించుచు, సదాచారము గలవాఁడై సమర్థుఁడై గురువుచెప్పిన యర్థములందు శ్రద్ధవహించి యింద్రియముల జయించి యవసర మున్నంతవఱకే స్త్రీలోలురతో సంభావింపవలెను. స్త్రీలనుగూర్చి చెప్పెడి గాథలను విడువవలయు. తాను గృహస్థుఁడుగాక బ్రహ్మచర్యమే యవలంబించి యుండును గాన స్త్రీసంగాదులఁ బరిహరింపవలె. అట్లుచేయనిచో నింద్రియములు మిక్కిలి

బలిష్ఠములు. కావున స్త్రీగాథలం దాసక్తిగలవై మనంబును. దమవంక కాకర్షించుకొనును. మఱియు గురుపత్నులుగాని యువతులుగాని తనకేశములఁ బ్రసాధించుటకును, నభ్యంజనాది స్నానముం గావించుటకును, దొరకొన్నచో వలదని నిషేధింపవలెను. స్త్రీ యగ్నివంటిది. పురుషుఁడు ఘృతకుంభమువంటివాఁడు. పురుషుఁడు స్త్రీ సహవాసముచేఁ దప్పక ద్రవీభావముఁ జెందును. కావున ననవసరసమయములందుఁ గూతు నైనను. రహస్యస్థలమున నుంచికొనఁగూడదు. ఇట్లు స్త్రీసంగమును విడుచుట బ్రహ్మచారియే కాదు. బ్రహ్మోపాసనమందు నియతిగల యతియుఁ గూడ విసర్జింపవలయును. పరమేశ్వరుఁడు జీవున కీదృశ్యశరీరమును గల్పించుచున్నాఁడు. అతఁ డట్లు చేయునంతకాలమును దేవత్వ బ్రాహ్మణత్వాది భేదము సంభవింపక మానదు. ఈ భేదమువలన దేహత్త్వభ్రమ గలుగుచుండు. కావున భేదబుద్ధి గలుగునంతకాలమును స్వధర్మములను వడలరాదు. ఈచెప్పిన నియమములు బ్రహ్మచారికిని యతికిని సమానములే. స్త్రీసంగ రాహిత్యరూప మగు బ్రహ్మచర్యమువా రిరువురు నెల్లప్పుడును బాటింపవలయు. కాని గృహస్థుఁడు ఋతుకాలమునఁ బ్రమదాసంగతి గల్గియుండుకావున నతఁ డీ నియమముల సర్వదా పాటింపవలనుపడదు ; అయినను గృహస్థుఁడు గోడలు మొదలగువాని యందుఁ జిత్రప్రతిమలను వ్రాయింపరాదు. తైలాదులచే నభ్యంజనాదులఁ గావింపఁజనదు. మాంసమును, మద్యమును భక్షింపఁగూడదు. పుష్పమాలికలను, గంధలేపనములను, నలంకారిములను విసర్జింపఁదగు. ఓనరేంద్రా! బ్రహ్మచారి యథోక్త నియమముల నాచరించుచు గురుకులమున వసించి వేదములను,

వేదాంగములను, నుపనిషత్తులను, సధ్యయనముచేసి బుద్ధికోలం
 దిని వానియర్థములను జక్కఁగాఁ దెలిసికొని, గురువునకు కోరి
 నదాని నొసంగి యతని యనుమతివడసి, గృహస్థాశ్రమమును
 గాని, సన్న్యాసమునుగాని స్వీకరింపవలెను. వాని స్వీకరింప
 నిష్టములేనిచో బ్రహ్మచర్యాశ్రమమందే యుండవలయు. పురు
 షుఁ డేయాశ్రమమును స్వీకరించినను, గురువునందును, వహ్ని
 యందును, దనయందును సర్వభూతములందునుం బ్రవేశించి
 ధారకుఁ డయియుండియు, నాయాభూతములం దున్నదోషముల
 నంటక వర్తించుపరమేశ్వరుని సందర్శింపవలెను. బ్రహ్మచారిగాని,
 వానప్రస్థుఁడుగాని, సన్న్యాసిగాని గృహస్థుఁడుగాని, తనకు విహి
 తము లయిన యాశ్రమధర్మముల నాచరించుచు, స్వాత్మపర
 మాత్మజ్ఞానము నొందినచోఁ దప్పక పరబ్రహ్మమును బొం
 దును. ఓనరపాలా ! మునులందఱును సమ్మతించిన వానప్రస్థుని
 నియమములను వర్ణించెద వినుము. ఆధర్మములను జక్కఁగా
 నాచరించినవాఁడు సుఖముగా మహర్లోకమునుగాని వైకుంఠ
 మునుగాని పొందుటకు సందియము లేదునుమా? వానప్రస్థుఁడు
 దున్నటవలనఁ బండెడి ధాన్యాదికమును దినరాదు. కృష్ణపచ్య
 ములుగాని, ఫలమూలాదులనై ననుగాని, బరిపాకావస్థకుఁ బూర్వ
 ముసంపాదించి తినరాదు. అగ్న్యాదిస్పర్శములవలనఁగాక కేవల
 మును సూర్యకిరణప్రసారమువలనఁ బండినపండ్లను మాత్రమే
 భక్షింపవలయు. వన్యము లయిననీవారధాన్యము మొదలగు
 వానిచేతనే చరువును బురోడాశమును సిద్ధముచేయవలయు.
 క్రొత్త వగునీవారాదులు సంప్రాప్తమయినచో మున్నున్నవి
 విసర్జింపవలయు. అగ్నిహోత్రరక్షణమునిమిత్తము పర్ణశా

అనుగాని గిరికందరమునుగాని గృహముగాఁ జేకొనవలెను. తా
 నందే వసించుచు, మంచునుఁ జలిగాలిని, నగ్నిని, వర్షములను,
 సూర్యాతపమును సహించుచుండవలెను. మఱియు వాఁడు జట
 లనుదాల్చి, రోమములను గోళ్లను శ్మశ్రువును దేహమలమును
 విసర్జింపక, దండకమండులుపులను నజినమును వల్కలములను
 దక్కినపరికరములను స్వీకరింపవలయు. తా నాక్లేశముల నోర్వఁ
 గల్గునో లేదో ముందుగా యోజించి పిమ్మటఁదనశక్తికొలఁదిపం
 డ్రెండు వత్సరంబులుగాని, యెనిమిదేండ్లుగాని, రెండుహాసము
 లుగాని, యొక్కసంవత్సరముగాని, వనమందుండి యీ నీయమ
 ముల నవలంబింపవలెను. ఇట్లు చేసిన తరువాతవ్యాధులచేగాని
 ముదుసలితనముచేఁ గాని స్వధర్మాచరణమందును నాత్మజ్ఞాన
 మందును దనయాశ్రమధర్మములందు శక్తి తఱిగినచో, వానప్ర
 స్థఁ డగునల నాత్మయం దారోపించికొని యహంకారమమకార
 ములవిడిచి తన శరీరమం దున్నభూతముల నింద్రియముల, వాని
 వానిఁ గారణవస్తువులందు లయింపఁజేయవలె. అది యెట్లందు
 వేని శరీరమునం దున్నయవకాశముల నాకసమందును, ప్రాణా
 దులను వాయువునందును, శరీరగతమగునూష్ణము నగ్నియందు
 ను, రుధిరము శ్లేష్మము, మూత్రము మొదలగువానిని జలమం
 దును, మిగిలిన మాంసము మొదలయిన ఘనపదార్థములను
 భూమియందును, నిట్లుత్పత్తిక్రమము ననుసరించి కారణవస్తు
 వులం దనుసంధానము గావింపవలె. అట్లే యింద్రియ వ్యాపా
 రముల నింద్రియముల, నుత్పత్తిక్రమము ననుసరించి వాక్కు
 లతోఁగూడిన వాగింద్రియమును దదధిదేవతయగు నగ్నియందు
 ను, శిల్పాది వ్యాపారములతోఁగూడిన పాణింద్రియమును దద

ధిదేవతయగు నింద్రునియందును, గత్యాదియుక్తమగు పాదేంద్రియమును దదధిదేవతయగువిష్ణువునందును, రత్యాదివ్యాపారయుతమగు నుపస్థేంద్రియమును దదధిదేవతయగుప్రజాపతియందును, బురీషోత్సర్గాది సంయుతమగుపాఞ్చింద్రియమును దదధిదేవతయగుమృత్యువునందును, లయానుసంధానము చేయవలయు. కర్తేంద్రియములవలె జ్ఞానేంద్రియములనుగూడ నుత్పత్తిక్రమము ననుసరించి శబ్దసహితమగు శ్రోత్రేంద్రియమును దిక్కులందును, స్పర్శసంయుతమగు త్వగింద్రియమును దదధిదేవతయగువాాయువునందును, స్వవిషయమగు రూపముతోఁగూడఁ జక్షురింద్రియమును సూర్యునందును, స్వవిషయమగు రసాదులతోఁగూడ రసనేంద్రియమును దదధిదేవతయగువరుణునందును, స్వవిషయమగు గంధాదులతోఁగూడ ఘ్రాణేంద్రియమును దదధిదేవతయగు పృథివీయందును, వ్యాపారాదులతోఁగూడ మనంబును దదధిదేవతయగు చంద్రునందును, సవ్యాపారమగుబుద్ధిని బ్రహ్మయందును, దేహాత్మాభిమానము మొదలగు కర్మములకుఁ గారణమగు నహంకారమమకారములను దదధిదేవతయగు రుద్రునియందును, నిర్మలవృత్తులతోఁగూడిన చిత్తమును దదధిదేవతయగుక్షేత్రజ్ఞునియందును, సాత్త్వికాహంకారమును స్వకార్యభూతములగు నింద్రియములతోఁగూడ మహత్తత్త్వమందును సంక్రమింపఁజేయవలయును. అట్లే పృథివిని జలమందును, జలమును దేజస్సునందును, దేజస్సును వాయువునందును, వాయువు సాకసమందును, దానిని దామసాహంకారమందును, దానిమహత్తత్త్వమందును, దానినవ్యక్తమందును, దానింబరమాత్మకు శరీరభూతుఁడగు జీవునందును గూర్పవలయును.

ఇట్లు మిగిలినజీవాత్మ పరమాత్ముకు శరీరమై యుండుట స్వభావ
సిద్ధమని తెలిసికొని జాతిగుణాదిభేదమును విడిచి, కట్టెలనుదహిం
చిన యగ్నివలె వానప్రస్థుఁడు స్వయముగానే ధర్మాదులనుండి
విరమించి ప్రాణత్యాగముకొఱకనశనవ్రతము నాచరింపవలయు.
ఇది పండ్రిండవయధ్యాయము.

—●●●●● ప్రహ్లాదాజగర సంవాదము. ●●●●—

ఓ ధర్మరాజా! స్వధర్మాచరణమందును, దురీయాశ్రమ
ధర్మముల నవలంబించుటయందును, వానప్రస్థుఁ డశక్తుఁడయిన
చో, జేయవలసినమార్గముపదేశించితిని. ఒక వేళివాఁడాశ్రమాం
తరధర్మముల ననుష్ఠింప సమర్థుండయినచో, దేహానుబంధులగు
సమస్తవస్తువులను వదలి యొక్కొక్కగ్రామమునం దొక్కొక
రాత్రిచొప్పున నివసించుచు నపేక్షారహితుఁడై భూమండలము
నడిగుగవలయును. అప్పుడువాఁడు కౌపీనమును నాచ్ఛాదనవస్త్ర
మునుమాత్రము దాల్పవలెను. తాపశైత్యాదులవలనఁ దన
కషాయము సంభవింపనిచో దండకమండువులకంటె నన్యమును
స్వీకరింపరాదు. అషాయము సంభవించునట్లుండినచో శీతా
తపాదిబాధల నివారించు వస్త్రాదుల స్వీకరింపవలయును. పరివా
జకుఁడు నియతముగా నెచ్చటను నిలువక యసహాయుఁడై భిక్షా
న్నమువలన జీవించుచు నాత్మారాముఁడై సంచరింపవలయును.
మఱియు వాఁడు సర్వభూతములకును హితుఁడై క్రోధమును వి
డిచి నారాయణనిఁ బ్రభువునిఁగాను బ్రపకునిఁగానుదలంచుచుఁ
జడచిత్తులకంటె విలక్షణుఁడయి, స్వరూపముచేతను, స్వభావము

చేతను నిర్వికారుడైన పరమాత్మకే విశ్వమంతయును శరీర
మైయున్నట్లు చూడవలెను అట్లే పరమాత్మను జిదచిదాత్మక
మగు ప్రపంచమునం దంతటనంతరాత్మయై నియామకుడై యు
న్నట్లు దెలిసికోవలయును. ప్రత్యేగాత్మస్వరూపమును జక్కగా
సరయుచుండు సుషుప్తికిని జాగ్రద్దశకును సంధియగుస్వప్న
వస్థయందుఁ బరమాత్మ యొకరించు సృష్ట్యాదికమును జూడవల
యును. అట్లే బంధమోక్షములు పరమేశ్వర సంకల్పార్థములు
కాని, యాత్మస్వరూప్రపయత్తములు కావని నిశ్చయింపవలయు.
అస్థిరమయిన జీవితమునుగాని, నిశ్చితమయినమృత్యువును గాని
సరకుగొనక, భూతముల యుత్పత్తిప్రళయములకు హేతువగు
కాలగతిని బ్రతీక్షించుచుండవలెను. అప్పుడు వాఁడాధ్యాత్మిక
ములు గానిశుష్కశాస్త్రములందు సక్తుడై యుండక జీవనోపా
యమునువదలి వాదోపవాదభూయిష్ట మగుతర్కమును విసర్జిం
చి, యేపక్షమును నాశ్రయింపక వర్తింపవలె. పరివ్రాజకుఁడు
ధనలోభము లేనివాఁడు కావున శిష్యులఁ బెక్కండ్రఁ గూర్చ
రాదు. ఒకతేళఁగూర్చినను బెక్కు గ్రంథములఁ జదివింపరాదు.
అట్లు చేసినచోఁ దనచిత్త మన్యాయత్తమగును. మారాధి
పత్యము మొదలగువాని నారంభింపరాదు. అట్లు చేసినచో
నిగ్రహానుగ్రహాది వైషమ్యము కలుగకమానదు. కావున య
త్యాశ్రమము ధర్మార్థ మైనప్పుడే శిష్యాదులను జేరదీయవల
యును గాని యది కేవలము జ్ఞానప్రయోజక మైనచోఁ
శిష్యాద్యనుబంధములను దూరముగాఁ బరిత్యజింపవలెను.
జితేంద్రియుడై శబ్దాదివిషయనుఖముల నపేక్షింపక ధర్మాధర్మ
ములందుసమచిత్తుడయి కేవలము జ్ఞాననిష్ఠుడైనవాని కధ్యాప

నాదిధర్మములతో నేమిప్రయోజనము ? శిష్యాదులు లేసిచోఁ
దన జ్ఞానమహిమ లోకమునకు వెల్లడియగుటెట్లని శంకింపఁబని
లేదు. అట్లు తెలుపకుండ నుండుటయె వానికిఁ దగినకార్యము.
పరివ్యాజకుఁడు తన మాహాత్మ్యము నెప్పుడను వెల్లడిసేయక
విద్వాంసుఁడయ్యు, నిపుణముగా మాటాడ సమర్థుండయ్యు, మూఁ
గవానిచందంబునను, నాశ్రయపరిశీలనమందు సమర్థుఁ డయ్యు
వెట్టివానివిధమునను గానవచ్చుచుఁ బరులకు దురూహముల
యిన ప్రయోజనములు గలవాఁడై నర్తించుచుండవలయును. తన
మాహాత్మ్య మొరులకుఁ దెలుపకుండ నుండవలయునన్నందులకుఁ
బుర్రాతనమగు నొక యితిహాసము గలదు. అది యాజగరవ్రతము
నాచరించు నొకఁమునికినింబ్రహ్మదూనకును సంవాదరూప మయి
నది. దానిని వివరించెదను వినుము. పూర్వమొకప్పుడుభగవద్భ
క్తుఁ డయిన ప్రహ్లాదుఁడు కతిపయపరివారసమేతుఁడై లోకుల
తత్త్వమును తెలియఁగోరి భూమండలమునఁ దిరుగుచుఁ గావే
రీతీరమున సహ్యాపర్వతమునకుఁ గ్రిందనున్న భూమియందు శయ
నించి, ధూళిధూసరితమయిన దేహము గల్గి, ప్రచ్ఛన్నమగు
నిగ్ధలకాంతితో నొప్పుచు, నాజగరవ్రత మనలంబించియున్న
యొకమునిని గాంచెను. ఆశ్చరిచేతనుగాని, మాటలచేఁగాని,
వర్ణాశ్రమాది చిహ్నములచేఁగాని, యతఁడెఁడో యేయాశ్రమ
మనలంబించినవాఁడో తెలియుటకు వీలులేదు. అంత మహాభాగ
వతుఁ డయిన ప్రహ్లాదుఁడు నంగి యతనికి యథావిధిగా సమస్క
రించి యిట్లుడిగెను. 'ఓమహనీయా! ప్రయత్నించి మహాభాగము
లనుభవించు దేహపోషణతత్పరుఁ డగు నదునివలె బలిసిన
దేహముఁదాల్చుచున్నావు. ఆలోచింప లోకమున నుద్యోగి కేధన

ములభించును. ధనికే సమస్తభోగములును సంభవించును. భోగి
యే పీవరశరీరుడై యుండును. నీ పుద్వ్యోగింపలేదు. ధనవంతుఁ
డవుకావు. భోగముల ననుభవింపలేదు. అట్లయినను నీదేహ
మిట్లుండుటకు మిక్కిలి యాశ్చర్యము నొందుచున్నాను. నీ
వెల్లప్పుడు నిరుద్వ్యోగివై యుండియు ధనాదులఁబడసి భోగము
లనుభవింపకుండియుఁ బీవర దేహముఁ దాల్చుటకు హేతువేమి
యో తెలుప వేఁడెదను. మఱియునీవు విద్వాంసుండవు. దక్షుండవు.
చిత్రములును బ్రయములును నగుకథలను దెలుప నిపుణుండవు.
నీ విట్టివాఁడవయ్యు, నానాకర్తముల నాచరించు లోకములను
జూచియు నుదాసీనుఁడవై యూరక శయనించుచున్నావు. దాని
కిఁ గారణము వివరింపుమా?" అని యిట్లు ప్రహ్లాదుని వాగమృత
ముచేఁ బ్రేరితుడై మందహాసముఁ జేయుచు నా మహాముని
యతని కిట్లనియె. 'ఓ యసురనాయకా ! ప్రహ్లాదా? నీ వతీంద్ర
యము లగు పదార్థములను జూచువారలలో నగ్రేసరుండవు.
కావున నీ వధ్యాత్మచతువుచే మానవులు ప్రవృత్తిధర్మముల
నవలంబించుటకును, నివృత్తిధర్మములఁ జేకొనుటకునుఁ దగుకా
రణముల నెఱుంగుదువు. నీవు జ్ఞానాదిషడ్గుణములచే వెలయుచు
స్వకీయ మగు తేజంబున దీపించుచు, నారాయణభక్తిచే నిత్య
సంతుష్టుఁడవై యుందువు. అట్టి నీ నిర్మలచిత్తమందు నారా
యణుండు ప్రవేశించి సూర్యుఁడు చీకట్లనుంబోలె నజ్ఞానమును
నిరసించుచున్నాఁడు. నిరస్తాజ్ఞానుఁడవై సర్వజ్ఞుఁడవయి వర్తించు
నీకుఁ దెలియనిది లోకమున నేది కలదు? ఓరాజా ! అట్లయినను
నీవడిగిన ప్రశ్నమున కుత్తరముచెప్పెదను. ఆత్మశుద్ధిగోరుప్రతి
మనుజుఁడును నీతితో సంభాషించి తీరివలెఁగదా! కావున వివరిం

చెదను వినుము. యథార్హములైన కామములచేఁ బూరింపఁ దరముకానిదియు, జన్మపరంపరనుగల్గించునదియునగు విషయేచ్ఛ చే నేను బుణ్యపాపకార్యము లాచరించి నానాయోనులందును జన్మించితిని. ఆకర్తనులచేతనే మనుష్యుడనై యీలోకమును బొందితిని. ఆలోచింప ధర్మాదులాచరించి స్వర్గమునొందుటకును, జ్ఞానమును సంపాదించి యపర్గము నొందుటకును, సధర్మము నాచరించి పశుత్వాదికముఁ జెందుటకును, నీలోకము ద్వారము వంటిది. జీవులు తమపూర్వసుకృతమువలన నీలోకమున స్వర్గా పవర్గముల నీజాలిన మానవజన్మము నొందియు, మైథున సుఖము నిమిత్తమును, దుఃఖనివృత్తినిమిత్తమును గర్తము లాచరించుచుందురు ; కాని వారి ప్రయత్నములకు విపరీతఫలము సంప్రాప్తమగుచుండెను. వానిఁజూచి నేను విగ్రహింపఁజెందితిని. ఆత్మ సుఖస్వరూపముకాన మనము సుఖలాభమునిమిత్తము ప్రయత్నింప నవసరములేదు. మనము దేహగతవ్యాపారముల నన్నిటిని దొలఁగించుకొన్నఁ జాలును. అప్పుడు మనకుఁ గేవలమును సుఖమే లభ్యమగును. శబ్దాదివిషయసుఖములు సర్వరములు ; కాని యీ యాత్మసుఖము నిత్యము. అందుచే వాని నట్టివిగాఁ దెలిసికొని కేవల మాత్మసుఖమునే యభిలషించుచుఁ బ్రార్థకర్తావసానముకై యిట్లు సండుకొని యుంటిని. లోకములోనివారందఱును నీవలె నాత్మసుఖము నేలకొరరని సందేహము పొడమవచ్చును. కాని లోకులందఱు నందులకై యత్నింపరు. వారాత్మ సుఖస్వరూపమనియు, నదియే తమకుఁ బురుషార్థమనియు మఱచి యాత్మయందు లేని దేవమనుష్యాది భేదముచే భయంకరమగు సంసారము నొందుదురు. జలమం దుదయించిన తృణశ్చై వాలా

దులచేఁ బ్రచ్ఛన్నమగు జలమును విడిచి జలభ్రాంతిచే నెండ
మాపులనుగూర్చి పర్విమనట్లు లోకులు సుఖస్వరూప మగు
నాత్మస్వరూపమునుమఱచి విషయసుఖములనుబురుష్కములని
తలంచుచు నందులకై కడంగుదురు. అందులకు వారి యజ్ఞానమే
కారణముకాని వేటొకటిలేదు. మఱియునాయజ్ఞులు కర్తాయత్త
ములయిన దేహేంద్రియములచేఁ దమకు సుఖమును, దుఃఖ
నివృత్తిని సంపాదింపఁ దలంచి, అందులకు సమర్థులుగాక పూటి
మాటికిని వ్యర్థములగు కార్యకలాపముల నాచరించుచుందురు.
వార స్త్రీచరించుకర్తములుసుఖజనకములుగాకపోవుటయేకాక,
మీఁదుమిక్కిలి దుఃఖంబులనుగూడఁ గూర్చుచుండును. ఆధ్యా
త్మికాది దుఃఖములచే సంతతమును బీడితులగువారి కతికష్టమున
నార్జితములగు ధనాదు లేమిసుఖముఁ గల్గింపఁజాలును? ఒకవేళ
ధనాదులు సుఖల్భము లయినను, సుఖముల గల్గింపఁజాలవు. ౧
ధనాదులెల్లప్పుడును దుఃఖమునే కల్గించును. ధన మార్జనమందు
దుఃఖముల నొసంగును. ఆర్జిత మగునది వ్యయమగునేని విచార
మమితముగాఁ గల్గించును. ధనవంతు లండఱకును భయపడు
చుందురు. ఒకప్పుడైనను నిద్రాసుఖ మనుభవింపఁ జాలరు.
ధనవంతులు రాజులవలనను, దొంగలవలనను, శత్రువులవలనను,
బందుగులవలనను, బశుపక్ష్యాదులవలనను, యాచకులవలనను,
గాలమువలనను భయమందుదురు వారు ధనమును గ్రాతుల్య
ముగా నెంచుకొనుటచే నది యనుభవమువలన నశించుచుననియు
వగచుచుందురు ధనమువలననొక్కభయమేసంభవించుటకాదు.
శోకము, మోహము, క్రోధము, రాగము, ద్వేషము, శ్రమము,
మొదలగున వన్నియు ధనమువలననే సంభవించుచుండును. కా

వునఁ బండితుఁ డగువాడు ధనీషను బరిత్యజింపవలయును. ఇట్టి
 ధనమువలననుఖముగల్గుననుట యసంభవముగదా? ఓప్రహ్లాదా!
 తేనెటీగయు, మహాసర్పమును నీరెండిటిని గుర్రాత్తములనుగా
 భావింపఁడు. తేనెటీగవై రాగ్యమొసంగిన స్త్రేగురువును నొసం
 గఁజాలఁడు. మహాసర్పము పరితోషముపదేశించినట్లెంతటివాఁడు
 ను నుపదేశింపఁ జాలఁడు. నా కా రెండే గురు శ్రేష్ఠులునుమా!
 అదియెట్లందువేనిచెప్పెదనువినుము. తేనెటీగప్రతిదినముకష్టించి
 ప్రతిపుష్పమునుండియు మధులేశములను దెచ్చి కూడఁ బెట్టును.
 అట్లు కూర్చిన మధువ్రతములను జంపి యామధువు నితరుఁ డప
 హరించుచున్నాఁడు. అట్లే కష్టపడి ధనము నొకఁ డార్జించుకొన
 మఱియొకఁడు వానిఁ జంపి యాధనమును స్వీకరించును. కావున
 ధనాదులందు విరక్తినిబూనుటయే యుచిత మనువిషయము
 ౨ తేనెటీగవలన నేర్చుకొంటిని. మహాసర్పము నిర్వాపారమున
 నుండి దైవలబ్ధ మగుదానివలననే పరితోషమునొంది సుఖించు.
 అదియె సముచితమని తలంచి దైవప్రాప్తమగుదానినే భక్షిం
 చుచు సంతృప్తచిత్తుఁడనై చిరకాలమునుండి యిటనే శయనించి
 యున్నాను. ఒకప్పుడు స్వల్పముగాను, నొకప్పు డధికముగాను
 లభించును. ఒకమాడు సమీచీన మగునాహారము లభించును.
 వేటాకమాటు మంచిది సంభవింపదు. ఒకపరి మధురమైనది
 లభించును. ఒకపరి రుచిలేనిపదార్థములు దొరకును. ఒకమాటు
 శ్రద్ధతో జనులిచ్చినయన్నము సంప్రాప్తమగు. ఒకప్పుడు నిందా
 స్సాగ్ర్యముగాఁ బ్రాప్తించును. ఏది లభించినను నక్తగదినంబు
 భుజించి పరితృప్తుఁడనై యుండును. పట్టువస్త్రమయినను,
 కలమగు దుకూలమైనను, చర్మమైనను, నారచీరయైనను

లబ్ధమైనచో దానిని బూర్ణసంతోషముతో ధరింతును. నున్నని
 నేలయందును, దృణాదులందును, బండరాతియందును, భస్మ
 మందును సౌధాంతరమందున్న హంసతూలికాతల్పమందును,
 సమసంతోషముతోనే శయనింతును. స్నాతుఁడనై చంద
 నాదులఁ బూసికొన్నను, లేకపోయినను, శోభనవస్త్రములఁ
 దాల్చినను, దిగంబరుఁడనైనను, బుష్పమాలాదులఁదాల్చినను,
 దాల్పకపోయినను, రథాదులచే సంచరించినను, గాలితో నడచి
 నను, నాకు సమానమేకాని భేదములేదు. స్వభావముచేత విష
 ము లయినజనులు నన్ను నిందించినను స్తుతించినను వారిని నే
 నెంతమాత్రమును నిందింపను. స్తుతింపను. వారల కందఱకు
 ధర్మాదిరూపశ్రేయస్సు గలుటకును, భగవంతునియందు నిశ్చ
 లచిత్తులై యుండుటకును గోరుచుందును. నేనిట్లు నిత్యసంతు
 ష్టుఁడనై యుండుటచేతనే భోగాదులు లేకపోయినను నాశరీర
 ము పీవరమై యున్నది. మఱియు జాతిరూపాది వికల్పమును
 జిత్తమందును, దానిని దేహాత్మభ్రమకు హేతుపగు మనస్సునం
 దును, మనస్సును సాత్త్వికాహంకారమందును, దానినిమూలప్ర
 కృతియందును; దాని నాత్మానుభవమందును లయానుసంధా
 నముచేసి యాత్మశరీరకుఁ డయినపరమాత్మను గాంచుచు,
 నిశ్చేష్టుఁడై ప్రార్థనావసానమునఁ గళేబరమును విసర్జింపవల
 యును. ఓప్రహ్లాదా ! నావృత్తము మిక్కిలి గూఢ మైనది.
 లోకాచారమునకును, శాస్త్రములకును విరుద్ధమైనను దత్వజ్ఞాన
 మున కట్లు కాదు. నాచరిత్ర మొరులకుఁ దెలుపఁదగినదికాదు.
 అయినను నీవు పరమభాగవతుండ వగుటవలన వర్ణించితిని” అ
 మునిపుంగవుఁడు చెప్పిన తుర్యాశ్రమధర్మముల విని మికి

అ-౧౪.]

సప్తమస్కంధము.

సంతసించి ప్రదుం డతనిఁ బూజించి యతని యనుమతివడసి
తన గృహమాన కరిగెను. ఇని పదుమూడవయధ్యాయము.

—

నారదుఁడు ధర్మరాజునకు గృహశ్రమ ధర్మములను జెప్పట.

అని నారదుఁడు చెప్పినవచనంబులు విని ధర్మరా జతనిఁ
జూచి “ఓ దేవమునీంద్రా! మేము సర్వదా గృహసక్తచిత్తుల
మై యున్నారము. మావంటివారు ముక్తిపదవినిఁ జెందుటకుఁ
తగిన సులభోపాయ వేదియో వివరింపుమా!” యని యడిగిన
యన్నరేంద్రున కమ్మునీశ్వరుం డిట్లనియె. ఓధర్మనందనా! లో
కము ననుగ్రహింపఁదలఁచి నీవడిగినప్రశ్నయు మిక్కిలి సముచిత
మైనది. ఆగృహస్థధర్మములను నీకుఁ బూర్తిగా వివరించెదను.
అవియే యందఱకును జ్ఞానలాభము నొసంగజాలు. ఓరాజా!
గృహస్థుఁడు తన యాశ్రమమున కుచితములగుపంచమహాయజ్ఞ
ములు మొదలయిన యావశ్యకకర్మముల భగవదర్పణముగా
నాచరించుచు భగవద్గుణములను మననముచేయు మహాభాగవ
తుల సేవించుచుండవలయు. ఆభక్తులవలన వాసుదేవుని యవ
తారకథామృతమును శ్రవణపుటంబులచే యుక్తకాలములందు
శ్రద్ధాశ్శువై పూటిమాటికిని ద్రావుచు, గ్రమక్రమముగాసత్సం
గము నలవఱిచికొని, దేహమందును దారపుత్ర్యాదులందును
గల ప్రేమానుబంధమును మెల్లగా విడువవలయును. వారి
యందు మమకారమును విసర్జింపవలయును. ఇట్లు దేహ
దులం దభిమానమును విడిచినచో, స్వప్నమునుండి లేచినవాఁ

డాయవస్థయందుఁ గానవచ్చిన వస్తువులు తత్కాలమందుమా
 త్రమే యనుభూతములగుచున్నవి; కాని తదితరకాలములందట్లు
 కా లేదని తెలిసికొనుచందంబున, దేహిదేహమును గేహమును
 దారసుతామలును సస్థికులనియుఁ బురుషార్థములు గారనియుఁ
 దెలిసికొని విరక్తుడై మనుష్యత్వాదికి ము దేహగతమేకాని
 యాత్మగతము కాదని నిశ్చయింపఁగలుగును. అప్పుడు వాఁడు
 తనజ్ఞాతులును, దలిదండ్రులును, బుత్తులును సోదరులును, మిత్రు
 లును, దక్కినవారును జెప్పినదానిని, గోరినదానిని మమకార
 రహితుడై యామోదింపవలయు. పిమ్మట వాఁడు తన కీశ్వర
 దయవలన సంభవించిన ధాన్యాదిధనమును, సువర్ణాదులను, సమ
 స్తమును, తనవారినిమిత్ర ముపయోగించుచు, స్వోదరపోషణకుఁ
 దగిన ధనమునుమాత్రమును మిగుల్చుకొనవలయును. ఓరాజా!
 పొట్టను బోషించుకొనఁజాలినంత ధనమునే స్వీకరించి దాని
 యందే తనదను సభిమాన ముంపవలయును. కాని తదధిక
 మందట్లుంపరాదు. అట్లుంచినవాఁడు సంసారబంధవిముక్తుఁ
 డెన్నటికిని గాఁడు సుమా ! కావున సధికధనమందభిలా
 షమునువదలి తన ధాన్యాదులను, దక్కిన తనవస్తువులను, లేళ్లు,
 కుక్కలు, పిల్లులు, కోతులు, మూషికములు, సరీసృపములు, మ
 ళికములు మొదలగునవి భక్షించుచుండుటను జూచి వానిని
 దనపుత్తులవలెనే చూడవలెనుగాని యింతేనియుఁ దారతమ్య
 ముంపరాదు. తాను గృహస్థుడయ్య నతిప్రయాసముచే ధర్మార్థ
 కామములను సేవింపక దైవప్రాప్త మగుదానివలననే దేశాను
 గుణముగను, గాలానుగుణముగను సంతృప్తిఁ జెందుచుండవల
 యును. కుక్క మొదలు చండాలునివఱకుఁ గలసమస్తజీవుల

కును యథార్థముగా నపేక్షితము లగునన్నాదుల నొసంగుచుండవలయును. దారసుతాదులందు మమకారమును విడువవలయు. ఆలోచింప భార్యయందున్న యభిమానమును ఒరిహరింప మిక్కిలి కష్టము. మానవుఁడు తన భార్యనిమిత్తము చాణముల నైస నర్పించును. తల్లిదండ్రులనైనను జంపును. గురువునైనను ధిక్కరించును. అట్టి భార్యయందున్న ప్రేమానుబంధమును ఛేదించుట సులభము కాదుగదా! అది యెట్టిదైనను బురుషుఁడెవ్వఁడు దానివిడువఁగలుగునో, వాఁడు పరమాత్మను సులభముగా సాక్షాత్కరించుకొనఁగలఁడు? ఓయీ! భార్య దేహి కమిత సుఖము గల్గించుచుండ, దానియందలి యభిమానము విడుచుట కష్టముగదా యని యడుగవచ్చును. పురుషులతోను మలమూత్రాదులతోను నిండియున్న యీశరీర మెక్కడ? భార్య గల్గించు స్వల్పమగు రతిసుఖమెక్కడ? ఆకాశమువలె నిర్లేపుఁడయిన యాత్మ యాసుఖ మనుభవించుటెక్కడ? ఆలోచింప నిది మిక్కిలి యసంగతముగదా? అని యిట్లు తత్త్వవిచారముజేసి భార్యయందు భిమానము నెట్లయినను విడువవలయును. ఇట్లు గృహస్థుఁడు నైవలభ్యములును, బంచమహాయజ్ఞాదులొనర్చిగా మిగిలినవియునగు వస్తువులచేతనే జీవధారణమును జేయుచు, దదతిరిక్తవస్తువులందు స్వత్వాభిమానము విడిచినచో గ్రమముగా జ్ఞానసంతుఁడై తుదకు మహత్తులు పొందుచున్న ముక్తిపదవిని బొందఁగలఁడు. మఱియు గేస్తు యాజనాధ్యాసనాదులచే సంపాదితమగు ధనముచేతనే దేవతలను, బితృదేవతలను, ఋషులను, మానవులను, భూతములను బ్రత్యహమును బూజించుచు దనకంతరాత్మ యగుపరమపురుషుని

బ్రత్యేకముగా నారాధింపవలయు. ఇట్లు వర్తించుచు సర్వ
 యజ్ఞములును జేయఁదగిన యధికారము తనకు లభించినతోడనే
 యథావిధిగా యాగములాచరించి పరమపురుషు నర్చింపవలయు.
 ఓధర్మరాజా! బ్రాహ్మణముఖమున హుతములగు నన్నాదులచే
 సర్వయజ్ఞభోక్త యగుహరికి సంతసము జసించునట్లగ్నిముఖ
 హుతము లయినవానివలన సంతోషముజన్మింపనేరదు. కావున
 బ్రాహ్మణుల యథాయోగ్యముగా నన్నాదులచే నారాధించి
 బ్రాహ్మణముఖుఁ డయినపరమాత్మను సంతసింపఁ జేయవల
 యును. బ్రాహ్మణుల నారాధించినపిమ్మటఁ దక్కినమానవుల నా
 రాధింపవలయు. మూఁడువర్ణములవాఁడును ధనవంతులై యున్న
 చో, నిజవితానుసారముగాఁ దల్లిదండ్రులకును, దద్బంధువుల
 కును భాద్రపద కృష్ణపక్షమునందు మహాలయమను శ్రాద్ధ
 మును జేయవలయు. ఇతియశాక గేస్తు దక్షిణోత్తరాయణ
 ముల ప్రారంభదినములందును, వ్యతీపాతయందును, దినక్షయ
 మందును, సంద్రగ్రహణమునందును, సూర్యోపరాగమునం
 దును, ద్వాదశియందును, దర్శయందును బితృశ్రాద్ధము నొనరిం
 పవలయును. మఱియుఁగా ర్తికశుద్ధనవమియందును, నక్షత్రతీయ
 యందును, శిశిరహేమంతముల కృష్ణపక్షౌష్టములందును, నందు
 మాఘశుద్ధసప్తమియందును, మాఘపూర్ణిమయందును మాస
 నామములకుఁ బ్రవృత్తినిమిత్తము లగు నక్షత్రములందును.
 ననూరాఢతోఁగాని, శ్రవణముతోఁగాని, యుత్తరతోఁగాని
 యుత్తరాషాఢతోఁగాని, యుత్తరాభాద్రతోఁగాని యుక్త
 మగు ద్వాదశియందును, నుత్తరాత్రితయముతోఁగూడిన యే
 కాదశియందును, జన్మనక్షత్రముతోఁగాని శ్రవణనక్షత్రముతోఁ

గాని యుక్తమగు దినమునందును, బిత్తశ్రాద్ధము నొనర్పవలయును. ఈదినములు కేవలము శ్రాద్ధాదులకేకాక శ్రేయస్సాధనములగు ధర్మముల ననుష్ఠింపఁగూడఁదగినవి సుమా! కావున నీపుణ్యదినములందుఁ ద్రికరణశుద్ధిగా, స్నానమును జపమును హోమమును, దపమును, దేవతార్చనమును, బ్రాహ్మణపూజను, భక్తియుక్తుండై యొనర్చి శ్రేయస్సును, నాయువును, వర్ధించుకొనవలయును. ఆదినములందుఁ బిత్తదేవతలకును, దేవతలకును, మానవులకును, భూతములకును నొసంగిన దానాదికమక్షయ ఫల సాధనమగును. అది కర్మముల నొనర్చునపుడును, తనపుత్త్రులకు జాతకర్తాదులు చేయునపుడును, దాను యజ్ఞాదిదీక్షనవలంబించినపుడును, బ్రేతలకు దహనాదు లొనర్చినదినమందును, మృతాహమందును, దక్కిన యభ్యుదయ కర్మములందును నొనర్చిన స్నానాదికము లనశ్వరఫలదాయకము లగుటకు సందియములేదు. ఓ జనపాలా! కాలమునందు శ్రేయస్కర దివసములు వలె దేశములందును శ్రేయస్కర స్థలంబులు గలవు. ఏ దేశమున సత్పాత్రము లభించునో యది మిక్కిలి యుత్కృష్టమయినది. సమస్త చరాచరప్రపంచమును శరీరముగాఁదాల్చు భగవంతుని ప్రతిబింబముండుచోటును, దపంబుతోను విద్యతోను దయతోను గూడిన ప్రదేశంబును, బ్రాహ్మణకుల మున్నస్థలంబును, భగవదర్చాదు లొనర్పఁబడు దేశంబును, బుణ్యతమములైనవి. మఱియుఁ బురాణప్రసిద్ధము లగు గంగాదినదులును, బుష్కరము మొదలగు సరస్సులును, మహాత్ములు గలక్షేత్రము లన్నియునుఁ బుణ్యస్థలంబులు. వానిలోఁ బ్రధానములను వివరించెదను. వినుము. కురుక్షేత్రంబును, గయయు, గంగా యమునా

సంగమస్థలంబగు ప్రయాగయు, సాలగ్రామక్షేత్రంబును, నైమి
శారణ్యంబును, ఫల్గునీనది ప్రవహించు స్థలంబును, శ్రీరామ
సేతువును, బ్రహ్మసతీర్థమును, ద్వారవతియుఁ, బంపాతటంబును,
గర్దమాశ్రమంబును, గాఢీపురంబును, మధురాపురియు, బదరికా
శ్రమంబును, నలకనందాతీరంబునుఁ జిత్రకూటంబును, మానవు
లకుఁ బున్నెంబు లొడఁగూర్చు నుత్తమస్థలంబులు. ఓరాజా!
మహేంద్రము, మలయము మొదలగు కులగిరులస్థాన దేశము
లును, దేవతాప్రతిమలతో నొప్పియున్న తిరుపతి మొదలగు నెల
వులును, బరమపవిత్రములయినవి. కావున శ్రేయస్కాముఁడగు
పురుషుఁడు వైని బేర్కొన్న స్థలములకు మాటిమాటికిఁ బోయి
యచ్చట ధర్మముల నాచరింపవలయును. ఈస్థలములం దొనర్పఁ
బడినదానాదులు వేయురెట్లధిక ఫలమును గల్గించును. ఓ నర
పాలా! దేశకాలములను ముఖ్యములగువాని వర్ణించితిని. ఇంకఁ
బాత్రమునుగూర్చి తెలిపెదను. పాత్రతత్త్వమును చెలిసిన
పండితు లెట్టిది సత్పాత్రమో నిర్వచించి యున్నారు. చరాచర
ప్రపంచరూపుఁడయిన హరి సత్పాత్రము లన్నింటిలోను శ్రేష్ఠుఁ
డు. కావుననే దేవతలును, ఋషులును, సిద్ధులును, సనకాదియో
గులును నుండినను, రాజసూయమందు ముందుగాఁగృష్ణుఁడేనీచేఁ
బూజితుఁడయ్యె. వృక్షమూలమునఁ బోసినజలము సమస్తవృక్షా
వయవములకును దృప్తిఁగొలిపినట్లు సమస్తజీవరాసులకును మూ
లమగుశ్రీహరి కర్పించినపూజ సమస్తజీవులను సంతృప్తులనుగాఁ
జేయఁగలుగు. కావుననే కృష్ణుఁడు సర్వోత్తమపాత్రమని నిర్ణ
యించిరి. పరమేశ్వరునిచే సృజింపఁబడిన దేవతిర్యజ్జనుష్యశరీర
ములన్నియుఁ బరమము లనఁబడును. వానియందు భగవంతుఁడు

జీవాఖ్యమగు శరీరముచే శయనించియుండుటంబట్టి పురుషుఁడని
 చెప్పఁబడుచున్నాఁడు. ఆజీవులం దీశ్వరుఁడు స్వకీయమగు జ్ఞాన
 శక్త్యాదులఁ బ్రకటించుచుండును. అతని జ్ఞానశక్త్యాదులచే
 సుప్రసిద్ధులగువారుగూడ సత్పాత్రములేచుమా! మొట్టమొదట
 సర్వము బ్రహ్మమేయని భావించి హరి నుపాసించుచుండ్డిరి; కాని
 తిరస్కారబుద్ధి గలమానవులచిత్తమును బరిశీలించి, హింసీతులు
 త్రేతాదియుగములందు హరిస్మృతిమలను సంస్థాపించి పూజింప
 నారంభించిరి. కొందఱ తాభగవత్స్మృతిమలందే హరిభావన ముంచి
 శ్రద్ధాపూర్వకముగా నుపాసించుచున్నారు. వారి కవి పరుషార్థ
 దాయకము లగుచున్నవి. ఆదేవతాస్మృతిమలుఁగూడ నుత్తమ
 పాత్రములని పరిగణింపఁబడినవి. అవి యొక వేళ సర్పితిమలయ్యు
 హరిభక్తులతో విరోధించువారికిఁ బరుషార్థము నీయఁజాలకపో
 యినను నుత్తమపాత్రత్వమునకు భంగములేదు. ఓ రాజేంద్ర!
 యనశనాదివ్రతములచేతను, నాత్మయాథాత్మ్యజ్ఞానముచేతను,
 దైవప్రాప్తమగుదానివలనఁ బొందు సంతృప్తిచేతను, బ్రవర్తిం
 చుచు శ్రీహరికి శరీరభూతమగు వేదమును గ్రహించినవారగు
 టంబట్టి బ్రాహ్మణులు పురుషులందఱలో నుత్తమపాత్రము లని
 గణింపఁబడిరి. ముల్లోకములను బాదపరాగముచేతనే పవిత్రీ
 కరించు శ్రీకృష్ణుఁడే “బ్రాహ్మణులు నాకుదేవత” లని వక్కాణిం
 చెను. అట్లుండ లోకమున బ్రాహ్మణులను మించిన యధికు
 లేవ్వరు? వారికంటె నుత్తమపాత్రము లేక్కడఁగలవు. ఓరాజా!
 దేశకాలపాత్రములను జక్కఁగా వివరించి చెప్పితిని. ఇది పరు
 నాల్గవయథ్యాయము.

ఓరాజా ! ద్విజులలోఁ గొండలు తమవర్ణాశ్రమముల కుచి
తములగు ధర్మముల నాచరింప నియమముగలవారు. కొండ
ఱనశనాది తపోనిష్ఠులై యుందురు. కొండలు స్వాధ్యాయము
నందు నిపుణులై యుందురు. మఱికొంద ఱధ్యాపనమందుఁ బరి
నిష్ఠితులగువారలు. వేఱొకకొండలు జ్ఞానయోగ కర్తయోగ
ములందు దక్షులై యుందురు. అందుఁ బితృదేవతల నుద్దేశించి
జ్ఞానయోగనిష్ఠున కిచ్చిన శ్రాద్ధాన్నాదులనంతఫలము నొసంగు
అట్టివాఁడు లభింపనిచో యథార్హముగాఁ దదితరుల కర్పింప
వలయు. శ్రాద్ధాదులందు విశ్వేదేవస్థానమున నిర్వురును, బిత్త
స్థానమున మువ్వురును నియమితులు కావలయును. అయినను
శ్రాద్ధాదులను విస్తరించి చేయరాదు. కాన యధికధనసంప
న్నుఁడయ్యు రెండుస్థానములందు నిర్వురనుమాత్రమే భుజింపఁ
జేయవలయును. విస్తరించి చేయుటవల్ల సప్తమేమని యందువేని
చెప్పెదను వినుము. శ్రాద్ధమునకు దేశకాలపాత్రములు యథో
క్తములై యుండవలయు. అందులకుఁ దగినశ్రద్ధయు, ద్రవ్యంబు
ను, పూజాసాధనంబులును గావలయును. అందు దౌహిత్రాదు
లే నియమితులు గావలయు. ఆలోచింప స్వజనమును దక్కిన
వస్తువులను సమకూర్చుకొనుట మిక్కిలి దుస్తరము. కావున
శ్రాద్ధమునువి స్తరించుటవలనఁజెలువేకానిలాభములేదు. శ్రాద్ధా
దులందు విష్ణుస్థానమునుగూడ నుంపవలయును. యుక్తములగు
దేశకాలములు లభించినప్పుడు విష్ణువు నుద్దేశించి సత్పాత్రమం
దు వినియోగించిన స్వల్పపదార్థములయ్యును సక్షయ్యఫలసాధ
నములును ముక్తిదాయకంబులును సగును. దేవతలకును, ఋషు

లకును, బిత్తదేవతలకును, భూతములకును, నాత్మకును, దనబంధువులకును, శ్రాద్ధాదులం దన్నమును విభజించి యొసంగుచును దేవాదిప్రాణిజాత మంతయు భగవదాత్మక మని భావింపవలయును. శ్రాద్ధములందు మాంసమును బెట్టరాదు. ధర్మయాథాత్మ్యమును దెలిసినవాగు మాంసమును భుజింపరాదు. ఆలోచింప నన్నాదులచేఁ బిత్తదేవతలకుఁ బరమత్పత్తి సంభవించినట్లు మాంసాదులచేఁ గాదు, పశుహింస యెన్నఁడును శ్రేయస్కరము గాదు. ప్రతివారికిని భూతద్రోహము చేయకుండుటయే పరమధర్మము. కావున మనోవాక్కర్మములచే నెవ్వఁడును భూతద్రోహముకై ప్రయత్నింపరాదు. యజ్ఞములందుఁ గొందఱు పశుహింసను జేయుదురు. అట్లు పశుపురోడాశాదులచే యజ్ఞము చేయుపురుషునిఁ గాంచి భూతముఁన్నియు భయమంది “యీ యాజకుఁడు నిర్దయుఁడు. మన ప్రాణములతోఁ దృప్తిచెందు దుష్టుఁ”డని నిందించునని తెలంచి యజ్ఞతత్త్వము నెఱింగినవారును, జ్ఞానవంతులును నగు పెద్దలు కొందఱు నిష్కాములై జ్ఞానమయములగు యాగంబులనే యొనర్చుచుందురు. కావునఁ బురుషులు భూతహితులై నిత్యసంతుష్టులై దైవము వలన సంప్రాప్తములగు నన్నాదులచేతనే నిత్యనైమిత్తికక్రియ లొనర్పవలయును, గాని మాంసాదులచే నట్లొనర్పరాదు. విధర్మమనియు, బరధర్మమనియు, నుపధర్మమనియు, దాంభికధర్మమనియు, నాభాసమనియు నైదుధర్మములు గలవు. అందు ధర్మబుద్ధిచేఁ జేయబడినక్రియ స్వధర్మమునకు హానిఁగలిగించినచో విధర్మమనఁబడును. క్షత్రియాదులచేఁ జోదితమగు బ్రాహ్మణుల ధర్మము పరధర్మ మనఁబడును. వేదవిరుద్ధమగునది యుప

ధర్మమనియుఁ బాపండమనియుఁ జెప్పఁబడును. పరవంచనార్థ
 మవలంబించినది దాంభిక ధర్మ మనఁబడును. నాల్గొశమముల
 కంటెను వేఱయినది యాభాస మనిపించుకొను. ఈ యైదుధర్మ
 ములును సధర్మవృక్షమునకు శాఖలవంటివి. కావున ధర్మ
 జ్ఞుఁడగువాఁడు వానినిఁ దప్పక విసర్జింపవలయు. బ్రాహ్మణాదుల
 స్వభావమున కనుగుణముగా విహితము లయిన యాగాదులే
 మనశ్శాంతిని గల్గించును గాని పరధర్మము తాతమాత్రము
 నట్లు చేయఁజాలవు. నిర్ధనుఁ డగుపురుషుఁడు సద్ధర్మాచరణము
 నిమిత్తమైనను ధన మపేక్షింపరాదు. కాశ్యాది తీర్థయాత్రల
 నిమిత్తమైనను ధనమును గోరరాదు. దైవప్రాప్తమగుదానిని
 మాత్రమే భక్షించి సంతృప్తింజెందు మహాసర్వంబువలె, దైవల
 బ్ధమగుదానివలననే ప్రాణములఁదాల్చి వర్తించువానికి నిష్కా
 మనయే మిక్కిలి సుఖకరమగు వృత్తిసుమా! నిష్కాముఁడును,
 నిత్యసంతృప్తుఁడును, నాత్మారాముఁడును, నగువానికిఁ గల్గినంత
 సుఖము శబ్దాదివిషయసుఖముల కాశపడి తత్సంపాదనముకై
 దిక్కులందుఁ బరిభ్రమించువానికిఁ గలుగనేరదుగదా! పాదరక్ష
 లను దాల్చినవాని కీభూమియంతయుఁ జర్మమయమై కానవచ్చి
 నట్లు, నిత్యసంతోషవంతున కన్నిదిక్కులును సుఖమయములయి
 యుండు. సంతృప్తుఁడగు మానవుఁడు కేవలము జలముతోనే జీ
 వనముఁబుచ్చుచు, యాత్రను జేసి సుఖముగా రాగలఁడు. కావున
 నందులకై ధనాదులను యాచింపరాదు. అసంతృప్తిగలవాఁడు
 విషయసుఖలాభమునకై సర్వదా ప్రయత్నించుచు వానిఁ బొం
 దలేక, దీనుఁడై కుక్కవలె నందఱచే నిందితుఁడై వర్తించును.
 బ్రాహ్మణుఁ డసంతృప్తుఁడై నచో వాని బ్రహ్మవర్చసము, శాస్త్ర

జ్ఞానము, దపము, ప్రఖ్యాతియు, నింద్రియాధానక్రిచే జ్ఞానము
నలె, బూర్తిగా నశించును. లోభ మెట్టివానికినిఁ దగదు. లోభ
మునుమించిన దుర్గుణము వేఱొకటిలేదు. తుత్పిపాసలు నివర్తిం
చినచోఁ గామము నివర్తించును. పరపీడనాదిరూప మయిన
ఫలము లభించినతోడనే క్రోధముగూడ నశించును; కాని భూ
మండలమును, దిక్కులను జయించి భుజించినను లోభ ముపశే
మింపదు. ఓ ధరణీశా! పెక్కురుజనులు శాస్త్రజ్ఞానవంతుల
య్యు, బహువిధము లగు తాకికవైదికన్యాయము తెఱిగినవా
రయ్యు, సభాపతు లయ్యు, నసంతుష్టివలననే నరకకూపమునఁ
బడిరి. కావున నేవిధముచేతనై నను గామాదులను జయించుట
బుద్ధిమంతున కుచితము. భోగాదుల ననుభవింపవలెనన్నయిచ్చ
లేనిచో శబ్దాదివిషయమగు కామమును సులభముగా జయింప
వచ్చును. కామవిసర్జనమువలనఁ గ్రోధమును నిర్జింపవచ్చును.
ధన మనర్థకారి యన్నతలంపుచే లోభమును విడువవచ్చు. చిదచి
దీశ్వర యాథాత్మజ్ఞానమువలన భయమును వదలవచ్చు.
పుట్టినదెల్లఁ గిట్టునన్న యాలోచనమువలన శోక మోహములను,
మహాత్ములసేవవలన దంభమును, మానముచే యోగమున కం
తరాయ భూతములగు లోకవార్తాదులను, దేహాదులందలి ని
స్సప్రహచేత హింసను విసర్జింపవచ్చు. ఆధిభౌతికదుఃఖంబును
గారుణ్యముచేతను, నాధిదైవికతాపమును మసస్సమాధానము
చేతను, నాధ్యాత్మికదుఃఖమును యోగబలముచేతను, నిద్రను
సాత్త్వికాహారముచేతను, రజస్తమస్సులను సత్త్వగుణముచేతను,
సత్త్వగుణమగునంతఃకరణమును నుపశేమముచేతను, గామాది
రూపమగు సమస్తదుర్గుణములను గురుభక్తిచేతను, సులభము

గా జయింపవచ్చు. జ్ఞానప్రదీపము నొసంగి యజ్ఞానతిమిరమును దొలగించు భగవంతునియందు మానవుఁ డనుబుద్ధి నెవ్వఁడుంచునో, యాపురుషుని యధ్యయనము కామాదిజయము, గజస్నానాదులవలె నిష్ఫలము లగును. ఈ శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రకృతి పురుషుల కధిపతియై యోగీశ్వరులచే మృగ్యములగు పాదారవిందములు గలవాఁడై యుండఁగా, నది తెలియక లోకులు వెక్కిరింపు నరుండని తలంచుచున్నారు. మఱియు నింద్రియజయమే ముఖ్యప్రయోజనముగాఁ గల్గుధర్మములు మనస్సుతోఁగూడిన యింద్రియముల నియమింపఁజాలినవయినను, ధారణను ధ్యానమును సమాధిని సాధింపలేనిచోఁ గేవలము శ్రమావహములే సుమా ? అట్లే యజనాదివృత్తి ధర్మంబులు గూడఁ గేవలము యోగానుష్ఠానము నిమిత్తమే యగుజీవనమును బోషింపఁజాలనిచో, నవి నఫలములగుటయేకాక యనర్థకారు లగును. యోగమునే ముఖ్యముగాఁ దలంపని పురుషుని స్వార్థాదికర్మములును యాగాదికర్మములును ననర్థదాయకములే యగును. ఎవఁడు మనంబును జయింప సమర్థుఁ డగునో, వాఁడు దారనుతాదుల సంగమమును విడిచి తనశరీరమును మాత్రమునే మిగుల్చుకొని భిక్షువై యసహాయుఁడై నిర్జనప్రదేశమున నివసించుచు, భిక్షువలన లబ్ధమగు నన్నమును మితముగా భక్షించుచుఁ బవిత్రమగు సమప్రదేశమునఁ జాంచల్యరహితుఁడయి సుఖోపవిష్టుండు శరీరమును దిటగాఁజేసి ప్రణవమును జపింపవలయును. పిమ్మటవాఁడు, పూరకము కుంభకము, రేచకము నాఁబడు ప్రాణాయామములచేఁ బ్రాణాపానముల నిరోధించి మనస్సు శబ్దాదివిషయములనుండి మరలి నిశ్చల మగునంతవఱకును

నాసాగ్రమున దృష్టినుంపవలెను. మఱియు బుధుఁడు శబ్దాది
 విషయములచే మన ముపహతమై సంచరించుచు నేయేవిషయ
 మునుగూర్చి పర్విషునో, యాయావిషయములనుండి బలాత్కార
 మున దాని మరలించి శుభాశ్రయమగు హృదయస్థానమున
 నిరోధింపవలయు. ఇట్లు ప్రతిదినమును జిత్రనిరోధమును జేయు
 చుండినచో, స్వల్పకాలములో నది జ్వాలాదులులేని యగ్నివలె
 వెలుపటికిఁ బ్రసరింపఁజాలదు. కామాదులచే నాక్రాంతము గాక
 పోవుటంజేసి నిఖిలవ్యాపారములను వదలియున్న చిత్తము
 బ్రహ్మనుభవసుఖమం దాన క్తమైనచో నిక నెప్పటికి నందుండి
 మగిడి రాఁజాలదు. ఎవఁడు సన్న్యసించియు ధర్మార్థకామరూప
 మగు త్రివర్గమును సేవించునో, త్రసాహీనుఁడగు నాపురుషుఁడు
 క్రక్కఁబడిన యన్నమువలె నిందనీయుఁడని తెలిసికొమ్ము. కొం
 దఱు తమతమ దేహ మాత్మ గాదనియు, గొంతకాలమునకు
 దేహము పురువులువట్టి భస్మీభూతమై నశించునుగాని స్థిరముగా
 నుండదనియు మొట్టమొదటనే యెఱిఁగియు, బరివ్యాజకులయి
 పిమ్మట దేహమునే యాత్మనుగా భావించి శ్లాఘించుచున్నారు.
 అక్కటా! వారు కేవల మవివేకులుగదా! వర్ణాశ్రమోచితములగు
 క్రియలను వదలిన గృహస్థుండును, గురుకులవాసాదిరూపమగు
 వ్రతమును విడిచిన బ్రహ్మచారియు, గ్రామములందు నివసించు
 వానప్రస్థుండును, నింద్రియలోలత్వమును వదలనేరని సన్న్యా
 సియు, నధమాధము లని యెఱుఁగుము. ఇట్లు దంభమునకై యా
 శ్రమముల విడంబించుచున్న యానికృష్టుల కాశ్రమసిద్ధియెంత
 మాత్రమును లభింపనేరదు. అక్కటా! భగవన్నాయామోహి
 తులగు నామూఢులు మిక్కిలి శోచనీయులు గదా! అట్టి

మూఢులకే యింద్రియలోలత్వము సంభవించునుగాని జ్ఞాన
 ముచేఁ బరిశుద్ధమగు సంతఃకరణముగల్గి ప్రకృతిపురుషవిలక్ష
 ణుడయినయాత్మను విమర్శించువాని కెంతమాత్రమును సం
 భవింపదు. అట్టివాఁడు నిరతిశయమగు బ్రహ్మనందసుఖమునకే
 యత్నించునుగాని హీనమగు దేహమును బోషించి, దానివలన
 సుఖ మనుభవింపవలయు నని కోరఁడు. ఓధర్మరాజా ! పండి
 తులు శరీరము రథమనియు, నింద్రియములు తురంగములనియు,
 నింద్రియాధిపతి యగుమనస్సు త్రాడనియు, బుద్ధిసూతుడని
 యు, శబ్దాదివిషయములు మార్గము లనియు, బలము రథకూబర
 మనియు, బ్రాణాపాన వ్యానోదాన సమానములును, నాగము
 కూర్మము, కృకరము, దేవదత్తము, ధనంజయము నాఁబడు
 ప్రాణదశకము నిరుసునుగాను, బుణ్యాపాపములను జక్రములను
 గాను, దేహాభిమానముగల జీవుని రథినిఁగాను, బ్రాణపమును
 విల్లునమ్ములుగాను, బరమాత్మను లక్ష్యమునుగాను, జెప్పుచు
 న్నారు. రాగము, ద్వేషము, లోభము. శోకము, మోహము,
 భయము, మదః, మానము, తిరస్కారము, అసూయ, వంచ
 నము, భూతద్రోహము, మచ్ఛరము, క్రోధము, ప్రమాదము,
 యుక్తు, నిద్ర మొదలగువానిని శత్రువు లందురు. వారిలోఁ గొం
 దఱు తమఃప్రకృతులు, కొందఱురజఃప్రకృతులు, కొందఱుసత్వ
 ప్రకృతులు గలరు. శరీరరూప మగురథము తనకధీనమై వర్తిం
 చినపుడే పురుషుఁడు మహాత్మనేవలన లబ్ధమగు జ్ఞానఖడ్గమును
 దాల్చి, రాగద్వేషాదిశత్రువులనుగూల్చి, భగవంతుడను బల
 మునుబొంది నిర్మలచిత్తుడై ముక్తిసంపద నొంది సంతుష్టుడై
 శరీరరథమును బరిత్యజించుచున్నాఁడు. దేహి మదించి యట్లు

చేయలేనివాఁడుబుద్ధియను సూతుఁడును, నింద్రియాశ్వములును
 వానిని బ్రవృత్తిమార్గమునఁ గొనిపోయి దొంగవలెఁ బొంచి
 యున్న విషయములపాలు సేయుదురు. అప్పుడు విషయముల
 నెడి, యాచోరులు హయములతోను, సూతునితోను వానిఁగొని
 పోయి యంధతామిస్త్రమను నరకకూపమువంటి సంసారమునఁ
 ద్రోయుదురు. ఓధర్మరాజా ! వేదవిహిత మగుకర్మము రెండు
 విధములు. అందొకటి ప్రవృత్తికర్మము. రెండవది నివృత్తిక
 ర్మము. ప్రవృత్తికర్మము లోకాంతరములను బొందించి యచ్చట
 స్వీయకర్తానుభవములను గల్గించు. నివృత్తి శాశ్వతమగుముక్తిని
 గల్గించు. వానిని విభజించి చెప్పెదను విను. అగ్నిహోత్రాది
 కర్మములును, దర్శపూర్ణమాసములం దొనర్చు క్రియలును,
 జాతుర్తాస్యమును, బశుయాగమ్మును, సోమయాగంబును, వైశ్వ
 దేవంబును, బలిహరణంబును, మొదలగు కామ్యకర్మములును
 దేవాలయనిర్మాణము, వనప్రతిష్ఠ, కూపతటాకాదిప్రతిష్ఠ మొదల
 గునవియుఁ బ్రవృత్తికర్మములు. ఇవియే నిష్కామనతో నాచ
 రింపఁబడినపుడు నివృత్తికర్మము, లగును. ప్రవృత్తి ధర్మపరాయ
 నుఁ డగువాఁడు సూక్ష్మోవస్థను బొందిన పృథివ్యాదిభూతము
 లతోఁగూడి, మొదట ధూమమునుబొంది పిమ్మట రాత్రిని,
 గృష్ణపక్షమును, దక్షిణాయనమును, బిత్థలోకమును, నాకాశ
 మును గ్రమముగా నతిక్రమించి, చంద్రలోకమును బొంది, తా
 నొనర్చిన యష్టాక్షార్తాది కర్మఫలమనుభవించి, చంద్రకళాక్షయ
 మయినతోడనే యటనుండి కదలి యాకాశమును, వాయువును,
 ధూమమును, మేఘమును, వర్షమును, నోపధులను, నన్న
 మును, గేతస్సును, గ్రమముగాఁజెంది మగుడ నీలోకమునకు

దిగివచ్చి పుట్టి గర్భాధానము మొదలు శ్శానాంతముదాకఁ గల్లు సంస్కారములచే సంస్కృతుఁడై ద్విజుఁడగుచున్నాఁడు. ఇట్లు పోయివచ్చుటకే పితృయానమందురు. ఇక నివృత్తికర్తములవారిగతిని జెప్పెద నాలింపుము. నివృత్తిధర్మపరాయణుఁడు, జ్ఞానప్రదీపకములగు చక్షురాదీంద్రియములందుఁ గర్తేంద్రియవ్యాపారములను, నాజ్ఞానేంద్రియములను సంకల్ప వికల్పాత్మకమగు మనస్సునందును, దానిని శాస్త్రాత్మికమగు వాక్కునందును, దానిని వర్ణ సమామ్నాయమందును, దాని నోంకారమందును, దానిని బిందునాదమందును, దానిఁ బ్రాణమందును దానినిఁ దత్సహచారియగు జీవునందును, జీవునిఁ బరమాత్మయందును సమర్పింపవలయును. అట్టివాఁడు ముందుగా నగ్నినిఁ బిమ్మటఁ బగటిని శుక్ల పక్షమును, నుత్తరాయణమును, సంవత్సరమును, సూర్యుని, జంద్రుని, విద్యుత్తును, వరుణుని, నింద్రుని, విరాట్టును క్రమముగాఁ బొందును. ముముక్షు వీచెప్పిన యర్చిరాదిగమనముచే ముక్తిచెందును. దీనికే దేవయానమనియు నామముగలదు. పరమాత్మోపాసకుఁడు క్రమముగా నీ యర్చిరాదులను బొంది పూర్తిగాఁ బ్రకృతి నతిక్రమించి యపహత పాపత్వాదు లగు నష్టగుణములనుజెంది మగుడ జన్మమరణాది రూపమగు సంసారమునకు రాఁడు. ఓధర్మ నందనా ! వేదబోధితము లగు నీదేవయానపితృయానములను జక్కఁగా శాస్త్రదృష్టిచేఁ దెలిసికొనువాఁ డెప్పుడును మోహమునందఁడు. భగవంతునిఁ బొందు మార్గము నుపదేశించితిని. ఇకఁ బ్రాప్యఁ డగుపరమేశ్వరస్వరూపమును జెప్పెదను వినుము. భగవంతుఁడు సృష్టికాదియందును, బ్రళయమందును, మధ్యభాగముననున్న జనుల

యంతర్భూహిర్భాగములందును, వర్తించుచున్నాఁడు. స్వల్ప
 వస్తువుగాని పెద్దవస్తువుగాని జ్ఞానాత్మక మగుజీవస్వరూపము
 గాని యచిద్వస్తువుగాని పెక్కేల నామరూపాత్మకమగు సర్వ
 వస్తువులును, మూలప్రకృతియు, సమష్టిజీవుఁడును, బరమాత్మ
 స్వరూపమేకాని వేఱుకాదు. దృశ్యమగు దేహాదికమును, శబ్దాది
 గ్రహణార్హ మగునింద్రియజాతమును, మొదట నిత్యములగు
 చున్నట్లు గాననచ్చుచున్నను, జ్ఞానావస్థయందలి యపురుషార్థ
 ములనియు, నాత్మధర్మాదులగు నిత్యత్వాదులందుఁ గానరాక
 పోవుటచే నశ్వరము లనియు నిశ్చయింపఁబడుచున్నవి. ఓధర్మ
 రాజా! పృథివీపరిణామరూపము లగువృక్షములకును వానినీడ
 కును గలసంబంధ మేమి? ఆనీడ వృక్షశాఖసమూహంబును
 గాదు. ఆవృక్షవికారమునుగాదు. ఆవృక్షమును విడిచి ప్రత్యేక
 ముగా నుండునదియునుగాదు. అది కేవల మనిత్యమైనది. అట్లే
 యీ శరీర మాత్మనీడవంటిది. ఈశరీరమాత్మ సంఘాతంబును
 గాదు. ఆత్మవికారంబునుగాదు. ఆత్మను విడిచియుండునదియుఁ
 గాదు. ఇది యనిత్యమగుటవలన నాత్మ యుండునంత కాల ముం
 డునదియుఁగాదు. మఱియొకటి వినుము. గంధాదితన్మాత్ర లవయవ
 ములు. వానిచే నేర్పడినపృథివ్యాదులవయవులు. అవయవములగు
 తన్మాత్రలు నశించినచో నవయవులు పృథివ్యాదులును నశించు
 చున్నవి. దీనివలనఁ బృథివ్యాదు లనిత్యములయినట్లు దృఢపడియో
 గదా! అట్లే పంచభూతముల భాగములచే నేర్పడిన శరీర
 మవయవి యగుటచే ననిత్యమని తెలిసికొనుము. ఇట్లనిత్య
 మగు నిది నిత్యమగు నాత్మయెట్లగును? శరీర మాత్మ కానిచో
 నేను స్థూలుఁడననెఱిపిస్తీతి యెట్లు కలుగుచున్నది యని యడుగ

వచ్చును. అది కేవలము భ్రాంతిమేకాని వేటుకాదు. ఒకఁడు
 స్వప్నావస్థయందె నిద్రించినట్లును మేల్కొనినట్లును గలలోఁ
 గాంచుచున్నాఁడు. వాస్తవముగా మేల్కొన్నపిమ్మట వెనుకటి
 బోధలు సిద్ధలు భ్రాంతిమూలకము లని తెలిసికొను
 చున్నాఁడు. అట్లే శరీరాత్మలు సర్వదా కలిసియున్నందున
 నాత్మయందలి జ్ఞానాదిగుణముల దేహమం దాగోపించి దేహః
 త్తలోక్కటియేయని తలంచును ; కాని యాత్మజ్ఞానము లభిం
 చినపిమ్మట నాప్రతీతి భ్రాంతిమూలకమని తెలిసికొనకమానఁడు.
 ఓయీ! దేహత్మల కభేదమని తోఁపించు “నేను స్థూలుఁడ”
 ననెడి ప్రతీతియే భ్రాంతిజనకమయిన నిఁకఁ బ్రమాణవిషయక
 మగున దేదియని యందువేని శాస్త్రానుమతమగు నద్వైతమే
 విశ్వసింపఁ దగినదికాని ప్రతీతివలన వచ్చునదియట్లుకాదు. భావా
 ద్వైతము, క్రియాద్వైతము, ద్రవ్యాద్వైతమనునవి శాస్త్రాను
 మతములయినవి. కార్యకారణములగు పటతంతువులకుఁబలె
 జగమునకు సూక్ష్మచిదచిద్విశిష్ట మగుబ్రహ్మమునకు నైక్యదర్శ
 నము భావాద్వైతమనఁబడు. తానొనర్చిన సత్కార్యములనెల్లఁ
 ద్రికరణశుద్ధిగా భగవంతునికి సమర్పించుటయే ముఖ్యఫలమను
 కొనుట కర్తాద్వైతమనఁబడు. ధనము, భోగసాధనములు భోగ
 స్థానములును స్వీయభార్యాదులును, సమస్తభోక్తలకు సామా
 న్యములేయని తలంచుట ద్రవ్యాద్వైతమనఁబడును. శాస్త్రాను
 మతములగు నీయద్వైతములను మనంబునఁ బాటించి పరమా
 త్తోపాసకుఁ డగుపండితుఁడు జగదుపాదానభూత మగుచిదచిద్వి
 శిష్ట మగుబ్రహ్మముకంటె నన్యవస్తువు కలదనెడిభ్రాంతిని, కర్తము
 లకు భగవత్ప్రీతిగాక మఱియొక స్వతంత్రఫలము గలదనెడి

భ్రాంతిని, స్వీయధనగృహదు లాత్మజాయాదుల కందఱకుం
 గాక తనకొక్కనికే యనుభవింపఁదగిన వనుకొనెడి భ్రాంతిని,
 స్వాత్మయాధాత్మ్యానుభవముచే నిరసించుచున్నాఁడు. కాన
 భావద్వైతాది భ్రాంతులవలె దేహాత్మ లభిన్నము లయినవను
 భ్రాంతియు నిరసింపఁదగినది. ఓధర్మరాజా! ఈ యద్వైతత్ర
 యమునే కాదు. ఏపురుషున కేవస్తువునకును, నేశాస్త్రముచే
 నేనస్తువు సకాశమువలన నే యద్వైత మనుమతింపఁబడుచు
 న్నదో, దాని ననుసంధానము చేసికొనియే కర్తవ్యము లగుకర్త
 ముల నాచరింపవలెను. అంతియ కాని జ్ఞానదశయందు వర్తించు
 వాఁడు శాస్త్రానుమతముకాని యద్వైతము ననుసంధానము
 చేసికొని కార్యము లాచరింపఁ జనదు. ఓధర్మరాజా! వేదోక్త
 ములగు నీభావాద్వైతాదుల ననుసంధానముచేయుటచేతను, దే
 హమునకును, జీవునకును, నీశ్వరునకును బరస్పరమును భేద మను
 సంధానము చేయుటచేతను, దమతమ వర్ణాశ్రమములకు యుక్త
 ము లగుకర్తముల నాచరించుటచేతను భగవంతునియందుభక్తిని
 నెలకొల్పుకొన్నచో గృహస్థుఁడైనను ముక్తినిఁ జెందును. ఓ
 రాజా! నీవు “మావంటి మూఢబుద్ధు లెట్లు తరింతు”రని యడి
 గితివి. నీ వట్లడుగవలసినపనిలేదు. సర్వశక్తియగు శ్రీకృష్ణుఁడు
 మీకుఁ బ్రాప్తుఁడయి యున్నాఁడు. అతని దయవలననే మీరు
 సమస్తాపదలను సులభముగాఁ దరింపఁ గలిగితిరి. ఆభగవంతుని
 కయవలననే నీవుసకలదిక్కులను జయించితివి. మహర్షి సహాయం
 ప్తవై దుష్కరమగుయాగముల నాచరించితివి. అట్లెయిఁకమీఁద
 తనిసేవవలననే ముక్తుఁడవు కాఁగలవు. నీకేమికోఱంత? నేను
 నీ కల్పమం దుపబర్హణుఁడను గంధర్వుఁడనై పుట్టి గంధ

ద్వులకందఱకు ననుకూలుఁడనై వర్తించితిని. ఇట్లు పురుషులగ
 గంధర్వులకే గాదు. సౌందర్యముచేతను, సౌమమార్యము
 చేతను, ధరించిన చందనాదులచేతను, స్త్రీలకుఁగూడఁ బ్రియ
 తముఁడనై మిక్కిలి మదించి విషయాసక్తుఁడనై యుంటిని.
 ఇట్లుండ నొకప్పుడు ప్రజాపతులు బ్రహ్మసత్రముచేయుచుఁదత్స
 మయమున హరిచరిత్రములను బాడుటకై యచ్చరలనుబిలిచిరి.
 అది నేఁ దెలిసికొని స్త్రీపరివృతుఁడనై యచ్చటికేఁగి హరిచరి
 త్రములనుగాక తక్కినవానిఁ బాడితిని. ఆప్రజాపతులు నా
 చేయుచున్న హేళనమును తెలిసికొని, కినిసి “గంధర్వరూపము
 వదలి శూద్రుఁడవయి పుట్టుదువుగాక”యని తమ తపోబలంబున
 శపించిరి. ఆకారణమున నేను దాసీపుత్రుఁడనై పుట్టి యాజ్ఞా
 మందే మహాత్ములను సేవించి యీ కల్పమునఁ బ్రహ్లాదుమారుఁడ
 నై జన్మించితి. ఇట్టి నావంటివాఁడే మహాత్ముల సేవవలన నింత
 వాఁడనై యుండఁగా భగవంతుఁడగు కృష్ణుని సర్వదా సేవించి
 యతని యనుగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడ వగు నీవంటివాఁడు
 ముక్తిఁజెందుటలో సందియ మేమున్నది? ఓరాజా! ఏవి పాప
 నాశనమును జేయునో, వేని నాచరించి గృహస్థుఁడు ముక్తిని
 గాంచునో, యాగృహస్థధర్మములను నీ కుపదేశించితిని. ఓనరేం
 ద్రా! లోకపావను లయినమునీంద్రులు నీగృహంబున కరుదెంచు
 చున్నారు. మాయామానుషవిగ్రహముఁదాల్చిన పరమాత్మయే
 యగు శ్రీకృష్ణుఁడు నీయింట నివసించుచున్నాఁడు. బ్రహ్మాదులచే
 వెదకఁబడువాఁడును, నిర్వాణసుఖస్వరూపుఁడును, బరమేశ్వ
 రుండును నగు శ్రీకృష్ణుఁడు, మీకుఁ బ్రియుఁడై స్నేహితుఁడై
 మేన మఱిందయై పూజనీయుఁడై కార్యనిర్వాహకుఁ డైహి

ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆ ಪುಸ್ತಕ ಪರಿಶೀಲನಾಪಟ್ಟಿ

ಪುಸ್ತಕ ಸಂಖ್ಯೆ	TPLA120B116
ಪುಸ್ತಕ ವಿವರ	ನಿರ್ಮಾಣ ಪುಸ್ತಕ
ತಾರೀಖು	28/10/24
ಮುಂದು ಅಂಶ	NO
ವಿವರಣೆ ಅಂಶ	NO
ಮೊತ್ತದ ವಿವರ	365
ವಿವರಣೆ ವಿವರ	NO
ಖಾತೆ ವಿವರ	VI,1064B,1107,1156A,1228A,1252B
ಲೆಖ ವಿವರ	1st 1010
ತಯಾರು ಚೆನುವಿ	AKSHAY
ವಿವರಣೆ ವಿವರ	AKSHAY
ಪ್ರಾ. ಚೆನುವಿ	AKSHAY
ಪರಿಶೀಲನೆ	KASIMBI
ವಿವರಣೆ ವಿವರ	
ಲೆಖ ವಿವರ	
ಪ್ರಾ. ಚೆನುವಿ	
ಪರಿಶೀಲನೆ	good

BLANKS=1260A,1284A